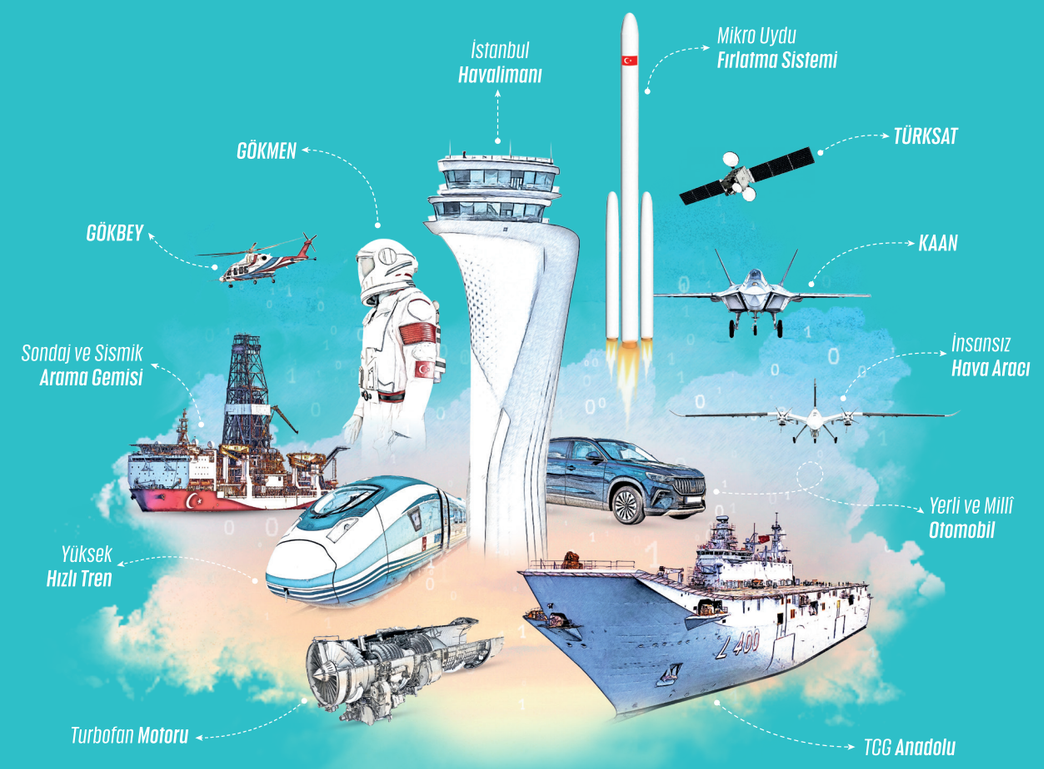
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

ISBN: 978-975-11-8898-4

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

RADYO-TELEVİZYON ALANI

TELEVİZYONDA PROGRAM YAPIMI 11-12 DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

RADYO-TELEVİZYON ALANI

TELEVİZYONDA PROGRAM YAPIMI

11-12

DERS MATERYALİ

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ
RADYO-TELEVİZYON ALANI

TELEVİZYONDA PROGRAM YAPIMI

11-12

DERS MATERYALİ

YAZARLAR

Belma AKKARGAN GÜL
Mehtap BEDİR
Özge AKCAN
Sema ERBEK

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI ..... : 9943
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ ..... : 3395

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

DİL UZMANI: Mustafa GÜRKAN İNCİ
Mihriban UYAR
PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI: Zeki BİLGİLİ
REHBERLİK VE GELİŞİM UZMANI: Soner ALTINKAYNAK
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI: Arzu DURSUN
GÖRSEL TASARIM UZMANI: Şule OĞUZHAN

ISBN: 978-975-11-8898-4

Millî Eğitim Bakanlığının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

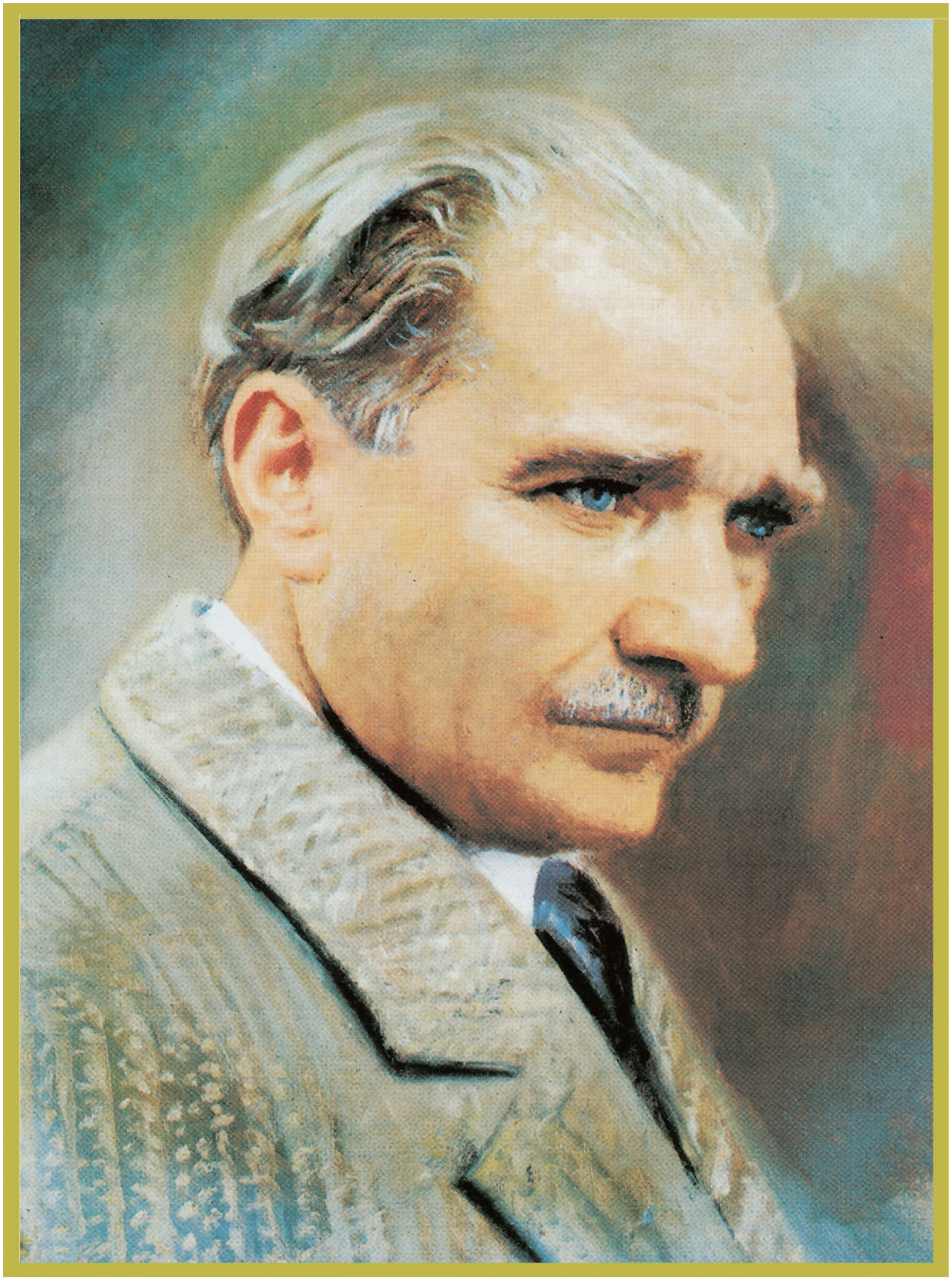
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

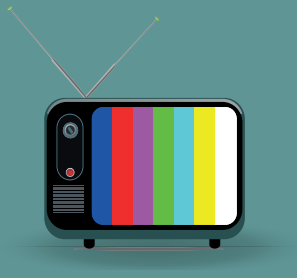
Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Ders Materyalinin Tanıtımı 11

1. ÖĞRENME BİRİMİ

TELEVİZYON İLETİŞİMİ VE YAPIMCI

1. TELEVİZYON İLETİŞİMİ VE YAPIMCI 16
- 1.1. YAPIMCI 16
  - 1.1.1. Yaratıcılık 17
  - 1.1.2. Liderlik 17
  - 1.1.3. İdarecilik ve İşletmecilik 17
- 1.2. YAPIM ELEMANLARI 20
  - 1.2.1. Yazar 20
  - 1.2.2. Yönetmen 21
- 1.3. TELEVİZYON İLETİŞİMİ 25
  - 1.3.1. Amaç 25
  - 1.3.2. Kaynak 25
  - 1.3.3. Mesaj 25
  - 1.3.4. Kanal 26
  - 1.3.5. Alıcı 26
  - 1.3.6. Etki / Tepki 27
  - 1.3.7. Geri Besleme 27
- 1.4. PROGRAM YAPIM AŞAMALARI 29
  - 1.4.1. Yapım Öncesi Planlama 29
  - 1.4.2. Teknik ve Mekânsal Hazırlık 33
  - 1.4.3. Yapım Aşaması 35
  - 1.4.4. Yapım Sonrası Çalışmalar 36

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 38

2. ÖĞRENME BİRİMİ

YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

2. YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI 42
- 2.1. YAPIM YAKLAŞIMLARI 42
  - 2.1.1. İçerik Yaklaşımı 42
  - 2.1.2. Etkiden Amaca Yaklaşımı 43
- 2.2. İZLERKİTLENİN BEKLENTİLERİ 45
  - 2.2.1. Gerilim 47
  - 2.2.2. Aksiyon 48
  - 2.2.3. Cazibe 48
  - 2.2.4. Güldürü 48
  - 2.2.5. Enformasyon 50
  - 2.2.6. Önem 50
  - 2.2.7. Değer 50
  - 2.2.8. Kişisellik 52
  - 2.2.9. Merak 52
  - 2.2.10. Gerçekçilik 52
  - 2.2.11. Yenilik 53

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 56

3. ÖĞRENME BİRİMİ

PROGRAM METNİ VE ANLATI YAPISI

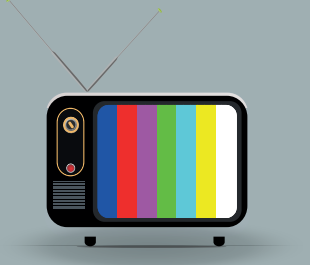
3. PROGRAM METNİ VE ANLATI YAPISI 60
3.1. TELEVİZYON METİNLERİNİN ÖZELLİKLERİ 60
3.1.1. Görsellik 60
3.1.2. İşitsellik 61
3.1.3. Hedef Kitle 61
3.1.4. Estetik ve Teknik 61
3.2. TELEVİZYON METİN TÜRLERİ 62
3.2.1. Akış Metni 62
3.2.2. Ayrıntılı Program Metni 63
3.2.3. Özet Metin 64
3.2.4. Televizyon Metni Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar 66
3.3. TELEVİZYON METİN FORMATLARI 66
3.3.1. Çift Sütunlu Sayfa Düzeni 66
3.3.2. Dramatik Senaryo veya Film Tarzı Metin 67
3.3.3. Televizyon Metni Yazım Kuralları 71
3.4. TELEVİZYON PROGRAMLARININ ANLATI ÖZELLİKLERİ 71
3.4.1. Program Açılışları 72
3.4.2. Program Açılışı Türleri 73
3.4.3. Program Gövdesi 74
3.4.5.Program Kapanışları 78
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 80

4. ÖĞRENME BİRİMİ

YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

4. KISA TANITICI PROGRAMLAR 84
4.1. KISA TANITICI PROGRAMLARIN YAPISAL UNSURLARI 84
4.2. TECİMSEL (TİCARİ) REKLAMLAR 87
4.2.1. Cazibe Unsurları 87
4.3. TELEVİZYON REKLAM FORMATLARI 90
4.4. KAMU SPOTLARI 93
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 94

5. ÖĞRENME BİRİMİ

KONUŞMA, GÖRÜŞME VE TARTIŞMA PROGRAMLARI

5. KONUŞMA, GÖRÜŞME VE TARTIŞMA PROGRAMLARI 98
5.1. KARŞILIKLI GÖRÜŞME (MÜLAKAT) PROGRAMLARI 101
5.1.1. Karşılıklı Görüşme Programlarının Yapım Süreci 104
5.1.2. Görüşme (Mülakat) Çeşitleri 109
5.2. TARTIŞMA PROGRAMLARI 115
5.2.1. Tartışma Programı Türleri 116
5.2.2. Tartışma Programlarının Yapım Süreci 119
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 122

6. ÖĞRENME BİRİMİ

BELGESEL PROGRAMLAR

6. BELGESEL PROGRAMLAR 126
6.1. BELGESEL PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ 126
6.1.2. Belgesel Programlarının İşlevleri 129
6.1.3. Belgesel Programların Yapısal Gereklilikleri 131
6.1.4. Belgesel Programların Yapım Süreci 134
6.2. BELGESEL PROGRAMLARIN TÜRLERİ 146
6.2.1. Haber Belgeseli 146
6.2.2. Gezi Belgeseli 147
6.2.3. Doğa ve Hayvan Belgeseli 148
6.2.4. Bilimsel Belgesel 149
6.2.5. Toplumsal Belgesel 151
6.2.6. Tarihî Belgesel 151
6.2.7. Arkeolojik Belgesel 154
6.2.8. Derleme Belgesel 156
6.2.9. Biyografik Belgesel 156
6.2.10. Araştırma Belgeseli 159
6.2.11. Propaganda Belgeseli 159
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 162

7. ÖĞRENME BİRİMİ

DRAMATİK PROGRAMLAR

7. DRAMATİK PROGRAMLAR 166
7.1. DRAMATİK PROGRAMLARIN GEREKLİLİKLERİ 190
7.1.1. Birlik 190
7.1.2. Çeşitlilik 190
7.1.3. Akış Hızı 193
7.1.4. Doruk Nokta 196
7.2. DRAMATİK PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ 198
7.2.1. Film Tarzı Yapım Yöntemi 198
7.2.1. Stüdyo Tarzı Yöntem 200
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 202

8. ÖĞRENME BİRİMİ

DİĞER PROGRAM TÜRLERİ

8. DİĞER PROGRAM TÜRLERİ 206
8.1. MÜZİK PROGRAMLARI 207
8.1.1. Yapısal Gereklilikler 207
8.1.2. Müzik Programı Türleri 216
8.2. EĞLENCE PROGRAMLARI 221
8.2.1. Yapısal Unsurlar 222
8.3. EĞİTİM PROGRAMLARI 225
8.3.1 Örgün Eğitim Programları 226
8.3.2 Yaygın Eğitim Programları 227
8.3.3 Eğitim Programlarının Yapım Süreci 228
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 234
CEVAP ANAHTARI 236
KAYNAKÇA 240

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme biriminin numarasını gösterir.

Öğrenme biriminin adını gösterir.

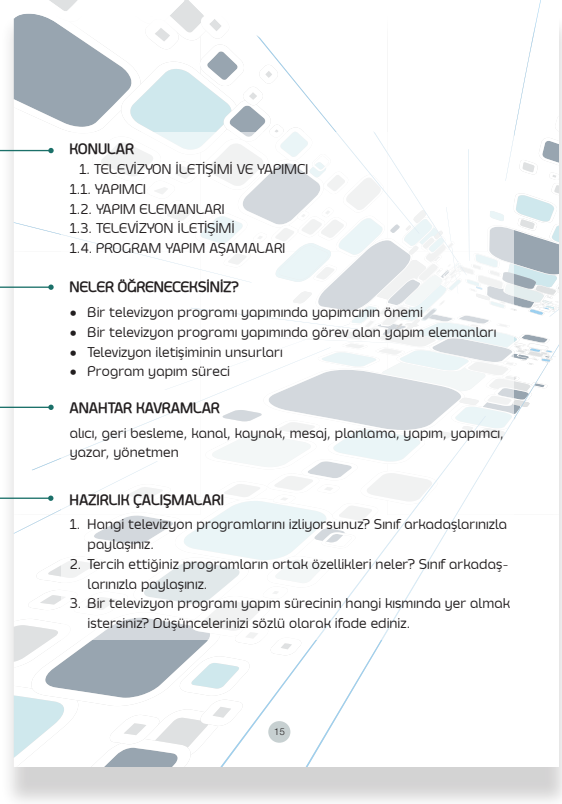
Etkileşimli kitap, video, ses, animasyon, uygulama, oyun, soru vb. ilave kaynaklara ulaşılabilecek karekodu gösterir.

Öğrenme biriminin konu başlıklarını gösterir.

Öğrenme biriminde neler öğrenileceğini gösterir.

Öğrenme biriminin temel kavramlarını gösterir.

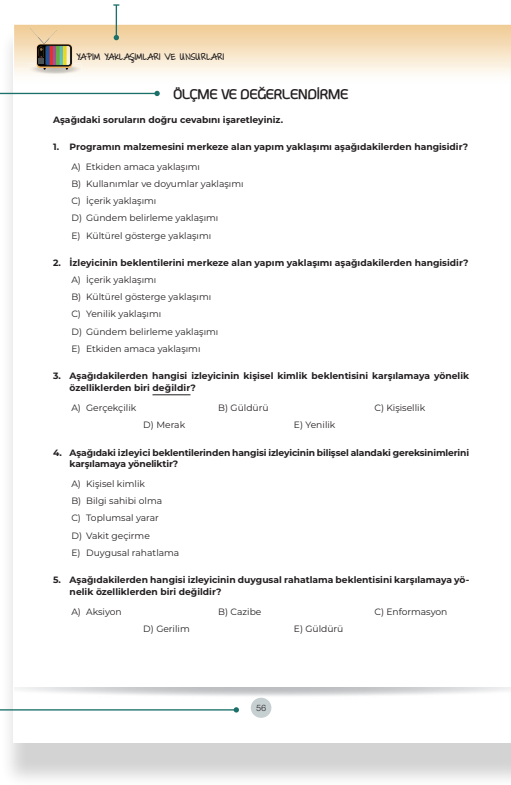
Öğrenme birimindeki hazırlık çalışmasını gösterir.

DERS MATERYALİNİN TANITIMI

Öğrenme birimi adını gösterir.

Ölçme ve değerlendirme sorularını gösterir.

YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Programın malzemesini merkeze alan yapım yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Etkiden amaca yaklaşımı
B) Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı
C) İçerik yaklaşımı
D) Gündem belirleme yaklaşımı
E) Kültürel gösterge yaklaşımı

2. İzleyicinin beklentilerini merkeze alan yapım yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İçerik yaklaşımı
B) Kültürel gösterge yaklaşımı
C) Yenilik yaklaşımı
D) Gündem belirleme yaklaşımı
E) Etkiden amaca yaklaşımı

3. Aşağıdakilerden hangisi izleyicinin kişisel kimlik beklentisini karşılamaya yönelik özelliklerden biri değildir?

A) Gerçekçilik B) Güldürü C) Kişisellik
D) Merak E) Yenilik

4. Aşağıdaki izleyici beklentilerinden hangisi izleyicinin bilişsel alandaki gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir?

A) Kişisel kimlik
B) Bilgi sahibi olma
C) Toplumsal yarar
D) Vakit geçirme
E) Duygusal rahatlama

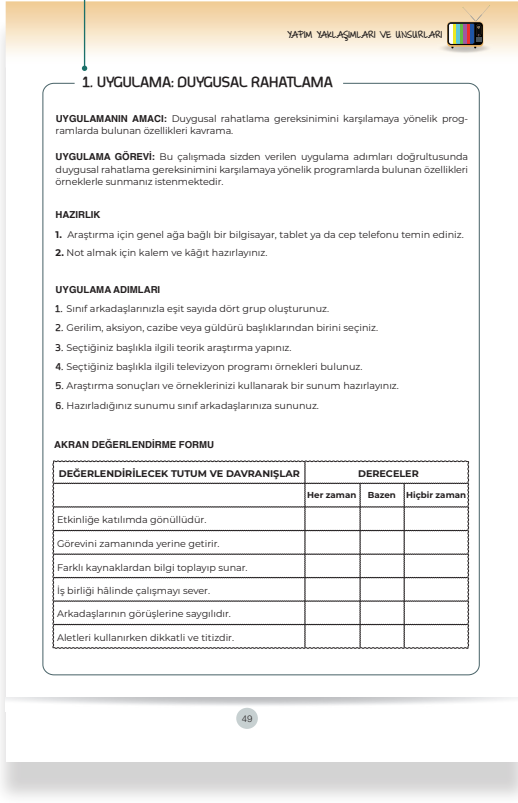
5. Aşağıdakilerden hangisi izleyicinin duygusal rahatlama beklentisini karşılamaya yönelik özelliklerden biri değildir?

A) Aksiyon B) Cazibe C) Enformasyon
D) Gerilim E) Güldürü

56

Sayfa numaralarını gösterir.

Öğrenme biriminin uygulama alanını gösterir.

YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

1. UYGULAMA: DUYGUSAL RAHATLAMA

UYGULAMANIN AMACI: Duygusal rahatlama gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri kavrama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda duygusal rahatlama gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri örneklerle sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet ya da cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

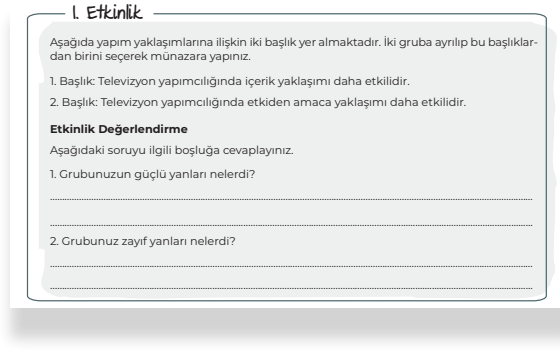
1. Sınıf arkadaşlarınızla eşit sayıda dört grup oluşturunuz.
2. Gerilim, aksiyon, cazibe veya güldürü başlıklarından birini seçiniz.
3. Seçtiğiniz başlıkla ilgili teorik araştırma yapınız.
4. Seçtiğiniz başlıkla ilgili televizyon programı örnekleri bulunuz.
5. Araştırma sonuçları ve örneklerinizi kullanarak bir sunum hazırlayınız.
6. Hazırladığınız sunumu sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Etkinliğe katılımda gönüllüdür.			
Görevini zamanında yerine getirir.			
Farklı kaynaklardan bilgi toplayıp sunar.			
İş birliği hâlinde çalışmayı sever.			
Arkadaşlarının görüşlerine saygılıdır.			
Aletleri kullanırken dikkatli ve titizdir.			

49

Öğrenme biriminin etkinlik alanını gösterir.

1. Etkinlik

Aşağıda yapım yaklaşımlarına ilişkin iki başlık yer almaktadır. İki gruba ayrılıp bu başlıklardan birini seçerek münazara yapınız.

1. Başlık: Televizyon yapımcılığında içerik yaklaşımı daha etkilidir.
2. Başlık: Televizyon yapımcılığında etkiden amaca yaklaşımı daha etkilidir.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Grubunuzun güçlü yanları nelerdi?

.....

.....

2. Grubunuz zayıf yanları nelerdi?

.....

.....

1. ÖĞRENME BİRİMİ
TELEVİZYON İLETİŞİMİ VE YAPIMCI

KONULAR

1. TELEVİZYON İLETİŞİMİ VE YAPIMCI

1.1. YAPIMCI

1.2. YAPIM ELEMANLARI

1.3. TELEVİZYON İLETİŞİMİ

1.4. PROGRAM YAPIM AŞAMALARI

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Televizyon programı yapımında yapımcının önemi
- Televizyon programı yapımında görev alan yapım elemanları
- Televizyon iletişiminin unsurları
- Program yapım süreci

ANAHTAR KAVRAMLAR

alıcı, geri besleme, kanal, kaynak, mesaj, planlama, yapım, yapımcı, yazar, yönetmen

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Hangi televizyon programlarını izliyorsunuz? Sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Tercih ettiğiniz programların ortak özellikleri nelerdir? Sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Bir televizyon programı yapım sürecinin hangi kısmında yer almak istersiniz? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

1. TELEVİZYON İLETİŞİMİ VE YAPIMCI

Televizyonda program yapımcılığı teknik bilgi, yaratıcılık ve deneyim gerektiren çok katmanlı bir meslektir. Teknik bilgi ile kamera, mikrofon, ışık ve benzeri cihazların kullanım bilgisinin yanında kamera açıları, aydınlatma teknikleri, ses kullanımı ve etkileri gibi dramatik işlevleri bilmeyi de gerektirir. Bir televizyon yapımcısı aynı zamanda öyküleme yeteneğine sahip olmalıdır. Bir yapımın başarısı yapımcının öyküleme bilgisi ve yeteneği ile paralel olarak ilerler. Teknik bilginin işlevi yapımcının öyküleme yeteneğine destek olmaktır. Yapımcı, teknik anlamda ne kadar donanımlı olursa olsun öyküleme yeteneğine sahip değilse vermek istediği mesajı özgün ve yaratıcı bir şekilde iletemez. Bu bilgi ve yaratıcılık zamanla beceriye dönüşerek deneyim olarak adlandırılır.

Görsel 1.1: Bir televizyon programının yayın aşaması

Televizyon yapımcılığı bir programın düşünce aşamasından yayın aşamasına kadar olan yapım sürecinin tümünü içerir (Görsel 1.1). Bu nedenle yaratma, planlama, örgütleme, denetleme gibi birçok etkinliği kapsayan çok yönlü bir meslektir.

1.1. YAPIMCI

Bir televizyon programı yapımı iş bölümü ve ekip çalışması gerektirir. Bu ekibin en üstünde yapımcı yer alır (Görsel 1.2). Yapımcı dışındaki ekip elemanları kendi uzmanlık alanlarına ihtiyaç duyulduğu süre boyunca programa katkı sağlar. Yalnızca yapımcı, bir programın fikir aşamasından yayın aşamasına kadar olan sürecin tamamında yer alır. Yapımcı, programın tasarlanmasında, bu tasarının hayata geçmesi için gerekli tüm unsurların bir araya getirilmesinde ve program mesajının izleyiciye ulaştırılmasında başrole sahiptir. Başarılı bir yapımcı, televizyon programcılığının hem yaratıcı hem örgütsel hem de ticari yönüne hâkim olmalıdır. Bir yapımcının sahip olması gereken temel nitelikler yaratıcılık, liderlik, idarecilik ve işletmecilik olarak üç başlık altında toplanabilir.

Görsel 1.2: Ekibi ile çalışan yapımcı

1.1.1. Yaratıcılık

Bir yapımcının sahip olması gereken niteliklerin başında yaratıcılık gelir. Yaratıcılık; doğuştan getirilen bir nitelik olmakla birlikte aile, eğitim ve toplumsallaşma süreçleri aracılığıyla da geliştirilebilir. Kişinin zaman içinde edindiği deneyimlerin çeşitliliği, bilgi birikimi, insanlara ve çevreye gösterdiği duyarlılık; yaratıcılığının gelişmesine katkı sağlayan unsurlardır. Bir yapımcının yaratıcılığı, ortaya koyduğu işlerin özgünlüğü ve başarısı ile doğru orantılıdır.

1.1.2. Liderlik

Televizyon programı yapımı bir ekip çalışması gerektirdiğinden yapımcının bu ekiple başarılı işlere imza atabilmesi, liderlik niteliğine sahip olması ile mümkündür. Başarılı yapımcılar insanlarla etkili iletişim kurabilen, onları bir hedef doğrultusunda harekete geçirebilen ve potansiyellerini en üst seviyede kullanmalarına olanak sağlayabilen kişilerdir. Yapımcının bilgili, öz güvenli, kararlı, çözüm odaklı ve işine hâkim olması; yapım ekibinin onu bir lider olarak görmesini sağlar.

1.1.3. İdarecilik ve İşletmecilik

Televizyon programcılığı çok sayıda yapım unsurunun koordinasyonunu gerektiren karmaşık bir iştir. Bu nedenle organizasyon becerisi, iyi bir yapımcının sahip olması gereken temel niteliklerin başında gelir. Organizasyon becerisine sahip olmayan bir yapımcının ne kadar yaratıcı olsa da bir fikri, nitelikli bir televizyon programına dönüştürmesi mümkün değildir. Bunun için bir yapımcı planlı, düzenli ve disiplinli bir çalışma sistemine sahip olmalı, yapım unsurlarını başarılı bir şekilde organize etmelidir.

Televizyonun ticari boyutu, bir yapımcının aynı zamanda iyi bir işletmeci olmasını da gerektirir. Her televizyon programı belli bir bütçe ile çekilir ve yapımın bütçesi yapımcı tarafından hazırlanır. Bu nedenle yapımcının mali konularda bilgi sahibi olması, bütçeleme tekniklerini iyi bilmesi önemlidir. İyi bir yapımcı televizyon kanalı tarafından kabul edilebilir, uygun bütçeli program önerileri hazırlayabilmeli ve bu programları bütçe sınırları içinde kalarak hayata geçirebilmelidir.

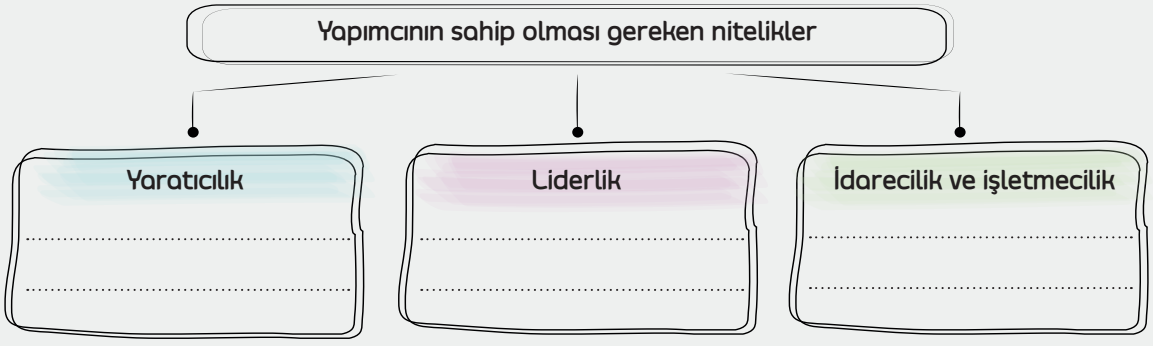

Görsel 1.3: Televizyon programı yapımcısı

Yapımcı sahip olduğu tüm bu nitelikleri başarılı bir televizyon programı yaratmak için kullanır (Görsel 1.3). Bunun ilk adımı, yapımcının bir program fikri geliştirerek programın öneri formunu yazmasıdır.

1. Etkinlik

Aşağıda bir yapımcının sahip olması gereken temel nitelikler ile ilgili bir şema verilmiştir. Bu şemada her niteliğin altında boş bırakılan yere, o niteliğin program yapım sürecinin hangi aşamasında gerekli olduğunu yazınız.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

Bu etkinlik, yapımcının sahip olması gereken nitelikleri anlamanıza nasıl katkı sağladı?

.....

.....

.....

* **Program Öneri Formu**

Yapımcı sahip olduğu tüm bu nitelikleri başarılı bir televizyon programı yaratmak için kullanır. Bunun ilk adımı yapımcının bir program fikri geliştirerek programın öneri formunu yazmasıdır. Program öneri formu, hayata geçirilmesi planlanan bir programa dair temel bilgileri içerir. Üzerinde uzlaşmaya varılmış, evrensel olarak geçerli bir standardı olmamakla birlikte program öneri formunda yer alması gereken temel bilgiler şunlardır:

1. **Programın Adı:** Program için seçilen ad belirtilir. Kısa ve ilgi çekici bir ad tercih edilmelidir.
2. **Programın Amacı:** Bu programın yapımıyla ulaşılmak istenen hedefin ne olduğu belirtilir.
3. **Programın Konusu:** Program için seçilen konu belirtilir.
4. **Programın Türü:** Program için seçilen tür (eğitim, müzik, haber, drama, belgesel vb.) belirtilir.
5. **Programın Formatı:** Programın yapısı ve biçimi belirtilir.
6. **Programın Hedef Kitlesi:** Program mesajının iletilmesi hedeflenen toplumsal kesim belirtilir. Hedef kitle tanımlanırken yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, yaşanan yer gibi özellikler dikkate alınmalıdır.
7. **Programın Yayın Zamanı:** Programın hangi gün ve hangi saatte yayımlanacağı belirtilir. Yayın zamanı seçilirken hedef kitlenin izleme alışkanlıkları dikkate alınmalıdır.
8. **Programın Tahminî Bütçesi:** Program yapım sürecindeki tüm harcamalar ayrıntılı bir şekilde belirtilir. Yapım elemanları, teknik ekipman, dekor, aksesuar, seyahat, konaklama, yiyecek içecek gibi gerekli tüm masraf kategorilerini içerir.

1. UYGULAMA: PROGRAM ÖNERİ FORMU

UYGULAMANIN AMACI: Televizyon programı öneri formu yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda bir yapımcı olarak program öneri formu yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Programın adını belirleyiniz.
2. Programın amacını belirtiniz.
3. Programın konusunu yazınız.
4. Programın türünü seçiniz.
5. Programın formatını belirleyiniz.
6. Programın hedef kitlesini seçiniz.
7. Programın yayın zamanını belirleyiniz.
8. Programın tahminî bütçesini hesaplayınız.
9. Notlarınızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

PROGRAM ÖNERİ FORMU UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Programın konusuna uygun bir ad belirledi.		
2. Programın hedef kitlesine uygun bir yayın zamanı belirledi.		
3. Programın türüne uygun bir format belirledi.		
4. Tüm gider kalemlerini dikkate alarak programın tahminî bütçesini hesapladı.		
5. Öneri formunu hazırlayarak arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

1.2. YAPIM ELEMANLARI

Bir televizyon programı, yapımcının başında bulunduğu, kendi alanlarında uzmanlaşmış kişilerden oluşan bir yapım ekibi tarafından hazırlanır (Görsel 1.4). İyi bir yapımcı, gerçekleştirmeyi planladığı program için en iyi ekibi kurarak ekip elemanlarının çalışmalarını yönlendirir ve denetler.

Görsel 1.4: Televizyon programı yapım ekibi

Bir program yapım ekibinde yer alacak elemanların sayısı programın türüne ve bütçesine göre değişir. Bununla birlikte anahtar konumdaki yapım elemanları; yapımcı, yardımcı yapımcı, yapım yardımcısı, yönetmen, yardımcı yönetmen, yazar, teknik yönetmen, ışık yönetmeni, sesçi, dekoratör, stüdyo şefi ve kameramanlardır.

Televizyon programı yapım sürecinde yapımcıdan sonra en önemli konumda olan yapım elemanları yazar ve yönetmendir.

1.2.1. Yazar

Her televizyon programı ister ayrıntılı ister özet olsun bir metne dayanır. Bu nedenle her yapım ekibinin en önemli elemanlarından biri yazardır. Televizyon programının türüne ve süresine göre değişmekle birlikte her programda bir veya birkaç yazar görev alır.

Televizyon yazarlığı kendi içinde drama yazarlığı, reklam yazarlığı, haber yazarlığı gibi alt dallara ayrılmıştır. Yapımcı, programın türüne ve formatına göre bir yazar seçimi yapar. Yazar, yapımcının kafasındaki program fikrini sözcüklere döken ve genel anlamda programın bütününü şekillendiren bir eleman olduğu için yazar seçimini doğru yapmak programın başarısını büyük oranda etkiler.

Yazar, yapımcı ve yönetmenle birlikte çalışarak program metnini biçimlendirir. Yapım süreci içinde yapımcının ve yönetmenin program metninde istediği değişiklikleri yapan ve program metnini yapımcının onayına sunan yazardır. Yapımcının onayından sonra program metni son şeklini alır (Görsel 1.5).

Görsel 1.5: Televizyon programı yazarı

1.2.2. Yönetmen

Yönetmen, bir televizyon yapımında ekibin ana elemanlarından biridir. Televizyon sektöründe yönetmenin konumu sinema sektöründekine yakın olmakla birlikte aralarında temel bir fark vardır. Sinemada yönetmen filmin sahibidir, televizyonda ise programın sahibi yapımcıdır. Yönetmenin görevi yapımcının program fikrini hayata geçirmesini sağlamaktır. Bunu da görüntü ve sesin olanaklarını en çarpıcı şekilde kullanarak ve ekip elemanlarını en iyi şekilde yöneterek yapar (Görsel 1.6).

Görsel 1.6: Televizyon programı yönetmeni

Yapımcının tasarladığı projenin bir televizyon programına dönüşmesini sağlayan başlıca kişi yönetmen olduğundan yönetmen seçimi, programın başarıya ulaşmasında büyük önem taşır. Bu nedenle yapımcı bu seçimi titizlikle yapmalı ve birlikte uyumlu çalışabileceği, vermek istediği mesajı izleyiciye en etkili şekilde ulaştırabilecek yönetmeni ekibe dâhil etmelidir. Yapımcının yönetmenle diğer ekip elemanlarının seçimi konusunda fikir alışverişinde bulunması, uyumlu bir ekip çalışmasını da beraberinde getirir.

*** Yapım Ekibinin Elemanları**

Yapım ekibinin anahtar konumdaki elemanlarını ve onların sorumluluklarını gösteren bilgiler Şekil 1.1'de verilmiştir.

YAPIMCI

» Program kavramını geliştirir.

» Yapım bütçesini hazırlar.

» Program yönetmenini görevlendirir.

» Yazarla metin üzerinde çalışır.

» Yapım elemanlarının çalışmalarını denetler, yönlendirir ve onaylar.

» Teknik ve yaratıcı yapım unsurlarının eşgüdümünü sağlar.

YARDIMCI YAPIMCI

» Yapımla ilgili tüm işlerde yapımcıya yardım eder.

» Yapımcıveyanışarak ve programa katılacaklarla görüşerek programın yapım takvimini hazırlar.

YAPIM YARDIMCISI

» Yapım aşamasında yapımcıya ve yönetmene yardımcı olur.

» Provalar sırasında yapımcının ve / veya yönetmenin talimatlarını not alır.

YÖNETMEN

» İcracıları, oyuncuları ve teknik olanakları yönetir.

» Bir program metnini etkili bir görüntü ve ses mesajına dönüştürmekten sorumludur.

YAZAR

» Program metnini yapımcı ve yönetmenle çalışarak geliştirir.

» Yapımcının nihai onayını alana değin metinde düzeltmeler yapar.

YARDIMCI YÖNETMEN

» Yapım sırasında yönetmene yardım eder.

» Yapım gerçekleşirken süre tutar.

» Karmaşık yapımlarda kamera çekimlerini ve diğer teknik unsurları hazırlayan komutları verir.

» Kurgu sırasında yönetmene yardım eder.

TEKNİK YÖNETMEN

» Yönetmen ve yapımcıya gerekli teknik olanaklar konusunda bilgi vererek yardımcı olur.

» Programın genel teknik kalitesinden sorumludur.

» Yapım sırasında teknik ekibin başı olarak görev yapar.

IŞIK YÖNETMENİ

» Programın ışık tasarımını yapar, aydınlatma planını hazırlar.

» Yapım için aydınlatma planını gerçekleştirir.

» Aydınlatma araçlarının asılmasını ve yönlendirilmesini denetler.

» Yapımda ışık masasını kullanır.

SESÇİ

» Yapımın gerekli ses unsurlarını ve olanaklarını hazırlar.

» Stüdyodaki ses ekibini yönlendirir ve denetler.

» Programın ses uyumunu yapar.

DEKORATÖR

» Programın dekor tasarımını gerçekleştirir.

» Dekor yapımını denetler ve yönlendirir.

» Stüdyoda dekor kurulurken stüdyo elemanlarının çalışmalarını denetler ve yönlendirir.

STÜDYO ŞEFİ

» Stüdyodaki tüm faaliyetlerden sorumludur.

» Stüdyoda yönetmenin "gözü ve kulağı" olarak işlev yapar.

» Stüdyodaki her türlü görevliyle yönetmen arasında iletişim köprüsü işlevi görür.

KAMERAMANLAR

» Kameraları yapım için hazırlar ve kullanır.

Şekil 1.1: Yapım ekibinin elemanları ve sorumlulukları (Kaynak: Mutlu,1995)

2. UYGULAMA: YAPIM EKİBİ

UYGULAMANIN AMACI: Program yapım ekibi oluşturma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda bir yapımcı olarak program yapım ekibi oluşturmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. On kişilik bir grup oluşturunuz.
2. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak yönetmeni belirleyiniz.
3. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak metin yazarını belirleyiniz.
4. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak teknik yönetmeni belirleyiniz.
5. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak ışık yönetmenini belirleyiniz.
6. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak sesçiyi belirleyiniz.
7. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak dekoratörü belirleyiniz.
8. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak stüdyo şefini belirleyiniz.
9. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak kameramanları belirleyiniz.
10. Ekip arkadaşlarınızı sınıfa tanıtınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

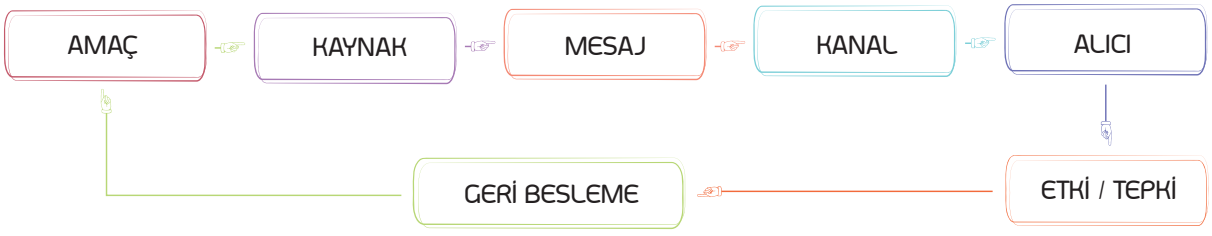
YAPIM EKİBİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Görev ve sorumluluklarını açıklayarak yapım ekibinin elemanlarını seçti.		
2. Grupla uyumlu çalıştı.		
3. Ekip arkadaşlarını sınıfa tanıttı.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

1.3. TELEVİZYON İLETİŞİMİ

Televizyon programcılığının temeli iletişimdir. Bu iletişim sürecinin başlangıcı, istenen amaç doğrultusunda kaynağın bir mesajı tasarlamasıdır. Bu mesaj bir kanal aracılığıyla alıcılara iletilir ve mesaj alıcılar üzerinde bir etki yaratır. Alıcı mesajı alıp yorumlar, ardından kaynağa mesajın ne kadar etkili olduğunu gösteren bir sinyal (geri besleme) gönderir. Şema 1.1.'de bu iletişim modelinin unsurları gösterilmektedir.

Şema 1.1: İletişim modeli

1.3.1. Amaç

Televizyon iletişiminin temel amacı hedef izleyicinin çoğunluğuna ulaşmak ve onları televizyon başında tutabilmektir. Bu amaca ulaşmak için televizyon programları tasarlanırken hedef izleyicinin özelliklerini ve izleme deneyimlerini araştırmak ve sonuçları program planlamasına yansıtmak gerekir.

Televizyon programlarının amaçları bilgi verme, eğitme, eğlence, ikna etme ve inandırma olarak sıralanabilir. Televizyon programlarının türleri göz önüne alındığında bu amaçlar; haber ve haber programları için bilgi verme, eğitim-kültür programları ve belgeseller için eğitme; müzik-eğlence, yarışma programları ve dramatik programlar için eğlence; reklam, tanıtım programları için de ikna etme ve inandırma olarak değerlendirilebilir.

Bir program yapımcısının programını tasarlarken amacını oldukça net bir şekilde ortaya koyması, programın hedef izleyicisinin özelliklerini ve beklentilerini çok iyi bilmesi gerekir.

1.3.2. Kaynak

Televizyon iletişiminin kaynağı yapımcıdır. Yapımcı, program fikrini geliştirerek bu fikri bir televizyon mesajına yani bir televizyon programına dönüştürür. Ancak televizyon programları bir ekiple ve bir yayın kuruluşu aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu nedenle televizyon iletişiminin kaynağında yapımcının yanı sıra televizyon programının gerçekleştirilmesine katkı sağlayan yapım ekibi ve televizyon kanalı da yer alır.

1.3.3. Mesaj

Televizyon iletişiminin mesajı televizyon programıdır. Televizyon mesajı, bilgi ve ifade biçimi olarak iki ögeden oluşur. Bir yapımcının görevi programını yaratırken araştırma yapmak ve bilgi toplamak, topladığı bu bilgileri eleyerek programda kullanacaklarını seçmek ve seçtiklerini izleyicinin ilgisini çekecek şekilde ifade etmektir.

Televizyon mesajı içerik bakımından bilişsel ve duyuşsal olarak iki alana ayrılır. İnsanın bilme, anlama, öğrenme, değerlendirme ile ilgili olan davranışları bilişsel alana girerken duygular, değerler, tutumlar, istekler ile ilgili olan davranışları duyuşsal alana girer. Amacın bilişsel veya duyuşsal olmasına göre mesajın tasarım, yapım ve sunum aşamaları farklı nitelikler

gösterir. Bilişsel yönü ağır basan mesajlarda nesnel ve tarafsız bir dil kullanılırken (haber programları) duyuşsal yönü ağır basan mesajlarda (diziler) duygusal bir dil kullanılır. Ancak mesajın ne ölçüde duyuşsal ne ölçüde bilişsel olduğunu net olarak birbirinden ayırmak her zaman mümkün olmayabilir.

Televizyon programları, konuları ve işleniş biçimleri bakımından ortak özelliklerine göre sınıflandırılarak türlere ayrılmıştır. Reklam, tanıtım, haber, spor, müzik, eğlence, belgesel, eğitim, görüşme, tartışma ve drama programları televizyon programı türleridir.

1.3.4. Kanal

İletişim sürecinde mesaj, göndericiden alıcıya bir kanal aracılığıyla iletilir. Geleneksel yayıncılıkta bu kanal televizyondur. Karasal yayıncılıkta mesajları taşıyan ses ve görüntü sinyalleri elektromanyetik dalgalar aracılığıyla iletilir. Günümüzde ise iletişim teknolojisindeki gelişmeler sayesinde televizyon programları elektromanyetik dalgaların yanında yeni kanallar aracılığıyla da iletilebilmektedir. Kablolu yayıncılık, uydu yayıncılığı, internet yayıncılığı, mobil yayıncılık gibi analog ve dijital sistemler kullanılan yeni kanallara örnektir.

Yeni kanallar; izleyicilere istedikleri zamanda, istedikleri yerde, istedikleri içeriklere ulaşma olanağı tanımakta ve geleneksel yayıncılığın televizyon programcılığına ilişkin kısıtlılığını ortadan kaldırmaktadır (Görsel 1.7). Televizyon yapımcısı iletişim teknolojisindeki bu gelişmeleri göz önüne almalı, televizyon iletişimindeki bu yeni kanalların ve sunduğu olanakların televizyon programcılığı üzerindeki etkilerini değerlendirmelidir.

Görsel 1.7: Gelişen teknolojiyle artan izleyici seçenekleri

1.3.5. Alıcı

Televizyon iletişiminde alıcı, izleyicilerdir. Toplumun tüm sosyoekonomik katmanlarını kapsayan izleyiciler, televizyon programlarının biçim ve içeriğini belirlemede çok önemli bir role sahiptir. Kamu yayıncılığında çok sayıda izleyiciye ulaşmanın yanında televizyon mesajlarının izleyicileri eğitim, kültür gibi alanlarda etkilemesi de amaçlanır. Ticari yayıncılıkta ise iletişimin temel amacı en çok sayıda izleyiciye ulaşmaktır.

Bir televizyon programı izleyicilerin beklentilerini karşıladığı oranda başarılı olur. Bu nedenle bir yapımcının izleyiciyi tüm yönleri ile tanıması ve izleyicinin beklentilerini iyi bilmesi gerekir. Programın mesajının izleyiciyi etkilemesi ve programın amacına ulaşması için yapımcının öncelikle programının hedef izleyicisini özenli bir şekilde seçmesi, ardından seçtiği bu hedef izleyicinin cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, eğitim durumu, mesleği gibi demografik ve sosyoekonomik özelliklerini dikkatlice tanımlaması gerekir. Yapımcı bu şekilde izleyicinin ilgisini programa çekip bu ilgiyi sürdürebilir ve programın başarıya ulaşmasını sağlar.

1.3.6. Etki / Tepki

Televizyon iletişiminin etkisi mesajın alıcı üzerinde yarattığı herhangi bir değişikliktir. Yani televizyon programının hedef izleyicinin tutum ve davranışları üzerinde bir değişiklik yaratması amaçlanır. Program bu etkiyi yarattığı oranda başarılı kabul edilir. Amacı bir ürünün satış oranlarını arttırmak olan bir reklam, hedef izleyiciler malı satın aldıklarında ve ürünün satış oranları arttığında işlevini yerine getirmiş olur.

Bir yapımcının istenen etkiyi yaratabilmesi için öncelikle mesajını izleyicinin ilgisini çekecek biçimde tasarlaması gerekir. Bu da hedef izleyiciyi iyi tanımayı ve beklentilerini bilmeyi gerektirir. İzleyiciler üzerindeki etki ve bu etkinin sonucu ortaya çıkan tepki, programın devamlılığı açısından önemli bir veridir.

1.3.7. Geri Besleme

Televizyon iletişiminde geri besleme, kaynağa iletilen ve ulaşan alıcı tepkileridir (Görsel 1.8). İletişim sürecinde geri besleme, iletişim sürecinin iyileştirilmesi ve süreçteki hataların düzeltilmesi açısından önemli bir işleve sahiptir. Televizyon iletişiminde izlenme oranı ölçümleri, izleyici payı ölçümleri, etki araştırmaları, anketler, televizyon kanallarının web sitelerine ve bazı uygulama sayfalarına gönderilen izleyici yorumları geri besleme mekanizmalarından bazılarıdır. Meslektaşlarının değerlendirmeleri ve görüşleri de televizyon yapımcıları için bir kaynak niteliğindedir.

Görsel 1.8: İzleyici tepkileri

2. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda bir iletişim sürecinin unsurları verilmiştir. Bir televizyon programı örneği üzerinden iletişim sürecinin unsurlarını tabloda ilgili alana yazınız.

İLETİŞİM SÜRECİNİN UNSURLARI	ÖRNEK İLETİŞİM SÜRECİ
Amaç	
Kaynak	
Mesaj	
Kanal	
Alıcı	
Etki / Tepki	
Geri Besleme	

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

Bu etkinlik sırasında bir televizyon programı örneği üzerinden iletişim sürecinin unsurlarıyla ilgili hangi yeni bilgileri veya becerileri edindiniz? Bunları gelecekte nasıl kullanabilirsiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

1.4. PROGRAM YAPIM AŞAMALARI

Bir programın yapım süreci programın planlama aşamasında başlayıp yapım sonrası işlemlere kadar devam eden; emek, para ve zaman gerektiren çoğu zaman uzun ve zahmetli bir süreçtir. Bu sürecin uzunluğu programın türüne ve biçimine göre farklılık gösterir. Her yapım için değişiklik göstermekle birlikte genel olarak bir programın yapım süreci birbirini takip eden dört aşamadan oluşur. Bunlar sırasıyla şöyledir:

1. Yapım öncesi planlama
2. Teknik ve mekânsal hazırlık
3. Yapım aşaması
4. Yapım sonrası çalışmalar

Yapım sürecinde bu aşamaların önemi programın türüne ve biçimine göre farklılık gösterir. Bazı programlarda yapım öncesi planlama aşaması yapım sonrası çalışmalara oranla çok daha önemlidir. Canlı olarak yayınlanan bir futbol maçı buna örnektir.

Bazı programlarda ise buradan örneğin televizyon dizilerinde tüm aşamalar aynı öneme sahiptir (Görsel 1.9).

Görsel 1.9: Doktor Kim dizisi

1.4.1. Yapım Öncesi Planlama

İlk aşama olan yapım öncesi planlama, bir program yapımının belki de en önemli aşamasıdır. Eksiksiz yapılan bir ön çalışma programın başarı şansını yükseltir. Bu aşama program fikrinin ortaya atılmasından yapım toplantısının sonuna kadar devam eder. Programın karmaşıklığı arttıkça yapım öncesi planlamaya ayrılan süre de aynı oranda artar.

Yapım öncesi planlama aşamasında yapılacaklar şunlardır:

- Program fikri ortaya atılır ve geliştirilir.
- Programın amacı belirlenir.
- Program metni yazılır.
- Yapım ekibinin anahtar konumdaki elemanları ile yapım toplantısı yapılır.

Yönetmen, metin yazarı, ışık yönetmeni, sesçi, dekoratör, teknik yönetmen gibi yapım ekibinin temel elemanlarının katıldığı ve yapımcının başkanlığında gerçekleştirilen yapım toplantısı yapım öncesi planlamanın en önemli adımıdır. Bu toplantıda yapımcı, ekip elemanlarını yapıma ilişkin işler konusunda bilgilendirir, görev dağılımını yapar ve çıkabilecek olası problemler üzerine çözüm önerileri sunar. Bu toplantıda yapılacaklar şunlardır:

- Programın formatına karar verilir.
- Yapım ekibinin görevleri paylaştırılır.
- Yapım takvimi belirlenir.
- Program kadrosu (spiker, sunucu, oyuncu vb.) seçilir.
- Kullanılacak teknik malzeme belirlenir ve temin edilir.
- Lojistik planlama yapılır.
- Sanat yönetmeni ve dekoratör ile programın görünümü belirlenir.
- Bütçe planlaması yapılır.

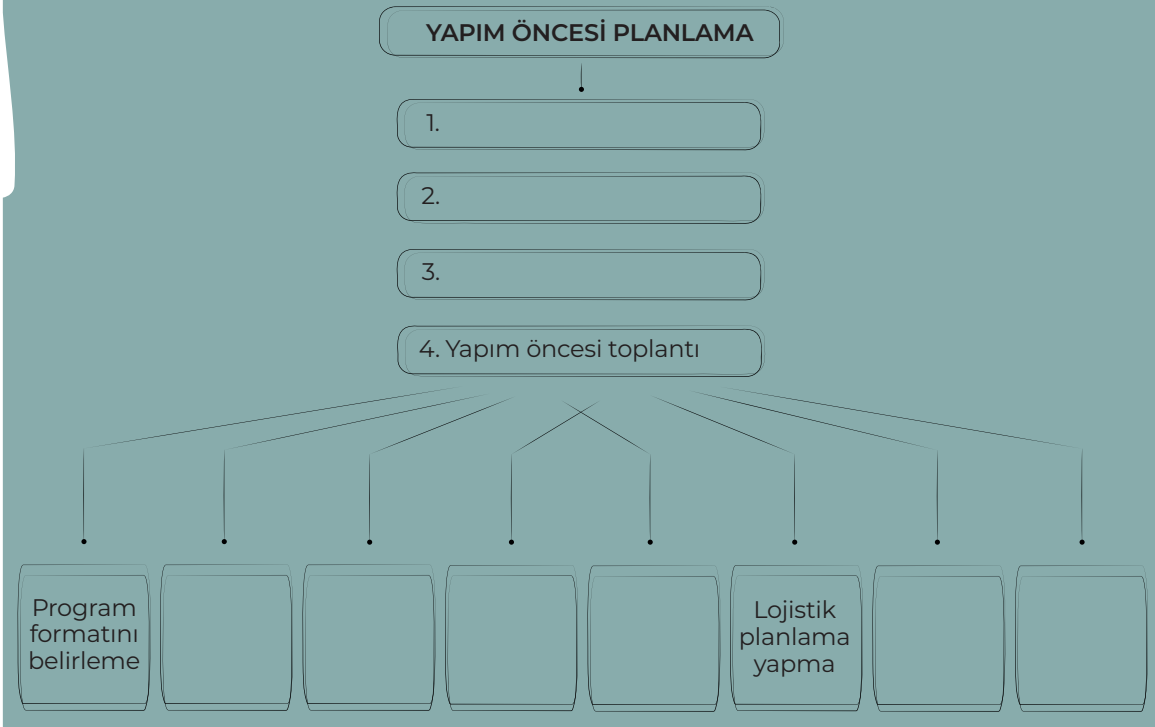
Yapım öncesi planlama aşamasında yapılan bu toplantı, ekip elemanlarının kendilerinden isteneni tam olarak anlamasını ve yapım sürecinde ortaya çıkabilecek birçok problemin önlenmesini sağlar. Bu da hem zaman hem de para kaybının önüne geçerek yapım sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine olanak verir. Bu toplantı ve yapılan planlamalar programın kâğıt üzerinde bitirilmesi anlamını taşır (Görsel 1.10). Bu toplantıda alınan kararlar yapım sırasında referans olması amacıyla yapım klasörüne yerleştirilir. Yapım klasörü yapım sürecinin tamamını gösteren dosyadır.

Görsel 1.10: Yapım toplantısı

3. Etkinlik

Aşağıda yapım öncesi planlamanın aşamaları ile ilgili bir şema verilmiştir. Bu şemada boş bırakılan yerleri sıralamaya uygun şekilde doldurunuz.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

Bu etkinlik dikkat ve analiz becerilerinizi geliştirme konusunda size neler öğretti?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. UYGULAMA: YAPIM TOPLANTISI

UYGULAMANIN AMACI: Yapım öncesi toplantı ile program ön hazırlıklarını gerçekleştirme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda bir yapımcı olarak yapım toplantısını gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Ekip elemanlarının listesini hazırlayınız.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Yapım ekibinizi toplayınız.
2. Programın formatını açıklayınız.
3. Yapım ekibinin görevlerini paylaştırınız.
4. Yapım takvimini belirleyiniz.
5. Programda görev alacak sunucu, oyuncu veya gerekli kişileri seçiniz.
6. Kullanılacak teknik malzemeleri listeleyiniz.
7. Lojistik planlamayı yapınız.
8. Programın görünüşünü belirleyiniz.
9. Bütçe planlamasını yapınız.
10. Yaratım süreci ile ilgili olasılıkları değerlendiriniz.
11. Toplantı notlarını yapım klasöründe toplayınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

YAPIM TOPLANTISI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Ekip ile uyumlu çalıştı.		
2. Program formatını açıkladı.		
3. Görevleri dağıttı.		
4. Yapım takvimini belirledi.		
5. Programda yer alacak kişileri seçti.		
6. Bütçeyi planladı.		
7. Notları yapım klasörüne yerleştirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

1.4.2. Teknik ve Mekânsal Hazırlık

Programın çekim sürecine geçmeden teknik ve mekânsal hazırlıkların tamamlanıp provaların yapılması gerekir. Bu, ortaya çıkabilecek problemlerin çekim öncesinde tespit edilip giderilmesine ve çekimlerin en az hata ile yapılabilmesine olanak tanır. Teknik ve mekânsal hazırlık ile provaların süresi her program için farklılık gösterir. Yapım öncesi planlamada kararlaştırılan bu sürenin belirlenmesinde etkili olan unsurlar şunlardır:

- Programın türü
- Programın formatı
- Programın içeriği
- Program için ayrılan bütçe

Teknik ve mekânsal hazırlık aşamasında tamamlanması gereken işlemler şunlardır:

- Dekorların kurulumu
- Ses sisteminin kurulumu
- Işık sisteminin kurulumu
- Kameraların konumlarının belirlenmesi
- Programda kullanılması planlanan VTR, slayt, grafik vb. malzemelerin hazırlanması

Teknik ve mekânsal hazırlıklar tamamlandıktan sonra prova aşamasına geçilir. Provalar programın niteliğine göre soğuk prova (stüdyo dışında yapılan prova), sıcak prova (teknik ekipmanların tümünün kullanıldığı prova) ve son prova (kostümlü prova) olarak gerçekleştirilir (Görsel 1.11). Yapılan bu provalar program çekiminin en az hata ile gerçekleştirilmesine olanak sağlayarak hem zaman hem de para kaybını önler.

Görsel 1.11: Teknik ve mekânsal hazırlık, prova

4. UYGULAMA: TEKNİK VE MEKÂNSAL HAZIRLIK, PROVA

UYGULAMANIN AMACI: Teknik ve mekânsal hazırlık ile prova yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda bir yapımcı olarak programınızın teknik ve mekânsal hazırlığını tamamlayarak prova yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Programda kullanılacak teknik ekipmanları temin ediniz.
2. Programı gerçekleştireceğiniz mekânı belirleyiniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Yapım ekibinizi toplayınız.
2. Dekorların kurulumunu yapınız.
3. Ses sisteminin kurulumunu tamamlayınız.
4. Işık sisteminin kurulumunu tamamlayınız.
5. Kameraların konumlarını belirleyiniz.
6. Programda kullanılacak VTR, slayt, grafik vb. malzemeleri hazırlayınız.
7. Programın sıcak provasını gerçekleştiriniz.
8. Yaratım süreci ile ilgili olasılıkları değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

TEKNİK VE MEKÂNSAL HAZIRLIK, PROVA UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Ekiple uyumlu çalıştı.		
2. Dekorları kurdu.		
3. Ses, ışık, kamera sistemini kurdu.		
4. Kullanılacak malzemeleri hazırladı.		
5. Prova yaptı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

1.4.3. Yapım Aşaması

Televizyon programları yapım ve yayın biçimlerine göre çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bu türler en genel şekliyle canlı ve bant yayınlardır.

Canlı Yayınlar: Canlı yayın, bir programın çekildiği anda yayımlanmasıdır. Televizyon programcılığının ilk dönemlerinde bütün programlar canlı olarak yayımlanırdı. Daha önceden planlanan yayın zamanına ve süresine göre başlayıp biten canlı yayımlar bazı teknik ve estetik kısıtlamaları da beraberinde getirir. Canlı yayımlanan bir programın başarılı bir biçimde gerçekleşmesi, kusursuz bir yapım öncesi planlamaya dayanır. Eksiksiz bir yapım öncesi planlama, yayın sırasında ortaya çıkabilecek birçok hatanın önlenmesini sağlar. Yapım sonrası işlemi ise yoktur. Televizyon yapımcılığında canlı yayınların en büyük avantajı daha düşük bir bütçe ile gerçekleştirilebilmeleridir.

Bant Yayınlar: Videoteyp teknolojisinin gelişmesi ile birlikte canlı yayın bir zorunluluk olmaktan çıkıp isteğe bağlı bir hâle gelmiştir. Bu teknoloji ile programlar önceden kaydedilip daha sonra istenen zamanda yayımlanabilir.

Banttan yayımlanan programlar ayrı çekimler hâlinde gerçekleştirilmekte, kurgu ile birleştirilmekte ve istenen saatte yayımlanmaktadır. Ayrı ayrı çekimlerden oluşturulması; yapım ekibine istediği teknik ve estetik amaçları gerçekleştirebilmek için her çekim üzerinde durma, yeniden çekme, hataları düzeltme olanağı sunar (Görsel 1.12). Bu kontrol olanağı, bant yayınların programın yaratıcı yönüne dair en büyük avantajıdır.

Teknolojik gelişmeler sayesinde program yapım ve yayın türleri de çeşitlenmiştir. Bir programın çeşitli yayın olanakları şunlardır:

- Tümüyle canlı yayımlanabilir.
- Tümüyle banttan yayımlanabilir.
- Canlı bir yayında daha önceden banda kaydedilmiş bölümler (VTR) kullanılabilir.
- Canlı olarak, kesintisiz biçimde banda kaydedilip istenen zamanda yayımlanabilir.

Görsel 1.12: Çekim aşaması

1.4.4. Yapım Sonrası Çalışmalar

Yapım sonrası çalışmaların en önemli aşaması kurgu aşamasıdır (Görsel 1.13). Her program türüne göre yapım sonrası işlemlerin önemi ve onlara ayrılan süre farklılık gösterir. Bu konuda en belirleyici olan faktör yapımın bütçesidir. Bir televizyon dizisi yapımında her bir görüntü, müzik, özel efekt ve benzeri unsur en iyi etkiyi yaratacak şekilde özenle seçilip defalarca kurgulanırken bir haber bülteni kaydedildiği şekliyle yayımlanır ve yapım sonrası işlemi yoktur.

Yapım sonrası çalışmalar şunlardır:

1. Çekimlerin izlenmesi ve seçilmesi
2. Kurgu için gerekli planlamanın yapılması
3. Kaba kurgu
4. Ses kurgusu (sesin döşenmesi, müzik ve efektlerin eklenmesi)
5. Görsel efektlerin eklenmesi
6. Kurgunun kaydedilmesi

Görsel 1.13: Kurgu aşaması

5. UYGULAMA: PROGRAM ÇEKİMİ VE KURGUSU

UYGULAMANIN AMACI: Program çekimini ve kurgusunu yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda bir yapımcı olarak programınızın çekimini tamamlayıp kurgusunu yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Program metnini hazırlayınız.
2. Programda kullanılacak teknik ekipmanları temin ediniz.
3. Programı gerçekleştireceğiniz mekânı belirleyiniz.
4. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz

UYGULAMA ADIMLARI

1. Yapım ekibinizi toplayınız.
2. Programda kullanılacak teknik ekipmanları hazırlayınız.
3. Programı gerçekleştireceğiniz mekânı düzenleyiniz.
4. Program çekimini metne uygun olarak gerçekleştiriniz.
5. Kurguda kullanacağınız görüntüleri seçiniz.
6. Kurguda kullanacağınız müzik ve efektleri hazırlayınız.
7. Programın kurgusunu yapınız.
8. Yaptığınız kurguyu uygun ortama kaydediniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

PROGRAM ÇEKİMİ VE KURGUSU UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Ekiple uyumlu çalıştı.		
2. Teknik ekipmanları kurdu.		
3. Mekânı hazırladı.		
4. Program çekimini yaptı.		
5. Programın kurgusunu yaptı.		
6. Televizyon programı yapım aşamalarını rapor hâline getirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Program yapım sürecinde en önemli konumda olan yapım elemanları aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) Kurgucu-ışıkçı-grafiker
B) Yapımcı-yazar-yönetmen
C) Kameraman-kurgucu-sesçi
D) Yapımcı-kurgucu-kameraman
E) Yönetmen-sesçi-ışıkçı

2. Aşağıdakilerden hangisi bir yapımcının sahip olması gereken temel niteliklerden biri değildir?

A) İdarecilik B) İşletmecilik C) Liderlik
D) Tercümanlık E) Yaratıcılık

3. Aşağıdakilerden hangisi yapımcının sorumluluklarından biri değildir?

A) Program kavramını geliştirir.
B) Yapım bütçesini hazırlar.
C) İcracıları, oyuncuları ve teknik olanakları yönetir.
D) Yapım elemanlarının çalışmalarını denetler, yönlendirir, onaylar.
E) Teknik ve yaratıcı yapım unsurlarının eşgüdümünü sağlar.

4. Aşağıdakilerden hangisinde iletişim modelinin unsurları doğru sıra ile verilmiştir?

A) Amaç-kaynak-mesaj-kanal-alıcı-geri besleme
B) Amaç-mesaj-kanal-kaynak-alıcı-geri besleme
C) Amaç-alıcı-kanal-kaynak-mesaj-geri besleme
D) Amaç-kanal-kaynak-mesaj-alıcı-geri besleme
E) Amaç-alıcı-mesaj-kanal-kaynak-geri besleme

5. İletişim sürecinin iyileştirilmesi ve süreçteki hataların düzeltilmesi açısından önemli bir işleve sahip iletişim unsuru aşağıdakilerden hangisidir?

A) Alıcı
B) Geri besleme
C) Kanal
D) Kaynak
E) Mesaj

6. Aşağıdakilerden hangisi program yapım sürecinin aşamalarından biri değildir?

A) Yapım öncesi planlama
B) Teknik ve mekânsal hazırlık
C) Yapım takvimi
D) Yapım aşaması
E) Yapım sonrası çalışmalar

7. Program yapım sürecinde bir program fikrinin ortaya atılıp geliştirildiği aşama aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yapım öncesi
B) Yapım aşaması
C) Teknik hazırlık
D) Yapım takvimi
E) Yapım sonrası

8. Aşağıdakilerden hangisi teknik ve mekânsal hazırlık aşamasında tamamlanması gereken işlemlerden biri değildir?

A) Dekorların kurulumu
B) Ses sisteminin kurulumu
C) Işık sisteminin kurulumu
D) Kameraların konumlandırılması
E) Program bütçesinin hazırlanması

9. Yapım sonrası işlemi en az olan yayın türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bant
B) Canlı
C) Kurgu
D) Program
E) VTR

10. Aşağıdakilerden hangisi yapım sonrası çalışmalardan biri değildir?

A) Çekimlerin izlenmesi ve seçilmesi
B) Kaba kurgu
C) Görsel efektlerin eklenmesi
D) Kurgunun kaydedilmesi
E) Yapım takviminin hazırlanması

2. ÖĞRENME BİRİMİ
YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

KONULAR

2. YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI
2.1. YAPIM YAKLAŞIMLARI
2.2. İZLERKİTLENİN BEKLENTİLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Televizyon programlarının yapımına ilişkin yaklaşımlar
- Yapım yaklaşımlarının dayandığı temel unsurlar
- İzleyicilerin bir yapımdan beklentileri

ANAHTAR KAVRAMLAR

aksiyon, cazibe, değer, doruk nokta, enformasyon, gerçekçilik, güldürü, içerik, izlerkitle, kişisellik, merak, önem, yenilik

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Televizyonda hangi programı izleyeceğinize neye göre karar verirsiniz? Fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Ailenizle izlediğiniz programların ortak noktaları nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. YAPIM YAKLAŞIMLARI VE UNSURLARI

Televizyon bir kitle iletişim aracıdır. Televizyon programları da kitlesel tüketime yönelik gerçekleştirilen kültürel ürünlerdir. Buradan hareketle amacı kitlesel kültür tüketimi olan televizyon programları söz konusu olduğunda ön plana çıkan kavram izlerkitledir. Bu nedenle televizyon programlarına ilişkin yapım yaklaşımları her zaman izlerkitle kavramını göz önünde bulundurmak durumundadır. Bu öğrenme biriminde önce genel yapım yaklaşımları ardından izlerkitlenin beklentilerine yönelik kavramlaştırmalar ele alınacaktır.

2.1. YAPIM YAKLAŞIMLARI

Televizyon programlarının yapımına dair iki genel yapım yaklaşımı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi "içerik yaklaşımı", ikincisi ise "etkiden amaca yaklaşımı"dır.

2.1.1. İçerik Yaklaşımı

Bu yapım yaklaşımı programın malzemesini yani içeriği merkeze alır. Bu yaklaşımda içerik, program yapımcısına genellikle televizyon dışı bir kaynaktan verilir ve / veya yapımcı içeriğe yönelik televizyon sektörünün dışında yer alan uzmanlarla çalışır (Görsel 2.1). Bir çocuk programı yapılacağında yapımcının televizyon sektörünün dışında yer alan ve program için görevlendirilen bir pedagogla çalışması buna örnek verilebilir. Bu yapımlarda içerik, televizyon programının yapımı ile ilgili tüm işlem basamaklarında ilk sırada yer alır ve yönlendirici bir rol üstlenir.

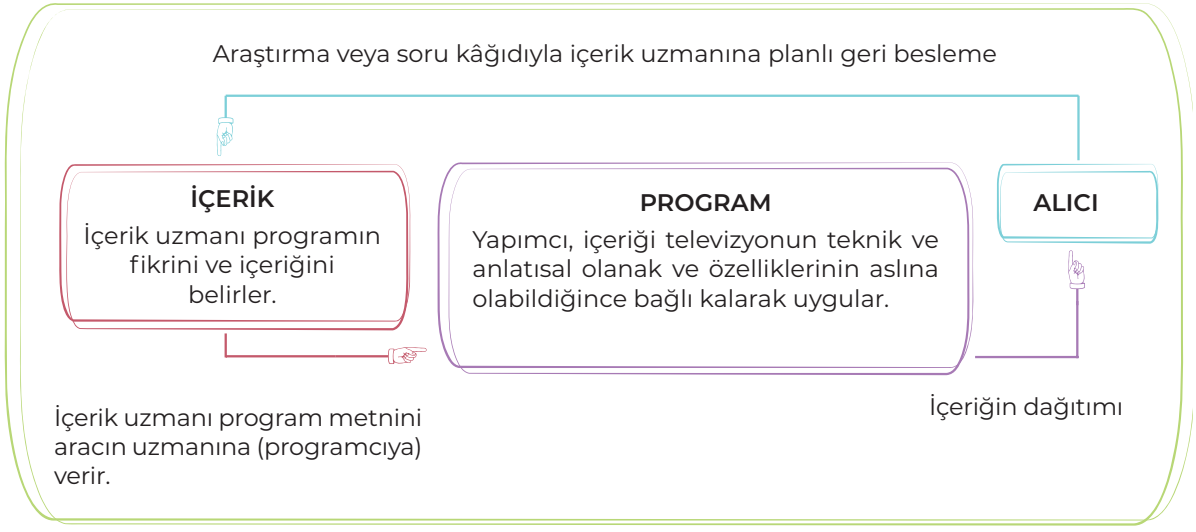
Bu yapım yaklaşımında içeriği televizyon sektörünün dışından biri seçer ve televizyon yapımcısına verir. Yapımcı da bu içeriği televizyonun estetik ve teknik olanaklarını göz önünde bulundurarak uygular ve program televizyon kanalı aracılığıyla hedef kitleye ulaştırılır.

Görsel 2.1: İçerik hazırlama

İçerik yaklaşımı bazı sakıncaları da beraberinde getirmektedir. Program malzemesi yani içerik, televizyonun gerek estetik gerek teknik olanaklarına hâkim olmayan, sektör dışından biri tarafından seçilir. Bu kişi programın malzemesini seçerken sadece "İletilecek olan ne?" sorusu üzerinde durur ve seçimini buna göre yapar. Seçimini yaparken televizyonun görsel ve işitsel olanaklarını veya hedef izleyicinin programı nasıl alımlayacağını göz önünde bulundurmaz. Bundan dolayı televizyon programının etkisine dair esas kriter, yapımcı veya izleyici tarafından değil içerik uzmanı tarafından belirlenmiş olur. Oysaki içeriğin televizyona uygunluğunu belirlemede uzman kişi yapımcıdır.

Bu yapım yaklaşımında televizyon programının etkisi izlerkitlenin beklentileri göz önünde bulundurulmaksızın sadece içerik ön planda tutularak değerlendirilmektedir. İçerik yaklaşımının işleyişi Şema 2.1'de verilmiştir.

Şema 2.1: İçerik yaklaşımı (Kaynak: Mutlu, 1995)

2.1.2. Etkiden Amaca Yaklaşımı

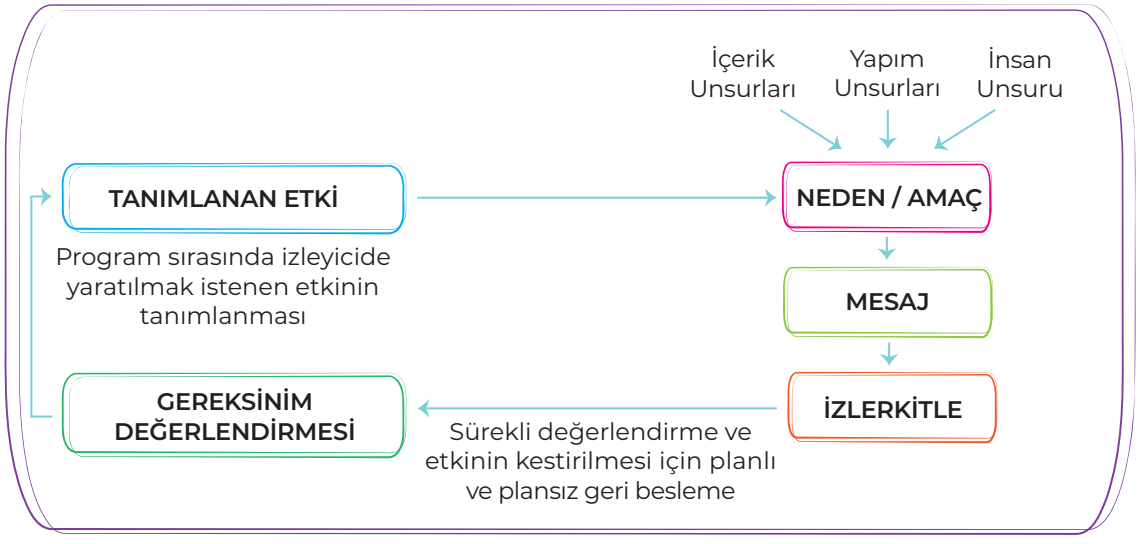
Bu yapım yaklaşımı izleyicinin beklentilerini, mesajı nasıl alımlayacağını ve tepkisini merkeze alır. Bu yaklaşımda yapım ile ilgili işlem basamaklarının ilk sırasında içerik değil, izleyicinin televizyon programının mesajını nasıl deneyimleyeceğinin belirlenmesi vardır (Görsel 2.2). Bu belirlendikten sonra izleyicinin deneyimi istenen şekilde yaşaması için ihtiyaç duyulan yapım unsurları temin edilir. Bu yapım unsurları kamera, ışık, mikrofon gibi teknik malzemelerle programın gerçekleştirilebilmesi için ihtiyaç duyulan kameraman, ışıkçı, sesçi, kurgucu gibi yapım elamanlarıdır.

Görsel 2.2: İzleyicinin televizyon programını deneyimleme süreci

Etkiden amaca yaklaşımında bir televizyon programının yapım sürecinde öncelikle izleyicilerin istek ve beklentileri belirlenir; ardından yapım öncesi planlama, yapım aşaması ve yapım sonrası çalışmalar belirlenen bu ölçütler doğrultusunda gerçekleştirilir. Bu yaklaşım televizyon programının hedeflenen başarıya ulaşması açısından temel ve güvenilir bir yaklaşımdır. Bununla birlikte izleyicilerin beklentileri her zaman çok açık ve net olmayabilir. Bu beklentilerin neler olduğunu belirlemek zorlu bir süreç olmakla birlikte program tasarım aşamasının önemli kaynaklarından biri olduğu için yapımcının sorumlulukları arasında yer alır. Yapımcı bu sorumluluğunu yerine getirirken televizyon kanallarının araştırma bölümleri, bağımsız araştırma kuruluşları ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden yardım alabilir.

Etkiden amaca yaklaşımının işleyiş biçimi Şema 2.2'de verilmiştir.

Şema 2.2: Etkiden amaca yaklaşımı (Kaynak: Mutlu, 1995)

1. Etkinlik

Aşağıda yapım yaklaşımlarına ilişkin iki başlık yer almaktadır. İki gruba ayrılıp bu başlıklardan birini seçerek münazara yapınız.

1. Başlık: Televizyon yapımcılığında içerik yaklaşımı daha etkilidir.

2. Başlık: Televizyon yapımcılığında etkiden amaca yaklaşımı daha etkilidir.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Grubunuzun güçlü yanları nelerdi?

.....

.....

2. Grubunuzun zayıf yanları nelerdi?

.....

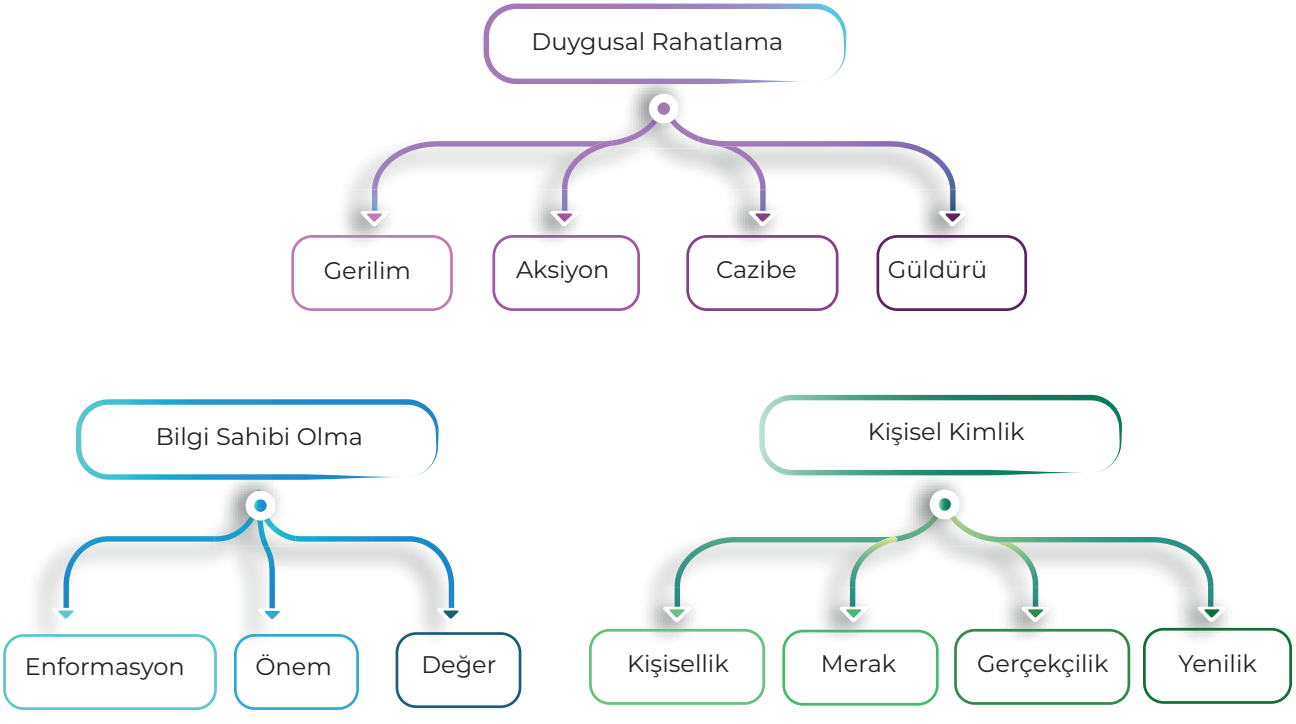
.....

2.2. İZLERKİTLENİN BEKLENTİLERİ

Kitle iletişim araçları ile izlerkitle arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar 1940'lara kadar izlerkitlenin edilgen olduğu varsayımına dayanırken bu tarihten sonra bu araştırmalara yön veren yaklaşım izlerkitlenin aslında etkin bir davranış sergilediği yönünde oldu. Böylece izlerkitlenin beklentileri incelenmeye başlandı.

İzlerkitle üzerine yapılan araştırmalarda televizyon izleyicilerinin bu aracı belli ihtiyaçlarının doyumu amacıyla ve etkin biçimde kullandıkları varsayımı merkeze alındı. Dolayısıyla yapımcının programın mesajını belirlerken izlerkitlenin o programı izleme amacını saptaması önem kazandı.

Yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, izleyicilerin kitle iletişim araçlarını kullanırken ortaya çıkan beklentilerinin genellenebilir bir yapıda olduğunu ortaya koydu. Araştırma sonuçları çözümlendiğinde bu beklentilerin temelde üç kategoride toplandığı tespit edildi. Bu kategoriler; duygusal rahatlama, bilgi sahibi olma ve kişisel kimliktir. Bu üç kategorinin alt bölümleri olarak değerlendirilebilecek on bir özellik listelenmiştir. Bu özellikler; gerilim, aksiyon, cazibe, güldürü, enformasyon, önem, değer, kişisellik, merak, gerçekçilik ve yeniliktir. Bir programın bu özelliklerden herhangi birine sahip olması, izlerkitlenin en azından bir kısmı için ilgi çekici olabileceği anlamına gelir. İzleyici beklentilerine ait bu kategorileştirme Şema 2.3'te gösterilmektedir.

Şema 2.3: İzleyici beklentileri

İlk beklenti izleyicinin gündelik yaşamın sorunlarından ve tekdüzeliğinden kaçma, keyifli vakit geçirme, duygusal rahatlama gereksinimi ile ilgilidir. Buna örnek olarak müzik, eğlence, komedi, yarışma programlarının ve dramatik programların günlük hayatın sıkıntısından ve gerginliğinden uzaklaşmak amacıyla izlenmesi verilebilir (Görsel 2.3). Duygusal rahatlama gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikler; gerilim, aksiyon, cazibe ve güldürüdür.

Görsel 2.3: Müzik programı

İkinci beklenti izleyicinin içinde yaşadığı toplum ve dünyaya ilişkin bilgi edinme gereksinimini karşılamaya yönelik bilişsel bir beklentidir. Haber bültenlerinden, güncel konulara yönelik görüşme ve tartışma programlarından bilgi edinme isteği buna örnek verilebilir (Görsel 2.4). Bilgi sahibi olma gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikler; enformasyon, önem ve değerdir.

Görsel 2.4: Haber programı

Son beklenti ise izleyicinin kendi hayatına dair anlamlı bir şeyi vurgulamasına ve kişiliğine ilişkin referans noktaları sağlamasına yönelik kişisel kimlik gereksinimidir. Kişinin karakterle veya olay örgüleriyle kendisi arasında bir özdeşlik kurduğu dramatik programları izlemesi buna örnek gösterilebilir (Görsel 2.5). Kişisel kimlik gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikler; kişisellik, merak, gerçekçilik ve yeniliktir.

Görsel 2.5: Dramatik program

Şüphesiz bu sınıflandırma birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış bir sınıflandırma değildir. Bir televizyon programı bu özelliklerin birkaçına farklı oranlarda sahip olabilir. Örneğin duygusal rahatlama gereksinimine yönelik bir komedi dizisi aynı zamanda enformasyon ve kişisellik içerebilir. Aynı zamanda bu kategoriler birbirini karşılıklı olarak etkilemektedir.

2.2.1. Gerilim

Televizyon programlarında sıklıkla kullanılan gerilim unsurunun temelinde belirsizlik ve beklenti duygusu yer alır. Dramatik yapımlarda olay örgüsünün nasıl çözüme kavuşacağının belirsizliği ve çözümüne dair beklentinin yarattığı gerilim, programın izlenmesini sağlar. Olay örgüsüne dair bu belirsizlik genellikle program boyunca karmaşıklaşarak ilerler ve bölümün sonunda doruk noktaya ulaşır. Çözüm bir sonraki bölüme bırakılır. Böylece izleyici çözümü merak ettiğinden bir sonraki bölümü de izler. Dramatik yapımlarda esas karakterin fiziksel bir tehlike içinde bulunması, hayatında önem verdiği bir şeyi yitirme korkusu ve çözmek zorunda olduğu bir problemle karşılaşması güçlü gerilim unsurlarındandır.

Gerilim sadece dramatik programlara özgü bir unsur değildir. Tehlike unsuru içeren bir doğa belgeseli, yarışmacının problem çözmek zorunda olduğu bir yarışma programı, katılanların karşıt görüşlerinin gerilim yarattığı bir tartışma programı, kazananın kim olacağına dair belirsizlik içeren ve sonucu merak edilen canlı bir spor programı; içinde gerilim unsurunu taşıyan yapımlardır.

2.2.2. Aksiyon

Aksiyon hareketi ifade eder. Dramatik program türlerinden biri olan macera dizilerinde aksiyon unsuru sıklıkla kullanılır. Kaçma kovalama sahneleri, dövüş sahneleri ve benzeri aksiyon unsurları buna örnek olarak verilebilir. Aksiyon, macera dizileri yanında farklı program türlerinde de karşımıza çıkar. Müzik eğlence programlarında sanatçıların sahnedeki dansları, doğa belgesellerinde hayvanların avlanma görüntüleri ve spor programlarında futbol maçları bunlardan bazılarıdır.

2.2.3. Cazibe

Televizyon programlarında ekrandaki kişilerin hoş görünen, çekici kişiler olmasına özen gösterilir. Bu kişiler fiziksel çekiciliğe sahip olmasalar da kişilik yönünden etkileyici olabilir. Örneğin bir spikerin veya oyuncunun cazibesinin kaynağı etkili ses tonu, sıcak ve içten kahkahası olabilir. Müzik ve eğlence programlarında konuk sanatçıların dramatik program türlerinden biri olan romantik yapımlar ile reklamlarda oyuncuların makyaj, kıyafet ve davranışları cazibe unsuruna katkıda bulunur.

2.2.4. Güldürü

Güldürü unsuru izlerkitleyi programa katmanın en etkili yollarından biridir (Görsel 2.6). Bazı televizyon programlarında bu unsur temel öge olarak kullanılırken bazı programlarda yan öge olarak kullanılır. Aile trajedisini anlatan bir dramatik yapımda yükselen dramatik gerilimi azaltmak için izleyiciyi dinlendiren güldürü unsurunun kullanıldığı sahneler buna örnek gösterilebilir.

Görsel 2.6: Güldürü programı

Güldürüye dayanan televizyon programları çeşitli kategorilere ayrılır. Bunlardan ilki daha çok fiziksel-görsel güldürü olarak nitelendirilebilecek hareket, görsel zıtlıklar ve hıza dayanan güldürülerdir. İkinci kategori tek mekânda geçen, genellikle az sayıda karakterin yer aldığı ve onların karşılaştıkları gülünç durumları anlatan durum komedileridir. Diğer bir kategori de stand-up olarak adlandırılan, genellikle monologlara dayanan ve komedyenin komik hikâyeler anlattığı güldürü türüdür.

1. UYGULAMA: DUYGUSAL RAHATLAMA

UYGULAMANIN AMACI: Duygusal rahatlama gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda duygusal rahatlama gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri örneklerle sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Sınıf arkadaşlarınızla eşit sayıda dört grup oluşturunuz.

2. Gerilim, aksiyon, cazibe veya güldürü başlıklarından birini seçiniz.

3. Seçtiğiniz başlıkla ilgili teorik araştırma yapınız.

4. Seçtiğiniz başlıkla ilgili televizyon programı örnekleri bulunuz.

5. Araştırma sonuçlarını ve örneklerinizi kullanarak bir sunum hazırlayınız.

6. Hazırladığınız sunumu sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Etkinliğe katılımda gönüllüdür.			
Görevini zamanında yerine getirir.			
Farklı kaynaklardan bilgi toplayıp sunar.			
İş birliği hâlinde çalışmayı sever.			
Arkadaşlarının görüşlerine saygılıdır.			
Aletleri kullanırken dikkatli ve titizdir.			

2.2.5. Enformasyon

Televizyonda izlerkitlenin bilişsel beklentilerini karşılamaya yönelik programlar arasında belgeseller, eğitim programları, haber bültenleri, haber programları vb. sayılabilir. Bu programların ortak noktası temelde enformasyona dayanan programlar olmalarıdır. Bununla birlikte enformasyon; yarışma, söyleşi, drama gibi temelde bilgiye dayanmayan diğer program türlerinde de yan unsur olarak yer alabilir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı döneminde geçen bir televizyon dizisi arka planda savaş zamanına ait bilgiler sunabilir.

2.2.6. Önem

Bir televizyon programının izleyici tarafından tercih edilmesini sağlayan unsurlardan biri programda ele alınan konunun izleyici açısından önem arz etmesidir. Programın izleyicinin önem atfettiği bir konuda bilgi verici içeriğe sahip olması o programın izlenmesini sağlar. Değişen sınav sistemini anlatan bir eğitim programı üniversite sınavlarına hazırlanan izleyicileri ekran başına çeker. Önem unsurunun bir başka şekli de programda izleyiciler tarafından önemli olarak kabul edilen uzman veya ünlü kişilerin bulunmasıdır. Bir dizide yıldız oyuncuların yer alması o dizinin izleyiciler tarafından tercih edilmesini sağlar. Ayrıca programdaki önem unsuru programa ayrılan para, zaman ve emekle de doğru orantılıdır. Kalabalık kadrolar, özenli dekorlar ve yüksek bütçeler ile çekilen programlar izleyicinin gözünde daha önemli yapımlardır (Görsel 2.7).

Görsel 2.7: Yüzüklerin Efendisi: Güç Yüzükleri dizisi

2.2.7. Değer

Değer unsuru, enformasyon ve önem kavramları ile bağlantılı olmakla birlikte içinde duygusal bir taraf barındırır. Bir anlamda izleyicilerin programın konusuna ve programda yer alan kişilere yüklediği kıymettir. İzleyicinin millî, manevi, dinî veya evrensel değerlerine bir ucundan da olsa dokunmak, onları ekran başına çekmenin etkili bir yoludur. Cumhuriyet'in ilanını konu alan bir belgeselin izleyenlerde yarattığı gurur duygusu, değer unsuru bağlamında düşünülebilir.

2. UYGULAMA: BİLGİ SAHİBİ OLMA

UYGULAMANIN AMACI: Bilgi sahibi olma gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda bilgi sahibi olma gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri örneklerle sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Sınıf arkadaşlarınızla eşit sayıda üç grup oluşturunuz.

2. Enformasyon, önem veya değer başlıklarından birini seçiniz.

3. Seçtiğiniz başlıkla ilgili teorik araştırma yapınız.

4. Seçtiğiniz başlıkla ilgili televizyon programı örnekleri bulunuz.

5. Araştırma sonuçlarını ve örneklerinizi kullanarak bir sunum hazırlayınız.

6. Hazırladığınız sunumu sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Etkinliğe katılımda gönüllüdür.			
Görevini zamanında yerine getirir.			
Farklı kaynaklardan bilgi toplayıp sunar.			
İş birliği hâlinde çalışmayı sever.			
Arkadaşlarının görüşlerine saygılıdır.			
Aletleri kullanırken dikkatli ve titizdir.			

2.2.8. Kişisellik

Kişisellik, izleyicinin programın içeriği ile bir yakınlık veya bağ kurmasını ifade eden unsurdur. Bu unsur kişisel kimlik gereksinimi kapsamında ele alınır. Dramatik bir yapımda izleyicinin programdaki karakterlerle veya olay örgüsü ile özdeşlik kurması, o yapımın izleyicinin kişisellik beklentisini karşıladığı anlamına gelir. Örneğin salgın temalı bir televizyon dizisinde korona döneminde kendisi de bir salgın deneyimi yaşamış olan izleyici, dizideki karakterlerin hissettiklerini anladığından yapım onun için daha ilgi çekici hâle gelir (Görsel 2.8).

Görsel 2.8: Yağmur dizisi

2.2.9. Merak

İzleyiciler diğer insanların hayatlarını, ilişkilerini, sorunlarını ve bu sorunlar karşısındaki tepkilerini merak ederler. Bu nedenle insana dair bu merak unsuru televizyon programlarında sıklıkla kullanılır. İnsana dair bu ilgi yanında entelektüel ilgi de merak unsuru bağlamında ele alınabilir. Televizyondaki bilim belgeselleri, gezi programları vb. programlar izleyicilerin entelektüel ilgilerini gidermeye yönelik yapımlardır. Merak unsuru, izleyiciyi ekran başında tutmanın en etkili yollarından biridir ve izleyicinin öğrenmek istediği bilgi geciktirilerek programa dâhil edilir. Özellikle dramatik programlarda olay örgüsünün nasıl çözümleneceğini merak eden izleyici, beklediği yanıtı alabilmek için programı sonuna kadar izler. Çünkü dramatik programlarda çözüm, izleyicinin merak duygusunun yoğunlaştığı doruk noktanın hemen ardından sonuç bölümünde izleyiciye sunulur.

2.2.10. Gerçekçilik

Gerçekçilik unsuru televizyon programlarında izleyiciyi ekran başına çekmenin ön koşullarından biridir. Burada sözü edilen gerçekçilik, gerçeğin ekrana bire bir yansıtılması değil izleyenlerde izlediklerinin gerçek olduğu duygusunu uyandırmaktır. Özellikle dramatik yapımlarda bu unsur daha da ön plana çıkar. Program zaman, mekân, öykü ve karakterler açısından tutarlı bir yapıya sahip olmalıdır. Bu tutarlılığı sağlayan programlar, gerçekliği olmayan unsurların kullanıldığı bir bilimkurgu dizisi bile olsa gerçeklik duygusunu yaratabilir.

Bir süper kahramanın anlatıldığı bilimkurgu dizisinde kahramanın sahip olduğu ama aslında gerçek olmayan güç, dizinin başında izleyiciye kabul ettirilir. Bundan sonra gelişen olaylar kahramanın sahip olduğu bu güçle tutarlı olarak ilerlerse izleyici bu olayları gerçek olarak değerlendirir (Görsel 2.9). Kahramanın gücünün kapasitesi ile tutarlı olmayan olaylar ise izleyici tarafından gerçek olarak kabul edilmez.

Görsel 2.9: Süper Kız dizisi

2.2.11. Yenilik

İzleyici kitlesi, daima yeni olana ilgi duyar. Televizyon, yapısı itibarıyla içerikleri hızla tüketilen ve eskiyen bir kitle iletişim aracıdır. Bu nedenle televizyon programları yeni ve özgün oldukları oranda izleyici kitlesinin ilgisini çeker ve programın etkisi artar. Gerek içerik yönünden gerek teknik yönden yenilik ve özgünlük sunan televizyon programları izleyiciler tarafından daha çok tercih edilir, bu da programın başarı şansını yükseltir (Görsel 2.10).

Görsel 2.10: Siyah Ayna dizisi

3. UYGULAMA: KİŞİSEL KİMLİK

UYGULAMANIN AMACI: Kişisel kimlik gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda kişisel kimlik gereksinimini karşılamaya yönelik programlarda bulunan özellikleri örneklerle sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Sınıf arkadaşlarınızla eşit sayıda dört grup oluşturunuz.

2. Kişisellik, merak, gerçekçilik veya yenilik başlıklarından birini seçiniz.

3. Seçtiğiniz başlıkla ilgili teorik araştırma yapınız.

4. Seçtiğiniz başlıkla ilgili televizyon programı örnekleri bulunuz.

5. Araştırma sonuçlarını ve örneklerinizi kullanarak bir sunum hazırlayınız.

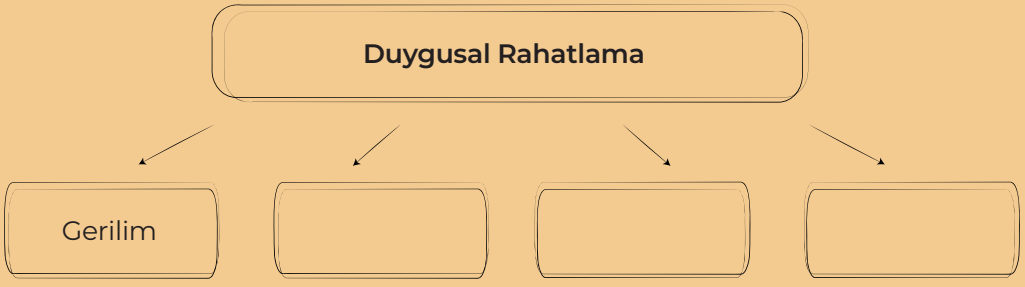
6. Hazırladığınız sunumu sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

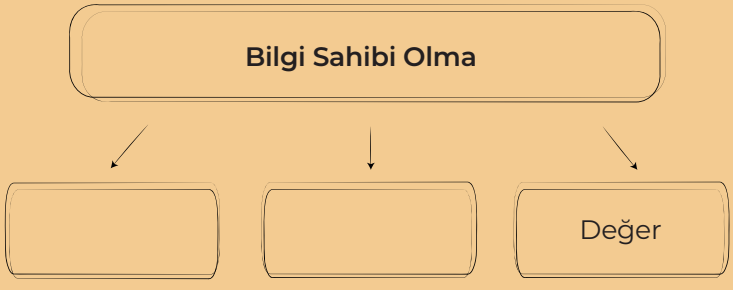
AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

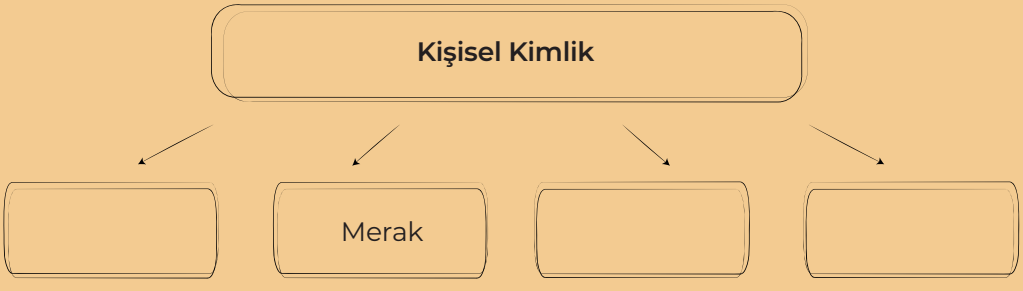
DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
Etkinliğe katılımda gönüllüdür.			
Görevini zamanında yerine getirir.			
Farklı kaynaklardan bilgi toplayıp sunar.			
İş birliği hâlinde çalışmayı sever.			
Arkadaşlarının görüşlerine saygılıdır.			
Aletleri kullanırken dikkatli ve titizdir.			

2. Etkinlik

Aşağıda izleyici beklentilerine ait kategorileştirme ile ilgili bir şema verilmiştir. Bu şemada boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

Bu etkinlik dikkat ve analiz becerilerinizi geliştirme konusunda size neler öğretti?

.....

.....

.....

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Programın malzemesini merkeze alan yapım yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Etkiden amaca yaklaşımı
B) Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı
C) İçerik yaklaşımı
D) Gündem belirleme yaklaşımı
E) Kültürel gösterge yaklaşımı

2. İzleyicinin beklentilerini merkeze alan yapım yaklaşımı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İçerik yaklaşımı
B) Kültürel gösterge yaklaşımı
C) Yenilik yaklaşımı
D) Gündem belirleme yaklaşımı
E) Etkiden amaca yaklaşımı

3. Aşağıdakilerden hangisi izleyicinin kişisel kimlik beklentisini karşılamaya yönelik özelliklerden biri değildir?

A) Gerçekçilik B) Güldürü C) Kişisellik
D) Merak E) Yenilik

4. Aşağıdaki izleyici beklentilerinden hangisi izleyicinin bilişsel alandaki gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir?

A) Kişisel kimlik
B) Bilgi sahibi olma
C) Toplumsal yarar
D) Vakit geçirme
E) Duygusal rahatlama

5. Aşağıdakilerden hangisi izleyicinin duygusal rahatlama beklentisini karşılamaya yönelik özelliklerden biri değildir?

A) Aksiyon B) Cazibe C) Enformasyon
D) Gerilim E) Güldürü

6. Aşağıdaki izleyici beklentilerinden hangisi izleyicinin kişiliğine ilişkin referans noktaları sağlaması gereksinimini karşılamaya yöneliktir?

A) Bilgi sahibi olma

B) Duygusal rahatlama

C) Çevreyi gözetim altında tutma

D) Kişisel kimlik

E) Vakit geçirme

7. İzleyicinin bilgi sahibi olma beklentisini karşılamaya yönelik özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Değer

B) Gerçekçilik

C) Kişisellik

D) Merak

E) Yenilik

8. Aşağıdaki izleyici beklentilerinden hangisi izleyicinin gündelik yaşamın sıkıntılarından kaçış gereksinimini karşılamaya yöneliktir?

A) Bilgi sahibi olma

B) Kişisel kimlik

C) Çevreyi gözetim altında tutma

D) Duygusal rahatlama

E) Değerlerini pekiştirme

9. İnsanların başka insanların yaşam biçimlerine duydukları ilgiye yönelik özellik aşağıdakilerden hangisidir?

A) Aksiyon B) Cazibe C) Enformasyon

D) Merak E) Önem

10. Bir program ..... ve özgün olduğu oranda izleyici kitlesinin ilgisini çeker.
Boş bırakılan yere aşağıdaki kavramlardan hangisi gelmelidir?

A) Cesur B) Didaktik C) Gerçek

D) Romantik E) Yeni

3. ÖĞRENME BİRİMİ
PROGRAM METNİ VE ANLATI YAPISI

KONULAR

3. PROGRAM METNİ VE ANLATI YAPISI
3.1. TELEVİZYON METİNLERİNİN ÖZELLİKLERİ
3.2. TELEVİZYON METİN TÜRLERİ
3.3. TELEVİZYON METİN FORMATLARI
3.4. TELEVİZYON PROGRAMLARININ ANLATI ÖZELLİKLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Bir televizyon programı için metin yazma
- Bir televizyon programı metninde bulunması gereken özellikler
- Bir televizyon programı için metin türü belirleme
- Bir televizyon programı için metin formatı belirleme
- Bir televizyon programının bölümleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

açılış, akış metni, akıcılık, çeşitlilik, doruk nokta, estetik, görsellik, işitsellik, televizyon metni

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İzlediğiniz televizyon programlarında kullanılan dil hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Farklı türde televizyon programlarında kullanılan metinlerin ortak özellikleri neler olabilir? Tartışınız.
3. Açılış kısmı ile ilginizi çekmeyi başaran televizyon programları hangileridir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

3. PROGRAM METNİ VE ANLATI YAPISI

Televizyon programları bir metne dayanmaktadır. Program metni bir programın çekilmesinde kullanılan en önemli yazılı dokümandır. Metin, program yapım sürecinin başlangıç aşamalarından biridir. Programın formatı, dili ve mesajının nasıl olacağı metinde belirlenir. Bu yönüyle metin, program yapımcısı için yol gösterici niteliktedir. Programın nasıl gerçekleşeceği, içeriğinde görsel ve işitsel olarak neler barındıracağı program metninden anlaşılabilir. Televizyon programının ortaya çıkmadan önceki ilk şeklini metin oluşturur.

Televizyon metinleri biçim ve içerik bakımından farklılıklar gösterir. Buna rağmen hepsinin bazı ortak özellikleri vardır. Bu özelliklerden bazıları şunlardır:

- Programın türü ve içeriği hakkında bilgi verir.
- Programın işleyişini gösterir.
- Televizyon yapımına ait önemli bilgileri içerir.
- Provalara ve yapım aşamasına kaynaklık eder.

Televizyon için metin yazmak, basılı kitle iletişim araçları için metin yazmaktan farklıdır. Metin yazarının televizyonun gücünü iyi bilmesi, görsel olarak düşünebilmesi önemlidir. İyi bir televizyon metni yazarının sahip olması gereken bazı özellikler şunlardır:

- İyi bir yazar olması
- İyi bir araştırmacı olması
- Dil kurallarına hâkim olması
- Yazılarının kesinlik taşıması
- Yazılarının açık olması
- Yazılarında yalın bir dil kullanması
- Yazılarının akıcı olması
- Basit cümlelerle mesajı anlatması
- İki farklı düşünce arasında bağlam oluşturması
- Anlatım yönünden güçlü yazılar yazması
- Görsel olarak düşünüp ona göre metin yazması
- Görsellikle anlatılabilen durumları gereksiz sözlerle boğmaması
- Nesnel ve tarafsız şekilde yazması

Televizyon metni, içeriğindeki bilgilerle etkili bir iletişim aracıdır. Bu araç ancak deneyimli bir yönetmenin elinde yazılı bir metinden görsel bir biçime dönüştürülebilir.

3.1. TELEVİZYON METİNLERİNİN ÖZELLİKLERİ

İyi bir televizyon programı metninde görsellik, işitsellik, hedef kitle, estetik ve teknik özellikler bulunmalıdır. Televizyon metni yazımı programın en önemli aşamalarından biridir.

3.1.1. Görsellik

Televizyonda görsellik ön plandadır. Metin yazarı görsel olarak düşünmeli, söz ve görüntüyü birleştirecek şekilde çalışmalıdır. Programa ait unsurların ne zaman sözle ne zaman görüntüyle verileceğine karar vermelidir. Programın mesajını doğru aktarmak için bazen sadece söz bazen sadece görüntü bazen de her ikisi birlikte kullanılabilir.

Görüntüyle iletilebilecek mesajın yerine söz kullanılmamalıdır. Bu, programın görsel gücünün zayıflamasına ve verilecek mesajın çok fazla sözle boğularak mesajın anlaşılmamasına yol açar.

3.1.2. İşitsellik

Televizyon metninde görsellik kadar işitsellik de önemli bir unsurdur. Televizyon metninde yer alan işitsel araçlar, metinden sese kulağa hoş gelecek şekilde dönüşmelidir. Programdaki metin, bir sunucu tarafından seslendirilerek izleyicilere aktarılacaktır. Buna göre işitilirken anlaşılır olan, kulağa hoş gelen, programın mesajını iyi bir şekilde iletebilen bir metin yazılmalıdır. Metnin yazınsal olarak güzel olması televizyon için tek başına yeterli değildir. Seyircinin metni dinlerken nasıl etkileneceği önemlidir. Televizyon için metin yazan biri, yazdıklarını sesli okuyarak kulağa nasıl geldiğini kendisi denetlemelidir. Bir televizyon metninin sade ve anlaşılır olması gerekir. Süslü, sanatlı, dolambaçlı anlatımlardan kaçınılmalıdır. Anlaşılır olmayan cümlelerin ardı ardına sıralanması metni seslendiren kişi için zorluk yaratır, programda iletilmek istenen mesajın izleyici tarafından anlaşılmasını güçleştirir. Metin yazarının günlük konuşma diline yakın doğal bir dil kullanması, resmî anlatımlardan kaçınması gerekir.

3.1.3. Hedef Kitle

Program metni yazılırken hedef kitle göz önünde bulundurulmalıdır. Hedef kitlesi çocuklar olan bir programın metni ile hedef kitlesi yetişkinler olan metnin dili ve anlatım şekli birbirinden farklıdır. Program metni hedef kitlenin taşıdığı özellikler bilinerek yazılmalıdır. Metnin yapısı, üslubu ve içeriği hedef kitlenin yapısına uygun olmalıdır.

3.1.4. Estetik ve Teknik

İyi bir program metninin yazılabilmesi için televizyonda estetik olarak nasıl görüneceği bilinmelidir. Gelişen teknoloji ile birlikte metnin ne şekilde uygulanacağı ise teknik imkânların neler olduğunu belirlemekten geçer. Televizyonun teknik ve estetik olanakları bilinmeden başarılı bir program metni yazmak mümkün değildir.

1. Etkinlik

Aşağıda televizyon metninin özellikleri verilmiştir. İlgili boşluğa bu özelliklerin televizyon metninde ne anlama geldiğini yazınız.

Görsellik: .....

İşitsellik: .....

Hedef Kitle: .....

Estetik ve Teknik: .....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik dikkat ve analiz becerilerinizi geliştirme konusunda size neler öğretti?

.....

2. Bu tür bir tanımlama etkinliği günlük yaşamda karşılaştığınız bir sorunu çözmenize nasıl katkı sağlayabilir?

.....

3. Tanımlama yaparken nelerden faydalandınız?

.....

3.2. TELEVİZYON METİN TÜRLERİ

Program metinlerinin formatları yapımın türüne ve teknik özelliklerine göre değişir. Program metin formatlarını akış metni, ayrıntılı metin ve özet metin olarak üçe ayırmak mümkündür. Her televizyon programının içeriği birbirinden farklıdır. Program metninin türü belirlenirken programın içeriğine ve yaklaşımına uygun bir format seçmek gerekir. İzleyicinin ekranda göreceği görüntünün nasıl olacağına karar verilirken programın mesajına uygun olup olmadığı, izleyici üzerindeki etkisinin nasıl olacağı dikkatlice düşünülmelidir. Programın mesajına uygun bir atmosferin oluşturulabilmesi için ışık, renk, yer ve zaman gibi ögelerin program metninde doğru şekilde aktarılması gerekir.

3.2.1. Akış Metni

Bir televizyon programının genel olarak nasıl gerçekleştirileceğini içeren metinlerdir (Tablo 3.1). Programın temel parçalarına kaynaklık eder. Kameranın neler göstereceğini ve genel olarak programda nelerden bahsedileceğini kapsar. Canlı spor karşılaşmaları ve tartışma programları, program türü olarak ayrıntılı metin yazılmasını olanaksız kılar. Program içeriğindeki tüm olaylara yer vermese bile akış metni program yapımcısı, yönetmen ve sunucunun işini kolaylaştırır. Genel hatlarıyla programın bir portresini çıkarır.

Tablo 3.1: Akış Metni

SPOR SERÜVENİ					
Sıra Numarası	**Süre**	**Açıklamalar**	**Ses Kaynağı**	**Görüntü Kaynağı**	**Notlar**
1	55''	Program jeneriği	VTR-1	VTR-1	
2		Program açılış anonsu	Stüdyo	Stüdyo	Telefon,E- posta, sosyal medya hesapları
3	40''	Giriş	VTR-2	VTR-2	
4		Stüdyo konukları ile tanışma	Stüdyo	Stüdyo	
5		Stüdyo konukları ile sohbet	Stüdyo	Stüdyo	Programda yer alan konular tartışılır.
6	58''	Giriş	VTR-2	VTR-2	
7		İkinci yarı konukları ile tanışma	Stüdyo	Stüdyo	
8		İkinci yarı konukları ile sohbet	Stüdyo	Stüdyo	Programda yer alan konular tartışılır.
9		Kapanış anonsu	Stüdyo	Stüdyo	Telefon,E- posta, sosyal medya hesapları
10	35''	Kapanış jeneriği	VTR-1	VTR-1	

3.2.2. Ayrıntılı Program Metni

Ayrıntılı metinde programda gerçekleşecek her şey metin üzerinde belirtilir (Tablo 3.2). Buna konuşmalar, programda kullanılacak ses ve müzikler, görüntülemedeki ayrıntılar ve tüm yönergeler dâhildir. Hemen hemen tüm haberler, dizi ve filmler ile eğitim programlarında ayrıntılı metin kullanılır. Bazı belgesel programları (Görsel 3.1) için de ayrıntılı metin yazmak gereklidir.

Tablo 3.2: Ayrıntılı Metin (Doğa belgeselinden bir bölüm)

Görüntü	Ses
Dağların genel görünümü	Dağlar yeryüzünün en zor yaşam şartlarına sahip yerleridir.
Fırtına anı	Dağlarda hava anbean değişebilir.
Dağların genel görünümü	Yerden yükseldikçe oksijen miktarı azalır.
Yerleşim alanı	Buna karşın dağlarda pek çok insan yaşar.
Avcılık yapan insanlar	Dağlarda hayatta kalmak için şaşırtıcı yöntemler geliştirmişlerdir.
Bulutların geçişi ve dağların genel görünümü	Moğolistan'da yer alan Altay Dağları yeryüzünün en bilinmedik yerlerinden biridir.
Yürüyen insanlar	Altay Dağları'nda yaşayan insanlar avcılıkla geçimlerini sağlıyor.
Yürüyen insanlar yakın plan	Avcılar bugün av için şanslı bir gün olmasını diliyor.

Görsel 3.1: Doğa belgeselinden bir kesit

1. UYGULAMA: AYRINTILI METİN

UYGULAMANIN AMACI: Televizyon programı için ayrıntılı metin yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda ayrıntılı metin yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Ayrıntılı metin yazmak için görüntü ve sesin yer aldığı bir tablo hazırlayınız.
3. Programda kullanılacak görüntüleri belirleyerek tabloya ekleyiniz.
4. Görüntüye uygun sesleri belirleyerek tabloya ekleyiniz.
5. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

AYRINTILI METİN UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Görüntü ve sesin yer aldığı bir tablo hazırladı.		
2. Programda kullanılacak görüntüleri belirleyerek uygun sesleri tabloya ekledi.		
3. Çalışmasını sınıf arkadaşlarına sundu.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

3.2.3. Özet Metin

Özet metinde programda gerçekleşecek unsurların bazıları ayrıntıları ile verilirken bazıları özet şeklinde verilir (Tablo 3.3). Program sunucusunun açılış ve kapanış konuşması, konuğuna soracağı sorular, program içinde yer alan videoların sunumları gibi ayrıntılar özet metinde yer alır. Ancak konuğun vereceği cevaplar veya konukla sohbetin ilerleyeceği akış bilinmediğinden bunlar özet metinde yer almaz. Doğaçlama programlar, canlı yayınlar, tartışma programları, talk şovlar, spor programları ve eğlence programları bu özellikleri taşır ve genellikle özet metne sahiptir.

Tablo 3.3: Özet Metin

YAŞAMIN İÇİNDEN	
Açılış Anonsu	Merhaba sevgili izleyiciler. Yaşamın İçinden programı ile bu hafta da karşınızdayız. Bugün çok yetenekli, enerjik, samimi, güzel mi güzel bir konuğum var. Sanatçı bir aileden geliyor. Dizi, sinema ve tiyatro oyuncusu. Ayrıca seslendirme yapıyor. Sevda Tursun bugün bizimle. Sevgili Sevda, programımıza hoş geldin.
VTR	Arkadaşlarımızın Sevda Tursun'la ilgili hazırladığı bir video var. Sorularımıza geçmeden önce dilerseniz videoyu birlikte izleyelim.
Sevda Tursun'a Sorular	1. Çok enerjik, kıpır kıpır bir kişiliğiniz var. Çocukluğunuzda da böyle miydiniz? 2. Çocukluğunuzda neler yapmaktan hoşlanırdınız? 3. Tiyatro yapmak çocukluğunuzdan beri hayal ettiğiniz bir şey miydi? 4. Bundan sonra ne tür projelerde yer almak istiyorsunuz? 5. Türkiye'de gerçekleşen yapımlardan "Ben de bu yapımda olsaydım." dediğiniz biri var mı? 6. Son olarak hayranlarınıza iletmek istediğiniz bir mesajınız var mı?
Kapanış Anonsu	Bugün çok yetenekli bir konuğum vardı. Sevgili Sevda Tursun bizimle birlikte oldu ve sorularımızı yanıtladı. Haftaya yepyeni konuklarla tekrar birlikte olmak üzere. Hoşça kalın.

2. Etkinlik

Aşağıda verilen televizyon programlarını içeriğine ve yaklaşımına en uygun metin türü ile eşleştiriniz.

Canlı spor karşılaşmaları	
Tartışma programları	Akış metni
Haberler	Özet metin
Dizi ve filmler	Ayrıntılı metin
Söyleşi programları	
Eğlence programları	

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik, televizyon programlarına uygun metin türlerini ayırt etme ve eşleştirme konusunda size ne kazandırdı?"

.....

2. Farklı televizyon programları için uygun metin türlerini seçerken hangi kriterleri göz önünde bulunduruyorsunuz?

.....

3. Televizyon programlarının metin türlerini analiz ederken karşılaştığınız zorluklar nelerdi ve bu zorlukları nasıl aştınız?

.....

3.2.4. Televizyon Metni Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar

Televizyon metni yazarken bazı noktalara dikkat etmek gerekir. İyi bir televizyon metninin yazılabilmesi için dikkat edilmesi gereken durumlar şunlardır:

- Söze dayalı programlarda doğru bilgi verilmelidir. Bu sebeple program metni yazmaya başlamadan önce iyi bir araştırma yapılmalıdır. Bir tarih programı metni yazarken bilginin doğruluğundan emin olmak gerekir.
- Metin yazımı bir plan ve amaç dâhilinde yapılmalıdır. Söylenecekler bu plan ve amaca uygun olacak şekilde açık ve anlaşılır olarak kâğıda yansımalıdır.
- Program metni açık, anlaşılır ve ilgi çekici olmalıdır.
- Haber, belgesel, spor programları vb.lerinin metni yazılırken tarafsız olmaya dikkat edilmedir.
- Mesaj görüntü ile verilebiliyorsa söz daha az kullanılmadır.
- Önemli bilgilere öncelik verilmeli, bunların diğer ayrıntılar arasında kaybolmamasına dikkat edilmelidir.
- Görüntü ve ses birbiriyle uyumlu olmadır.
- Metin yazarı görsel ögelere metinde nasıl yer vereceğini iyi bilmelidir.
- Televizyon metni televizyonun teknik şartlarına uygun olarak yazılmalıdır.
- Metinde resmî bir dilden ziyade günlük konuşma dili kullanılması daha uygundur.
- Cümleler kısa ve etkili olmalıdır.
- Metnin anlatımında geniş zaman kullanılmalıdır.
- Sözcük veya cümle tekrarından, izleyiciyi şaşırtan veya ders veren anlatımlardan kaçınılmalıdır.

3.3. TELEVİZYON METİN FORMATLARI

Televizyon metin formatları “çift sütunlu sayfa düzeni” ve “dramatik senaryo tarzı metin” olarak ikiye ayrılır. Televizyon programları için daha çok çift sütunlu sayfa düzeni tercih edilirken dramalar için dramatik senaryo tarzı metin tercih edilir.

3.3.1. Çift Sütunlu Sayfa Düzeni

Televizyon programları görüntü ve ses ögelerini birlikte içerdiği için bir tarafında görüntü ögelerinin diğer tarafında ise ses ögelerinin yer aldığı çift sütunlu sayfa düzeni ile yazılır. Drama programları dışında hemen her program için bu format kullanılır. Kâğıdın sağ tarafına sesle ilgili ögeler soluna ise görüntü ile ilgili ögeler yazılır. Film, fotoğraf ve grafik gibi araçlarla ilgili bilgiler ve bunların ekranda yer alma süreleri kâğıdın sol üst kısmına yazılır (Tablo 3.4).

Sağ kısımda ise programda kullanılacak müzikler, efektler ve konuşmalar yer alır. Sağ kısma ayrıca sözü söyleyen kişinin hareketleri de yazılır. Bunun nedeni, programda yer alan kişilerin görüntüden çok ne söyleyeceğine odaklanmasıdır. Metin yazarken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, görüntü ve görüntüye eşlik edecek ses ögelerinin sayfa düzeninde aynı satırda yer almasıdır.

Tablo 3.4: Çift Sütunlu Sayfa Düzeni

FELSEFE ATLASI	
GÖRÜNTÜ	**SES**
SUNUCU **YAKIN ÇEKİM** **BİNDİRME–GRAFİK**: Efe Yılmaz	**SUNUCU: (KAMERAYA)** Değerli izleyiciler merhaba! Ekranlarda alışkın olmadığınız tarzda bir televizyon programına hoş geldiniz. Felsefe Atlası programımızda kaybolmaya yüz tutan düşünce atlasımızı bulmaya çalışacağız. Programa bize eşlik edecek değerli konuklarımı tanıtarak başlamak istiyorum. **(KONUKLARA DÖNER)**
STÜDYO **GENEL ÇEKİM**	
KONUK 1 **YAKIN ÇEKİM** **BİNDİRME–GRAFİK:** Onur Çakır	Editörümüz Onur Çakır programda soruları ile bize eşlik edecek.
KONUK 2 **YAKIN ÇEKİM** **BİNDİRME-GRAFİK:** Doç. Dr. Süleyman Şimşek	Doç. Dr. Süleyman Şimşek ise kaynakça konusunda bize yardımı olacak.
SUNUCU **YAKIN ÇEKİM**	**SUNUCU (KONUK 2'YE DÖNER)** Konuklarıma hoş geldiniz dedikten sonra ilk sorumla başlamak istiyorum. Sevgili hocam Süleyman Şimşek, insan nedir? İnsan ile beşer arasındaki fark nedir?

3.3.2. Dramatik Senaryo veya Film Tarzı Metin

Sinemada kullanılan senaryo, televizyondaki dramatik yapımlar yani dizi ve televizyon filmleri için de kullanılır. Film tarzı metinde karakterler, filmin geçtiği mekânlar, kostümler ve dekorlar gibi yapım malzemeleri senaryonun başında belirtilir. Metnin içinde yer almaz. Metnin ilk sayfasında dizi veya filmin adı, senaristi ve yapımcısı gibi yapıma ilişkin bilgiler bulunur.

Senaryo, çekimler şeklinde yazılmışsa tüm çekime ait bütün detaylar da belirlenmiş demektir. Yönetmen, belirlenen bu çekim ayrıntılarına uygun şekilde filmi kameraya alır.

Senaryodaki aksiyonların çekimler şeklinde yazıldığı metinler, yönetmene yeteneğini gösterecek bir alan bırakmaktan uzaktır. Senaryoda her sahne için çekim detaylarının nasıl olacağını ayrı ayrı belirlemek genellikle yönetmenler tarafından istenmeyen bir durumdur.

Çekimlerde yer alacak kamera hareketlerine ve sayısına, görüş açısına ve ölçeğine yönetmen karar vermek ister. Bu iki senaryo çeşidinden hangisinin kullanılacağına yapımcı ve yönetmen birlikte karar verir.

Senaryoda yer alan her sahneye sırasına göre bir numara verilir. Sahne numarası sayfanın sağında ve solunda yer alır. Arada kalan boşluğa sahne ile ilgili diğer ayrıntılar yazılır. Sahnenin geçtiği mekân, zaman ve kamera yönergeleri üst kısımda büyük harflerle belirtilir. Sahne ile ilgili diğer ayrıntılar küçük harfle ve aralıklarla yazılır.

Diyaloglar sayfanın ortasında yer alır. Diyalogların üst kısmında sözü söyleyecek olan karakterin ismi büyük harfle belirtilir. Karakterin sözlerini nasıl söyleyeceği ile ilgili bilgi, karakterin adı ve konuşma arasına parantez içinde yazılır (Tablo 3.5, Tablo 3.6).

Film tarzı metinde eğer özellikle belirtilmemişse sahneler birbirine kesme ile bağlanır. Farklı bir geçiş tekniği kullanılacaksa bu, büyük harflerle iki sahne ortasındaki boşluğun sağına yazılır. Program başlarken kullanılan açılma sol üste büyük harflerle ve program bitişinde kullanılan kararma sağ alta yine büyük harflerle yazılır.

Tablo 3.5: Film Tarzı Metin

1. İÇ, DOĞAN, DOĞAN'IN EVİ– GÜN 1

Kamera, masasında oturmuş bilgisayarına bakan gazeteci Doğan' yi gösterir. Başını bilgisayardan kaldıran Doğan masasının üstünde duran notlarına bakar. Klavyeye uzanıp yazmaya başlar.

DOĞAN

Bir yaz günü başladı hikâye.

Doğan uzanır ve masasının üzerindeki notlara yakından bakar. Notları karıştırırken genç bir delikanlının resmini görür. Delikanlının resmine bir süre baktıktan sonra bilgisayarına döner ve yazmaya başlar.

DOĞAN

(mırıldanarak)

O yaz daha on sekizine yeni girmişti hikâyemizin kahram...

Doğan yazmaya devam ederken oda bir anda kararır. Başını çevirir ve o anda pat diye bir çarpma sesi duyulur.

DOĞAN

Allah kahretsin! Ne oldu öyle?

Doğan korkarak perdeye yaklaşır ve onu açar. Üst komşunun balkonundan sallandırdığı halı pencerelerin önünü kapatmıştır. Çarpma sesi tekrarlanır. Komşusu halıyı çırpmaktadır.

DOĞAN

Pazar bugün pazar! Hafta sonu! El insaf!

Tablo 3.6: Film Tarzı Metin

3. İÇ, SEVDA HANIM, ASLI, OFİS, GÜN 3

Kırk yaşlarında, güzel, şık giyimli bir avukat olan Sevda Hanım ofisindeki koltukta oturmuş müvekkilinin gelmesini bekliyordur. Ofisinde dört tane kitaplık vardır. Bu kitaplıkların ortasında kahverengi bir masanın üzerinde bilgisayarı, yeşil renkli çalışma ışığı ve müvekkillerine ait çok sayıda dosya duruyordur. Masasından kalkar. Pencereye yaklaşır. Sokağa bakar. Hava yağmurludur.

SEVDA

Neden bu kadar geç kaldı? Oysa her zaman vaktinde gelir.

O anda kapı açılır ve Aslı içeriye girer. Üzeri yağmurdan ıslanmıştır. Şemsiyesini silkeler.

ASLI

Merhaba Sevda Hanım. Kusura bakmayın geç kaldım. Büyük bir kazaya denk geldim. Yaralanmalı bir kazaydı sanırım. Çünkü çok sayıda ambulans vardı. Polis yolu kapamıştı. Bence yağmur çok fazlaydı ve hızdan kaynaklı bir kazaydı. İnşallah kötü bir şey yoktur. Ben de geç kaldığım için kendimi affettirmek için size tatlı getirdim.

Sevda tatlıyı alır mutfağa götürür. Mutfağa doğru yürürken döner.

SEVDA

Sekreterim de daha gelemedi. Onu da merak ettim.

O sırada Sevda'nın telefonu çalar. Arayan sekteridir.

SEKRETER

(üzüntülü bir ses tonuyla)

Sevda Hanım, merhaba geç kaldım. Sizden bugün için izin isteyebilir miyim? Büyük bir kaza oldu ve kazaya karışanlardan bir tanesi de yakın arkadaşım Ayşe. Hastaneye kaldırılmış. Yanında olmak isterim.

SEVDA

Aaa... Çok üzüldüm. Ofiste yanına gelen arkadaşın Ayşe mi? Tabii ki gidebilirsin. Mutlaka beni de durumdan haberdar et.

2. UYGULAMA: FİLM TARZI METİN

UYGULAMANIN AMACI: Film tarzı televizyon metni hazırlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda film tarzı televizyon metni yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Film tarzı metnin başına sahne numarası, çekim, kişiler, mekân ve zamanla ilgili bilgileri yazınız.
3. Bilgilerin altına sahne ayrıntılarını yazınız.
4. Diyalogları kişi ismiyle beraber sayfanın ortasına yazınız.
5. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

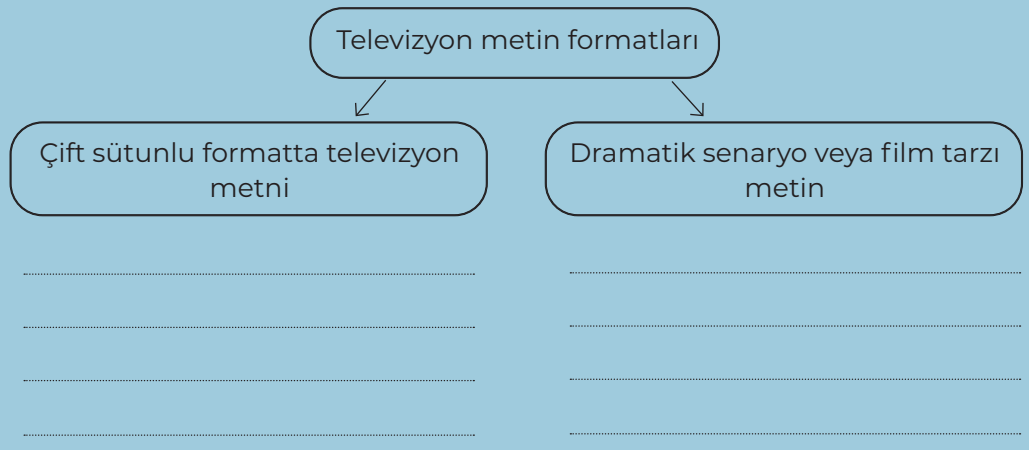
FİLM TARZI METİN UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Beşer kişilik gruplar oluşturdu.		
2. Metnin başına sahne ile ilgili bilgileri yazdı.		
3. Bilgilerin altına sahne ile ilgili ayrıntıları yazdı.		
4. Diyalogları hazırladı.		
5. Çalışmasını sınıf arkadaşlarına sundu.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

3. Etkinlik

Aşağıda televizyon metni formatları ile ilgili bir şema verilmiştir. Bu şemada boş bırakılan yerlere uygun program örneklerini yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik televizyon metin formatlarını anlamanıza nasıl katkıda bulundu?

.....

2. Bu etkinlik televizyonda izlediğiniz programların metin formatları hakkında ayrımda bulunmanıza yardımcı oldu mu?

.....

3. Çift sütunlu formatta metin yazımının televizyon programlarındaki rolü ve önemi hakkında ne öğrendiniz?"

.....

3.3.3. Televizyon Metni Yazım Kuralları

Televizyon metinlerinde virgül, sıklıkla kullanılan bir noktalama işaretidir. Kullanıldığı sözcükten sonra kısa bir es verilmesi gerektiğini gösterir. Virgül, nokta, kısa çizgi, üç nokta ve noktalı virgül işaretleri de kısa duraklamaların gösterilmesinde kullanılır. Üç nokta ve kısa çizgi işareti daha uzun duraklamaları belirtmek için kullanılır. Eğer bir sözcüğe vurgu yapılmak isteniyorsa sözcüğün altı çizilir. Televizyon metinlerinde kullanılan noktalama işaretlerinin yazım kurallarına uygun olması gerekir.

Roger L. Walters'a göre metinde kullanılacak sayılar birden yirmiye kadarsa yazıyla, 20'den 999'a kadarsa rakamla verilmelidir. Yüz, bin, milyon, milyar ve trilyon gibi ifadeler yazıyla gösterilmelidir. Sunucunun okurken zorlanmaması için çok büyük sayılar birleşik şekilde yazılmalıdır.

Televizyon metinlerinde çok bilinen kısaltmalar dışında izleyici kitlesinin genelinin bilmediği kısaltmaları kullanmaktan kaçınılmalıdır.

3.4. TELEVİZYON PROGRAMLARININ ANLATI ÖZELLİKLERİ

Televizyon programının yapısı, süresi ve içeriği formatla önceden belirlenir. Formatın belirlenmesi belli kurallara uymayı beraberinde getirir. Televizyon programları yayın sezonu hâlinde planlanır.

Yayın sezonu genellikle altı aylık dönemler hâlinde bir yılı kapsar. Programın hangi günlerde yayımlanacağı ve ne kadar süreceği bu altı aylık dönem için belirlenir. Bu yayın prototipinde hiçbir program kendisine ayrılan süreyi aşamaz veya verilen süreden daha kısa süremez.

Tek tek televizyon programları bütün bir televizyon akışının parçalarını oluşturur. Televizyonda yayımlanan farklı türde programlar (haber, spor, eğlence, eğitim, dizi, reklam vb.) günlük, haftalık, aylık ve bir yayın dönemi şeklinde planlanır. Ortaya çıkabilecek bazı gerekli durumlar, beklenmedik olaylar dışında programa ayrılan süreye ve formata uygun yayın yapılır. Yayının aksaması yayıncı kuruluşlar tarafından istenmeyen ve profesyonelce olmayan bir durumdur.

Her televizyon programının etkili olabilmesi için belli bir süre dâhilinde verilmesi gerekir. Programın türüne göre çok uzun olması seyircinin dikkatinin dağılmasına neden olur. Kısa olması ise vereceği mesajın gücünü azaltır. Televizyon programları kitlelere sunulmak için yapılır. Televizyon programı yapımcılarının asıl amacı, programı izleyen kişilerde istedikleri etkiyi yaratmaktır.

Her televizyon programı açılış (tanıtım), gövde ve kapanış olmak üzere üç ana bölümden oluşur.

3.4.1. Program Açılışları

Televizyon programlarında açılış bölümünün iki işlevi vardır. İlki hedef kitlenin dikkatini çekmek, ikincisi ise programın tanıtımını yapmak yani kimliği hakkında bilgi vermektir. Programın türü, programda yer alan kişiler, programın yayımlanacağı televizyon kanalı ve burada programla ilgili yer alan reklamlar diğer kitle iletişim araçlarında yer alan tanıtım ve eleştiriler gibi unsurlar seyircinin programı izlemeyi seçmesindeki önemli kriterlerdendir.

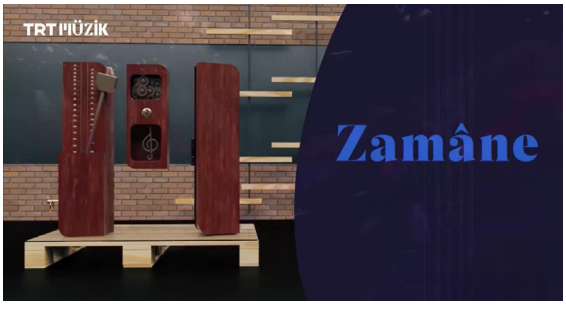
Bir programın kapanışının ardından gelen diğer programın açılışı arasındaki ara, izleyicinin kanal değiştirmesine neden olabilir. Bu nedenle programın açılış bölümü yeterli derecede ilgi çekici olmalı ve seyircinin başka kanala geçmesini veya başka işlerle ilgilenmesini önlemelidir. Yayımlanmakta olan bir dizinin izleyicisi, dizinin önceki bölümlerini de izlediği için açılıştan etkilenmeyebilir. Bu durumda bile açılış bölümüne gerekli özen gösterilmelidir.

Bir programı önceden izlemeye karar veren bir seyirci için program açılışı, programın kısa bir tanıtımı niteliğini taşır. Tesadüfen televizyonu açarak programı gören seyirci için ise program açılışı programın kimliği hakkında bilgi içerir. Program açılışları seyirciye programın kimliğini ve genel havasını tanıtmakta yardımcı olur. İzleyicinin dikkatini çekmek için güçlü bir açılış yapmak gerekli-dir. Açılış yazılara boğulmamalı daha çok ilgi çekici görüntülerden oluşmalıdır.

Görsel 3.2: Haber programı açılışı

Program açılışları programın türüne ve genel havasına uygun olmalıdır. Bir haber programı (Görsel 3.2) için daha ciddi bir açılış gerekliyken bir eğlence programının (Görsel 3.3) açılışı daha renkli ve hareketli olmalıdır. Dramatik bir dizinin açılışı daha duygusal bir şekilde gerçekleştirilir oysa komedi dizisinin açılışı daha eğlenceli görüntülerden oluşur.

Görsel 3.3: Eğlence programı açılışı

3.4.2. Program Açılışı Türleri

Program açılışı türleri tanıtıcı açılış, soğuk açılış ve karma açılış olarak üçe ayrılır. Programın türüne ve yapısına göre bu üç açılış türünden biri seçilerek uygulanır. Program açılışları izleyicide merak ve ilgi uyandırmalı, onları programı izlemeye sevk etmelidir.

Tanıtıcı Açılış

Tanıtıcı açılışta programın görüntüsü, müziği, sesi ve yazılarıyla seyircinin programı kolayca tanıması amaçlanır. Tanıtıcı açılış, televizyon dizileri veya seri hâlinde yayınlanan programlar için uygun bir açılış türüdür. Aynı görüntü, ses, müzik ve yazılar her açılışta kullanılır. Bu tür açılışlarda ilgi çekici olmak gibi bir amaç güdülmez. Tanıtıcı açılışın amacı, seyircinin daha önceden izlediği ve beğenerek izlemeye devam edeceği programın başlamak üzere olduğunu belirtmektir.

Soğuk Açılış

Soğuk açılışlar iki farklı yaklaşımla uygulanabilir. İlkinde programın tanıtımı yapılmadan ortasından (doruk noktaya yakın) bir kesit alınarak program başlatılır. İkincisinde ise programın başından başlayan bir görüntüyle hiçbir tanıtıcı unsur kullanılmadan program başlar.

İlk açılış yaklaşımında program gövdesinden seyircinin dikkatini çekecek bir aksiyon veya çatışma anı alınır. Bir gerilim filmindeki bombanın patlama anı veya evlenmek üzere olan bir çiftin düğün arabasıyla kaza yapma anı gibi dramatik içerikler programın en başında verilir. Bunun ardından programın tanıtımı yapılır ve program başlar. Yeri geldiğinde kullanılan malzeme tekrar gösterilir.

İkinci yaklaşımda program tanıtıcı unsurlar olmadan başlar. Olay örgüsünün ilk kısmının verilmesinin ardından programın tanıtımı yapılır ve kaldığı yerden program devam eder. Daha önce kullanılan bir içerik programda tekrar kullanılmaz. Bu açılış yaklaşımına şöyle bir örnek verilebilir:

Bir grup insan uçak içerisinde yerlerine yerleşmektedir. Kalkışın ardından uçakta büyük bir sarsıntı olur. Uçak düşmeye başlar. İnsanlar panik içinde ve ne yapacağını bilememektedir. Bağırış çağırışların ardından uçak ormanlık bir alana çakılır. Bunun ardından programın tanıtımı verilir. Açılış tamamlandıktan sonra ormanlık alanda uçağın enkazı gösterilir. Kurtulanlar şaşkınlık içinde enkazdan uzaklaşmaya çalışmaktadır. Koltuğunda sıkışmış bir yolcu görülmektedir. Yolcu etrafındakilerden yardım istemektedir fakat sağ kalan herkes kendini kurtarmak için çabalamaktadır. Kazadan kurtulan bir adam, sıkışan yolcuya yardım etmek için yolcuya doğru gitmeye başlar. Olay örgüsü bu şekilde devam eder.

Açılışta program içeriğindeki malzeme direkt olarak izleyiciye sunulur. Soğuk açılış genellikle dramatik yapımlarda kullanılsa da diğer türlerde de kullanılabilen bir açılış türüdür. Haber programları çoğu zaman en önemli haberin girişiyle başlar. Ardından haber programının tanıtım jeneriği girer. Jeneriğin bitiminin ardından sunucu haberi okumaya devam eder. Bu açılış türüne ''soğuk açılış'' denmesinin nedeni seyircinin programa ısınamadan yani herhangi bir tanıtım yapılmadan programın hemen başlıyor olmasıdır.

Karma Açılışlar

Karma açılışlar genellikle programın içeriğinden birkaç saniyelik görüntülerin art arda gösterilmesiyle yapılır. Açılışı yapılan program bir televizyon dizisi şeklinde ise önceki bölümlerden sahnelerin hatırlatılması ile gerçekleştirilebilir.

3.4.3. Program Gövdesi

Program açılış kısmında tanıtıldıktan sonra programın asıl kısmına yani program gövdesine geçilir. Program gövdesi programın mesajının iletildiği yerdir. Program türleri birbirinden farklıdır ancak temelde benzer anlatı özelliklerini taşır. Bunlar sırasıyla giriş, gelişme ve sonuç bölümleridir. Giriş bölümünde mesajın ne olduğu gösterilir. Gelişmede çeşitli araçlar vasıtasıyla mesajın farklı yönleri anlatılır. Sonuç bölümünde mesajla ilgili anlatılar bir araya getirilir.

Program açılışı ile program girişini birbirinden ayırmak gerekir. Program açılışında programın tanıtımı gerçekleştirilir. Girişte ise programın asıl meselesi yani mesajının ne olduğu izleyiciye gösterilir.

Program kapanışı ile sonuç bölümü birbirine karıştırılmamalıdır.

Giriş, gelişme, sonuç şeklinde olan anlatıya aykırı yapımlar da vardır ancak televizyon programlarının pek çoğu planlı şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu anlatı yaklaşımı mümkün olan en çok izleyiciyi ekrana çekme amacı taşır.

Drama programları ile diğer televizyon programları arasında sunum bakımından farklılıklar bulunur. Ancak temelde hepsi aynı amacı taşır. Program, mesajını doğru şekilde iletmeyi ve izleyicinin programa olan ilgisinin devamını sağlamayı hedefler. Bu hedef doğrultusunda programlar bazı ortak özelliklere sahip olmalıdır. Bunlar birlik, çeşitlilik, akıcılık ve doruk nokta olmak üzere dört farklı unsurdur.

Birlik

Televizyon programlarının birlik ve bütünlük içerisinde izleyiciye sunulması gereklidir. Bu bütünlüğün içinde bulunmaması gereken hiçbir şey program gövdesine konulmamalıdır. Gövdede sunulacak ögeler programın genel havasına uygun olmalıdır.

Program içeriğinde bulunan tüm ögelerin birbiriyle uyum içinde verilmesi önemlidir. Aksi hâlde program birbiriyle ilgisi olmayan ögeler içinde karmaşık ve dağınık bir hâle gelir. Bu da izleyicinin programa olan ilgisini azaltır. Bir Türk sanat müziği programının içinde arabesk müziğe yer verilmemelidir veya bir tartışma programının ortasında müzik eğlence programına ait ögeler bulunmamalıdır. Televizyon programlarında birliği sağlamak için dikkat edilmesi gereken bazı özellikler vardır. Bunların arasında programın tek bir düşünce üzerine eğilmesi, tek bir temadan oluşması, belli televizyon kişilerine yer vermesi, programa ait olmayan hiçbir şey barındırmaması ve geçişlerin keskin bir şekilde program içerisinde belirtilmesi bulunur. Tüm bu ögeler birbiriyle uyumlu olduğunda programda birlik olgusundan bahsetmek mümkündür.

Çeşitlilik

Bir programdaki çeşitliliğin az olması programı sıkıcı hâle getirir. Programda birliğin sağlanması kadar çeşitliliğin sağlanması da önemlidir. Çeşitlilik ögesi birlik ögesiyle çelişik görünüyor olsa da sağlam bir tema üzerine kurulan programlarda birlik ögesi bozulmadan çeşitlilik sağlanabilir.

Çeşitliliğin sağlanabilmesi için program içeriğini zenginleştirmek gerekir. Bir eğlence programı danslar, skeçler, yarışma tarzı oyunlar ile çeşitliliği sağlayabilir veya ana haber programlarında önemli olaylar aktarıldıktan sonra programın sonuna magazinsel olayların konu olduğu içerikler gibi çeşitliliğe katkıda bulunan haberler eklenebilir (Mesajlaşma program-

ları ihbar hatlarından gelen haberler gibi). Programın içeriğinde yer alan bu tarz çeşitlilikler birbiriyle uyumlu olduğu sürece birlik kuralını ihlal etmeyecektir.

Sunum tarzı değişiklikleri ve programı sunan kişilerdeki değişiklikler de çeşitliliğe katkıda bulunur. Stüdyoda gerçekleşen bir kadın programının içeriğine sokak röportajı eklenebilir veya haber programı için birden fazla sunucu ile çeşitlilik sağlanabilir.

Akıcılık

Televizyon programının akıcı bir şekilde ilerlemesi, izleyicinin dikkatini diri tutmak açısından önemlidir. İçerikte programın temposunu kesintiye uğratacak herhangi bir malzeme kullanmaktan kaçınılmalıdır. İzleyicinin ekran başından ayrılmamasını sağlamak için sürekli yeni bir şeyler verilmelidir. Otuz dakikalık bir programda yirmiden fazla yeni içerik ögesine geçiş yapılabilir. Programda yetersiz sayıda içerik ögesi kullanılırsa programın temposu yavaşlar ve izleyicinin programa ilgisi kaybolabilir. Çok fazla içerik ögesi kullanıldığında ise izleyici içeriğe yetişmekte zorlanır.

Programa eklenen ögenin yeni bir içerik ögesi olabilmesi için izleyicinin dikkatini yeniden çekebilmesi gerekir. Farklı kamera açılarına geçmek yeni bir öge oluşturmaz veya bir eğlence programındaki alkış, kahkaha gibi efektler programla bağlantılı olduğu için yeni bir içerik ögesi sayılmaz. Program içerik ögesinin yeni olabilmesi için çok sayıda çekim açısının kullanılması ile birlikte sunum şeklinin değişikliği gerekir. Burada asıl önemli olan yeni bir içeriğe geçiş yapmaktır. İyi bir program yapısını oluşturan ögelerin uzunluğu kırk saniye ile iki dakika arasında değişir.

Sinemada kullanılan öznel zaman ve nesnel zaman kavramları televizyonda da kullanılır. Nesnel zaman bir olayın gerçek zamanda gerçekleşme süresidir. Öznel zaman ise o olayın ekranda yer aldığı süredir. İstanbul'dan çıkıp İzmir'e giden birinin yolda geçireceği süre tahminî dokuz saat kadardır. Oysa ekranda bu dokuz saatin tamamı verilmez. Yolculuk süresinin kısaltılarak verildiği bu öznel zamana **ekran zamanı** da denir.

Bir televizyon programının akıcı bir şekilde ilerleyebilmesi için öznel zamanın iyi yönetilmesi gerekir. Temponun yavaş olduğu programlar genellikle az sayıda içerik ögesinden oluşur ve uzunlukları izleyiciyi sıkacak niteliktedir.

Doruk Nokta

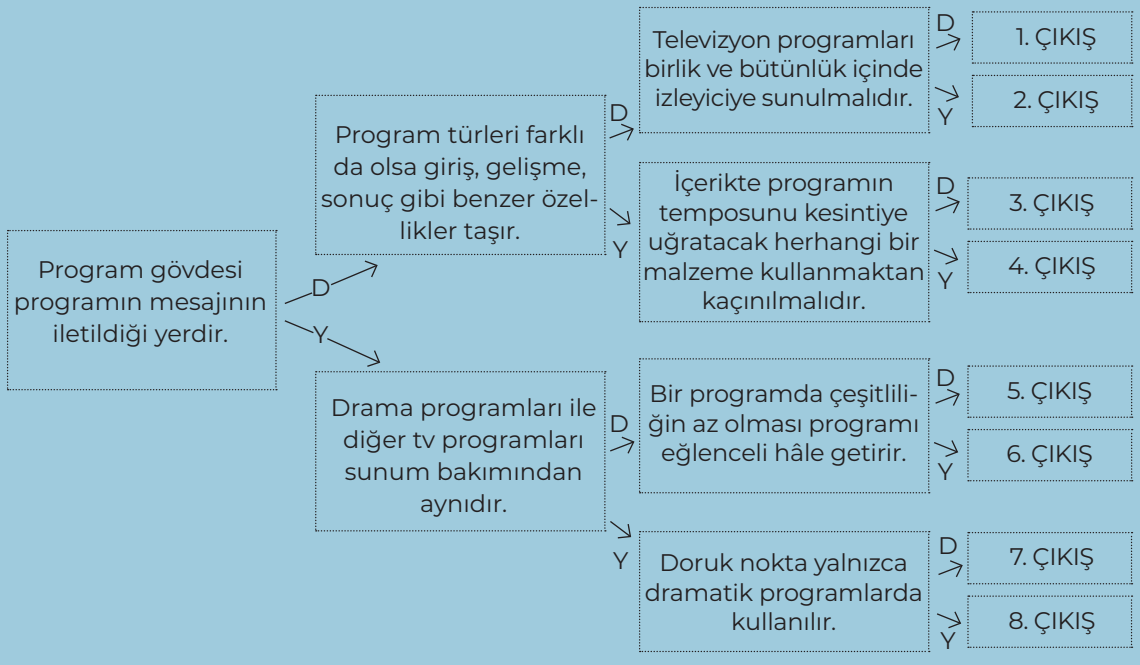
Özellikle dramatik programlarda mutlaka bir doruk nokta bulunur. Olayların içinden çıkılamaz şekilde düğümlendiği, izleyici için en gerilimli an doruk noktayı oluşturur. Bir düello veya spor karşılaşmasının final oyunu doruk noktayı oluşturur. Doruk noktanın hemen ardından çözüm bölümü gelir ve program sonlanır.

Dramatik programların dışındaki programlarda da doruk noktanın kullanılması mümkündür. Bir müzik yarışması programında yarışmacılar şarkılarını söyledikten sonra yarışmanın eleme kısmına geçilir.

Burada izleyicinin heyecanı doruk noktaya ulaştırılır. Bir tartışma programında en beklenen ve en kritik sorunun programın sonuna doğru sorulması ile izleyici ilgisi en üst seviyeye ulaştırılabilir. Televizyon programlarındaki kurgunun da izleyiciyi doruk noktaya ulaştıracak şekilde düzenlenmesi mümkündür.

4. Etkinlik

Aşağıda program gövdesi ile ilgili ifadeler verilmiştir. Bu ifadeler doğru ise (D) yanlış ise (Y) okunun yönünü izleyerek doğru çıkışa ulaşınız.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Doğru ve yanlış ifadeleri belirlerken hangi kriterlere dikkat ettiniz? Bu sürecin zorlayıcı olduğu bir nokta oldu mu?

.....

.....

2. Program gövdesiyle ilgili bilgilerinizi bu etkinlik sırasında ne kadar etkili bir şekilde kullanabildiniz?

.....

.....

3. Yanlış cevap verdiğiniz ifadeler var mı? Varsa hatalarınızın nedenini tespit edip bunları düzeltebildiniz mi?

.....

.....

3. UYGULAMA: BİRLİK, ÇEŞİTLİLİK, AKICILIK VE DORUK NOKTA

UYGULAMANIN AMACI: Televizyon programlarındaki birlik, çeşitlilik, akıcılık ve doruk nokta ögelerini açıklama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda izlediğiniz bir televizyon programındaki birlik, çeşitlilik, akıcılık ve doruk nokta ögelerini açıklamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Televizyon programını izlemek için akıllı tahta veya projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Televizyon programlarını genel ağda araştırınız.
3. İncelemek istediğiniz televizyon programını arkadaşlarınızla seçiniz.
4. Seçtiğiniz programı akıllı tahta yardımıyla arkadaşlarınızla izleyiniz.
5. Program gövdesinde yer alan birlik, çeşitlilik, akıcılık ve doruk nokta ögelerini belirleyerek not alınız.
6. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BİRLİK, ÇEŞİTLİLİK, AKICILIK VE DORUK NOKTA UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Seçtiği programı izledi.		
2. Program gövdesinde yer alan ögeleri belirledi.		
3. Çalışmasını sınıf arkadaşlarına sundu.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

3.4.5. Program Kapanışları

Program kapanışlarının birden fazla işlevi vardır. İlk olarak programın bittiğini ve ardından yeni bir program başlayacağını izleyiciye bildirir. Bunun yanı sıra programı başından itibaren izlemeyip ortasında bir bölüme dâhil olanlar için programı tanıtıcı bir işlev gerçekleştirir. Kapanışta genellikle açılıştaki görüntüler veya bunların daha kısa hâli kullanılır. Kapanışta yer alan tanıtım yazılarında yapımda yer alan birinci derecede önemli kişilerin isimleri vardır. Ayrıca ikinci derecede önemli kişilerin isimleri de kapanışta yer alır. Bu sayede program hakkında izleyiciye bilgi verilir. Kapanışta yer alan tanıtma yazıları genellikle izleyicinin ilgisini çekmez. Bu sebeple uzunca verilmelerinde sakınca yoktur.

İzleyici açısından programın kapanışını görmek önemli bir ögedir. Programın herhangi bir bilgi verilmeden ansızın kapatılması izleyicinin kafasının karışmasına ve rahatsızlık hissetmesine yol açar. Ayrıca program kapanışları programın süresini ayarlamaya yardımcı olur. Televizyon programları çok acil durumlar dışında belli bir süreyle sınırlandırılmıştır. Her televizyon programı ve televizyon yayınının planlanan şekilde gerçekleşmesi için verilen süre tam olarak bitirilmelidir. Canlı olmayan programların süreleri kurgu aşamasında ayarlanabilir. Süre ayarlaması genellikle programın gövde kısmına ait içerik ayarlanarak yapılır. Ancak program beklenenden kısa sürdüyse kapanış uzatılarak süre doldurulabilir veya program belirlenen süreden daha uzun sürdüyse kapanış kısaltılabilir.

İzleyiciye programın bittiğini haber verme, programla ilgili tanıtıcı ögeler içerme ve program süresini ayarlama bakımından program kapanışı önemlidir. Ayrıca doruk noktasının ardından çözüm bölümü gelir ve bu bölümle birlikte izleyicinin ilgisi hızlı bir şekilde azalır. Sonraki programın izlenmesi için izleyicinin kapanışta çok sıkılmaması ve kapanışın kısa tutulması gereklidir. Trt 1'de yayımlanan Lingo adlı yarışma programının kapanış görüntüsü aşağıda verilmiştir (Görsel 3.4).

Görsel 3.4 Lingo programı kapanışı

4. PROGRAM KAPANIŞLARI

UYGULAMANIN AMACI: Televizyon programlarındaki kapanış ögesini inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda izlediğiniz bir televizyon programındaki kapanış ögelerini incelemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Televizyon programlarını genel ağda araştırınız.
3. İncelemek istediğiniz televizyon programını arkadaşlarınızla seçiniz.
4. Seçtiğiniz programı akıllı tahta yardımıyla arkadaşlarınızla izleyiniz.
5. Program kapanışında kullanılan ögeleri not alınız.
6. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

PROGRAM KAPANIŞLARI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Seçtiği programı izledi.		
2. Program kapanışında kullanılan ögeleri belirledi.		
3. Çalışmasını sınıf arkadaşlarına sundu.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Televizyon programında söylenecek tüm sözleri, ses ve görüntü yönergeleriyle birlikte içeren televizyon metin türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Akış metni
B) Ayrıntılı metin
C) Daktilo metni
D) Özet metin
E) Sade metin

2. Aşağıdakilerden hangisi televizyon metninin özelliklerinden biri değildir?

A) Birlik B) Estetik C) Görsellik
D) Hedef kitle E) İşitsellik

3. Aşağıdakilerden hangisi tüm televizyon metinlerinde bulunması gereken ortak özelliklerden biri değildir?

A) Prova aşamasına kaynaklık eder.
B) Programın içeriği hakkında bilgi verir.
C) Programın işleyişini gösterir.
D) Programın türü hakkında bilgi verir.
E) Programın kurgu aşamasının ayrıntılarını belirler.

4. Asıl olarak sinemada kullanılan ancak televizyon dramalarında da kullanılan metin formatı hangisidir?

A) Senaryo tarzı metin
B) Tek sütunlu format
C) Çift sütunlu format
D) Üç sütunlu format
E) Edebî metin

5. Televizyon metni yazım kuralları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlış bir bilgidir?

A) Birden yirmiye kadar olan sayılar yazıyla yazılır.
B) Kısaltmalar her zaman kısa hâliyle yazılır.
C) "yüz, bin, milyon, milyar" ifadeleri yazıyla yazılır.
D) Büyük sayılar için birleşik sistem kullanılır.
E) Küçük sayılar için tekli sistem kullanılır.

6. Program açılışları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Dikkat çekici olmalıdır.

B) Programın tanıtımını yapmalıdır.

C) Program gövdesinden uzun olmalıdır.

D) İzleyiciyi programı izlemeye yönlendirmelidir.

E) Güçlü bir giriş içermelidir.

7. Aşağıdakilerden hangisi program açılış türlerinden biridir?

A) Bilgilendirici

B) Karmaşık

C) Öğretici

D) Soğuk

E) Tanımlayıcı

8. Aşağıdakilerden hangisi televizyon programcılığında "akıcılık" ile ilgili doğru bir ifadedir?

A) Program açılışına ait bir kavramdır.

B) Program kapanışına ait bir kavramdır.

C) Programın tanıtımını içerir.

D) Programın süresini içerir.

E) Programın gövdesine ait bir kavramdır.

9. Aşağıdakilerden hangisi program gövdesine ait ögelerden biri değildir?

A) Akıcılık

B) Birlik

C) Çeşitlilik

D) Doruk nokta

E) Karmaşıklık

10. Aşağıdakilerden hangisi program kapanışlarının işlevleri arasında yer almaz?

A) Programın tanıtımını yapma

B) Program içeriğini geliştirme

C) Sonraki programı izlemeye yönlendirme

D) Program süresini ayarlama

E) Programın kapanışını kesinleştirme

4. ÖĞRENME BİRİMİ
KISA TANITICI PROGRAMLAR

KONULAR

4. KISA TANITICI PROGRAMLAR
4.1. KISA TANITICI PROGRAMLARIN YAPISAL UNSURLARI
4.2. TECİMSEL (TİCARİ) REKLAMLAR
4.3. TELEVİZYON REKLAM FORMATLARI
4.4. KAMU SPOTLARI

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Kısa tanıtıcı programların türleri
- Tecimsel (ticari) reklamlar
- Tecimsel (ticari) reklamlarda cazibe unsurları
- Televizyon reklam formatları
- Kamu spotları

ANAHTAR KAVRAMLAR

reklam, tanıtım, kamu spotu, tanıtıcı, tecimsel, cazibe unsuru, sürü içgüdüsü

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İzlediğiniz reklam filmleri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
2. İzlediğiniz reklam filmlerinde ilginizi cezbeden ögeler nelerdir?
3. Kamu spotlarını hangi yönlerden faydalı buluyorsunuz?

4. KISA TANITICI PROGRAMLAR

Kısa tanıtıcı programlar kısa zamanda izleyicinin ilgisini çekerek iletilmek istenen mesajın hedef kitleye ulaşmasını sağlayan içeriklerden oluşur.

4.1. KISA TANITICI PROGRAMLARIN YAPISAL UNSURLARI

Televizyondaki kısa tanıtıcı programlar; ticari reklam spotları, kamu spotları ve promosyon spotları olarak üçe ayrılır. Ticari reklam spotları, bir ürün veya hizmetin reklamını yaparak satışını artırmayı hedefler. Kamu spotları ise ticari olamayan, halkın çıkarına olan davranışları ve işleri özendirmeyi amaçlar, kamuoyunu bilgilendirir ve birkaç dakikayı geçmez. Bu kısa sürede etkili olabilmesi için oldukça özenli şekilde hazırlanır.

Kısa tanıtım programlarında ilk olarak amaç, hedef kitle, programın yapısı ve çekicilik unsurlarına yönelik bir çalışma yapılması gerekir. Programın amacına yönelik soruların başında tek tek hazırlanacak olan spotların bir bütün olarak programın genel amacına uygun olup olmadığı gelir. Tek bir spot programın kendi başına amacının ne olduğu ve bu amacın uzun vadeli amaca uygun olup olmadığı da cevaplanması gereken sorulardan biridir. Eğer bu spotlar geniş bir kampanyanın parçalarına aitse bu kampanyanın diğer destekleyici ögelerinin neler olduğunu belirlemek gerekir.

Kısa tanıtıcı programların genel amacı inandırmaktır. Tecimsel spotlarda bu amaç açıkça belli edilir ancak kamu spotları ve promosyon spotlarında bu denli belirgin değildir. Bir kamu spotu trafikte kurallara uymanın önemli olduğunu söyleyebilir. Promosyon spotu ise bir televizyon kanalında yayımlanan bir dizinin yayın saatinin değiştirildiğini haber verebilir. Bu iki spotun da amacı izleyiciyi inandırmaktır. İlkinde izleyici trafik kurallarına uymaya, ikincisinde ise yayın saatinde televizyonunu açmaya ikna edilmek istenmektedir.

Program mesajının iletilmek istendiği hedef kitlenin özellikleri kısa tanıtım programları için oldukça önemlidir. İnandırmak ve etkilemek istenen hedef kitlenin çok iyi analiz edilmesi ve buna göre tanıtım programı yapılması gerekir. Televizyon gibi çok yaygın bir kitleye hitap eden iletişim aracında izleyicinin analiz edilmesi oldukça zordur. Televizyon izleyicisi çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Farklı tutum, davranış ve ilgi alanları ile sosyal, ekonomik, siyasal ve dinî özelliklere sahiptir. Bu nedenle kısa tanıcı programların öncelikle iki soruya cevap bulması gerekir. İlk sorulacak soru ''Programı amacına uygun şekilde gerçekleştirebilmek için hangi seyirci kümesine ulaşmak gerekir?'', ikinci soru ise "Programın yayımlanacağı gün, saat ve televizyon kanalında bu izleyici kümesine ulaşmak mümkün müdür?'' olmalıdır.

Kısa tanıtıcı programlar adı üzerinde kısa sürelidir. 5-10 saniyeden birkaç dakikaya kadar sürebilir. Sürelerinin kısa olması nedeniyle birlik ve çeşitlilik kuralları, akış hızı ve doruk noktanın bu kısa sürede izleyiciye özenle verilmesi gerekir. Programda izleyicinin dikkatini çekebilmek için ilginç, dikkat çekici, çarpıcı bir kavramın, sözel veya görsel bir malzemenin kullanılması gerekir.

Kısa tanıtım programlarındaki mesaj açık, anlaşılır ve net olmalıdır. Bunun sağlanması için de birlik kuralına uyulması gerekir. Birlik kuralına uyulması için kısa tanıtım programlarında izleyiciye aktarılan düşüncelerin ve cazibe unsurlarının kısıtlanması gerekir. Spotta yer alan tek ifadeler, çeşitlemeler ve yapılan tekrarların asıl amaca uygunluğu sağlanmalı ve izleyici bu doğrultuda ikna edilmeye çalışılmalıdır. Kısa tanıtım programlarında çeşitliliğe birlik kuralı kadar önem verilmeyebilir. Programın süresinin kısalığı izleyicinin ilgisinin başka bir yöne kaymasını engeller. Bu kısa süre içinde farklı açılardan çekilmiş görüntülerin tempolu bir şekilde izleyiciye sunulması, programın çeşitliliğini sağlar. Tempolu bir kurgu akış hızına da katkıda bulunur ve izleyicinin ilgisini sürekli kılar.

Doruk nokta, programda verilen çatışmaların çözüme ulaştığı sahnedir. İzleyicinin ilgisini sürekli diri tutmayı sağlar. Kısa tanıtım programlarında doruk nokta çok önemli değildir ancak reklamın temel işlevini gerçekleştirmesine katkıda bulunur. Reklamın temel işlevi; izleyicinin tanıtımı yapılan ürün, mal veya hizmeti satın alabileceği yer ve zamanda hatırlamasıdır. Programda gerçekleşen atmosfer veya beklenmedik komik bir durum izleyicinin reklamı hatırlamasını sağlar. Kısa tanıtım programlarında doruk nokta genellikle bu şekilde oluşturulur.

1. Etkinlik

Aşağıdaki kavramları doğru açıklamalarla eşleştiriniz. Kavramlara karşılık gelen açıklamaları gösteren harfi, kavramların yanındaki boşluğa yazınız.

Kavramlar		Açıklamalar
Mesaj Netliği		**A.** İzleyiciyi bir ürün veya hizmeti satın almaya yönlendiren kısa reklam programıdır.
Kamu Spotu		**B.** Halkı bilinçlendirmek veya kamu yararına bilgi vermek amacıyla hazırlanan kısa tanıtımdır.
Birlik Kuralı		**C.** Bir programın yayın saati veya kanal değişikliği gibi bilgilerini veren kısa tanıtım programıdır.
Hedef Kitle		**Ç.** Programın ulaşmak istediği belirli izleyici grubudur.
Çeşitlilik Kuralı		**D.** İzleyicinin dikkatini çekmek için kullanılan görsel, işitsel veya sözel unsurlardır.
Akış Hızı		**E.** Kısa tanıtım programında olayların hızlı ve akıcı şekilde sunulmasıdır.
Cazibe Unsurları		**F.** Farklı açılardan çekilmiş görüntüler veya anlatım çeşitliliği ile zenginlik sağlanmasıdır.
Promosyon Spotu		**G.** Programdaki tüm unsurların ana mesaja uygun şekilde bir araya getirilmesidir.
Doruk Nokta		**H.** Programın en etkili ve dikkat çekici anıdır, izleyicinin hafızasında kalmayı amaçlar.
Ticari Spot		**I.** Verilmek istenen mesajın açık, anlaşılır ve doğrudan olmasıdır.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlikte öğrendiğiniz kavramları günlük yaşamınızda nasıl kullanabilirsiniz?

.....

2. Kısa tanıtım programlarında hedef kitleyi belirlemenin önemi nedir? Sizce hangi hedef kitleye hitap etmek daha zordur?

.....

3. Sizce etkinlikte yer alan kavramlardan hangisi, izleyicinin ilgisini çekmek için daha önemlidir?

.....

1. UYGULAMA: KISA TANITICI PROGRAMLARIN YAPISAL UNSURLARI

UYGULAMANIN AMACI: Kısa tanıtıcı programların yapısal unsurlarını inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden kısa tanıtıcı programların yapısal ögelerini verilen adımlar doğrultusunda incelemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Kısa tanıtıcı programı izlemek için akıllı tahta veya projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Kısa tanıtıcı programları genel ağda araştırınız.
3. İncelemek istediğiniz kısa tanıtıcı programı arkadaşlarınızla seçiniz.
4. Seçtiğiniz programı akıllı tahta yardımıyla arkadaşlarınızla izleyiniz.
5. Programın süresini belirleyiniz.
6. Programın hedef kitlesini belirleyeniz.
7. Programın amacını belirleyiniz.
8. Programın inandırıcılık ögelerini belirleyiniz.
9. Programdaki dikkat çekicilik ögelerini belirleyiniz.
10. Programdaki birlik, çeşitlilik, akıcılık ve doruk nokta ögelerini belirleyiniz.
11. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KISA TANITICI PROGRAMLARIN YAPISAL UNSURLARI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Seçtiği kısa tanıtıcı programı izledi.		
2. Kısa tanıtıcı programların yapısal unsurlarını belirledi.		
3. Çalışmasını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

4.2. TECİMSEL (TİCARİ) REKLAMLAR

Ticari reklamlar programı böldüğü için genellikle olumsuz bir izlenim uyandırır ancak buna rağmen bu reklamların toplumdaki etkileri oldukça büyüktür. Reklamlarda kullanılan görsel ve işitsel malzemeler popüler kültürün bir ögesi olarak kabul edilir. Toplumda her yaş aralığından kişiler bu görsel ve işitsel malzemelerden etkilenir. Yaratıcı yapımcı ve yönetmenlerin hazırladığı reklamlarda müzik, eğlence, drama, ünlü kişiler ve üst düzey bir görsellik vardır. Kısa bir reklamın maliyeti bazen uzun metraj bir film maliyetinden fazla olabilir.

Ticari reklam filmleri dikkat çekme, istek uyandırma ve eyleme geçirmeyi hedefler.

Dikkat çekmek; satın alınacak mal, ürün veya hizmetin benzerlerinin arasında ilgi toplamasıdır.

Dikkat çekilen mal, ürün veya hizmetin satın alınması için izleyicide istek uyandırılmalıdır.

Dikkat çekilen ve istek uyandıran ürün, mal veya hizmet; satın alınabilecek yer ve zamanda izleyiciyi satın alma davranışı için harekete geçirmelidir.

Tek bir reklamın bu amaçların tamamını karşılaması çoğu zaman mümkün değildir. Bu yüzden reklam kampanyaları yapılır. Spotlardan bazıları dikkat çekmeyi, bazıları istek uyandırmayı bazıları ise eyleme geçmeyi hedefler şekilde düzenlenir.

İzleyiciyi eyleme geçirmek için güdüleyen reklam filmi başarılı sayılır. İzleyicilerin eyleme geçerek ne elde edeceği, reklam filminde sunulmalı ve bunu nasıl yapacakları açıklanmalıdır.

4.2.1. Cazibe Unsurları

Reklam filmlerinin izleyici kitlesi üzerinde etkili olabilmesi için cazibe ögelerinden faydalanılır. Bunlar; endişe / problem, yarar / çıkar, teşhir, tanıklık, dolaylı cazibeler, sürü içgüdüsü şeklinde sıralanır.

Endişe / Problem

Ortaya konulan problem veya durum izleyicinin dikkatini çekmekte başarılıdır. Örneğin saçında kepek problemi olan birinin belli bir markanın ürününe yöneldiğinde ürünün kepek problemini çözeceği ifade edilir. Kişinin saçlarının daha sağlıklı görüneceği ve bunun da cazibesini artırdığı mesajı verilir.

Problemin aynı zamanda endişe yaratması çözüm üzerindeki etkiyi de artırır. Ağız kokusu problemi endişe yaratabilir. Bir diş macunu reklamında ağız kokusu problemini önlemek için belli bir marka diş macununun daha etkili olduğu ve ağız kokusunu gidereceği mesajı verilir.

Yarar / Çıkar

Yarar veya çıkar daha çok izleyicinin mantığına hitap eder. Dolaysız bir cazibe ögesidir. İzleyicinin bir ürünü satın alarak nasıl bir yarar veya çıkar sağlayacağı ifade edilir. Ürünün ucuz olması, dayanıklı olması gibi özellikler cazibe ögesinin etkisini artırır.

Teşhir

Bir ürün veya hizmetin televizyon ekranlarında sergilenmesi, ürünün inandırıcılığını artıran bir cazibe ögesidir. İzleyiciyi ürünü veya hizmeti almaya ikna etmekte etkilidir.

Tanıklık

Reklamı yapılan ürün hakkında bir uzmanın görüşlerini bildirmesi, güvenilen ünlü bir ismin veya izleyiciye benzer özellikteki birinin ürün veya hizmetin kullanımının faydalarını dile getirmesi izleyiciyi harekete geçirmede kullanılan etkili bir cazibe ögesidir. Günümüzde influencer (influnsır) olarak adlandırılan kişiler tanıklık yaklaşımına örnektir.

Dolaylı Cazibeler

Reklamlarda dolaylı cazibe ögelerini kullanmak için yaşam tarzına hitap eden pozitif ve güzel duygular uyandıran görüntüler kullanılır. Bu yaklaşımda avangart video düzenleme teknikleri ile izleyicinin gelişmiş bir beğeniye sahip olduğu vurgulanır.

Sürü İçgüdüsü

İnsanlar bir grup veya topluluğun dışında kalmamak için herkesin yaptığını yapmaya eğilim gösterirler. Sürü içgüdüsü yaklaşımında izleyici, çoğunluğun bir ürün veya hizmeti kullandığına ikna edilerek ürün veya hizmetin satışları artırılmaya çalışılır.

2. Etkinlik

Tecimsel (ticari) reklamlar ve cazibe unsurları ile ilgili aşağıda verilen ifadelerin yanına doğru ise "D "yanlış ise "Y" yazınız.

Soru	Doğru / Yanlış
Yarar / Çıkar cazibe unsuru, ürünün faydaları hakkında bilgi verir.	
Teşhir cazibe unsuru, ürünün televizyon ekranında sergilenmesiyle izleyicinin ürün hakkında daha fazla bilgi edinmesini sağlar.	
Sürü içgüdüsü, bir ürün veya hizmetin herkes tarafından kullanıldığını göstererek izleyiciyi o ürünü almaya teşvik eden bir cazibe unsurudur.	
Ticari reklamlar izleyicinin dikkatini çekmek, eyleme geçmesini sağlamak ve onda istek uyandırmak amacıyla hazırlanır.	
Tanıklık yöntemi, yalnızca ünlü isimlerin reklamda yer almasıyla gerçekleşir.	

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Etkinlik, reklamların izleyici üzerindeki etkilerini anlamanıza yardımcı oldu mu?

.....

.....

2. Etkinlikte verilen kavramlar, reklamın işleyişiyle ilgili bilginizi ne kadar geliştirdi?

.....

.....

3. Bu etkinlik, ürün veya hizmetlere dair kararlarınızı verirken daha dikkatli olmanıza yardımcı oldu mu?

.....

.....

2. UYGULAMA: KISA TANITICI PROGRAMLARIN CAZİBE UNSURLARI

UYGULAMANIN AMACI: Kısa tanıtıcı programlarda kullanılan cazibe unsurlarını inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden kısa tanıtıcı programlarda kullanılan cazibe unsurlarını verilen adımlar doğrultusunda incelemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Kısa tanıtıcı programı izlemek için akıllı tahta veya projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Kısa tanıtıcı programları genel ağda araştırınız.
3. İncelemek istediğiniz kısa tanıtıcı programı arkadaşlarınızla seçiniz.
4. Seçtiğiniz programı akıllı tahta yardımıyla arkadaşlarınızla izleyiniz.
5. Programda yer alan cazibe unsurlarını belirleyiniz.
6. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KISA TANITICI PROGRAMLARIN CAZİBE UNSURLARI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Kısa tanıtıcı programları genel ağda araştırdı.		
2. İncelemek istediği kısa tanıtıcı programı arkadaşlarıyla izledi.		
3. Programda yer alan cazibe unsurlarını belirledi.		
4. Çalışmasını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

4.3. TELEVİZYON REKLAM FORMATLARI

Televizyonda kullanılan reklam formatlarını dolaysız reklamlar, eğitsel reklamlar, tanıklı reklamlar, mizahi reklamlar, müzikal reklamlar ve dramatik reklamlar olarak altıya ayırmak mümkündür.

Dolaysız Reklamlar

Dolaysız reklamlarda satışı yapılacak ürün veya hizmetle ilgili çok açık ve anlaşılır ifadeler kullanılır. Sonrasında reklam tek bir spot sloganla bitirilir. Örneğin tanıtımı yapılan bir çamaşır deterjanının daha önce kullanılmamış yeni bir formüle sahip olduğu, lekeleri tek yıkamada çıkardığı, küçük bir miktarıyla daha fazla çamaşır yıkadığı söylenir. Ardından ''Kirlilere veda edin.'' gibi bir sloganla reklam bitirilir.

Eğitsel Reklamlar

Eğitsel reklamlar bir ürün veya hizmetin satışını artırmayı hedeflemekten ziyade bir kurum, kuruluş veya şirketin tanıtımını yapmayı amaçlar. İzleyicide kuruluş hakkında pozitif bir imaj uyandırmaya yöneliktir.

Tanıklı Reklamlar

Tanıklı reklamlarda ürün veya hizmet tanıtılırken bir uzman, ünlü ve toplum tarafından sevilen biri veya kişinin kendisiyle özdeşlik kurduğu sıradan bir kişinin görüşlerinden faydalanılır. Uzman görüşleri izleyicide güven duygusu oluşturur. Örneğin bir cilt bakım ürünü reklamında dermatoloğun görüşlerinden faydalanılması inandırıcılığı artırır.

Tanıklı reklamların kayda alınmasında iki farklı yöntemden yararlanılır. İlkinde tanıtımı yapılacak ürün veya hizmetle ilgili alanında uzman bir kişiden yararlanılır. Bu kişilerin isimleri ve uzmanlık alanları reklam filminde verilir. Diğer yöntemde ise isim ve uzmanlık alanı verilmeden uzman izlenimi uyandıran bir oyuncu kullanılır.

Ünlülerin tanıklığı da sık sık başvurulan bir yöntemdir. Ünlü kişilerin sosyoekonomik düzeyleri izleyiciden yüksektir. Burada önemli olan saygınlık, itibar ve gelişmiş beğeni düzeyidir. Bu kişilerin kullandıkları ürünleri kullanmak, bir açıdan onlarla aynı düzeye ulaşabilme izlenimi verir.

Sıradan insanların tanıklığı günümüzde daha çok kullanılmaya başlanmıştır. Hedeflenen, izleyicinin kişi ile özdeşlik kurmasıdır. Kendisiyle benzer sorunlar yaşayan sıradan birinin tanıklığı izleyici için oldukça inandırıcıdır.

Tanıklı reklamlarda sıklıkla kullanılan bir başka yöntem ise bir drama programının yıldız oyuncularının reklamlarda kullanılmasıdır. Popüler dizilerin ünlü oyuncuları, ürün veya hizmetin tanıtımı için ekran yüzü olarak seçilir.

Bir şirketin sahibi veya yöneticisinin bir sunucu ile birlikte ürün veya hizmetin tanıtımını direkt olarak yapması mümkündür. Ürünün tanıtımı doğrudan şirketin mesajını içerir.

Mizahi Reklamlar

Reklamda mizah ögelerinin kullanılması akılda kalıcılık yönünden etkilidir. Mizahi bir durum izleyicinin dikkatini çekmekte başarılı olur. Beğenilen mizahi reklamlar uzun süre adından söz ettirir. Örneğin iki yaşlı insanın birbirini yanlış anlamalarından doğan komik durum izleyicinin ilgisini çekmeyi başarır.

Dramatize Reklamlar

Dramatize edilmiş reklamlarda çatışma, ürünün kullanımıyla ortadan kalkan bir sorun olarak ele alınır. Tercih edilen ürünün kullanılmasıyla birlikte dramatize edilen duruma yanıt verilmiş olur.

3. Etkinlik

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun ifadeler ile doldurunuz.

1. Dolaysız reklamlarda ürün veya hizmetin özellikleri _____ bir şekilde anlatılır.
2. Eğitsel reklamlarda amaç, bir ürün veya hizmetin satışı yerine _____ tanıtımı yapmaktır.
3. Tanıklı reklamlarda ürün veya hizmetin güvenilirliği, _____ kişinin görüşlerine yer verilerek artırılır.
4. Mizahi reklamlarda kullanılan _____ unsurlarının amacı, izleyicinin dikkatini çekmektir.
5. Dramatize reklamlarda bir çatışma _____ kullanılarak çözülür.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Etkinlik reklam türlerini doğru bir şekilde tanımlayabilmenize yardımcı oldu mu?

.....

.....

2. Etkilikte reklam türlerini doğru olarak tanımlarken hangi zorluklarla karşılaştınız?

.....

.....

3. UYGULAMA: REKLAM FORMATLARI

UYGULAMANIN AMACI: Reklam formatlarını inceleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden reklam formatlarını verilen adımlar doğrultusunda incelemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Reklamı izlemek için akıllı tahta veya projeksiyon cihazını hazırlayınız.
3. Not almak için kalem, kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Reklamları genel ağda araştırınız.
3. İncelemek istediğiniz reklamı arkadaşlarınızla seçiniz.
4. Seçtiğiniz reklamı arkadaşlarınızla izleyiniz.
5. Reklamın formatını belirleyiniz.
6. Çalışmanızı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

REKLAM FORMATLARI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Seçtiği reklamı arkadaşlarıyla izledi.		
2. Reklamın formatını belirledi.		
3. Çalışmasını sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

4.4. KAMU SPOTLARI

Ticari amaçla yapılmayan kamu spotları (Görsel 4.1.) ve reklamlar benzer özellikler taşır. İkisinde de ortak amaç izleyiciyi inandırmaktır. Bu nedenle benzer cazibe ögeleri kullanılır. Ticari reklamlarda kullanılan yapım tekniklerinden kamu spotlarında da faydalanılır.

Buna karşın ticari reklamlarda gösterilen özene ve maddi olanaklara kamu spotlarında rastlamak pek mümkün değildir. Kamu spotları kazanç sağlamak için değil kamu yararını gözetmek için yapılır. Kamu spotlarından kazanç elde edilemeyeceği için bunlar ticari reklamlar kadar geniş olanaklara sahip değildir.

Kamu spotları genellikle zamanlamayı ayarlamak için program aralarına rastgele yerleştirilir. Ticari reklam spotları gibi planlı bir yerleşime çoğu zaman sahip değildir. Televizyonun en çok izlendiği saatlerde yer alan reklam kuşaklarında ticari reklamlar ön plandadır. Kamu spotlarını ise izleyici sayısının nispeten daha az olduğu saatlerde görmek mümkündür.

Televizyonda yayımlanan kamu spotları arasında çevreyi temiz tutma, doğayı koruma, kişisel hijyen ve sağlığa önem verme, trafik kurallarına uyma, toplumda okuma kültürünün geliştirilmesi, aile içi şiddeti önleme, kanserle mücadelede erken teşhisin önemi, otizm farkındalığını artırma gibi kamu yararını gözeten pek çok spot vardır.

Görsel 4.1: TRT tarafından hazırlanan 6 Şubat Depremi ile ilgili bir kamu spotu

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. Kısa tanıtıcı programların genel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İzleyiciyi eğlendirmek
B) İzleyiciyi inandırmak
C) Hedef kitleyi genişletmek
D) Program süresini uzatmak
E) Rekabeti artırmak

2. Bir kamu spotunun hazırlanmasında aşağıdaki unsurlardan hangisi en önemli önceliktir?

A) Mesajın hedef kitleye uygun olması
B) Yayın süresinin uzun tutulması
C) Ticari ürünlerin tanıtılması
D) Çeşitlilik kuralının ön planda tutulması
E) Rekabetçi bir dil kullanılması

3. Ticari reklamların temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İzleyiciyi yalnızca eğlendirmek
B) Ürün veya hizmeti tanıtmak
C) İzleyiciyi eyleme geçirmeye ikna etmek
D) Sadece estetik görüntüler sunmak
E) Reklamın süresini uzatmak

4. Aşağıdaki cazibe ögelerinden hangisi izleyicinin güvenini kazanmaya yönelik kullanılır?

A) Endişe / Problem B) Yarar / Çıkar C) Tanıklık
D) Teşhir E) Sürü içgüdüsü

5. "Endişe / problem" cazibe ögesi en çok hangi durumu hedef alır?

A) İzleyicinin sıkıldığı anlar
B) İzleyicinin ihtiyaçları ve endişeleri
C) İzleyicinin zevkleri
D) İzleyicinin seyretmek istediği diziler
E) İzleyicinin eğlenme isteği

6. Ticari reklamlarda "teşhir" cazibe ögesi, aşağıdakilerden hangisini amaçlar?

A) Ürünün tanıtımını yaparak dikkat çekmek

B) İzleyiciye eğlence sunmak

C) Ürünün fiyatını vurgulamak

D) Ürünün sağladığı yararı açıklamak

E) Ürünü görsel olarak sergileyerek inandırıcılığını artırmak

7. Aşağıdaki reklam formatlarından hangisi, bir ürün veya hizmetin tanıtımı sırasında güldürü ögeleri kullanarak izleyicinin dikkatini çekmeyi amaçlar?

A) Dolaysız reklamlar

B) Eğitsel reklamlar

C) Tanıklı reklamlar

D) Mizahi reklamlar

E) Dramatize reklamlar

8. Aşağıdaki reklam türlerinden hangisi, bir çatışma durumu oluşturup bu durumu ürünün kullanımı ile çözmeyi hedefler?

A) Dolaysız reklamlar

B) Eğitsel reklamlar

C) Tanıklı reklamlar

D) Mizahi reklamlar

E) Dramatize reklamlar

9. Aşağıdaki reklam formatlarından hangisi, bir ürünün tanıtımında genellikle uzman görüşleri veya ünlü kişilerin tanıklığından yararlanır?

A) Dolaysız reklamlar

B) Eğitsel reklamlar

C) Tanıklı reklamlar

D) Mizahi reklamlar

E) Dramatize reklamlar

10. Kamu spotlarının amacı genellikle aşağıdakilerden hangisidir?

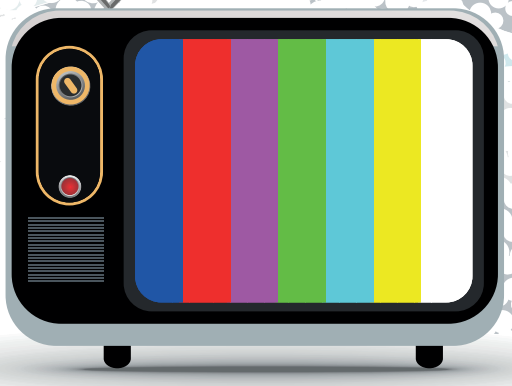
A) Ticari kazanç sağlamak

B) Toplumun belirli konularda bilincini artırmak

C) Popüler kültürü yaymak

D) Ürünlerin tanıtımını yapmak

E) Ünlü kişileri tanıtmak

5. ÖĞRENME BİRİMİ
KONUŞMA, GÖRÜŞME VE TARTIŞMA PROGRAMLARI

KONULAR

5. KONUŞMA, GÖRÜŞME VE TARTIŞMA PROGRAMLARI

5.1. KARŞILIKLI GÖRÜŞME (MÜLAKAT) PROGRAMLARI

5.2. TARTIŞMA PROGRAMLARI

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Konuşma programlarının türleri
- Karşılıklı görüşme programlarının özellikleri
- Karşılıklı görüşme programları için soru hazırlama
- Röportaj yapma
- Tartışma programlarının özellikleri
- Tartışma programı türleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

açık oturum, görüşme, moderatör, mülakat, münazara, panel, röportaj, sunucu, tartışma

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İzlediğiniz karşılıklı görüşme programı örneklerini sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. İzlediğiniz tartışma programı örneklerini sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.
3. Sizce konuşma programlarının başarılı olmasını sağlayan unsurlar neler olabilir?

5. KONUŞMA, GÖRÜŞME VE TARTIŞMA PROGRAMLARI

Konuşma (sohbet) programları televizyon yayıncılığında izleyici kitlesiyle sosyal etkileşimi en üst düzeye çıkaran program türlerinden biridir. Söze dayalı bu programlar genel olarak düz konuşma programları, karşılıklı görüşme programları ve tartışma programları olmak üzere üç temel sınıfa ayrılırken tümünün ortak özellikleri; geniş konu yelpazesine sahip olmaları, izleyicilerle doğrudan etkileşime geçmeleri ve bir sunucu önderliğinde stüdyo ortamında çekilmeleri olarak sıralanabilir. Program içeriklerini konuşmalar, röportajlar ve tartışmalar oluşturur. Çok çeşitli konular, konuşmacı ve konuklarla yapılan sohbetler eşliğinde izleyiciyle doğrudan etkileşim kurularak ele alınır. Alanında uzman, kültürel anlamda birikimli veya ünlü konuklarla bilgilendirici ve ilgi çekici sohbetler gerçekleştirmek temel amaç kabul edilir. Program boyunca konu ve konuk ön plandadır, sunucu sorduğu sorularla akışı yönlendirir (Görsel 5.1).

Görsel 5.1: Konuşma programı

Geniş izleyici kitlesine sahip konuşma programları, televizyon yayın akışında en fazla yer alan program türleri içindedir. İzlenme oranları dışında yapımcılar tarafından sıklıkla tercih edilmelerinin en önemli nedenlerinden biri yapım maliyetlerinin diğer program türlerine göre düşük olmasıdır. Konuşma programlarının diğer televizyon program türlerine kıyasla daha kısa sürede üretilebilmesi ve yapım sürecinin görece daha az karmaşık olması, yapımcılar açısından bu formatı cazip kılan diğer unsurlardır.

Program konusuna göre içeriği, biçimi ve süresi değişmekle birlikte farklı formatlara sahip tüm konuşma programlarının yapım süreçleri ortak özellikler taşır. Yapım öncesi aşaması araştırma ve yazma olmak üzere iki bölüme ayrılır. Araştırma aşamasında programın amacı belirlenir, konusu ve konukları seçilir. Seçilen konu ve konuklar hakkında araştırma yapılarak bilgi toplanır. Yazma aşamasında ise toplanan bilgiler ile program içeriği oluşturulur. Konuklara sorulacak sorular belirlenir ve sunucular için program metni yazılır. Ayrıca programda kullanılacak tüm görsel ve işitsel malzeme hazırlanır. Yapım aşamasında konuşma, görüşme veya tartışma gerçekleştirilerek çekimler yapılır. Kayda alınan çekimler program canlı yayımlanıyorsa direkt yayına iletilir. Yapım sonrası aşamasında ise banttan yayımlanacak program çekimleri kurgulanarak yayına hazırlanır.

Konuşma Programlarının Açılışı

Konuşma programları dikkat çekici bir açılış sunumu ile başlamalıdır. Açılış sunumu genellikle programın kısa bir tanıtımı ve günün konusu hakkında bir giriş içerir. İçeriği sözle oluşturulan ve aksiyon içermeyen konuşma programlarında konu ve konukların sunumu izleyicinin dikkatini çekecek bir formatta sunularak izleyicide programın devamını izleme isteği uyandırmalıdır.

Konuşma Programlarının Gövdesi

Konuşma programlarının gövdesini konuşmacı ve konuklarla stüdyoda yapılan sohbet ve tartışmalar, sokak röportajları, konuyu destekleyen dış çekimler oluşturur. Politika, eğlence dünyası, güncel olaylar, magazin, kültür, sağlık, teknoloji gibi birçok konu programların içeriğini oluşturabilir. Konuklar, programın temel konularına uygun olarak seçilir.

Konuşma Programlarının Kapanışı

Konuşma programlarının kapanış bölümünde genellikle günün öne çıkan konuları özetlenir ve izleyicinin unutmaması istenen dikkat çekici ayrıntılar tekrar edilir. Bir sonraki programa dair bilgiler verilerek program kapatılır.

Konuşma programlarının yapım hazırlıklarının başlangıç aşamasından itibaren program hedef kitlesinin iyi tanınması önemlidir. İzleyici özellikleri programda işlenecek konuları belirleyeceği için öncelikle hedef kitle analiz edilmelidir. Hedef kitlenin karakteristik özellikleri, ilgi alanları, eğitim ve ekonomik durumu program öncesinde ayrıntılı olarak çözümlenmelidir. Yapımcı, ancak hedef kitleyi doğru analiz ederek beklentilerini karşıladığında başarılı olur. İzleyici araştırmasının ardından belirlenen konuya göre konukların seçimi yapılır. İzleyici özellikleri, program konusu ve programa katılacak konukların seçimi için belirleyicidir (Görsel 5.2).

Görsel 5.2: İzleyici tercihleri

Konuşma programlarının yapım sürecinde en kritik öneme sahip seçim, sunucunun belirlenmesidir. Sunucu, programın başarısında en önemli role sahip yapım elemanıdır. Profesyonel bir sunucunun program akışını kontrol altında tutarken aynı zamanda stüdyo içi ve dışındaki izleyicilerle iletişim kurması, teknik ekiple koordinasyon sağlaması beklenir.

Mesleğinde başarılı bir sunucu güçlü iletişim becerilerine, akıcı bir konuşma tarzına, iyi bir ses ve diksiyona sahip olmalıdır. Aynı anda hem konuklarla hem izleyicilerle hem de teknik ekiple açık, net ve etkili bir iletişim kurmalıdır. Program sunucusunun sempatik ve doğal kişilik özelliklerine sahip olması, samimi tutum sergilemesi izleyicilerle güçlü bir bağ kurmasına yardımcı olur. Empatik bir yaklaşım izleyicilerin daha kişisel bir deneyim yaşayarak sunucuyu sevmelerine olanak tanır.

Televizyon program sunucusu aynı zamanda etkili bir beden dili, iyi bir duruş, uygun bir giyim stili ile görsel olarak da çekici olmalıdır (Görsel 5.3). Genel kültürü ve bilgi birikimi yüksek bir sunucu izleyicinin güvenini kazanır. Sunucunun program öncesinde konu ve konuklarla ilgili araştırma yapması program başarısını arttırır. Enerjik, ilgi çekici ve sürükleyici bir sunum tarzı izleyicileri ekrana kilitler. Ayrıca sunucunun psikolojik dayanıklılık ve adaptasyon yeteneği, program sırasında oluşabilecek beklenmedik aksaklıklarla başa çıkabilmesini sağlar.

Görsel 5.3: Program sunucusu

Konuşma Programlarının Özellikleri

- Televizyon konuşma programları izleyicilerle doğrudan iletişime geçen program formatlarından biridir.
- Genellikle izleyicileri hoş sohbetlerle eğlendirme veya güncel konuları tartışarak bilgilendirme amacı taşır.
- Program içerikleri bilgilendirici konuşmalar, eğlenceli sohbetler, tartışmalar ve röportajlardan meydana gelir.
- Ele aldıkları konu yelpazesi oldukça geniştir. Güncel olaylar, eğlence dünyası, magazin, kültür sanat, politika ve sağlık gibi birçok konu program içeriğini oluşturabilir.

- Konuklar ele alınan konuya uygun olarak seçilir.
- İzlenme oranları program içeriğine, ele alınan konunun güncelliğine, konukların ilgi çekiciliğine bağlı olarak değişir. Başarılı bir sunucu, popüler konuklar ve sürükleyici tartışmalar izlenme oranlarını olumlu yönde etkiler.
- Konuşma programlarında ekrandaki görüntü hareket içermediği için seyircinin dikkatini uzun süre konu üzerinde toplamak zordur. Bu nedenle çeşitli görsel unsurlar kullanılarak program durağanlıktan kurtarılabilir. Konuk soruları yanıtlarken jest ve mimiklerine ayrıntı çekim yapmak veya anlatılan konuyla ilgili daha önceden derlenen video veya fotoğrafları ekrana yansıtmak programa hareket katar.

1. Etkinlik

Televizyonda yayımlanan konuşma programları sunucularından alanında başarılı birini seçerek hakkında araştırma yapınız. Sunucunun hayatı, eğitim durumu ve kişisel özelliklerini inceleyerek bu özelliklerinin mesleğindeki başarısına katkısını değerlendiriniz.

Program sunucusu hakkında elde ettiğiniz araştırma sonuçlarını aşağıdaki kutucuğa birkaç cümle ile yazınız.

.....

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Size göre bir program sunucusunun mesleğinde başarılı olmasını sağlayan özellikler nelerdir?

.....

.....

.....

2. Bu etkinlik başarılı bir program sunucusunun sahip olması gereken nitelikleri anlamanıza nasıl katkı sağladı?

.....

.....

.....

5.1. KARŞILIKLI GÖRÜŞME (MÜLAKAT) PROGRAMLARI

Televizyon yayıncılığında sıklıkla kullanılan görüşme (mülakat) veya röportaj, herhangi bir konuda ilgili bir kişi ile bilgi alma amacıyla yapılan konuşmadır. Çeşitli olaylar hakkında gerçekleri öğrenmek ve kamuoyunu aydınlatmak amacıyla haberciliğin de bölünmez bir parçası olarak kullanılır. Karşılıklı görüşme programları, en yalın şekliyle iki kişi arasındaki soru ve cevaplardan oluşan programlardır (Görsel 5.4).

İkili konuşma biçiminde de ele alınabilecek bu tür uzman veya tanınmış kişilerle stüdyo ortamında gerçekleştirilen çok çeşitli konulardaki sohbetleri ekranlara taşır. Geniş bir izleyici kitlesine hitap eden karşılıklı görüşme programları izleyicilere bilgi, eğlence ve düşünsel içerikleri aynı anda sunabilir. Samimi bir karşılıklı görüşme atmosferi yaratarak konukların kendilerini izleyicilere rahatlıkla tanıtmalarını, farklı bakış açılarını ekrana yansıtmalarını sağlar. Geniş konu çeşitliliğine sahip olmaları ve etkili iletişim ortamı yaratarak seyirci ile güçlü bir etkileşim kurmaları, görüşme programlarının genel özelliklerinden sayılabilir.

Görsel 5.4: Karşılıklı görüşme programı

Konu Çeşitliliği

Karşılıklı görüşme programları politikadan ekonomiye, eğlence dünyasından bilim ve teknolojiye çok geniş bir konu yelpazesine sahiptir. Tanınmış kişiler, bilim insanları, sanatçılar, pek çok alandan uzmanlar veya ilginç kişilikleri konuk alarak farklı ilgi alanlarını kapsayan zengin içerikler sunar.

Etkili İletişim

Program formatı, sunucu ve konuklar arasındaki etkileşimli sohbete dayandığı için karşılıklı fikir alışverişi içinde çeşitli konular detaylı bir şekilde ele alınır. Başarılı bir program sunucusu yarattığı güven verici atmosfer içinde konukların rahat olmasını sağlayarak samimi sohbetler gerçekleştirir.

Seyirci ile Etkileşim

Stüdyoda bulunan seyirciler konuklara direkt soru sorabilirken ekran başındaki seyirciler telefon ile yayına bağlanabilir. Sunucu tarafından seyirciye sosyal medya üzerinden soru sorma veya yorum yapma imkânı sunulmasıyla etkileşim arttırılır.

2. Etkinlik

Aşağıdaki tablodan birer program teması, hedef kitle,tartışma konusu ve sunum tarzı seçiniz. Seçtiğiniz unsurlar doğrultusunda oluşturacağınız konsepte göre hazırlayacağınız konuşma programı için bir açılış anonsu yazınız.

1. Program Teması	2. Hedef Kitle	3. Tartışma Konusu	4. Sunum Tarzı
· Güncel meseleler	· İş dünyası profesyonelleri	· Sosyal medya	· Samimi, içten ve esprili
· Toplumsal sorunlar	· Genel izleyici	· Yapay zekâ	· Ciddi ve resmî
· Ekonomi ve iş dünyası	· Genç yetişkinler (18–30)	· Üniversiteye giriş sistemi	· Dinamik ve analitik

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Hazırladığınız açılış anonsunda hedef kitleye ve temaya uygun üslubu hangi ifadelerle sağladınız? Açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Bu etkinlik, bir konuşma programı için açılış anonsu hazırlarken nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda size neler öğretti?

.....

.....

.....

3. Bu etkinlik, anons yazma ve sunma becerilerinizi nasıl geliştirdi? Öğrendiklerinizi günlük veya mesleki yaşamınızda nasıl kullanabilirsiniz?

.....

.....

.....

5.1.1. Karşılıklı Görüşme Programlarının Yapım Süreci

Görüşme (mülakat) televizyon yayıncılığında en çok kullanılan tekniklerden birisidir. Bir karşılıklı görüşme programı hazırlanırken temel yapım kurallarına dikkat edilmelidir.

Karşılıklı Görüşme Programlarının Hazırlığı

Karşılıklı görüşme programlarının yapım öncesi aşaması konu ve konukların belirlenerek haklarında araştırma yapılması ile başlar.

Konu Seçimi

Karşılıklı görüşme programları için konu seçimi yapılırken toplumun merak ettiği konular belirlenerek izleyici beklentileri ön planda tutulmalıdır. Genellikle gündemi belirleyen, toplumu ilgilendiren konular sıcağı sıcağına ele alınır. Ön yapım aşamasında yapılacak hazırlıkların başında, ele alınacak konu hakkında detaylı bir araştırma yapılması gelir. Güncel konular söz konusu olduğunda araştırma süresi kısıtlıdır. Kısa süre içinde çeşitli kaynak, arşiv ve kişilerden yararlanılarak ciddi ve ayrıntılı bir araştırmayla gerekli bilgiler toplanır ve düzenlenir. Soru sorulacak konu derinlemesine incelenerek program içeriği hazırlanır (Görsel 5.5).

Görsel 5.5: Konu araştırması

Konuk Seçimi

Karşılıklı görüşme programlarına konuk alınarak görüşme yapılacak kişiler, yetki sahibi idareciler veya uzmanlar olabileceği gibi halkın içinden sıradan insanlar da olabilir. Programda ele alınan konuya ve konunun işlenme şekline göre görüşü alınacak kişi veya kişiler belirlenir. Yetki sahibi kişiler konunun idari ve resmî boyutuyla ilgili açıklama yaparken uzmanlar konuyla ilgili teknik bilgileri verirler. Halkın içinden sıradan kişiler ise program konusuyla ilgili öznel deneyimlerini, yetki sahiplerinin veya uzmanların açıklamalarının gündelik yaşamdaki etkisini aktarırlar.

Konuk seçiminde dikkate alınması gereken en önemli kriter, görüşme yapılacak kişinin konuyla ilgili bilgi sahibi ve ulaşılabilir olmasıdır. İzleyicilerin keyifle takip edecekleri bir sohbet gerçekleştirilmesi için konuk, konuşma yapmaya istek duymalı aynı zamanda konuşması da akıcı ve anlaşılır olmalıdır. İlk olarak kapsamlı bir araştırma ile bu özelliklere sahip olan kişiler seçilerek görüşme yapılabilecek konuklar listesi hazırlanır. Hazırlanan listedeki kişiler arasından en uygun konuklar belirlenerek kendileriyle program hakkında bir ön görüşme yapılır. Ön görüşme sonucunda uygun zaman diliminde randevu oluşturularak konuk, program çekimine davet edilir.

1. UYGULAMA: KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI TASARIMI

UYGULAMANIN AMACI: Karşılıklı görüşme programı tasarlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda karşılıklı konuşma programı tasarlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Karşılıklı görüşme programları hakkında araştırma yapınız.
2. Bir karşılıklı görüşme programı fikri tasarlayınız.
3. Tasarladığınız karşılıklı konuşma programı için konu belirleyiniz.
4. Programınızın hedef kitlesini belirleyiniz.
5. Programınızın süresini ve yayın saatini belirleyiniz.
6. Programınızın program öneri formunu hazırlayınız.
7. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI TASARIMI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Karşılıklı konuşma programı fikri tasarladı.		
2. Programın format özelliklerini belirledi.		
3. Program öneri formu oluşturdu.		
4. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

2. UYGULAMA: KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI ÖN YAPIM AŞAMASI

UYGULAMANIN AMACI: Karşılıklı görüşme programının yapım öncesi hazırlıklarını gerçekleştirme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda karşılıklı görüşme programınız için yapım öncesi hazırlık işlemlerini gerçekleştirmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Karşılıklı görüşme programınızın konusu hakkında kaynak ve arşiv taraması yapınız.
2. Programınızın konusu hakkında genel ağda bilgi toplayınız.
3. Araştırma verilerinizi birleştirerek not alınız.
4. Aldığınız notları düzenleyerek program metninizi hazırlayınız.
5. Program konusu hakkında bilgi sahibi olan çevrenizdeki alan uzmanlarını araştırınız.
6. Programda konuk olarak yer alacak alan uzmanını belirleyiniz.
7. Alan uzmanıyla bağlantı kurarak onu program çekimine davet ediniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI ÖN YAPIM AŞAMASI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Araştırma verilerini kullanarak program metni hazırladı.		
2. Çevresindeki alan uzmanlarını belirledi.		
3. Alan uzmanıyla bağlantı kurdu.		
4. Alan uzmanını konuk olarak programa davet etti.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

Görüşme Sorularının Hazırlanması

Başarılı bir karşılıklı görüşme programı için sunucunun konuğuna doğru soruları doğru sıralama ile sorarak sohbeti yönlendirmesi gerekir. Doğru soruları doğru sıralama ile sormak için ise önceden görüşme konusu hakkında detaylı bir araştırma yapmak ve konuya hâkim olmak şarttır. Konukla yapılan ön görüşmeler de sohbetin kapsamını belirlemeye yardımcı olacaktır. Karşılıklı görüşme programı için mülakat sorularını hazırlarken dikkat edilmesi gereken genel kurallar şu şekilde sıralanabilir:

- Televizyon görüşme programı için sorular, konunun kapsamına uygun olarak izleyicilerin merak ettikleri cevapları almalarını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır.
- Sorulara konu hakkında bilinenlerle başlanmalıdır. Sunucunun izleyicilerin de cevabını bildiği bir soruyla sohbeti başlatması konuya giriş niteliği taşıyarak programın takibini kolaylaştırır.
- Sorular bilinenden bilinmeyene, genelden özele doğru sıralanmalı, mantıksal olarak birbirini izlemeli ve her yeni soru bir önceki yanıtı içerecek şekilde sorulmalıdır.
- Programa güçlü sorularla başlanarak izleyicinin dikkati çekilmeli ve akıcılık sağlanarak devam ettirilmelidir.
- Program, en ilgi çekici yanıtların tekrarlanmasıyla izleyicinin aklında kalması sağlanacak şekilde bitirilmelidir.
- Görüşme programlarının amacı soru sorulan kişinin açıklamalarını, fikirlerini izleyiciye direkt olarak iletmektir. Bu nedenle sorular kısa, anlaşılır ve konuşma dilinde hazırlanmalıdır.
- Sorular tarafsız bir bakış açısıyla hazırlanmalı, soru soran kişi fikirleriyle yönlendirme yapmamalıdır.
- “Evet” veya “Hayır” şeklinde yanıtlanabilecek kapalı uçlu sorular yerine, geniş açıklamalar yapılmasını sağlayacak açık uçlu sorular tercih edilmelidir.
- Bileşik sorulardan kaçınılmalı, her soru tek başına sorulmalıdır. Aynı soruda birkaç cevap içeren sorular hem konuğun hem de izleyicilerin aklının karışmasına neden olur.
- Konuğun uzmanlık alanına veya deneyimine uygun sorular hazırlanmalı, konuya katkı sağlamayacak cevaplarla vakit harcanmamalıdır.
- Sorular açık ve kesin olmalıdır. Sunucunun net olması hem konuklarda hem de izleyenlerde güven uyandırır.
- Görüşme sonunda konuğun adı ve ünvanını belirtilerek kendisine teşekkür edilmelidir. Böylece hem görüşmeci onurlandırılır hem de programı sonradan açanlara konuğu tanıma fırsatı verilir.

3. UYGULAMA: GÖRÜŞME SORULARI

UYGULAMANIN AMACI: Karşılıklı görüşme programı için soruları hazırlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda karşılıklı görüşme programınız için soru hazırlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Program metninizi gözden geçiriniz.
2. Konuk hakkında topladığınız bilgileri gözden geçiriniz.
3. Görüşme sorularını belirleyiniz.
4. Soruları mülakat tekniklerine uygunlukları açısından kontrol ediniz.
5. Soruları konunun gelişimine uygun olarak sıralayınız.
6. Soruları program metnine ekleyiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

GÖRÜŞME SORULARI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Görüşme sorularını belirledi.		
2. Soruları kontrol etti.		
3. Soruları sıraladı.		
4. Soruları program metnine ekledi.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

Karşılıklı Görüşme Programlarının Yapım Aşaması

Karşılıklı görüşme programları konu ve konuğun tanıtımını içeren bir açılış ile başlamalıdır. Programın başında konuğun adı, soyadı ve ünvanı ekranın alt kısmında yazılmalı; görüntü değiştikçe bilgiler yenilenmelidir. Program bitiminde konu ve konuk hakkındaki bilgiler tekrar edilerek verdiği bilgiler için konuğa teşekkür edilmelidir.

Görüşme sırasında konuğun kendini rahat hissetmesi ve akıcı cevaplar verebilmesi için sunucunun izlediği yöntem çok önemlidir. Sunucu, yarı resmî bir ortam yaratarak güler yüzlü ve samimi bir üslupla sohbeti başlatmalı ve aynı şekilde devam ettirebilmelidir.

Görüşmeye iyi bir açılış sorusuyla başlanmalı, konuğun cevapları dikkatle dinlenmeli, tam anlaşılamayabilecek konulara yeni sorularla açıklık getirilmelidir. Önceden hazırlanmış sorular akıcılığı sağlayacak şekilde sohbete eklenmelidir. Sorular arasında geçiş, cevaplarla bağlantı kurularak yapılmalıdır. Konuğun cevapları kesinlikle yorumlanmamalıdır. Özetleme yapmak ile yorumlamak birbirine karıştırılmamalı, tarafsız üslup korunmalıdır. Konuşmacının cevaplarının arasına girerek sözü kesilmemeli, konu dağıtılmamalıdır. Konuk asıl konunun dışına çıkarsa kibarca müdahalelerle konu toparlanmalı, program süresi içinde tüm sorular sorulacak şekilde kontrol sağlanmalıdır. Net cevaplar vermeyen bir konuktan istenen cevapları alabilmek için sorular konuya farklı açılardan yaklaşılarak sorulmalıdır.

Stüdyo ışıkları altında, kalabalık set ekibi ve kameralar önünde konuşmak alışık olmayan konuklar için kolay değildir. Bu nedenle karşılıklı görüşme programlarında dekor, konukların stüdyo ortamında kendilerini rahat hissedebilmelerini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Basit ve sade bir dekorla mümkün olduğunca samimi bir ortam yaratılmalıdır. Önemli olan konu ve konuklar olduğu için diğer ögelerin ön plana çıkması tercih edilmez (Görsel 5.6).

Görsel 5.6: Karşılıklı görüşme programı stüdyosu

5.1.2. Görüşme (Mülakat) Çeşitleri

Televizyon programlarını oluşturan mülakatlar yapıldıkları yer, görüşülen kişi ve görüşme şekline göre farklı özellikler taşır. Televizyon yayıncılığında sıklıkla kullanılan görüşme türleri haber amaçlı görüşme, bilgilendirici görüşme, biyografik görüşme, kanı görüşmesi ve rastgele görüşme olarak sınıflandırılabilir. Görüşmeler stüdyo ortamında önceden haberli ve programlı olabileceği gibi telefon bağlantısı kurularak da yapılabilir.

Haber Amaçlı Görüşmeler

Haber değeri taşıyan güncel konularla ilgili konunun uzmanları veya tanıkları ile yapılan görüşmelerdir (Görsel 5.7). Gerekli bilgileri elde etmek, gerçekleri ortaya çıkarmak amacıyla yapılır. Stüdyoya davet edilen veya bulundukları yerde ziyaret edilen konuklar, konuyla ilgili bilgi ve belgeleri sunar, deneyimlerini aktarır. Gündem içerisinde önem taşıyan konularda vakit kaybetmemek için görüşme yapılan kişilerin yayına telefon bağlantısıyla katılması da mümkündür. Telefonla yapılan görüşmelerde sorular mümkün olduğunca kısa, açık ve net olmalıdır.

Görsel 5.7: Haber amaçlı görüşme

Bilgilendirici Görüşmeler

Bilgilendirici görüşmenin amacı, ilgili kişinin konuyla ilgili direkt bilgi aktarımı yapmasıdır. Bu bilgi aktarımının karşılıklı sohbet şeklinde yapılması izleyici için programın daha ilgi çekici olmasını sağlar. Uzman kişilerle yapılan görüşme stüdyo içinde planlı olarak gerçekleştirilirken sorulacak sorular önceden hazırlanarak konuk ile paylaşılabilir.

Biyografik Görüşmeler

Ünlü bir sanatçı veya sporcu gibi tanınmış kişileri halka daha yakından tanıtmak amacıyla yapılan görüşmelerdir. Görüşme yapılan kişinin farklı bir özelliğinin olması, alışılmışın dışında bir şey yaşaması veya başarması görüşme için konu olabilir. Bu tür görüşmelere portre röportajları da denmektedir.

4. UYGULAMA: PORTRE RÖPORTAJI

UYGULAMANIN AMACI: Portre röportajı yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda portre röportajı yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Röportaj çekimlerini gerçekleştirmek için kamera ve mikrofon temin ediniz.
2. Röportaj çekimlerinin kurgusu için kurgu programının yüklü olduğu bir bilgisayar temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Portre röportajı yapacağınız kişiyi belirleyiniz.
3. Seçtiğiniz kişiyle görüşüp onu konuk olarak röportaja davet ediniz.
4. Röportaj için uygun yer ve zamanı belirleyerek randevu oluşturunuz.
5. Röportaj sorularını hazırlayınız.
6. Röportajı yapacağınız mekânı düzenleyiniz.
7. Kamera, mikrofon ve ışık ayarlarını yapınız.
8. Görüşmeyi röportaj kurallarına uygun olarak gerçekleştiriniz.
9. Röportaj çekimlerini yapınız.
10. Çekimleri uygun bir akış oluşturacak şekilde kurgulayınız.
11. Portre röportajını sınıf ortamında arkadaşlarınıza izletiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

PORTRE RÖPORTAJI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Grupla uyumlu çalıştı.		
2. Portre röportajı için seçtiği kişiye ulaşarak ondan randevu aldı.		
3. Röportaj sorularını hazırladı.		
4. Kurallarına uygun bir röportaj gerçekleştirdi.		
5. Röportaj çekimlerini yaptı.		
6. Çekimleri kurguladı.		
7. Portre röportajını sınıf ortamında arkadaşlarına izletti.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

Kanı Görüşmesi

Stüdyo içinde veya dışında bir kişinin görüşlerinin alınmasına dayanan görüşme türüdür. (Görsel 5.8). Görüşme yapılan kişi ele alınan konunun uzmanı olabileceği gibi sıradan bir kişi de olabilir. Konuyla ilgili kişisel fikirlerini ve yorumlarını paylaşır.

Görsel 5.8: Kanı görüşmesi

Rastgele Görüşme

Görüşme yapılan kişiler rastgele seçilerek konuyla ilgili genel bir kamuoyu yoklaması yapılır. Sıradan kişilerin belirli bir konuda fikrini almayı sağlayan görüşmeler için dış mekânlar kullanılır. Bu türe en iyi örnek olarak sokak röportajları verilebilir (Görsel 5.9). Sokak röportajları televizyon yayıncılığında en fazla kullanılan görüşme türlerinden biridir. Sokak röportajları için daha çok kalabalık caddeler, çarşılar ve alışveriş merkezleri tercih edilir. Sağlıklı bir kamuoyu yoklaması yapabilmek için konuyla ilgili görüşülen kişilerin toplumsal yapıyı temsil etme özelliğine dikkat edilmelidir.

Görsel 5.9: Sokak röportajı

5. UYGULAMA: SOKAK RÖPORTAJI

UYGULAMANIN AMACI: Sokak röportajı yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda sokak röportajı yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Röportaj çekimlerini yapmak için kamera ve mikrofon temin ediniz.
2. Röportaj çekimlerinin kurgusu için kurgu programının yüklü olduğu bir bilgisayar temin ediniz.
3. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Sokak röportajı konusunu belirleyiniz.
3. Röportaj sorularını hazırlayınız.
4. Sokak röportajı yapmak için uygun bir mekân seçiniz.
5. Sokak röportajı çekimlerini yapınız.
6. Çekimleri uygun bir akış oluşturacak şekilde kurgulayınız.
7. Sokak röportajını sınıf ortamında arkadaşlarınıza izletiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

SOKAK RÖPORTAJI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Uyumlu çalıştı.		
2. Sokak röportajı sorularını hazırladı.		
3. Sokak röportajı çekimlerini yaptı.		
4. Çekimleri kurguladı.		
5. Sokak röportajını sınıf ortamında arkadaşlarına izletti.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6. UYGULAMA: KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI

UYGULAMANIN AMACI: Karşılıklı görüşme programı hazırlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda karşılıklı görüşme programı hazırlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Çekimleri yapmak için kamera, fotoğraf makinesi veya çekim yapabilecek bir cep telefonu temin ediniz.
2. Kurgu için kurgu programı ve genel ağa bağlı bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Beşer kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Yapım ekibinin görev dağılımını yapınız.
3. Yapım ekibiyle çekim planı hazırlayınız.
4. Programa uygun olarak dekor düzenlemesi yapınız.
5. Kamera ayarlarını ve düzenlemesini yapınız.
6. Işık ve mikrofon düzenlemesini yapınız.
7. Sunucu ve konukları çekime hazırlayınız.
8. Çekim açılarını belirleyiniz.
9. Yapım ekibi, sunucu ve konukla prova alınız.
10. Karşılıklı görüşmeyi kayda alınız.
11. Programın kurgusunu yapınız.
12. Programı sınıf ortamında arkadaşlarınıza izletiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Grupla uyumlu çalıştı.		
2. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
3. Karşılıklı görüşmeyi gerçekleştirdi.		
4. Program çekimini yaptı.		
5. Program kurgusunu yaptı.		
6. Programı sınıf ortamında arkadaşlarına izletti.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

5.2. TARTIŞMA PROGRAMLARI

Farklı görüşlere sahip kişilerin belirli bir konu veya sorun hakkında düşüncelerini ifade etmek, birbirlerini anlamaya çalışmak ve çözüm yolları önermek amacıyla yaptıkları karşılıklı konuşmalara tartışma denir. Kamuoyunun ilgisini çeken konular üzerine yapılan bu tür konuşmaların televizyon stüdyolarında seyirciye sunulmasına ise tartışma programı adı verilir (Görsel 5.10). Güncel, sosyal, ekonomik, politik veya kültürel önem taşıyan konuları ele alan tartışma programlarında farklı görüşler temsil edilerek izleyici farklı bakış açılarıyla düşünmeye teşvik edilir.

Görsel 5.10: Tartışma programı

Tartışma programları genellikle güncel ve toplumsal öneme sahip konuları ele alan farklı görüşlerin ifade edilmesini sağlayan platformlardır. Programda ele alınan konu veya sorun konuklar tarafından bir moderatör önderliğinde tartışılır. Moderatör tartışma programlarında içeriği belirleyen, tarafların sağlıklı bir tartışma ortamında fikirlerini açıklayabilmeleri için düzeni sağlayan, tarafsız bir yaklaşımla tartışmayı yöneten ve yerinde müdahalelerle programı yönlendiren kişidir. Genellikle programcılık konusunda tecrübeye ve farklı alanlarda geniş kültürel birikime sahip sunucular arasından seçilir.

Tartışma programları seyirci üzerinde de ele alınan konularla ilgili düşündürme ve harekete geçirme işlevi taşır. Moderatör konukların yanı sıra seyirci ile etkileşimi de sağlar. Kişiliği, duruşu ve konuşmasıyla seyirci üzerinde olumlu etki bırakmalıdır. Konuklarına saygıyla ve mesafesini koruyarak yaklaşmalı, dengeli bir tartışma ortamı yaratmalıdır. Program süresince yetkiyi kaybetmeden konuyu genişletip sınırlandırabilmelidir. Her program öncesinde gerekli araştırmaları yaparak ele alınan konuya hâkim olmalıdır.

3. Etkinlik

Televizyonda yayımlanan tartışma programlarının moderatörleri içinden alanında başarılı birini seçerek hakkında araştırma yapınız. Moderatörün hayatı, eğitim durumu ve kişisel özelliklerini inceleyerek bu özelliklerinin mesleğindeki başarısına katkısını değerlendiriniz.

Moderatör hakkında elde ettiğiniz araştırma sonuçlarını aşağıdaki kutucuğa birkaç cümle ile yazınız.

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Size göre bir moderatörün mesleğinde başarılı olmasını sağlayan özellikler nelerdir?

   .....

   .....

2. Bu etkinlik başarılı bir moderatörün sahip olması gereken nitelikleri anlamanıza nasıl katkı sağladı?

   .....

   .....

5.2.1. Tartışma Programı Türleri

Televizyon yayıncılığında yer alan tartışma programları; standart tartışma, takım tartışması, izleyici tartışması ve açık oturum olmak üzere dört ana başlık altında sınıflandırılabilir. Her bir formatın yapısı, amacı ve katılımcı profili farklıdır.

Standart Tartışma Programı

Standart tartışma programı, iki veya daha fazla konuğun kamuoyunu ilgilendiren bir konuyu stüdyo ortamında, bir moderatör eşliğinde tartıştığı program türüdür. Tartışmalar genellikle güncel veya toplumsal meseleler etrafında şekillenir. Konuklar kendilerine verilen süre içinde fikir ve görüşlerini açıklar, birbirlerinin görüşleri hakkında yorum yapar. Stüdyo içindeki veya ekran başındaki izleyicilerden gelen sorular da zaman zaman programa dâhil edilerek etkileşimli bir ortam yaratılır. Bu tür programlarda önemli olan, farklı bakış açılarının demokratik bir ortamda ifade edilmesidir.

Takım Tartışması

Takım tartışması, ele alınan konunun genellikle üç veya dört kişiden oluşan iki farklı uzman grup tarafından tartışıldığı bir formattır. Bu tür programlar, genellikle aynı isim ve moderatörle haftalık olarak yayımlanır ve her hafta farklı bir konu başlığı ele alınır. Program konukları duruma göre değişebilir ancak sabit konuklar da programda yer almaya devam edebilir. Formatın amacı, fikirlerin grup içinde dayanışma hâlinde savunulması ve konunun çok yönlü şekilde tartışılmasıdır.

İzleyici Tartışması

İzleyici tartışması, izleyicilerin programa aktif olarak katıldığı ve ele alınan konuyla ilgili doğrudan fikir beyan edebildiği bir tartışma programı türüdür. Bu formatta stüdyoda bulunan veya programa çevrim içi bağlanan izleyiciler, konuklara doğrudan soru yöneltebilir, yorum yapabilir veya kişisel deneyimlerini paylaşabilir. Programa davet edilen uzman konuklar, izleyicilerin görüşlerini yorumlar ve sorularını yanıtlayarak karşılıklı bir etkileşim ortamı oluştururlar. Bu sayede yalnızca uzman görüşleri değil, halkın sesi de programa dâhil edilmiş olur.

Açık Oturum

Açık oturum, televizyonda yayımlanan tartışma programları içinde en çok izlenen ve en köklü türlerden biridir. Kamuoyunu doğrudan ilgilendiren önemli konuların uzman ve yetki sahibi kişiler tarafından, izleyiciler önünde bir moderatör başkanlığında tartışıldığı programlardır. Bu programlar stüdyo ortamında, seyircili veya seyircisiz olarak çekilebilir (Görsel 5.11). Açık oturumlar genellikle canlı yayımlanır ve diğer tartışma programlarına kıyasla daha uzun sürelidir. Bu nedenle yayın akışını aksatmamak için genellikle geç saatlerde yayımlanırlar.

Görsel 5.11: Açık oturum

Açık oturum, moderatörün konuyu tanıttığı ve konukları izleyiciye sunduğu bir açılış konuşmasıyla başlar. Açılışın ardından her bir konuğa, düşüncelerini ifade edebilmesi için sırasıyla söz hakkı tanınır. Moderatör, tartışma boyunca konuklara dönüşümlü olarak sorular yöneltterek programın akışını sağlar.

Başarılı bir tartışma yürütülebilmesi için moderatörün tarafsızlığını koruması, tüm konuklara eşit mesafede durması ve tartışma kurallarının uygulanmasını sağlaması esastır. Tartışma esnasında tansiyon yükseldiğinde moderatörün görevi ortamı profesyonel biçimde yatıştırmak, tartışmayı yeniden konuya odaklamak ve tarafsız değerlendirmelerle diyalog ortamını korumaktır.

Programın ilerleyen bölümlerinde izleyiciler konuklara doğrudan soru yöneltebilir, görüş belirtebilir veya katılımcılar kendi aralarında fikir alışverişinde bulunabilir. Bu karşılıklı etkileşim, programın dinamik ve çok sesli bir yapıda olması için önemlidir.

Programın sonunda moderatör, her konuğa eşit süre vererek onlardan kapanış değerlendirmelerini yapmalarını ister. Konuklar bir özet sunarak görüşlerini tamamlar. Son olarak moderatör programı kapanış konuşmasıyla sonlandırır. Bu konuşmada tartışmanın genel değerlendirilmesi yapılır ve izleyiciye teşekkür edilir (Görsel 5.12).

Görsel 5.12: Moderatör

Açık oturum programları için dikkat edilmesi gereken kurallar şu şekilde özetlenebilir:

- Ele alınacak tartışma konuları; toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren, güncelliğini koruyan ve tartışmaya açık konular arasından seçilmelidir.
- Konuşmacıların alanında uzman ve yetkin kişilerden oluşmasına özen gösterilmelidir. Katılımcılar; akademisyenler, kamu yöneticileri, meslek temsilcileri veya konunun doğrudan muhatapları gibi bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olmalıdır.
- Tartışmanın yönetimi yalnızca moderatörde olmalı, katılımcılar birbirine doğrudan müdahalede bulunmamalıdır. Moderatör, programın akışını düzenleyen, söz hakkı dağıtan ve tartışmanın çerçevesini belirleyen kişidir. Konukların birbirinin sözünü kesmesi, tartışma disiplinini zedeleyeceğinden önlenmelidir.
- Tartışmanın amacı bir sonuca ulaşmak değil, konuyu çok boyutlu şekilde izleyiciye aktarmak olmalıdır. Açık oturumlar bilgilendirme temelli programlardır. Farklı görüşlerin demokratik ortamda sunulması, izleyicinin kendi düşüncesini oluşturmasına katkı sağlar.
- İzleyici katılımı teşvik edilmeli, interaktif iletişim kanalları açık tutulmalıdır. Telefon bağlantıları, sosyal medya yorumları, çevrim içi anketler gibi araçlarla izleyicinin program içeriğine katkı sunması sağlanmalı; böylece program çok sesli ve dinamik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

4. Etkinlik

Tartışma programları hakkında verilen aşağıdaki ifadelerin başına bilgiler doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

_____ Tartışma programlarında sadece aynı görüşe sahip kişiler yer alır.

_____ Moderatör, konuklara eşit söz hakkı tanıyarak tartışmanın dengesini sağlar.

_____ Tartışma programlarının en belirleyici unsuru dekor ve ışık sistemidir.

_____ Tartışma programlarında tarafsızlık temel ilkedir.

_____ Seyircilerin görüşlerini sunabildiği programlar, çok sesliliğe katkı sağlar.

_____ Canlı yayınlar, tartışma programlarını daha durağan hâle getirir.

Açık oturumlar çok sayıda konuğun yer aldığı, farklı görüşlerin sunulduğu televizyon formatlarıdır.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Bu etkinlikte yer alan yanlış ifadeleri düzeltirken hangi bilgilere ihtiyaç duydunuz? Bilgiye ulaşma ve bilgiyi doğrulama sürecinizi açıklayınız.

   .....

   .....

2. Bu etkinlik tartışma programlarını daha iyi anlamanıza nasıl katkı sağladı? Değerlendiriniz.

   .....

   .....

5.2.2. Tartışma Programlarının Yapım Süreci

Görüşme programlarında genellikle bir konuk ve bir görüşmeci yer alırken tartışma programları yapıları gereği daha fazla kişinin katılımıyla gerçekleşir. Tartışma programları; görüşme programlarına göre daha fazla konuk, fikir, soru ve görüş ayrılığı içerir. Bu nedenle tartışma programlarının yönetilmeleri ve yürütülmeleri daha karmaşıktır. Farklı görüşlerin bir arada bulunduğu bu tür programlarda dengeli ve kontrollü bir akış sağlamak oldukça önemlidir.

Başarılı bir tartışma programı yürütebilmek için yapım ekibi hazırlık aşamasında detaylı bir planlama yapmalıdır. Programın temel amacı yalnızca farklı fikirleri yan yana getirmek değil, bu fikirlerin sağlıklı bir diyalog ortamında karşılaştırılmasını sağlamaktır. Bu nedenle her detay önceden düşünülmeli ve programın tüm bileşenleri bir bütünlük içinde yapılandırılmalıdır.

Moderatör hazırlık araştırmalarıyla konuya hâkim olmalı, gündeme dair verileri takip ederek olası gelişmeleri önceden analiz etmelidir. Ancak sağlıklı bir tartışma ortamının oluşması yalnızca moderatörün değil, tartışmaya katılan konukların da sorumluluğundadır. Demokratik bir tutumla, farklı görüşlerin karşılıklı saygı çerçevesinde dile getirilmesi gereklidir. Konuklar hem kendi fikirlerini özgürce ifade edebilmeli hem de karşıt görüşleri sabırla dinlemelidir. Bu sayede program izleyici için daha öğretici, düşündürücü ve katmanlı bir anlatı sunar.

Bir tartışma programında tüm konukların aynı fikirde olması, farklı bakış açılarıyla konunun ele alınamamasına ve programın yüzeysel kalmasına neden olur. Farklı görüşleri savunan katılımcıların fikirlerini savunabildiği bir ortamda, konu çok boyutlu olarak ele alınır ve izleyicinin bakış açısı genişletilir. Konunun her yönüyle değerlendirilmesi, tartışma programlarının başarısı açısından temel bir gerekliliktir.

Program yönetmeni, çekim başlamadan önce stüdyonun teknik ve fiziksel düzenini detaylı şekilde planlamalıdır. Tartışmaya katılacak konukların ve varsa stüdyo seyircilerinin kadraj içinde yer alabilmesi için kamera açılarının önceden belirlenmesi, ışık düzenlemelerinin yapılması ve mikrofon yerleşimlerinin her konuk için eşit ses kalitesi sağlayacak biçimde ayarlanması gerekir. Kamera sayısı, açıları ve hareket kabiliyeti; tartışmanın dinamiğini yansıtacak şekilde organize edilmelidir. Göz teması, konuşma sırası ve tepkilerin net bir biçimde ekrana yansıtılması da görsel anlatımın kalitesi açısından önemlidir (Görsel 5.13).

Görsel 5.13: Tartışma programı stüdyosu

7. UYGULAMA: TARTIŞMA PROGRAMI TASARIMI

UYGULAMANIN AMACI: Tartışma programı tasarlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda bir tartışma programı tasarlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Tartışma programları hakkında araştırma yapınız.
2. Tasarlayacağınız tartışma programı için bir konu belirleyiniz.
3. Tasarlayacağınız tartışma programının türünü belirleyiniz.
4. Programınızın hedef kitlesini belirleyiniz.
5. Programınızın süresini ve yayın saatini belirleyiniz.
6. Programınızın format bilgilerini içeren program öneri formunu hazırlayınız.
7. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

TARTIŞMA PROGRAMI TASARIMI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Tartışma programı fikri tasarladı.		
2. Programın format özelliklerini belirledi.		
3. Program öneri formu oluşturdu.		
4. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

8. UYGULAMA: TARTIŞMA PROGRAMI SİMÜLASYONU

UYGULAMANIN AMACI: Tartışma programı simülasyonu yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, verilen uygulama adımları doğrultusunda farklı fikirlerin yansıtılacağı bir tartışma programı simülasyonu yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Çekimleri yapmak için kamera, fotoğraf makinesi veya çekim yapabilecek bir cep telefonu temin ediniz.
2. Kurgu için kurgu programı ve genel ağa bağlı bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Onar kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Yapım ekibi ve konuklar olarak grubunuzu ikiye ayırınız.
3. Yapım ekibinin görev dağılımını yapınız.
4. Program moderatörlüğü için hazırlık yapınız.
5. Program konusunun farklı görüşler doğrultusunda tartışılabileceği şekilde rol dağılımı yapınız.
6. Yapım ekibiyle çekim planı hazırlayınız.
7. Programa uygun olarak dekor düzenlemesi yapınız.
8. Çekim açılarını belirleyerek kamera ayarlarını ve düzenlemesini yapınız.
9. Işık ve mikrofon düzenlemesini yapınız.
10. Moderatör ve konukları çekime hazırlayınız.
11. Yapım ekibi, moderatör ve konuklarla prova alınız.
12. Farklı görüşleri temsil eden bir tartışma programı simülasyonu gerçekleştiriniz.
13. Tartışmanın çekimlerini gerçekleştiriniz.
14. Tartışma programının kurgusunu yapınız.
15. Tartışma programınızı sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyiniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KARŞILIKLI GÖRÜŞME PROGRAMI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Grupla uyumlu çalıştı.		
2. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
3. Tartışmayı gerçekleştirdi.		
4. Program çekimini yaptı.		
5. Program kurgusunu yaptı.		
6. Programı sınıf ortamında arkadaşlarıyla izledi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. **Aşağıdakilerden hangisi konuşma programlarının temel özelliklerinden biri değildir?**

   A) Geniş konu yelpazesi
   B) Söze dayalı içerik
   C) İzleyicilerle yoğun iletişim
   D) Sosyal etkileşim
   E) Yüksek yapım maliyetleri

2. **Aşağıdakilerden hangisi konuşma programlarının izlenme oranlarını olumlu etkileyen faktörlerden biri değildir?**

   A) Popüler konuklar
   B) Güncel konular
   C) Sempatik bir sunucu
   D) Geç yayın saati
   E) Sürükleyici tartışmalar

3. **Karşılıklı konuşma programlarında görüşme yapılacak kişilerin taşıması gereken özellikler arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?**

   A) Konuyla ilgili bilgi sahibi olmalı.
   B) Konuşma yapmaya istekli olmalı.
   C) Ulaşılabilir olmalı.
   D) Konuşması akıcı ve anlaşılır olmalı.
   E) Fiziği ile ön planda olmalı.

4. **Konuşma programlarının açılış sunumunda yer alan ögeler aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

   A) Konukla sohbet ve röportaj
   B) Konu ve konuğun tanıtımı
   C) Konuğa teşekkür ve bir özet
   D) Tanıtıcı VTR ve fragman
   E) Bir sonraki programın bilgisi

5. **Aşağıdakilerden hangisi başarılı bir program sunucusunun sahip olması gereken özelliklerden biri değildir?**

   A) Güçlü iletişim becerisi
   B) Aykırı giyim tarzı
   C) Akıcı konuşma tarzı
   D) İyi bir diksiyon
   E) Etkili beden dili

6. **Aşağıdakilerden hangisi karşılıklı görüşme programı için soru hazırlanırken dikkat edilmesi gereken genel kurallardan biri değildir?**

A) Sorular genelden ayrıntılara doğru sıralanmalıdır.

B) Sorular tarafsız olmalıdır.

C) Bileşik soru sorulmalıdır.

D) Kapalı uçlu soru sorulmamalıdır.

E) Sorular kısa ve net olmalıdır.

7. **Aşağıdakilerden hangisi televizyon programlarında izleyici etkileşimini artırmak için kullanılan yöntemlerden biridir?**

A) Yüksek bütçeli prodüksiyon

B) Ayrıntılı senaryo planlama

C) Konukların önceden belirlenmesi

D) Sosyal medya üzerinden canlı yayınlar

E) Zor konular

8. **Kamuoyunu ilgilendiren konuların uzman kişilerce izleyiciler önünde bir moderatör başkanlığında tartışıldığı tartışma programı türü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Açık oturum

B) Panel

C) Sempozyum

D) Mülakat

E) Takım tartışması

9. **Tartışma programlarında tartışmacıların seçiminde dikkate alınması gereken en önemli faktör nedir?**

A) Konukların ünlülüğü

B) Programın süresi

C) Farklı görüşleri temsil etmeleri

D) Moderatörün tarafsızlığı

E) Liderlik özellikleri

10. **Tartışma programlarında başarılı bir moderatörün sahip olması gereken temel özellik aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Tarafsızlık ve mesafeli duruş

B) Konukları eleştirel bir şekilde değerlendirme yeteneği

C) Düşük enerji seviyesi ve sakin bir tavır

D) Konulara duygusal bağlılık

E) Manipülasyon yeteneği

6. ÖĞRENME BİRİMİ
BELGESEL PROGRAMLAR

KONULAR

6. BELGESEL PROGRAMLAR

6.1. BELGESEL PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ

6.2. BELGESEL PROGRAMLARIN TÜRLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Belgesel programların özellikleri
- Belgesel programların işlevleri
- Belgesel programların yapısal gereklilikleri
- Belgesel programların yapım aşamaları
- Belgesel programların türleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

belgesel, televizyon belgesel programları, toplumsal içerikli belgesel, olay ve süreç belgeseli

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. İzlediğiniz belgesel programları içinden sizi en çok etkileyen programı arkadaşlarınızla paylaşınız. Sizce bu belgeselin etkileyici olma nedeni nedir?
2. Belgesel programları sadece bilgi vermek için mi yapılmalıdır? Televizyonda yayımlanan belgesellerin eğlence unsuru taşıması sizce gerekli midir?
3. Bir televizyon kanalı sizden çocuklar ve gençler için yeni bir belgesel programı fikri istese nasıl bir program önerirdiniz? Belgesel program önerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

6. BELGESEL PROGRAMLAR

Televizyon belgesel programları hem öğretici hem de eğlendirici içerik sunan özel program türleridir. Bu programlar, izleyicilere bilgi sunmanın yanı sıra farklı anlatım teknikleriyle onları konuya dâhil ederek deneyimleme hissi yaşatır. Doğa, tarih, kültürel miras, bilimsel gelişmeler ve sosyokültürel olaylar gibi pek çok alanda zengin içerikler sunan belgeseller; gerçek olayları, insan hikâyelerini veya toplumsal olguları ele alarak derinlemesine inceler (Görsel 6.1). İzleyicilerin dünyayı daha iyi tanımalarını sağlarken düşünsel kapasitelerinin gelişimine de katkı sunar. Kurguya dayanmayan özgün yapısıyla öne çıkan belgesel programları diğer medya yapımlarından ayıran temel nitelikler; gerçekçilik, nesnellik ve bilgilendiricilik olarak sıralanabilir.

Görsel 6.1: Anadolu İnsanı adlı belgesel programdan bir sahne

Toplumsal sorumluluk bilinciyle kamuoyunu bilinçlendirmeyi hedefleyen belgesel programlar, izleyiciye sundukları değer bakımından televizyon yayıncılığı içinde ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Konuları tarihsel, bilimsel ve kültürel bağlamlar içinde ele alarak izleyiciye çok yönlü bir bakış açısı sunar. Bu yönleriyle yalnızca bilgi aktarmakla kalmaz, aynı zamanda izleyiciyi düşünmeye, sorgulamaya ve öğrenmeye teşvik eder.

Özgün anlatım biçimleri, etkileyici görsel ögeleri ve içerik çeşitliliği sayesinde izleyicinin ilgisini sürekli canlı tutar. Bu yapı, belgesel programların zamanla sabit ve sadık bir izleyici kitlesi oluşturmasını sağlar.

Bilgilendirici ve eğitici işlevleri sayesinde yayımlandıkları televizyon kanalına kültürel prestij kazandıran belgesel programlar sadece bir izlence değil; aynı zamanda kültürel, düşünsel ve toplumsal gelişimi destekleyen birer medya aracıdır.

6.1. BELGESEL PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ

Televizyon belgeselleri nesnel ve kanıta dayalı bilgiler sunarak gerçeği yansıtma amacı taşıyan programlardır. Özgün olayları ve gerçek insanları ele alan belgeseller, toplumu bilgilendirmenin yanı sıra farkındalık oluşturur, kültürel değerleri tanıtır ve izleyicide düşünme, araştırma isteği uyandırır. Bu yönüyle belgeseller hem eğitici hem de düşündürücü bir yayın türü olarak öne çıkar.

Belgesel programların yapımında bilgiye dayalı gerçeklik, tarafsız bir anlatım dili ve özgün bir bakış açısı temel yapı taşlarıdır. Gerçek verilerin nesnel biçimde sunulması belgeselin güvenilirliğini sağlarken bakış açısıyla şekillenen perspektif izleyici üzerindeki etkisini belirler.

- **Gerçeklik**

Belgesel programların güvenilirliğini arttıran en önemli özelliklerinden biri anlatılanların belgelerle desteklenmesidir. Bu yönüyle belgeseller haber programlarına benzer. Belgesel fikri oluşturulurken tarafsız bir araştırma yapılarak gerçek verilere ulaşılması önemlidir. Toplanan verilerin kullanımında nesnelliğin korunmasına ayrıca dikkat edilmelidir. Bilgi, belge ve görüntülerin gerçek olması kadar gerçekliğe uygun kullanılması da ayrıca önemlidir.

Aynı görüntüler farklı bir sırayla kurgulandığında veya farklı bir metinle sunulduğunda izleyicide bambaşka anlamlar oluşturabilir. Bu durum, kurgunun ne denli yönlendirici olabileceğini gösterir.

Belgesel program formatı, izleyicilerin olayları doğru algılamasını ve sorgulamasını amaçlar. Fotoğraflar, arşiv kayıtları, video görüntüleri, tarihî belgeler ve bilimsel veriler; sunulan bilgilerin gerçekliğini kanıtlar. Uzman kişilerle ve tanıklarla yapılan röportajlar belgeselin güvenirliğini artırır. Aynı zamanda etkileyici görseller, dramatik anlatım teknikleri ve etkileşimli yapı da izleyici ilgisini artırır.

"Yüzyılımdaki Cumhuriyet" belgeselinde kullanılan arşiv görüntüleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından günümüze dek yaşanan sürecin daha gerçekçi ve etkileyici bir biçimde aktarılmasını sağlamıştır (Görsel 6.2).

Görsel 6.2: Yüzyılımdaki Cumhuriyet belgeselinde arşiv görüntüleri

- **Nesnellik**

Nesnellik, belgesel konusunun kişisel görüş ve yorumlardan bağımsız, tarafsız bir biçimde sunulması anlamına gelir. Belgesel programlarının temel amacı, gerçeği olduğu gibi aktararak izleyiciyi konu hakkında doğru şekilde bilgilendirmektir. Nesnellik, belgeselin etik duruşunu belirleyen temel ilkelerden biridir. Nesnel bir belgesel, izleyiciyi yönlendirmek yerine düşünmeye teşvik eder, bu da izleyicinin konuya ilişkin kendi bakış açısını geliştirmesini sağlar.

Belgesel yapımcılarının herhangi bir görüşü desteklemekten kaçınmaları ve farklı bakış açıları arasında denge kurmaları çok önemlidir. Farklı tarafların veya aktörlerin görüşlerine eşit mesafede durmak hem bilginin güvenilirliğini artırır hem de anlatının bütünlüğünü güçlendirir. Konunun çok boyutlu ele alınması, izleyicinin kendi değerlendirmesini yapabilmesini sağlar.

Belgesel konusu tarafsız bir biçimde, farklı görüşleri yansıtacak şekilde işlenmelidir. Ancak verilen bilgilerin yalnızca doğruluğu değil, nasıl aktarıldığı da ayrıca önem taşır. Çünkü bilgilerin aktarılma şekli anlamı belirler.

- **Bakış Açısı**

Bakış açısı, belgesel programların toplanan bilgi ve kaydedilen görüntülerden ibaret olmamasını sağlayan özelliktir. Program yapımcısı belgesel konusunu işlerken konuyu farklı ve özgün bir çerçevede ele alır. Bu çerçeve programcının bakış açısıdır. Bakış açısı, belgeselin biçimsel ve içeriksel yapısını belirler, program kimliğini oluşturarak anlatıda birlik ve bütünlüğün kurulmasını sağlar. Belgeselin hangi unsurlara odaklanacağına, konunun hangi yönlerinin vurgulanacağına ve hangi bilgilerin ön plana çıkarılacağına karar verilmesinde belirleyici bir rol oynar (Görsel 6.3).

Görsel 6.3: Belgeselde bakış açısı

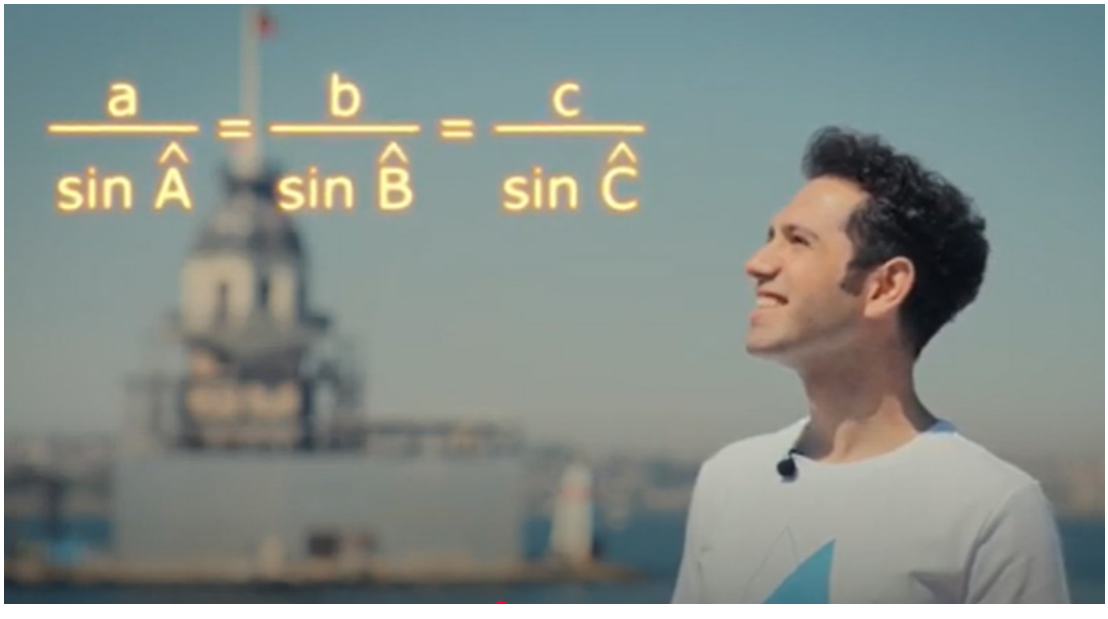
Örneğin çevre kirliliğini konu alan bir belgesel, doğanın gördüğü zararların boyutlarını nesnel verilerle ortaya koyarken sanayi atıklarına yoğunlaşabilir. Sanayi atıklarının çevreye verdiği zararın azaltılabilmesi için hangi önlemlerin alınabileceğini, bu konuda sanayicilere ve ülke yönetimlerine hangi görevlerin düştüğünü ele alabilir. Çevre kirliliğiyle mücadeleye daha fazla bütçe ayrılması gerektiği konusuna dikkat çekebilir. Aynı konuyu ele alan başka bir belgesel ise aynı nesnel verileri aktarırken sanayi ürünlerinin üretiminde ve tüketiminde rolü olan tüm bireylerin sorumluluğunu vurgulayarak toplumsal bilinçlenmeye dikkat çekebilir.

Bakış açısının belgeselin doğruluğunu ve nesnelliğini etkilememesi için yapımcıların her açıdan bilgi sunmaları, farklı görüşlere yer vermeleri ve izleyiciye tarafsız bir alan yaratmaları önemlidir. Başarılı bir belgesel yapımcısı, nesnellik ile bakış açısını dengeli şekilde harmanlayan kişidir. Nesnellik bilgilerin doğruluğunu sağlarken bakış açısı bu bilgilerin nasıl sunulacağını ve izleyicide nasıl bir etki bırakacağını belirler.

6.1.2. Belgesel Programlarının İşlevleri

Belgesel programlar yalnızca bilgi aktaran yapımlar değil, aynı zamanda toplumu bilinçlendiren, eğiten ve kültürel hafızayı canlı tutan etkili iletişim araçlarıdır. Eğlenceli anlatım biçimleriyle izleyicinin merak duygusunu harekete geçirerek hem öğrenmeyi hem de keyifli bir izleme deneyimini bir arada sunar.

- Eğitim ve bilgilendirme: Belgesel programlar, televizyon yayıncılığının en önemli eğitimsel araçlarından biridir. Bilgilendirme işlevi, izleyicilere dünyayı anlamaları için doğa, tarih, bilim, sanat, sağlık ve teknoloji gibi çok çeşitli konularda bilgi sağlanması anlamına gelir. Bu yönüyle belgeseller hem çocuklar hem yetişkinler için tamamlayıcı bir öğrenme kaynağı niteliği taşır.
- Toplumsal farkındalık yaratma: Belgesel programlar, toplumsal sorunlara dikkat çekerek farkındalık oluşturmanın etkili bir yoludur. Çevre kirliliği, küresel ısınma, hayvan hakları, eğitim sorunları gibi konular izleyiciye sunularak kamuoyu bilinçlendirilir.
- Kültürel değerleri tanıtma: Belgeseller, farklı kültürlerin yaşam biçimlerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini tanıtarak kültürel zenginliklerini ortaya çıkarır. Böylece kültürel mirasın korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına destek olur.
- Sosyal bellek oluşturma: Belgesel programlar; bir toplumun tarihsel olaylarını, deneyimlerini ve geçmişe dair hatıralarını kayıt altına alarak sosyal belleğin oluşmasına katkı sağlar. Tarihî belgeseller; arşiv görüntüleri, tanık anlatımları ve belgelerle geçmişin anlaşılmasına ışık tutar.
- Merak uyandırma: Belgesel programlar; bilinmeyen, keşfedilmemiş veya ilgi çekici konulara odaklanarak izleyicide merak duygusu uyandırır. Merak uyandırıcı yapısı sayesinde belgesel izlemek sadece öğrenmek değil, keşfetmek anlamına da gelir.
- Eğlendirme: Belgesel programlar izleyiciye yalnızca bilgi sunmakla kalmaz, eğlenceli bir izleme deneyimi de yaşatır. Akademik ve bilimsel içerikleri gündelik yaşamla ilişkilendirerek sunan belgesel türleri, izleyicinin ilgisini çeken popüler temalarla birleştiğinde etkili ve eğlenceli yapımlar ortaya çıkar (Görsel 6.4).

Görsel 6.4: Gündelik Hayatın Bilimi adlı belgesel programdan bir sahne

1. Etkinlik

Belgesel programların işlevleri hakkında verilen aşağıdaki bilgilerin karşısına bilgiler doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız. İfadelerin neden doğru veya neden yanlış olduklarını açıklayarak yanlış ifadelerin doğrusunu ilgili yerlere yazınız.

		D / Y	Açıklama	Düzeltme
1	Belgesel programlarının en önemli amacı eğlendirmektir.			
2	Belgeseller toplumsal hafızayı koruyabilir.			
3	Belgeseller tamamen kurguya dayalıdır.			
4	Kültürel belgeseller farklı toplumların geleneklerini tanıtabilir.			
5	Belgeseller bilimsel konuları ele almaz.			
6	Belgeseller yalnızca televizyonlarda yayımlanabilir.			
7	Belgesel yapımcıları her zaman tarafsız olmalıdır.			
8	Belgeseller sadece tarihî olayları ele alır.			
9	Belgeseller görsellikten daha çok anlatıya dayanır.			
10	Belgeseller sadece eğitim amaçlıdır.			

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlikte yer alan yanlış ifadeleri düzeltirken hangi bilgilere ihtiyaç duydunuz? Bilgiye ulaşma ve doğrulama sürecinizi açıklayınız.

.....

.....

2. Bu etkinlik belgesel programların televizyon yayıncılığındaki işlevlerini daha iyi anlamanıza nasıl katkı sağladı? Değerlendiriniz.

.....

.....

6.1.3. Belgesel Programların Yapısal Gereklilikleri

Belgesel programlar, yalnızca içerik olarak değil, yapı bakımından da izleyiciyi etkileyebilecek bir düzen içinde tasarlanmalıdır. Anlatının etkili olması; birlik, çeşitlilik, doruk noktası ve akış hızı gibi temel yapısal ögelerin bilinçli ve dengeli şekilde kullanılmasına bağlıdır.

- **Birlik:** Belgesel programlar öncelikle bir fikir etrafında geliştirilir. Bu fikir belgeselin teması olarak işlenir ve fikir aşamasından seyirciye ulaşana dek gerçekleştirilen tüm aşamalar bu fikirle birlik içinde tamamlanır. Tüm görsel ve işitsel anlatı ögeleri içerikle bütünleşik olarak birlik duygusunu bozmayacak şekilde kullanılır. Konuyu ayrıntılı olarak ele almak için farklı bakış açılarına başvurulabilir ancak burada önemli olan içerikten biçime, biçimden içeriğe sağlanan birlik ve bütünlüktür.
- **Çeşitlilik:** Belgesel programlar genellikle tek bir olay veya konu etrafında şekillendikleri için anlatı yapısında çeşitlendirilmeye ihtiyaç duyar. Klasik anlatım yolları yanında yaratıcılıkla geliştirilen tüm yöntemler belgesele çeşitlilik katmak amacıyla kullanılabilir. Belgesel, yapısı gereği pek çok farklı görsel ve işitsel ögeyi bir arada kullanmaya olanak sağladığı için çeşitlendirilmeye oldukça elverişli bir türdür.

  Çeşitlilik için malzeme toplama ön yapım aşamasında başlar. Konuyla ilgili yazılı, görsel ve işitsel malzeme toplanması; programın çeşitlilik gereksiniminin karşılanması için çok önemlidir. Ne kadar çok malzeme toplanırsa anlatım olanakları o kadar çeşitlendirilebilecektir. Ancak programı çeşitlendirmek ve tekdüzelikten kurtarmak için tüm ögelerin sınırsızca kullanılması bütünlüğü bozabilir. Program yapımcısı bu aşamada dikkatli davranarak işlevsel olmayan ögeleri kullanmamalıdır.
- **Doruk Nokta:** Tüm klasik anlatılarda hikâye belirli bir tempoda geliştirilir ve ilgi sürekli artacak şekilde kurgulanır. Doruk nokta, izleyicinin ilgisini en üst seviyeye çıkaran, duygusal olarak en yoğun hissedilen bölümdür (Görsel 6.5). Belgesel programlarda doruk nokta, programın vermek istediği mesajı en etkili şekilde iletilmesini sağlayan, izleyiciyi düşünmeye yönlendiren unsur olarak kullanılır. Doruk noktadan sonra belgesel konusunun en önemli bilgileri açıklanır, en dramatik bölümleri verilir. Ele alınan soruna çözüm yolu gösterilerek veya çözüm yollarını izleyicinin düşünmesi sağlanarak program bitirilir.

Görsel 6.5: Su Savaşları adlı belgesel programda doruk nokta

- **Akış Hızı:** Belgesel programlarda akış hızı, anlatılan konunun ritmini ve izleyiciyi nasıl etkileyeceğini belirleyen önemli bir unsurdur. Bazı belgeseller hızlı ve aksiyon dolu bir tempoya sahipken bazıları sakin ve düşündürücü bir yapıdadır. Akış hızı belirlenirken farklı anlatım araçları kullanılır:

1. **Kurgu:** Anlatım araçlarının en önemlisi kurgudur. Hızlı kurgu heyecan verici ve tempolu bir anlatım oluştururken yavaş ve ağır değişen planlardan oluşan bir kurgu izleyiciye düşünme fırsatı verir. Zamanın nasıl işleneceği kurgu ile belirlenir. Gerçekte yıllar süren bir olay belgeselde birkaç dakikada özetlenebilir veya kısa sürede gerçekleşen bir olay etkileyiciliğini artırmak amacıyla uzun sahnelerle anlatılabilir. Örneğin endüstrinin gelişimini anlatan bir bilimsel belgeselde büyük bir fabrikanın tüm üretim süreci hızlandırılmış çekim tekniğiyle birkaç dakikada gösterilebilir. Ancak bir suç ve araştırma belgeselinde dramatik sahnelerin etkileyiciliğini arttırmak için yavaşlatılmış gösterim tekniği kullanılabilir.
2. **Müzik Kullanımı:** Hızlı müzik aksiyonu arttırıp izleyici ilgisini canlı tutarken yavaş müzik belgeselin temposunu düşürerek izleyiciyi konu üzerinde düşünmeye sevk eder.
3. **Anlatım Tarzı:** Yoğun bilgi içeren belgesellerde anlatım yavaş ve açıklayıcı bir ses ile yapılırken aksiyon içeren belgesellerde daha dinamik bir anlatım kullanılır.
4. **Görsel Teknikler:** Hızlandırılmış çekim veya yavaş gösterim gibi tekniklerle akış hızı yönlendirilir.

2. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda verilen belgesel unsurlarını tanımlarıyla eşleştiriniz.

Belgesel Unsurları		Tanımı
1. Nesnellik		A. Belgeselin temposunu belirleyen unsurların bir araya getirilmesi.
2. Bakış Açısı		B. İzleyicinin ilgisini en üst seviyeye çıkaran dramatik bölüm.
3. Doruk Nokta		C. Belgeselin tarafsız bir şekilde bilgi aktarmasını sağlayan ilke.
4. Çeşitlilik		D. Konunun nasıl ele alınacağını ve hangi yönlerinin vurgulanacağını belirleyen yapımcı yaklaşımı.
5. Akış Hızı		E. Farklı anlatım teknikleri, görseller ve içerik türleriyle belgeselin tekdüzelikten uzak tutulması.
6. Gerçeklik ve Kanıta Dayalı Olma		F. Sunulan bilgilerin doğruluğunu desteklemek için arşiv görüntüleri ve belgelerin kullanılması.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik bir belgesel programın sahip olması gereken nitelikleri anlamanıza nasıl katkı sağladı?

.....

.....

2. Bu etkinlikten sonra bir belgesel izlediğinizde programın yapısında bu kavramları fark edebileceğinizi düşünüyor musunuz? Neden?

.....

.....

1. UYGULAMA: BELGESEL ANALİZİ

UYGULAMANIN AMACI: Belgesel analizi yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda seçtiğiniz bir belgesel programın biçim ve içerik özelliklerini analiz etmeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. İncelemek istediğiniz bir belgesel program seçiniz.
2. Seçtiğiniz belgeseli dikkatli bir şekilde izleyiniz.
3. Belgeselin konusunu, temasını ve anlatım tarzını belirleyiniz.
4. Belgeselin hangi sosyal, kültürel veya tarihî işlevleri yerine getirdiğini inceleyiniz.
5. Belgeselin nesnelliğini ve tarafsızlığını değerlendiriniz.
6. Yapımcıların konuyu nasıl ele aldıklarını ve sunulan bakış açısını analiz ediniz.
7. Analizlerinizi sunum hâline getirerek sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BELGESEL ANALİZİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. İncelemek için bir belgesel program seçti.		
2. Belgeseli izledi.		
3. Analiz sonuçlarını yazdı.		
4. Hazırladığı sunumu sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaştı.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6.1.4. Belgesel Programların Yapım Süreci

Belgesel programlar; gerçek olaylar, insanlar, kültürler ve doğayı veya bilimsel konuları ele alan içerikler oluşturmak amacıyla gerçekleştirilen yapımlardır. Bu programların yapımı, fikir aşamasından yayın aşamasına kadar büyük bir disiplin gerektirir. Diğer programlarda olduğu gibi program fikrinin ortaya çıkmasıyla başlayan yapım süreci, birçok teknik ve yaratıcı çalışma içerir.

Araştırma ve Konsept Geliştirme

Belgesel programlar için konsept geliştirme, özgün ve geliştirilebilir bir fikir oluşturularak işlenecek konunun seçimiyle başlar. Yapımcı ele alacağı konunun toplumsal, kültürel veya tarihî açıdan önemini, izleyiciler için ilgi çekici olup olmadığını iyi değerlendirmelidir. Konu seçiminden sonra yapılan araştırmalar ile programın amacı, izleyiciye ne anlatılmak istendiği net bir şekilde belirlenmelidir.

Bu noktada araştırma, belgesel yapımının en önemli aşamasıdır. İzleyicilere konuyla ilgili eksiksiz ve çok yönlü bilgiler sunulması için yapılan kapsamlı araştırma aynı zamanda programın konseptini, belgeselin bakış açısını belirler. Bazen de araştırma aşaması belgeselin yönünü değiştirebilir. Örneğin araştırmalar sonucu tarihî bir olayın bilinmeyen yönleri keşfedildiğinde anlatı yapısı ve bakış açısı da keşfedilen bu yeni bilgilere göre şekillenecektir.

Etkili bir araştırma için yapılması gerekenler:

Kaynak Taraması: Kitaplar, akademik makaleler, arşiv belgeleri, internet ve sosyal medya platformları taranır.

Görüşmeler: Uzmanlar ve olayın tanıklarıyla veya doğrudan ilgili kişilerle röportajlar yapılır.

Yerinde Araştırma: Konu ile ilgili mekânlar ziyaret edilir, çekim yapılacak alanlar gözlemlenir.

Araştırma sürecinde konuyla ilgili kaynak ve arşiv taraması yapılır (Görsel 6.6). Kitaplar, akademik yayınlar, daha önce yapılmış belgeseller incelenir. Bulunabilen tüm belge, görüntü, kişi ve tanıklara ulaşılarak veri toplanır. Ardından bu verilere göre belgeselde anlatılacak konunun sınırları belirlenir. Konunun nasıl ele alınacağı, içerikte hangi belgelere yer verileceği, kimlerin tanık olarak kullanılacağı ve kimlerle röportaj yapılacağı saptanır.

Görsel 6.6: Arşiv belgeleri

2. UYGULAMA: BELGESEL KONSEPT TASARIMI

UYGULAMANIN AMACI: Belgesel konsepti tasarlama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda belgesel program konsepti tasarlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Belgesel program konseptleri hakkında araştırma yapınız.
2. Bir belgesel program fikri geliştiriniz.
3. Programınızın hedef kitlesini belirleyiniz, kitlenize uygun bir program konsepti tasarlayınız.
4. Programınızın kaç bölümden oluşacağını, süresini ve yayın saatini belirleyiniz.
5. Belgeselin her bölümünün konusunu belirleyiniz.
6. Belgeselin her bölümünün temel mesajını, içerik yapısını ve anlatım tarzını oluşturunuz.
7. Programınızın program öneri formunu hazırlayınız.
8. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BELGESEL KONSEPT TASARIMI UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Belgesel program fikri geliştirdi.		
2. Program formatı tasarladı.		
3. Program öneri formu oluşturdu.		
4. Program öneri formunu sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

- **Metin ve Senaryo**

Net bir şekilde belirlenen konu ve yapılan detaylı araştırmanın ardından belgesel metni yazım aşamasına geçilir. Bu aşama, belgeselin tüm anlatı yapısını belirleyen ve içerik ile izleyici arasındaki bağı kuran en kritik süreçlerden biridir. Hazırlanacak metin; programın hedef kitlesi, yayın platformu, konunun derinliği ve duygusal tonu dikkate alınarak yazılmalıdır.

Metin dili, anlatım tarzı ve içereceği bilgilerin seviyesi; doğrudan hedef kitlenin yaş grubu, bilgi düzeyi ve ilgi alanlarına uygun şekilde seçilmelidir. Örneğin çocuklar için hazırlanacak bir doğa belgeselinde sade, eğlenceli ve merak uyandıran bir dil tercih edilirken yetişkin izleyiciler için hazırlanan tarihî bir belgeselde daha akademik ve betimleyici bir üslup kullanılabilir.

Bir belgeselin başarısı, büyük ölçüde anlatımının güçlü olmasına bağlıdır. Etkileyici bir belgesel anlatımı sadece bilgi aktaran değil; izleyicide düşünsel ve duygusal etki uyandıran, merak duygusunu canlı tutan ve görsel ögelerle uyumlu bir bütünlük oluşturan bir yapıya sahip olmalıdır.

Görselliği destekleyici, betimleyici ve anlaşılır bir dil belgesel metninin temel taşıdır. Metin, izleyiciyi aktif düşünmeye yönlendiren etkili bir üslup yaratmalı, bilgi aktarımı ile duygu yönetimi arasında denge kurmalıdır (Görsel 6.7).

Görsel 6.7: Metin yazım süreci

Belgesel Metninin Yapısı

Belgesel metni, giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç temel bölümden oluşur. Bu yapı, izleyicinin dikkatini çekerek bilgiye yönelmesini ve sonunda ana mesajı kavramasını kolaylaştırır.

1. Giriş Bölümü

Metnin giriş bölümünde izleyicinin dikkatini hemen çekecek bir açılış yapılır. Giriş bölümünün amacı izleyiciyi konuya çekmek, belgeselin temasını tanıtmak ve onları gelişme bölümüne taşımaktır. Bu bölümde;

- Merak uyandıracak bir soru,
- Dikkat çekici bir istatistik,
- Tarihsel bir anekdot, etkileyici bir gözlem veya çarpıcı bir cümle kullanılabilir.

Örnek: "Dünya üzerindeki en eski tapınak nerededir? Göbeklitepe'de yürütülen kazılar, insanlık tarihini yeniden yazıyor olabilir..."

2. Gelişme Bölümü

Bu bölüm belgeselin gövdesini oluşturur. Konu; belgeler, arşiv görüntüleri, uzman görüşleri, tanıklıklar, röportajlar ve saha çekimleri eşliğinde detaylandırılır. Anlatımı desteklemek için canlandırma çekimleri, animasyonlar, grafikler, haritalar, fotoğraflar vb. unsurlar eklenebilir. Dramatik etkiyi artırmak için hikâyeleştirme tekniği kullanılarak metin, bir karakter veya olay ekseninde kronolojik veya tematik biçimde anlatılabilir.

3. Sonuç Bölümü

Sonuç bölümü belgeselin sunduğu bilgileri bir düşünceye bağlayan, mesajı öne çıkaran ve izleyiciyi düşünmeye sevk eden kapanış noktasıdır. Bu bölümde:

- Ana fikir yeniden vurgulanır.
- Sorular cevaplanır veya yeni sorular ortaya atılır.
- Duygusal veya felsefi bir sonuçla izleyiciye etkili bir final yapılır.

Örnek: "Belki de Göbeklitepe sadece geçmişin değil, gelecekte kuracağımız uygarlıkların da anahtarıdır..."

Belgesel metni, tüm anlatımın yapı taşı ve kurgusal rehberi olarak işlev görür. İçeriğin tüm bileşenleri (dış ses, röportajlar, anonslar vb.) metin yoluyla bir araya getirilir ve senkronize edilir.

- **Dış ses (anlatıcı):** Belgeselin omurgasını oluşturur. Görsellerle uyumlu, vurgu ve tonlamaları etkili, konuşma diline uygun yazılır.
- **Röportajlar:** Gerçek kişilerle yapılan röportajlar doğrudan yer alabilir veya dış ses ile bağ kurularak bunlar akışa dâhil edilir.
- **Anonslar ve açıklayıcı yazılar:** Bilgisel aktarım sağlar.

Başarılı bir belgesel metni; programın girişi, gövdesini oluşturan bölümleri, doruk noktası ve sonucunu sırasıyla sunan bir yol haritasıdır. Etkileyici bir girişle izleyicinin dikkatini çeker. Bilgileri dengeli ve akıcı bir şekilde sunar. Röportajları metne doğal bir şekilde ekler. İzleyiciye mesajını net ve güçlü bir şekilde vererek kapanış yapar.

3. Etkinlik

Bu etkinlikte, "Göbeklitepe" hakkında 3 dakikalık bir belgesel projesi için metin yazmanız beklenmektedir. Verilen yönergeleri dikkatle okuyarak her bölümün ilgili boşluğunu kendi cümlelerinizle doldurunuz.

1. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Göbeklitepe'nin ne kadar eski olduğuna, gizemine veya arkeolojik önemine vurgu yapabilirsiniz. Göbeklitepe hakkında merak uyandıran bir soru, dikkat çekici bir bilgi ile başlayabilirsiniz.

.....

.....

.....

2. GELİŞME BÖLÜMÜ

Bu bölümde konuyu detaylandırarak Göbeklitepe'nin keşfi, yapısı, tarihsel önemi gibi unsurları anlatabilirsiniz. Bilgilendirici ve betimleyici bir dil kullanarak uzman görüşü ekleyebilirsiniz.

.....

.....

.....

3. SONUÇ BÖLÜMÜ

Göbeklitepe'nin tarihe bakışımızı nasıl değiştirdiğini veya insanlıkla ilgili ne öğrettiğini vurgulayarak izleyiciyi düşünmeye yönelten bir cümleyle bitirebilirsiniz.

.....

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Göbeklitepe hakkında metin yazarken hangi kaynaklardan veya bilgilerden yararlandınız? Süreç boyunca karşılaştığınız zorluklar nelerdi?

   .....

   .....

2. Bu etkinlik belgesel program metni yazma konusunu anlamanıza nasıl katkı sağladı?

   .....

   .....

3. Bu etkinlik sonrasında bir belgesel izlerken metin yapısına ve anlatım tarzına daha farklı bakacağınızı düşünüyor musunuz? Neden?

   .....

   .....

Belgesel Senaryo Formatı

Belgesel metni, anlatının duygusal ve içeriksel omurgasını oluştururken belgesel senaryosu, bu içeriği görüntü, ses, zaman ve yapım aşamalarıyla eşleştiren teknik bir yol haritasıdır. İkisi birlikte çalışır ama amaçları ve formatları farklıdır.

Belgesel senaryosu, anlatımı yapılandıran, sahneleri planlayan, görsel ve işitsel unsurların sıralamasını belirleyen ayrıntılı bir yazılı taslaktır. Diğer film türlerinden farklı olarak belgesel senaryosu kurgu değil; araştırma, gerçek veriler ve gözlemler üzerine kurulur (Görsel 6.8). Belgesel senaryosu genellikle çift sütunlu formatta hazırlanır. Sol sütunda görsel akış, sağ sütunda ise ses unsurları (dış ses, röportaj, müzik, efekt) yer alır.

Görsel 6.8: Belgesel senaryosu yazımı

Belgesel metni ve senaryosunun özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Belgesel Metni

İçeriği anlatan, açıklayan metindir. Genellikle dış ses (anlatıcı) tarafından okunur.

Akıcı, etkileyici, konuşma diline yakın yazılır.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

“Ne anlatılacak?” sorusuna yanıt verir.

İzleyicinin duygusuna ve merakına hitap eder. Hikâye yapısını kurar.

Belgesel Senaryosu

İçeriği görsel ve işitsel planlamaya çeviren teknik taslaktır.

Hem görüntü hem ses unsurlarını sahne sahne planlar. Görsel–ses eşleşmesi olarak yazılır.

Sahne 1, Sahne 2, Sahne 3... şeklinde sahnelere bölünerek yazılır.

“Nasıl anlatılacak?” sorusunu cevaplar.

Yönetmen ve kurgu ekibi için yapım rehberidir.

Görüntü, ses, efekt, süre gibi detayları belirler.

Örnek Belgesel Metni (Dış Ses)

Gözler bir ekrana kilitlenmiş... Parmaklar durmadan kaydırıyor... Saatler geçiyor ama zaman fark edilmeden akıp gidiyor.

Bir zamanlar oyun oynadığımız sokaklar şimdi sessiz. Gerçek arkadaşlıkların yerini takipçi sayıları aldı.

Çünkü gençlerin dünyası artık ekranların içinde kuruluyor.

Ekran bağımlılığı yalnızca fiziksel değil; duygusal, sosyal ve zihinsel bir dönüşümün habercisi. Peki, bu dönüşümün bedeli ne olacak?

Örnek Belgesel Senaryosu

GÖRÜNTÜ	SES
Karanlık bir odada, gece telefonuna bakan bir gencin yakın plan görüntüsü	Dış ses: "Gözler bir ekrana kilitlenmiş... Parmaklar durmadan kaydırıyor..."
Saatin hızla döndüğü bir zaman hızlandırması.. Genç odasından çıkmıyor.	Dış ses: "Saatler geçiyor ama zaman fark edilmeden akıp gidiyor."
Boş bir çocuk parkı, terkedilmiş gibi. Salıncaklar rüzgârla sallanıyor.	Dış ses: "Bir zamanlar oyun oynadığımız sokaklar şimdi sessiz."
Cep telefonlarıyla yürüyen gençler	Dış ses: "Gerçek arkadaşlıkların yerini takipçi sayıları aldı. "
Bir genç telefona gülümseyerek kendi fotoğrafını çekiyor. Telefon ekranında fotoğrafı sosyal medya hesabına yüklediği ve beğeni aldığı görülüyor.	Dış ses: "Çünkü gençlerin dünyası artık ekranların içinde kuruluyor."
Bir uzmanla röportaj: Bağımlılık belirtileri	Uzman: "Ekran bağımlılığı yalnızca fiziksel değil; duygusal, sosyal ve zihinsel sonuçlar doğuruyor..
Donuk yüzlü bir gencin ekran başındaki ifadesi ekran ışığı yüzüne vuruyor.	Dış ses: "Peki, bu dönüşümün bedeli ne olacak?

4. Etkinlik

Aşağıda verilen belgesel senaryosunu tamamlayınız.

GÖRÜNTÜ	SES
Gün doğarken Göbeklitepe'nin taş yapılarının havadan görünüşü	Dış ses: "12 bin yıl önce... İnsanlık henüz tarımı keşfetmemişken..."
Yakın plan: Oyma motifler, dikili taşlar	Dış ses devam: "...bu topraklarda tarih yazılıyordu."
Arkeologların kazı yaptığı bir sahne	Efekt: Hafif rüzgâr sesi + kazı sesi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Belgesel senaryosunu tamamlarken görüntü ve ses uyumunu nasıl kurdunuz? Bu süreci kısaca açıklayınız.

.....

.....

2. Belgesel senaryosunda dış sesin etkili olması için nelere dikkat ettiniz? Anlatım dilinizi nasıl oluşturdunuz?

.....

.....

3. Bu etkinlik, bir belgesel programın senaryosunun yapılandırılışını anlamanıza nasıl katkı sağladı? Değerlendiriniz.

.....

.....

3. UYGULAMA: METİN YAZMA

UYGULAMANIN AMACI: Belgesel program metni yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda belgesel program metni yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Belgesel program metni yazmak için aşağıdaki tür ve konulardan birini seçiniz.
   Tarihî Belgesel: "Osmanlı Başkentleri", Gezi Belgeseli: "Güzel Atlar Diyarı: Kapadokya"
   Bilimsel Belgesel: "Kara Deliklerin Gizemi", Doğa ve Hayvan Belgeseli: "Vahşi Kedi: Karakulak"
2. Seçtiğiniz konu hakkında genel ağ araştırması ve kaynak taraması yapınız.
3. Araştırmalarınız sonucunda metinde kullanacağınız verileri derleyiniz.
4. Konuyu nasıl ele alacağınızı ve anlatım tarzınızı belirleyiniz.
5. Merak uyandıran bir etki için giriş bölümüne ilgi çekici bir bilgi veya soru ile başlayınız.
6. Gelişme bölümünde belgelere, arşiv görüntülerine ve uzman görüşlerine yer veriniz.
7. Verdiğiniz bilgileri özetleyerek akılda kalıcı bir kapanış yapınız.
8. Giriş gelişme ve sonuç bölümleri sıralamasına uyarak belgesel metninizi tamamlayınız.
9. Belgesel metninizi sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BELGESEL PROGRAM METNİ YAZMA UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Belgesel program konusunu seçti.		
2. Araştırma yaptı.		
3. Belgesel metni yazdı.		
4. Belgesel metnini sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

4. UYGULAMA: BELGESEL SENARYOSU

UYGULAMANIN AMACI: Görsel ve işitsel unsurlara uygun belgesel senaryosu yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen adımları izleyerek 1 dakikalık belgesel sahnesi için iki sütunlu senaryo hazırlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Aşağıdaki konulardan birini seçiniz:
   * Anadolu'da Bir Antik Kent
   * Ekolojik Yaşam
   * Bir Bilim Kadınının Hikâyesi
2. Kullanmak istediğiniz konuya dair kısa bir araştırma yapınız.
3. Konuya uygun dış ses metnini yazınız.
4. İki sütunlu senaryo şablonunu hazırlayınız.
5. Görsel malzeme tasvirlerini yazarak 5–6 sahneden oluşan bir senaryo planı oluşturunuz.
6. Görsel ve ses sütunlarının paralel ilerlemesine dikkat ediniz.
7. Hazırladığınız senaryoyu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BELGESEL SENARYOSU UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Seçtiği konuyu araştırdı.		
2. Konuya uygun dış ses metni yazdı.		
3. Görsel içerikleri sahne sahne tasarladı.		
4. Senaryoyu iki sütunlu formatta yazdı.		
5. Hazırladığı senaryoyu sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

- **Çekim Aşaması**

Belgesel yapım sürecinin en dinamik bölümlerinden biri olan çekim aşaması, senaryo ve çekim planına bağlı olarak gerçekleştirilen uygulama sürecidir. Çekimler önceden planlanan çekim takvimine göre yapılır ancak bu takvim esnektir. Çekim sırasında ortaya çıkan doğaçlama gelişmelerle senaryo revize edilerek çekim planında değişiklik yapılabilir.

Belgesel programlarda gerçeklik ve doğallık ön plandadır. Kamera çekimleri drama programlarındaki gibi sanatsal veya kurmaca kaygılarla değil, içeriğin gerçekliğini ve etkisini artıracak şekilde planlanır. Bu amaçla mümkün olduğunca doğal ışık kullanılır. İzleyicinin dikkatini içerikten uzaklaştırmamak için görsel sadelik tercih edilerek gereksiz estetik ögelerden kaçınılır. Çekim sırasında yaka mikrofonları, boom (bum) mikrofonları ve atmosfer (ambiyans) mikrofonları kullanılarak eş zamanlı ses kaydı alınır. Bu, sonradan yapılan dublaj yerine sahici bir atmosfer yaratır.

Bu aşamada tanıklarla yapılan röportajlar, uzman görüşleri, canlandırmalar (dramatizasyon), saha ve anlatıcı çekimleri ile aktüel kamera kullanımı gerçekleştirilerek hem içerik hem de görsel yapının temelleri atılır. Belgeselin etkili olması bu aşamanın başarıyla uygulanmasına bağlıdır.

Tanık Röportajları: Bu röportajlar, belgeselin konusuna doğrudan veya dolaylı olarak tanıklık etmiş bireylerle yapılan röportajlardır. Tanık röportajları anlatıya kişisel bir boyut kazandırır ve anlatıdaki gerçeklik duygusunu pekiştirir. Tanık anlatımları sayesinde belgesel, izleyici ile duygusal bağ kurarak yalnızca bilgi değil duygu da aktarır.

Uzman Görüşleri: Belgeselin bilgi temelli yapısını desteklemek amacıyla konuyla doğrudan ilgili uzman kişilerle röportajlar yapılır. Bu kişiler; akademisyenler, tarihçiler, arkeologlar, sosyologlar, bilim insanları veya araştırmacılar olabilir. Uzman görüşleri, konuya açıklık getiren analizler ve yorumlar içerir, anlatıya bilimsel dayanak kazandırır.

Aktüel Çekimler: Aktüel kamera, tripod kullanılmadan elde veya omuz kamerasıyla yapılan, dinamik ve doğal çekim yöntemidir (Görsel 6.9). Bu teknik izleyiciyi olayın içine dâhil eder, izleyici kendisini sahada gibi hisseder.

Görsel 6.9: Belgesel çekimlerinde aktüel kamera

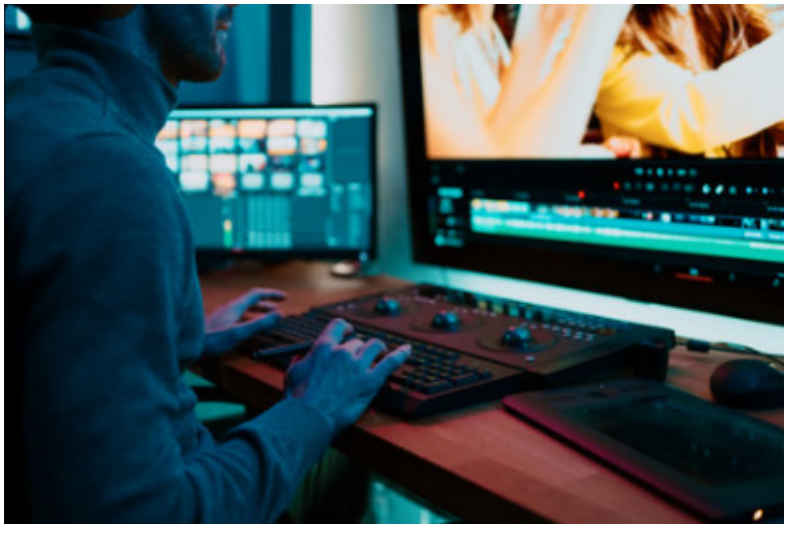
Canlandırmalar (Dramatizasyon): Geçmişte yaşanmış olayların görselleştirilmesi amacıyla oyuncular ve özel sahne düzenlemeleriyle canlandırılmasıdır. Belgeselin dramatik yapısını güçlendiren dramatizasyon, etkileyici ve akılda kalıcı bir anlatım aracıdır.

Anlatıcı ve Saha Çekimleri: Belgeselin sunucusu rolünü üstlenen anlatıcının bire bir yaptığı gözlem ve sosyal etkileşimler kaydedilir. Saha çekimleri ise belgeselin geçtiği gerçek mekânlarda yapılan görüntülemelerdir. Mekânın özgünlüğünü ve atmosferini yansıtır, belgeselin görsel gerçekliğini güçlendirir.

- **Kurgu Aşaması**

Çekimler tamamlandıktan sonra toplanan tüm belge ve ham görüntülerin birleştirileceği, belgeselin son şeklini kazandığı kurgu aşaması başlar. Ham çekim görüntülerinin bir anlatı bütünlüğüne kavuşması, anlamlı sıralamalarla yapılandırılması bu bölümde gerçekleştirilir. Belgesel programlarda kurgunun amacı, izleyiciye bilgi sunarken aynı zamanda estetik bir anlatım oluşturmaktır. Televizyon belgesel programlarının kurgu aşamasında sırasıyla gerçekleştirilen işlemler şu şekilde sıralanabilir:

1. Tüm ham çekimler gözden geçirilir. Kullanılacak ve elenecek görüntüler seçilir.
2. Görüntüler ve röportajlar, hazırlanan belgesel senaryosuna ve dış ses metnine göre sıralanır. Belgeselin giriş, gelişme ve sonuç yapısı bu sırada netleşir. Bilgi, belge ve görüntüler gerçeklere sadık kalınarak anlamlı bir anlatıya dönüştürülür (Görsel 6.10).
3. Dış ses kaydı, görüntülerle uyumlu olacak şekilde montajlanır. Görüntüde söylenenle gösterilenin paralel olması yani senkronizasyon önemlidir.
4. Ses mikslenir, ses düzeyleri dengelenir. Röportajlara altyazı eklenebilir.
5. Sahne geçişleri, gerekirse yumuşak efektlerle desteklenir. Geçiş efektleri estetik amaçla değil, anlatı bütünlüğünü sağlamak için kullanılır.
6. Geçişleri vurgulamak, atmosfer oluşturmak amacıyla özgün veya telifsiz müzikler eklenir. Ancak gerçek sesin korunmasına öncelik verilir.
7. Renkler ve ışık dengesi tutarlı hâle getirilir. İstatistik, harita, bilgi kutusu gibi grafik destekler eklenir.

Görsel 6.10: Kurguda anlatıcı sesi, görüntü ve grafiklerin birleştirilmesi

6.2. BELGESEL PROGRAMLARIN TÜRLERİ

Televizyon belgesel programları, toplumsal içerikli belgeseller ile olay ve süreç belgeselleri olmak üzere iki kategori içerisinde çeşitli alt türlere ayrılmaktadır.

- **Toplumsal İçerikli Belgeseller**

Toplumsal öneme sahip, insanların yaşamlarını etkileyen ve gündemi belirleyen konuları ele alan yapımlardır. Savaşlar, felaketler, hastalıklar, yoksulluk ve diğer sosyal konular bu türün tematik çerçevesini oluşturur.

Toplumsal içerikli belgeseller seyirci üzerinde de ele alınan konularla ilgili düşündürme ve farkındalık yaratma işlevi taşır. Özellikle bu işlevlerinden dolayı tarafsızlık ve belgesel doğruculuk kurallarına hassasiyetle uyulması önemlidir.

- **Olay ve Süreç Belgeselleri**

Televizyon yayıncılığında sıkılıkla yer alan diğer belgesel türü olay ve süreç belgeselleridir. Bu belgeseller ele aldığı olay veya olaylar zincirinin gelişim sürecini adım adım takip eden yapımlardır. Çoğunlukla uzun vadeli çekimlerle konuyu ayrıntılı olarak inceleyerek nedenlerini ve sonuçlarını analiz eder. Genellikle tarihî veya güncel olaylar üzerine yoğunlaşır.

"Türkiye'nin Dev Yapıları: Avrasya Tüneli belgeseli" Avrasya Tüneli'nin yapım sürecini başlangıcından tamamlanmasına kadar tüm aşamalarıyla anlatmıştır (Görsel 6.11).

Görsel 6.11: Türkiye'nin Dev Yapıları: Avrasya Tüneli belgeseli

Televizyon belgesel programları biçim ve içerik özelliklerine göre çeşitli türlere ayrılır. Her belgesel türü; konu seçimleri, anlatım teknikleri ve yapım yöntemlerine göre izleyicinin ilgisini çekmek ve konuyu etkileyici bir şekilde aktarmak için belirli anlatım ve çekim tekniklerini kullanır.

6.2.1. Haber Belgeseli

Haber belgeselleri, güncel veya geçmişte yaşanmış önemli olayların perde arkasını, neden-sonuç ilişkilerini belge ve tanıklara dayalı bir şekilde ortaya koyan, gazetecilik etiğiyle belgesel estetiğini birleştiren yapımlardır.

Toplumu ilgilendiren olayları tüm yönleriyle haber diliyle ele alır. Kısa süreli haber bültenlerinin ötesine geçerek olayların nedenlerini, gelişimini, bıraktığı etkileri ve farklı görüşleri belgelerle birlikte sunar. Hedefi, izleyiciye sadece bilgi aktarmak değil, olaylara çok yönlü

bakış açısı kazandırmaktır. Bu yüzden haber belgesellerinde tarafsızlık, kaynak çeşitliliği ve etik ilkeler temel alınır. Gerçekler gizlenmeden, yorumlanmadan olduğu gibi aktarılır. Haber konusu derinlemesine araştırılır, belge ve kanıtlar toplanır. Elde edilen tüm bilgiler derlenerek tarafsız bir şekilde izleyiciye sunulur. Tüm karşı görüşler ayrıntılı olarak işlenerek yorum izleyiciye bırakılır.

Özellikleri:

- Tarafsızlık ve belgesel doğruculuk esastır.
- Çekim tekniği ve kalitesinden çok sunulan bilgi içeriği önemlidir.
- Araştırmalar gazetecilik ilkelerine uygun olarak yapılır.
- Röportaj çekimleri ve arşiv görüntüleri içerir.
- Basit ve açıklayıcı bir kurgu kullanılır.

6.2.2. Gezi Belgeseli

Gezi belgeselleri; yeryüzünün farklı bölgelerindeki doğal güzellikleri, tarihî yerleri, kültürel yaşamları ve insanların günlük hayatlarını anlatan belgesel türüdür (Görsel 6.12). Görsel estetik ve anlatım dili bu türde oldukça önemlidir. Genellikle bir sunucu eşliğinde yapılan çekimlerle izleyiciye yalnızca bilgi vermek değil aynı zamanda keşif duygusu yaşatmak amaçlanır.

Görsel 6.12: Bir Türk Filmcinin Dünya Yolcuğu belgeseli

Televizyonda yayımlanan belgesel programların önemli bir kısmını gezi belgeselleri oluşturur. Belgesel kanallarının dışında diğer televizyon kanallarında da en sık yayımlanan belgesel türüdür. Herhangi bir özelliğiyle izleyicilerin ilgisini çeken bir belde, şehir, ülke, coğrafi oluşum veya dünya üzerinde pek bilinmeyen farklı bir yer bu belgesellerin konusu olabilir. Özenli çekimlerle izleyiciye mümkün olan en etkileyici görsellik sunulmaya çalışılır.

Özellikleri:

- Görsel estetik, renk, ışık ve kadraj ön plandadır.
- Sunucu, anlatıcı veya katılımcı rolündedir.
- Dış ses veya sunum eşliğinde bilgi verilir.
- Doğal ve kültürel detaylara odaklı bir içerik düzenlenir.
- Bilgilendirici ve merak uyandırıcı bir dil kullanılır.

6.2.3. Doğa ve Hayvan Belgeseli

Doğa ve hayvan belgeselleri yaban hayatının bilinmeyen yönlerini, ekosistemdeki doğal yaşam döngüsünü belgeleyen yapımlardır. Bu belgesellerin temel amacı, doğanın çeşitliliğini ve işleyişini gözler önüne sererek doğaya karşı farkındalık ve duyarlılık geliştirmektir. Çekimler doğal ortamlarda uzun süreli gözlem yapılarak gerçekleştirilir (Görsel 6.13). Yüksek çözünürlüklü kameralar, özel lensler kullanılarak doğanın güzelliği ekranlara taşınır. Anlatımda hikâyeleştirme yapılır ve yazılan metin etkileyici bir dış sesle aktarılarak dramatik bir anlatım sağlanır.

Çocuklardan yetişkinlere kadar geniş bir izleyici kitlesine sahip olan doğa ve hayvan belgeselleri, televizyonculukta en çok izlenen ve en çok ihraç edilen belgeseller arasında yer alır.

Görsel 6.13: Doğa ve hayvan belgeseli çekimleri

Özellikleri:

- Uzun süreli kamera kayıtlarıyla doğa döngüleri ve hayvan davranışları kaydedilir.
- Genellikle yüksek çözünürlükte, estetik çekim teknikleriyle hazırlanır.
- Doğal ortam sesleri, kuş cıvıltıları, rüzgâr sesi gibi atmosfer oluşturan unsurlar ön plandadır.
- Anlatıcı merak uyandırıcı bir dille hikâyeleştirme unsurlarını kullanır.

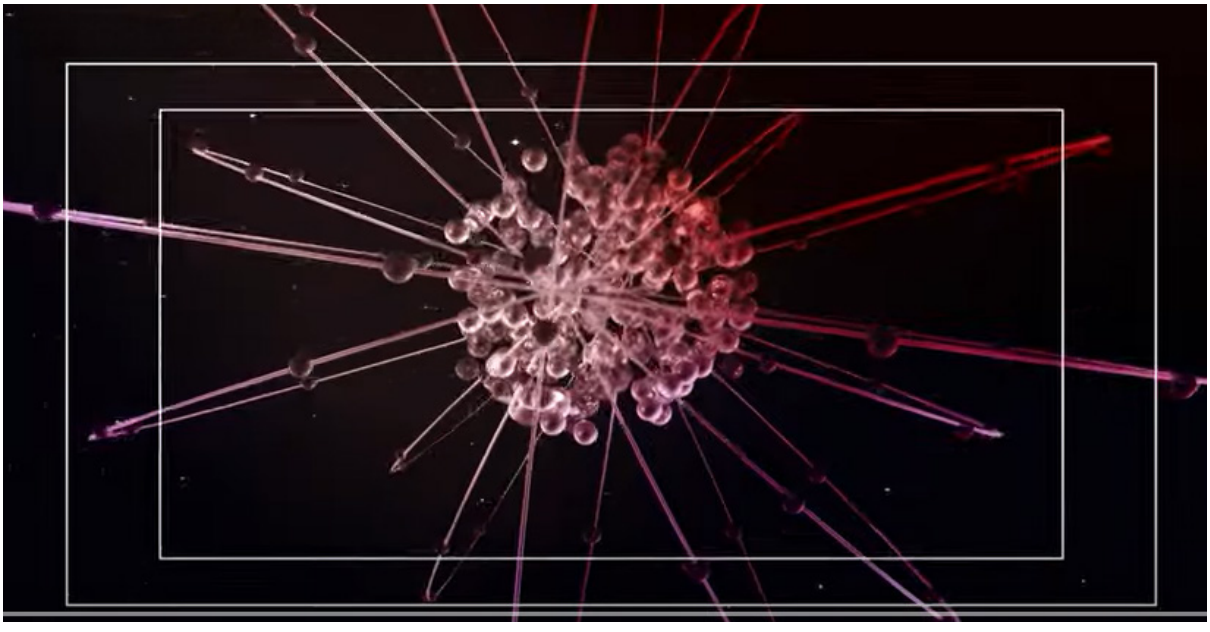
Hayvanların günlük yaşamları; avlanma, üreme, göç, yavru bakımı gibi davranışları detaylı biçimde gösterilir.

6.2.4. Bilimsel Belgesel

Bilimsel bir konu ve çalışmaya dair bilgilerin işlendiği, anlaşılması kolay bir biçimde örneklendirilerek açıklandığı belgesel türüdür (Görsel 6.14).

Bilimsel belgeseller; doğa bilimleri, tıp, fizik, kimya, biyoloji, mühendislik ve teknoloji gibi alanlardaki bilimsel bilgi, keşif ve gelişmeleri izleyicilere anlaşılır bir şekilde aktaran belgesel türüdür. Bu tür belgesellerin amacı; bilimsel konuları doğru, açık ve görsel açıdan etkileyici biçimde sunarak izleyicide merak uyandırmaktır.

Eğitici özellik taşıyan bu belgesellerde anlatımı desteklemek amacıyla çizgi film ve animasyonlardan yararlanılabilir. Okul içi ve okul dışı eğitimde yardımcı ders materyali olarak da işlev gören bilimsel belgeseller, yaş ve bilgi düzeyi önceden belirlenen izleyici düzeyine uygun olarak hazırlanır.

Görsel 6.14: Modern Zaman İşleri adlı bilimsel belgesel

Özellikleri:

- Bilimsel araştırmalara dayalı içerikler sunar.
- İçeriğin hazırlanmasında bilim insanlarıyla iş birliği yapılır, teknik bilgilerin doğru aktarılmasına özen gösterilir.
- Animasyon, grafik, simülasyon ve deney görüntüleri kullanılarak soyut kavramlar somutlaştırılır.
- Eğitim verilirken izleyiciyi sıkmamak, didaktik olmamak önemlidir.
- Akademik bilim toplum düzeyinde anlaşılabilir hâle getirilir.

5. UYGULAMA: BİLİMSEL BELGESEL

UYGULAMANIN AMACI: Günlük yaşamda fark edilmeyen bilimsel süreçleri belgesel formatında anlatma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda günlük yaşamda fark edilmeyen bilimsel süreçleri, bilimsel belgesel formatında sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Çekimler için kamera, fotoğraf makinesi veya cep telefonu temin ediniz.
3. Kurgu için kurgu programı kurulu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Günlük hayattan bilimsel bir konu seçiniz (kabaran kekteki kimyasal tepkimeler, bitkilerin fotosentez süreci vb.).
2. Konuya dair bilimsel araştırma yapınız.
3. Dış ses metnini hazırlayınız.
4. Senaryo ve çekim planınızı hazırlayınız.
5. Uygun görsel, çizim, grafik veya deney görüntüleri toplayınız.
6. Ses kaydı ve çekimleri gerçekleştiriniz.
7. Kurgu programında çekimleri, röportajları ve görselleri belgesel formatında düzenleyiniz.
8. Hazırladığınız belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyerek değerlendiriniz.
9. Belgesel metninizi sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BİLİMSEL BELGESEL UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Günlük hayattan anlamlı ve bilimsel içerikli bir konu seçti.		
2. Konuya dair bilimsel araştırma yaptı.		
3. Belgesel metni yazdı.		
4. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
5. Çekimleri belgesel formatına uygun olarak yaptı.		
6. Belgeseli kurguladı.		
7. Belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6.2.5. Toplumsal Belgesel

Toplumsal belgeseller, toplum yaşamını etkileyen sosyal olayları, toplumsal değişimleri veya sorunları sorumluluk bilinci içinde yorumsuz olarak ele alan belgesellerdir. Genellikle eğitim, sağlık, göç, işsizlik gibi konular işlenir. Uzun süreli saha çalışmaları yürütülerek, uzman ve tanık röportajları yapılarak araştırmalar derinleştirilir. Toplumsal olayların ardındaki gerçekler ve bilinmeyen detaylar yasal sınırlar çerçevesinde araştırılır ve araştırma sonuçları belgelerle paylaşılır.

Özellikleri:

- Tarafsız, belgesel etiğine uygun ve derinlemesine bakış içerir.
- Tanık görüşlerine, uzman analizlerine ve olayın arka planına yer verilir.
- Anlatım sade, etkileyici ve düşündürücüdür.
- Ele alınan sorunlar, çözüm önerileriyle birlikte sunulabilir.
- Toplumsal duyarlılığın gelişmesine katkı sağlar.

6.2.6. Tarihî Belgesel

Tarihî belgeseller; geçmişte yaşanmış olayları, dönemleri, kişilikleri veya savaşları anlatarak geçmişin bugüne ve geleceğe ışık tutmasına aracılık eden belgesellerdir. Araştırmalarla elde edilen tarihî belgeler, arşiv görüntüleri ve fotoğraflar yeni çekilen görüntülerle birleştirilerek kullanılır. Kurguda tanık ve uzman kişilerle yapılan röportajlara yer verilir. Bu belgesellerin temel amacı, tarihsel gerçekliği aslına uygun, tarafsız, belgeli ve anlatı gücü yüksek bir şekilde izleyiciye aktarmaktır. Bu amaçla gerekli durumlarda tarihî olaylar oyuncularla canlandırılarak görselleştirilir (Görsel 6.15).

Görsel 6.15: Tarihî belgesel için canlandırma sahnesi

Tarihî belgeseller, televizyon yayıncılığında kültürel hafızayı canlandıran ve toplumsal kimliği pekiştiren önemli içerikler arasında yer alır, ulusal belleği güçlendirmenin yanı sıra genç kuşaklara tarihsel bilinç kazandırma işlevi görür.

Özellikleri:

- Arşiv materyalleri ve tarihî belgeler kullanılır.
- Canlandırmalara ve uzman yorumlarına yer verilir.
- Belgesel doğruculuğu önemlidir.
- Sadece olayları anlatmaz, aynı zamanda olayların nedenlerini ve sonuçlarını yorumlar.

5. Etkinlik

Aşağıda verilen zaman dizini şablonunu seçtiğiniz bir tarihî olaya göre doldurunuz. Ardından bu dizini kullanarak 2 dakikalık bir belgesel anlatım taslağı oluşturunuz.

Zaman Dizini (Kronoloji) Şablonu

Seçilen Olayın Adı: .....

Tarih / Dönem	**Yaşanan Gelişme veya Olay**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Belgesel Anlatım Taslağı

Hazırladığınız zaman dizinini kullanarak olayın gelişimini anlatan kısa bir dış ses metni yazınız. Anlatımınızda giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine dikkat ediniz.

Dış Ses:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Zaman dizininde yer verdiğiniz olayları seçerken hangi kriterlere dikkat ettiniz?

   .....

   .....

2. Zaman dizinini belgesel anlatımına dönüştürürken hangi bölümleri daha etkili biçimde sunabildiniz? Neden?

   .....

   .....

3. Bu etkinlik, tarihî olayların belgesellerde yapılandırılışını anlamanıza nasıl katkı sağladı?

   .....

   .....

6. UYGULAMA: TARİHÎ BELGESEL

UYGULAMANIN AMACI: Sözlü tarih yöntemleriyle bilgi toplayarak yerel bir olayı, mekânı veya kişiyi tarihî belgesel formatında anlatma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden yaşadığınız mahallenin veya ilçenin hikâyesini araştırarak tarihî belgesel formatında sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Çekimler için kamera, fotoğraf makinesi veya cep telefonu temin ediniz.
3. Kurgu için kurgu programı kurulu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Mahallenizle ilgili bir tarihî olay, kişi veya yapı seçiniz.
2. Konu hakkında büyüklerinizle konuşarak sözlü tarih çalışması yapınız.
3. Konu hakkında araştırma yaparak fotoğraf ve belge toplayınız.
4. Senaryo ve çekim planını hazırlayınız.
5. Dış ses metni hazırlayarak anlatınızı yapılandırınız.
6. Ses kaydı ve çekimleri gerçekleştiriniz.
7. Kurgu programında görseller, fotoğraflar, çekimler ve ses kayıtlarıyla belgeselinizi oluşturunuz.
8. Hazırladığınız belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyerek değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

TARİHÎ BELGESEL UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Tarihî bir konu seçti.		
2. Konuya uygun sözlü tarih çalışması ve araştırma yaptı.		
3. Belgesel metni yazdı.		
4. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
5. Çekimleri belgesel formatına uygun olarak gerçekleştirdi.		
6. Belgeseli kurguladı.		
7. Belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6.2.7. Arkeolojik Belgesel

Arkeolojik belgeseller; geçmiş uygarlıkları, antik kentleri, tarihî yapıları ve eski yazıtları izleyiciye sunan belgesel türüdür. Geçmişin kadim medeniyetlerini keşfetmek için yapılan kazı çalışmalarını ve elde edilen buluntuları konu alarak izleyiciyi tarihin derinliklerine götürür. Belgesel, geçmiş bir medeniyetin veya dönemin olay örgüsüne uygun olarak yapılandırılır. Anlatıcı sesi, izleyiciyi tarihsel derinliğe davet eden bir tonla kullanılır, müzikler ise dönem atmosferine uygun seçilir.

Özellikleri:

- Arkeologların yürüttüğü kazı çalışmaları, müze koleksiyonları ve tarihî yorumlara dayanır.
- Uygarlıkların kültürel yapıları, inanç sistemleri ve sosyal yaşamları anlatılır.
- Hikâyeleştirme yöntemiyle izleyiciye antik dönemin havası yaşatılır.
- Arkeologlar, sanat tarihçileri ve müze uzmanlarıyla iş birliği yapılır.

Arkeolojik belgeseller, kültürel mirasın korunması, toplumun geçmişle bağının kurulması ve tarih bilincinin artırılması açısından kamu yayıncılığında önemli bir yer tutar. Türkiye'de özellikle Anadolu'nun çok katmanlı arkeolojik mirası, bu belgesellerin içerik açısından zengin olmasını sağlar (Görsel 6.16).

Görsel 6.16: Anadolu Arkeolojisi belgeseli

7. UYGULAMA: ARKEOLOJİK BELGESEL

UYGULAMANIN AMACI: Antik bir merkezi araştırarak arkeolojik belgesel formatında anlatma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda aşağıdaki antik merkezlerden birini seçerek araştırma yapmanız ve belgesel formatında sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Çekimler için kamera, fotoğraf makinesi veya cep telefonu temin ediniz.
3. Kurgu için kurgu programı kurulu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Göbeklitepe, Efes, Alacahöyük, Zeugma antik kentlerinden birini seçiniz.
2. Konuya dair tarihî ve kültürel bilgileri araştırınız.
3. Konuyla ilgili arşiv taraması yapınız.
4. Antik yapılara ait video veya fotoğrafları varsa sanal müze görüntülerini toplayınız.
5. Belgeselinizin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini planlayınız.
6. Dış ses metnini hazırlayarak seslendiriniz.
7. Kurgu programında ses kaydı ve görselleri belgesel formatında düzenleyiniz.
8. Hazırladığınız belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyerek değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

ARKEOLOJİK BELGESEL UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Konu seçti.		
2. Araştırma yaptı.		
3. Görselleri topladı.		
4. Metni yazarak seslendirdi.		
5. Belgeseli kurguladı.		
6. Belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6.2.8. Derleme Belgesel

Derleme belgesel; önceden çekilmiş görüntüler, arşiv kayıtları, haber filmleri, belgeler, fotoğraflar gibi mevcut materyallerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan belgesel türüdür (Görsel 6.17). Bu belgesellerde yeni görüntü çekimi yerine, geçmişe ait görsel ve işitsel kaynaklar belli bir bakış açısı etrafında düzenlenir. Farklı kaynaklardan alınan materyaller yorumlayıcı bir metinle bir araya getirilir.

Görsel 6.17: Arşiv fotoğrafları

Özellikleri:

- Film, televizyon ve gazete arşivlerinden alınan görüntü ve ses kayıtları temel materyallerdir.
- Belgesel boyunca anlatıcı; olayları bağlayıcı, açıklayıcı veya eleştirel bir üslupla anlatır.
- Farklı zaman ve kaynaklara ait görüntüler kurgu yoluyla anlamlı bir yapıya dönüştürülür.

6.2.9. Biyografik Belgesel

Biyografik belgesel, toplumda iz bırakmış önemli kişilerin yaşam öykülerini ele alan belgesel türüdür. Bu belgesellere konu olan kişiler genellikle topluma mal olmuş kişilerdir. İlgi çekici bir yaşamları veya sanat, spor, siyaset, bilim gibi alanlarda kazandıkları önemli başarıları vardır. Yaşam öyküleri ile izleyiciye örnek olabilecek kişilerdir. Belgeselin odak noktası bu kişilerin başarıları veya hataları olabilir. Yaşam öyküsü ekrana taşınırken kişinin iç dünyası, dönemiyle ilişkisi ve topluma etkisi de analiz edilir. Yakın çevresi (aile, arkadaşlar, meslektaşlar) ile yapılan röportajlara yer verilir.

Özellikleri:

- Kişisel hikâyeler araştırılırken fotoğraf, video, mektup, kişisel eşya ve günlükler kullanılır.
- Kişinin yaşadığı çağın sosyal, siyasi ve kültürel yapısı anlatıya dâhil edilir.
- İzleyicinin karakterle bağ kurması için anlatımda duygusal geçişler ön plandadır.
- Olaylar genellikle geçmişten günümüze kronolojik veya tematik biçimde işlenir.

6. Etkinlik

Aşağıda verilen biyografi kartını seçtiğiniz tanınmış bir kişinin hayatına dair bilgileri kullanarak doldurunuz. Hazırladığınız kart, ileride çekilecek bir belgesel biyografisi için taslak niteliğindedir. Bilgilerin doğru, kısa ve etkili olmasına dikkat ediniz.

Biyografi Kartı

Adı Soyadı:.....

Doğum Tarihi ve Yeri:.....

Hayatındaki Önemli Olaylar:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....

Belirgin Kişisel Özellikleri:.....

.....

Toplumsal / Kültürel Katkısı:.....

.....

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluğa cevaplayınız.

1. Biyografi kartını hazırlarken kişinin hayatındaki hangi detayları seçmeye öncelik verdiniz? Neden?

   .....

   .....

2. Hazırladığınız biyografi kartı, bir belgesel metnine dönüştürülecek olsa hangi bölümleri sesli anlatımla, hangi bölümleri görsel malzemeyle desteklemeyi tercih ederdiniz? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

3. Bu etkinlik, biyografi belgesellerinin yapılandırılışını anlamanıza nasıl katkı sağladı? Açıklayınız.

   .....

   .....

8. UYGULAMA: BİYOGRAFİ BELGESELİ

UYGULAMANIN AMACI: Gerçek bir hayat hikâyesini biyografi belgeseli formatında anlatma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden, kendi çevrenizden toplumda olumlu izler bırakmış, sessiz bir kahramanı seçerek hayat hikâyesini araştırmanız ve biyografi belgeseli formatında sunmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Çekimler için kamera, fotoğraf makinesi veya cep telefonu temin ediniz.
3. Kurgu için kurgu programı kurulu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Ailenizden veya çevrenizden ilham verici hayat hikâyesine sahip bir kişi seçiniz.
2. Seçtiğiniz kişiyle birebir görüşme yapınız ve yaşam öyküsünü kaydediniz.
3. Hayatındaki önemli olayları, kişisel özelliklerini ve toplumsal katkılarını belirleyiniz.
4. Biyografi kartı hazırlayarak hayat hikâyesini yapılandırınız.
5. Belgesel metnini yazarak seslendiriniz.
6. Görsel malzeme, belge ve anılarla çalışmanızı zenginleştiriniz.
7. Kurgu programında tüm malzemeyi birleştirerek belgeselinizi oluşturunuz.
8. Hazırladığınız belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyerek değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BİYOGRAFİ BELGESELİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Çevresinden bir kişi seçti.		
2. Kişiyle doğrudan görüşme yaparak özgün bilgi topladı.		
3. Belgesel metni yazdı.		
4. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
5. Çekimleri belgesel formatına uygun olarak yaptı.		
6. Belgeseli kurguladı.		
7. Belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

6.2.10. Araştırma Belgeseli

Araştırma belgeselleri; kamuoyunu ilgilendiren konuları derinlemesine inceleyen, bilimsel araştırma yöntemlerini temel alarak verileri belgeleyen ve seyirciye bilgiyi sistematik bir biçimde sunan belgesel türüdür. Araştırma, belge toplama ve haber kaynaklarıyla görüşme süreci uzundur ve titiz bir çalışmayı gerektirir. Görsel yönü önem taşımayan yalın bir içerik hazırlanır. Araştırma sürecinde kullanılan gizli kamera kayıtları ve profesyonel olmayan çekimler de programda yer alabilir (Görsel 6.18). Temel amaç, bilinmeyen veya az bilinen bir gerçeği ortaya koymak, karmaşık bir süreci çözümlemek veya bir iddiayı araştırarak doğruluğunu test etmektir.

Görsel 6.18: Araştırma süreci

Özellikleri:

- Araştırma odaklıdır, soru sorma ve yanıt arama mantığına dayanır.
- Görsel estetikten çok içerik ve bilgi ön plandadır.
- Kanıtlar, tanıklar ve belgelerle desteklenir.
- Yalnızca sonucu değil, araştırma sürecini ve bu süreçte karşılaşılan zorlukları da aktarır.

6.2.11. Propaganda Belgeseli

Propaganda belgeselleri, izleyicileri belirli bir görüş veya amaç doğrultusunda yönlendirme amacıyla üretilen, izleyiciyi etkilemeye ve ikna etmeye çalışan belgesel türüdür. Bu türde amaç nesnel bilgi vermek değil; bir düşünceyi yaymak, savunmak veya karşıt görüşü çürütmektir.

Propaganda belgeselleri belgesel etiği açısından tartışmalı bir türdür. Bilgilendirmekten çok yönlendirmeyi amaçladığı için eleştirel bir gözle izlenmelidir.

Özellikleri:

- Konu yalnızca bir bakış açısıyla ele alınır, karşıt görüşlere yer verilmez veya bunlar çarpıtılarak sunulur.
- Müzik, görüntü ve anlatım diliyle izleyicide belirli duygular (öfke, umut, korku, güven) uyandırılmaya çalışılır.
- Gerçekler eksik, çarpıtılmış veya bağlamından koparılmış şekilde sunulabilir.
- Propaganda belgeselleri, kamuoyu oluşturmak veya mevcut bir görüşü pekiştirmek için yayılır.

7. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda karışık olarak verilen belgesel türleri ve tanımlarını eşleştiriniz.

Belgesel Türü	Tanımı
1. Haber Belgeseli	a) Geçmiş uygarlıkları, antik kentleri ve kazı çalışmalarını ele alır.
2. Gezi Belgeseli	b) Toplumsal olayları, geçmişi ve geleceğiyle ele alarak sorumluluk bilinciyle ele alır.
3. Toplumsal Belgesel	c) Doğal yaşamı, ekosistemi ve hayvanların bilinmeyen yönlerini gösterir.
4. Araştırma Belgeseli	d) İzleyiciyi belirli bir görüşe yönlendiren, propaganda amacı taşıyan yapımlardır.
5. Bilimsel Belgesel	e) Kamuoyunu ilgilendiren konuların perde arkasına ışık tutar, sanatsal kaygı taşımaz.
6. Tarihî Belgesel	f) Tanınmış kişilerin yaşam öykülerini ve başarılarını ele alır.
7. Doğa ve Hayvan Belgeseli	g) Bilimsel çalışmalar ve konular hakkında bilgi veren, eğitici belgesellerdir.
8. Propaganda Belgeseli	h) Haber niteliği taşıyan olayları nesnel ve sade bir şekilde sunar.
9. Biyografi Belgeseli	i) Önceden çekilmiş görüntüleri kullanarak yeni bir anlatım oluşturan belgesel türüdür.
10. Derleme Belgesel	j) İzleyicileri farklı şehir, ülke ve doğal güzelliklerle buluş turan belgesellerdir.
11. Arkeolojik Belgesel	k) Geçmiş olayları; arşiv belgeleri, canlandırmalar ve uzman görüşleriyle anlatır.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Farklı belgesel türlerinin anlatım biçimleri arasında ne gibi farklar gözlemlediniz? Kendi cümlelerinizle açıklayınız.

.....

.....

2. Daha önce izlediğiniz bir belgesel bu eşleştirme tablosundaki hangi türe girer? Örneğinizi açıklayınız.

.....

.....

3. Bu etkinlik, belgesel türlerinin içeriklerine göre nasıl ayrıldığını kavramanıza ne ölçüde yardımcı oldu? Değerlendiriniz.

.....

.....

9. UYGULAMA: BELGESEL TÜRÜNE GÖRE YAPIM TASARIMI

UYGULAMANIN AMACI: Belgesel program çekimi yapma

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden verilen uygulama adımları doğrultusunda grupça bir belgesel projesi (5- 10 dk) hazırlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma yapmak için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Çekimler için kamera, fotoğraf makinesi veya cep telefonu temin ediniz.
3. Kurgu için kurgu programı kurulu bir bilgisayar temin ediniz.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Onar kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Yapım ekibinin görev dağılımını yapınız.
3. Belgesel program türünüzü ve konuyu belirleyiniz.
4. Belgesel formatınızı belirleyerek program öneri formu hazırlayınız.
5. Konuyla ilgili araştırma ve arşiv taraması yaparak verilerinizi toplayınız.
6. Senaryo ve metni hazırlayınız.
7. Röportaj yapacağınız uzman kişileri belirleyiniz (Psikolog, veli, öğretmen vb.).
8. Röportaj sorularını hazırlayınız.
9. Çekim planı yapınız.
10. Röportaj çekimlerini gerçekleştiriniz.
11. Kurgu programında çekimleri, röportajları ve görselleri belgesel formatında düzenleyiniz.
12. Hazırladığınız belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarınızla izleyerek değerlendiriniz
13. Belgesel program bilgi formunu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BELGESEL PROJESİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Grupla uyumlu çalıştı.		
2. Araştırma yaptı.		
3. Belgesel metni yazdı.		
4. Çekim için gerekli düzenlemeleri yaptı.		
5. Röportaj çekimlerini gerçekleştirdi.		
6. Belgeseli kurguladı.		
7. Belgeseli sınıf ortamında arkadaşlarıyla değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. **Aşağıdakilerden hangisi belgesel programların temel özelliklerinden biri değildir?**

   A) Nesnellik
   B) Gerçeklik ve kanıta dayalı anlatım
   C) Tamamen kurguya dayanma
   D) Bilgilendirici ve eğitici olma
   E) Tarafsızlık

2. **Belgesellerde bakış açısının önemi aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Konunun nasıl ele alınacağını ve hangi unsurların öne çıkarılacağını belirler.
   B) İzleyicinin dikkatini çekmek için tamamen hayal gücüne dayanır.
   C) Belgeselin eğlenceli olması için kurgusal unsurları artırır.
   D) Konuyu tek bir perspektiften aktararak tarafsızlığı engeller.
   E) İzleyiciyi belirli bir amaç doğrultusunda yönlendirir.

3. **Belgesel programlarda "birlik" kavramı aşağıdakilerden hangisini ifade eder?**

   A) Tüm ögelerin rastgele sıralanarak sunulması
   B) Anlatının tema etrafında tutarlı bir bütün oluşturması
   C) Sadece görsel unsurlarla belgeselin oluşturulması
   D) Konunun yalnızca tek bir bakış açısıyla ele alınması
   E) Belgeselin tek bir unsura odaklanması

4. **Belgesel programlarda akış hızını belirleyen unsurlar arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?**

   A) Kurgu teknikleri
   B) Müzik kullanımı
   C) Reklam süreleri
   D) Anlatım tarzı
   E) Görsel teknikler

5. **Belgesel metni yazımında giriş bölümünün amacı aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Konuyu detaylıca açıklamak
   B) İzleyicinin ilgisini çekmek ve merak uyandırmak
   C) Röportajları ve arşiv görüntülerini sunmak
   D) Konuyla ilgili bilimsel verileri paylaşmak
   E) Ana fikri vurgulamak

6. **Aşağıdakilerden hangisi belgesel programların araştırma sürecinde yapılması gereken çalışmalardan biri değildir?**

A) Kaynak taraması yapılması

B) Uzmanlarla röportajların gerçekleştirilmesi

C) Konuyla ilgili mekânların ziyaret edilmesi

D) Görsel efektlerin eklenmesi

E) Olayın tanıklarıyla görüşmelerin yapılması

7. **Bir belgesel; izleyiciyi bir ülkenin doğal güzellikleri, yemek kültürü ve yerel halkın yaşam tarzıyla tanıştırıyorsa bu belgeselin türü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Propaganda belgeseli

B) Gezi belgeseli

C) Toplumsal belgesel

D) Derleme belgesel

E) Olay belgeseli

8. **Aşağıdaki belgesellerden hangisinde hikâye anlatımında dramatik dış ses, etkileyici bir görsellik ve uzun süreli doğa gözlemleri öne çıkar?**

A) Propaganda belgeseli

B) Tarihî belgesel

C) Doğa ve hayvan belgeseli

D) Derleme belgesel

E) Haber belgeseli

9. **"Ünlü bir bilim insanının yaşamı, başarıları ve topluma katkıları" konulu bir belgesel aşağıdakilerden hangisine örnek olabilir?**

A) Toplumsal belgesel

B) Biyografi belgeseli

C) Olay belgeseli

D) Bilimsel belgesel

E) Gezi belgeseli

10. **Aşağıdaki belgesel türlerinden hangisi olayların gelişimini zaman içinde adım adım izleyerek neden-sonuç ilişkisi kurar?**

A) Biyografi belgeseli B) Gezi belgeseli C) Arkeolojik belgesel

D) Derleme belgesel E) Olay ve süreç belgeseli

7. ÖĞRENME BİRİMİ
DRAMATİK PROGRAMLAR

KONULAR

7. DRAMATİK PROGRAMLAR
7.1. DRAMATİK PROGRAMLARIN GEREKLİLİKLERİ
7.2. DRAMATİK PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Dramatik programların yapım süreci
- Dramatik programların gereklilikleri
- Çok kameralı dramatik program yapımının özellikleri
- Stüdyo tarzı program yapımının özellikleri

ANAHTAR KAVRAMLAR

drama, hikâye, karakter, fantastik, olay örgüsü

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Dram dendiğinde aklınıza ne geliyor? Düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. İzlediğiniz dizilerden sizi en çok etkileyeni ve etkilenme nedenlerinizi açıklayınız.
3. Drama programlarında stüdyo tarzı çekimleri mi, doğal set ortamı çekimlerini mi beğenirsiniz? Nedenini arkadaşlarınızla paylaşınız.

7. DRAMATİK PROGRAMLAR

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu drama programını "Bir sözcüğün, bir kavramın, bir davranışın, bir fikir veya yaşantının veya bir olaylar dizisinin tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türü." olarak tanımlar. Bu televizyon programı türü, dramatizasyon veya uyarlama olarak da adlandırılır.

Dramatik televizyon programları; durum komedileri, soap opera, dizi ve seriyaller, mini dizi ve belgesel drama gibi çok geniş bir türsel dağılım gösterir. Bu nedenle televizyon programcılığının hem en çekici ögesini oluşturmaktadır hem de televizyonda yayımlanan program türleri içerisinde sayısal olarak çok büyük bir bölümü kapsamaktadır. Her türün kendine özgü yapım özellikleri olduğu gibi bu türlerin yapımında ortak bazı özellikler de bulunur; senaryo, karakter gelişimi, çatışma, duygusal bağ bu özelliklerden birkaçıdır.

Durum Komedileri (sit-com): Komik skeç ve tiplemelerin olduğu, birbirinden farklı öykülerin iç içe kullanıldığı, bölümlerdeki hikâyelerin birbirinden bağımsız olduğu yapım türüdür. Karakterler genellikle karikatürize edilmiş kişiliklere sahiptir. Güldürü ve mizah unsurlarını içeren bu tür, genellikle bir grup karakterin günlük yaşamında ortaya çıkan komik ve saçma olayları anlatır. "Çocuklar Duymasın", "Avrupa Yakası", "Jet Sosyete" ve "Yalan Dünya" televizyonda yayımlanmış yerli durum komedi dizi örneklerinden birkaçıdır (Görsel 7.1).

Görsel 7.1: Avrupa Yakası dizisi

Soap Operalar (pembe dizi): Duygusal drama ve karakter ilişkileri odak noktası olan ve uzun süreli hikâyeleri işleyen bu tür, genellikle günlük veya haftalık olarak yayımlanan televizyon dizileridir. Bu dizilerde geniş bir oyuncu kadrosu ve karmaşık aile ilişkileri sıkça görülür.

Dizi ve Seriyaller: Bu terim genel bir kavramdır ve televizyon dizilerini kapsar. Dizi ve seriyaller televizyon programı türleri içinde popülerliği yüksek olan bir türdür. Dizilerde aynı ana karakterler etrafında dönen bir hikâye vardır. Bölümlerde sürekliliği olan mekânlar kullanılır. Birden çok olay örgüsünün yer aldığı dramatik anlatılarda her bir bölümde olaylar kendi içinde çözümlenir ve ilerleyen bölümlere sarkan herhangi bir olay kalmadan dizi devam eder. Bu şekilde ilerlediği için bölümler arasında bağlantılı bir hikâye ve karakter gelişimi ortaya çıkar. Komedi ve aile türündeki "Genç Sheldon" adlı televizyon dizisi bu türe örnektir (Görsel 7.2).

Görsel 7.2: Genç Sheldon dizisi

Seriyal ise bir ana hikâyenin parçaları olan bağımsız bölümleri içeren bir türdür. L.M. Montgomery'nin klasik romanı Anne of Green Gables'ın uyarlaması olan "Anne with an E" adlı dizi, başarılı bir serial örneğidir. Anne adında yetim bir kızın zorlu hayat yolculuğunu ve yeni ailesine alışma sürecini anlatan dizi; dayanıklılık, dostluk, sevgi ve toplumsal değerler üzerine yoğunlaşır (Görsel 7.3).

Görsel 7.3: Anne with an E dizisi

Televizyon dizileri belirli bir süre için planlanan ve sezonlara ayrılıp devam eden yapımları ifade eder. Uzun vadeli hikâyeleri ve karakter gelişimini işleyen televizyon dizileri drama, bilim kurgu, polisiye gibi alt türlere ayrılır (Görsel 7.4).

Görsel 7.4: Bilim kurgu sahnesi

Mini Diziler: Bir ana hikâyeyi veya konuyu ele alan, sınırlı sayıda bölüm içeren yapımlardır. Kısa süreli ve yoğun bir hikâye anlatımı içerir. Hikâye tamamlandığında dizi sona erer. Berkun Oya'nın yönetmenliğini ve senaristliğini yaptığı "Kuvvetli Bir Alkış" dizisi mini dizi örneğidir (Görsel 7.5).

Görsel 7.5: Kuvvetli Bir Alkış dizisi

Belgesel Drama: Gerçek olayları veya kişileri dramatize ederek anlatan yapımlardır (Görsel 7.6). Televizyon izleyicilerine farklı türden deneyimler sunar ve televizyonun geniş yelpazesini oluşturan önemli bölümlerden biridir. Belgesel konuları genellikle kültür, tarih, doğa, bilim, sanat ve daha birçok alanda çeşitlilik göstermektedir. "Büyük Türk Denizi", "Dünya Tarihinde Türkler", "Yeryüzü Hikâyesi", "Kültür ve Sanat Hikâyeleri" ve "Türk Müziği Atlası" bu belgesel türlerine örnektir.

Görsel 7.5: Belgesel çekimi

Dramatik Programlarda Yapım Süreci

Tüm televizyon programlarının ilk adımı ve çekirdeğini oluşturan yapım sürecindeki ilk aşama kavramdır. Kavram; hikâyenin ne hakkında olduğu, ana karakterlerin kim olduğu ve temanın ne olduğunu anlatan bir özet veya ana fikirdir.

- Kavram; dramatik televizyon programlarının yapımıyla ilgili bir dizi fikir, tema, konsept veya ana düşünceyi ifade eder.
- Kavram, yapım sürecinin erken aşamalarında bir dizi veya film fikrinin temelini oluşturur.
- Kavram, ham bir fikrin geliştirilip bir televizyon programına temel teşkil edebilir hâle getirilmiş şeklidir.
- Kavram, televizyon programının izleyiciye ne tür bir deneyim sunmayı amaçladığını belirler ve tüm yapım sürecinin temelini oluşturur.

Kavramın Geliştirilmesi: Dramatik programlar gerek yapım unsurları gerekse yapım süreci bakımından televizyonun en büyük bütçeli programlarıdır. Bu nedenle maliyetlerin hesaplanması ve düşürülmesi için planlama yapılmalıdır. Planlama sürecinin başlangıcı ise programın kavramı ile başlar. Kavram belirlendikten sonra kavramın geliştirilip tam bir dramatik metin hâline getirilmesi gerekir. İlk olarak belirlenen kavramı içeren öykü sahnelere bölünür daha sonra bu sahneler düz bir anlatımla diyalogların yer almadığı bir metin şeklinde yazılır. Bu metin tretmana benzer bir metindir. Daha sonra kavram veya tretman bir televizyon drama metni hâline getirilir.

Televizyon drama metni yazılırken göz önünde bulundurulması gereken temel unsurlar; olay örgüsü, karakterler ve mekânlardır.

A) Olay Örgüsü

Dramatik yapımlarda olay örgüsüne olay örüntüsü veya olaylar dizisi denmektedir. Olay örgüsü ve öykü kavramları çoğu zaman birbirine karıştırılır. Birbiriyle ilişkili olan bu kavramları birbirinden ayıran yönler de vardır.

Olay Örgüsü: Senaryo hâline getirilmiş bir hikâyenin fiziksel yapısını oluşturan dışsal unsurları temsil eden olay örgüsü, dramatik yapının temel unsurlarından biridir. Hikâyenin temasını ve mesajını daha etkili bir şekilde iletmek için kullanılan önemli bir unsurdur. Bu nedenle hikayenin kurgu aşamasında olay örgüsü dikkatle işlenmelidir.

Hikâyenin akışını düzenleyen olay örgüsü; başlangıç, gelişme ve sonuç aşamalarından oluşur ve hikâyedeki olayların sırasını ve nasıl geliştiğini gösterir. Ana olaylar, çatışmalar, zirve noktaları ve çözümler bu yapı içinde yer alır. Karakterler ve sahnelerin birbirleriyle olan bağlantısını açıklar. Böylece izleyici, hikâyeyi ve karakterlerin neden böyle davrandığını daha iyi anlar.

Öykü (Hikâye): Olay örgüsüne göre daha derin anlamlar, karakter gelişimi, temalar ve insan deneyimini içeren bir kavramdır. Hikâyenin temel mesajları, olay örgüsünün ötesinde karakterlerin içsel duyguları, değişimleri, yaşadıkları deneyimlerin derin anlamları ve hikâyenin duygusal ve anlamsal katmanlarını içerir. Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler masalının olay örgüsü ve öyküsü şöyledir:

Olay Örgüsü

Başlangıç: Kıskanç kraliçe aynaya "En güzel kim?" diye sorduğunda ayna Pamuk Prenses'in en güzel olduğunu söyler. Kraliçe, Pamuk Prenses'i öldürmek için plan yapar.

Ana Olaylar: Pamuk Prenses ormanda avcıdan kaçar ve Yedi Cücelerin bulunduğu eve sığınır. Kraliçe, çeşitli kılıklara girerek Pamuk Prenses'i öldürmeye çalışır.

Zirve Nokta: Kraliçe Pamuk Prenses'e zehirli elma yedirir ve Pamuk Prenses zehirlenir.

Çözüm: Pamuk Prenses'i öpen bir prens, onu zehrin etkisinden kurtarır. Kötü Kraliçe'nin kötülüğü işe yaramaz ve Pamuk Prenses kurtulur.

Görsel 7.7: Pamuk Prenses

Öykü

Karakter Gelişimi: Pamuk Prenses, masalın başında güçsüz ve aceleci bir genç kızdır. Masalın ilerleyen zamanlarında kötü niyetli kraliçenin zorbalıkları ve Yedi Cücelerin yardımıyla daha güçlü ve sabırlı bir karakter hâline gelir.

Derin Anlamlar: Masal; kıskançlık, iyilik, kötülük gibi temaları işler. Kraliçe'nin kıskançlığı ve kötülüğü ile Pamuk Prenses'in masumiyeti ve sevgi dolu kalbi arasındaki çatışma anlatılır (Görsel 7.7). Aynı zamanda yardımseverlik, dostluk ve iyilik gibi alt temaları da içerir.

Olay örgüsü, Pamuk Prenses'in yaşadığı olayların kronolojik sıralamasını içerir, öykü ise daha derin anlamları temsil eder. Karakterlerin duygusal yolculuğunu anlatan öykü, karakter gelişimi olarak Pamuk Prenses'in dönüşümünü anlatmaktadır. Olay örgüsü ve öykü arasındaki farklar şunlardır:

- Olay örgüsü genellikle "ne" olduğunu anlatırken öykü "neden" ve "nasıl" olduğunu açıklar.
- Olay örgüsü eylemleri işlerken öykü bu eylemlerin anlamlarını ve derinliğini işler.
- Olay örgüsünü oluşturan küçük olaylar birbirlerine neden-sonuç ilişkisiyle bağlıdır. Buna karşılık öyküde olaylar herhangi bir neden-sonuç bağına gerek duymaz.
- Öyküde kronolojik bir anlatım zorunluyken olay örgüsünde olaylar arasındaki ilişkinin anlatılması zorunludur.

1. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda karışık olarak verilmiş olayları sıralayıp olay örgüsünü yeniden oluşturunuz.

Sıra	"Altın Lale" öyküsünün olayları	SIRALAMA
1	Suları geri getirmenin tek yolunun Altın Lale olması	
2	Ali'nin Altın Lale'nin laneti kaldıracağına inanması	
3	Köyde yaşanan lanetin çaresinin aranması	
4	Ali'nin köyde Altın Lale hakkında bilgi toplaması	
5	Ali'nin bir mağarada Altın Lale'yi bulması	
6	Köyün lanetten kurtulması ve Ali'nin kahraman ilan edilmesi	
7	Ali'nin Altın Lale için uzun bir yolculuğa çıkması	
8	Ali'nin Altın Lale'yi köye geri getirmesi	
9	Köyde suların kuruması ve hayvanların susuz kalması	
10	Ali'nin zekâsını kullanarak yılanı yenmesi	
11	Mağaranın girişinde dev bir yılanla karşılaşması	

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik, dikkat ve analiz becerilerinizi geliştirme konusunda size neler öğretti?

.....

.....

.....

2. Bu tür bir sıralama etkinliği günlük yaşamda karşılaştığınız bir sorunu çözmenize nasıl katkı sağlayabilir?

.....

.....

.....

3. Sıralama yaparken olaylar arasında nasıl bir bağ kurdunuz? Bu bağlar hikâyenin akışını nasıl değiştirdi?

.....

.....

.....

1. UYGULAMA: OLAY ÖRGÜSÜ

UYGULAMANIN AMACI: Dramatik yapımlarda kullanılan olay örgüsünü çözümleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden seçtiğiniz bir dizi üzerinden istenilen uygulama adımlarını takip ederek dizinin bir bölümünün olay örgüsünü çözümlemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Çözümleme yapılacak olan diziyi belirleyiniz.
2. Dizinin ana teması, karakterleri, temel çatışmaları ve hikâyenin temel ögelerini belirleyiniz.
3. Olayları başlangıç, yükseliş, çatışma, doruk nokta, çözüm ve sonuç şeklinde sıralayınız.
4. Olayların bağlama noktalarını, neden-sonuç ilişkilerini inceleyiniz.
5. Yaptığınız çalışmayı, rapor hâline getiriniz.
6. Çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

OLAY ÖRGÜSÜ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Dizi hikâyesinin karakterlerini yazdı.		
2. Dizi hikâyesinin temel çatışmalarını yazdı.		
3. Dizide geçen olayların başlangıcını yazdı.		
4. Dizide geçen olayların çatışma noktasını yazdı.		
5. Dizide geçen olayların doruk noktasını yazdı.		
6. Dizide geçen olayların çözüm noktasını yazdı.		
7. Dizide geçen olayların sonucunu yazdı.		
8. Olayları neden-sonuç ilişkilerine göre yazdı.		
9. Çalışmasını arkadaşlarıyla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

Tüm dramatik yapımlar bir olay örgüsüne, yani birbirlerine neden-sonuç ilişkisiyle bağlanan olaylara dayanmaktadır. Bu neden-sonuç ilişkilerini anlatan örüntülerin sayısı sınırsız değildir. Televizyon drama yapımlarında en çok kullanılan olay örgüsü örüntülerinden bazıları şunlardır: aşk ve romantizm, fantezi, intikam, tehlike ve varlığını sürdürme, araştırma-soruşturma, grup ve aile bağları, geri dönüş, başarı.

Aşk ve Romantizm

Aşk ve romantizm, dramatik yapımlarda sıkça kullanılan bir ilişki türüdür ve genellikle baş karakterler arasındaki romantik ilişkileri işler. Bu tür senaryolarda karakterlerin ilişkileri; yeni aşkların başlaması, mevcut ilişkilerin karmaşıklığı, tek taraflı aşklar ve romantik sorunlar üzerine odaklanılır.

Bu tür senaryolarda klasik aşk üçgeni sıkça kullanılır. İki sevgili arasına üçüncü bir kişinin girmesiyle romantik bir rekabet başlar. Senaryoda karakterlerin karşılaştıkları romantik engelleri aşma çabaları, ilişkilerini nasıl sürdürdükleri işlenir. Bu tarz yapımlar genellikle izleyicileri romantik ilişkilerin karmaşık olduğu ve duygusal gerilimlerle dolu bir hikâye dünyasına çeker. Bu karmaşıklık ve gerilimler izleyicilerin diziye bağlılığını artırır. "Gönül Dağı" dizisi romantizm içeren bir dizidir. Bu örüntünün olduğu dizilerde genellikle ilişkiler ve günlük yaşamın içinden kesitler ele alınırken karakterler arasındaki aşk ve romantik ilişkiler de işlenir (Görsel 7.8).

Görsel 7.8: Aşk ve romantizm sahnesi

Geleneksel aşk ve romantizm örüntü aşamaları şunlardır:

- **Tanışma ve Aşk:** Başkarakter, genellikle erkek, kızla tanışır ve ona âşık olur. İki karakter arasındaki romantik ilişki başlar.
- **Ayrılık veya Engeller:** İlişki çeşitli nedenlerle tehlikeye girer. Karakterler arasında bir ayrılık, dış etkenler veya içsel çatışmalar olabilir. Bir türlü çözülemeyen bir problem, aile baskısı veya üçüncü bir kişi ilişkiye müdahale edebilir.
- **Kayıp ve Yeniden Kazanma:** Başkarakter, sevdiği kişiyi kaybeder ve ardından onu geri kazanma çabasına girer. Bu aşamada karakterin duygusal bir gelişim süreci yaşanır.
- **Rekabet ve Çözüm:** Klasik aşk üçgeni unsurları devreye girebilir. İki başkarakter arasına bir rakip girer ve romantik bir rekabet başlar. Sonunda karakterler arasındaki çatışma çözülerek mutlu bir sona ulaşılır.

2. UYGULAMA: AŞK VE ROMANTİZM

UYGULAMANIN AMACI: Aşk ve romantizm örüntü temasını içeren sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden aşk ve romantizm temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Aşk ve romantizm içeren hikâye örneklerini araştırınız.
2. Platonik, tutkulu ve karşılıklı aşk türlerinden birini seçiniz.
3. Hikâyede, seçtiğiniz türe uygun olarak karakterlerin duyguları, ilişkileri ve çatışmalarını vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
6. Sınıf arkadaşlarınızla hikâyelerin duygusal etkileyiciliklerini, aşk ve romantizm temasını ne kadar iyi işlediklerini değerlendiriniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

AŞK VE ROMANTİZM UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Hikâye örneklerini araştırarak sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
2. İlgili temayı içeren hikâye türünü seçti.		
3. Gereken çatışmaları yazdı.		
4. Hikâyede yer alan yükseliş unsurunu yazdı.		
5. Hikâyede yer alan doruk nokta unsurunu yazdı.		
6. Hikâyede yer alan çözüm unsurunu yazdı.		
7. Çalışmasını rapor hâline getirdi.		
8. Çalışma raporunu sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
9. Sınıf arkadaşlarıyla hikâyeyi değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

Fantastik

Fantastik film ve diziler; hayal gücüne dayalı, gerçeküstü veya olağan dışı ögeleri içeren, genellikle epik ve büyülü ögelerle dolu senaryoları ifade eder. Bu tür senaryolarda sihir, büyü, fantastik evrenler ve cadı, dev ve ejderha gibi mitolojik yaratıklar vardır (Görsel 7.9). Fantastik örüntüye sahip senaryolarda genellikle izleyicilere gerçek dünyadan farklı bir atmosfer sunularak onların hayal gücü beslenir. “Sihirli Annem”, “Acemi Cadı”, “Selena”, “Pera Palas'ta Gece Yarısı” Türk fantastik dizi örnekleridir. “Merlin”, “Game of Thrones” ve “Lost in Space” bu türün yabancı dizi örnekleridir.

Görsel 7.9: Fantastik dizi karakteri

Fantastik temalı öykülerde, senaryodaki karakterler kendi zayıflıklarıyla karşılaşır ve fantastik deneyimler yaşayarak bu zayıflıklarını giderme şansı bulur. Bu türdeki senaryolar, genellikle klasik masal veya öykülerin günümüz şartlarına uyarlanmasıyla oluşturulur. Bu tarz senaryolarda karakterler genellikle içsel gelişimlerini ve eksik yönlerini anlamalarına yardımcı olacak olaylar yaşarlar. Senaryonun sonunda karakterler yaşadıkları deneyimler sayesinde güçlenir ve kendi zayıflıklarını bir ölçüde giderir.

3. UYGULAMA: FANTASTİK

UYGULAMANIN AMACI: Fantastik örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden fantastik tema içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Fantastik temalı hikâyeleri araştırınız.
2. Epik, peri masalı, mitolojik fantastik türlerinden birini seçiniz.
3. Hikâyede seçtiğiniz türe uygun olarak fantastik ögeleri, karakterlerin güçlerini veya olay örgüsünü vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

FANTASTİK UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Hikâye örneklerini araştırarak sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
2. İlgili temayı içeren hikâye türünü seçti.		
3. Gereken çatışmaları yazdı.		
4. Hikâyede yer alan yükseliş unsurunu yazdı.		
5. Hikâyede yer alan doruk nokta unsurunu yazdı.		
6. Hikâyede yer alan çözüm unsurunu yazdı.		
7. Çalışmasını rapor hâline getirdi.		
8. Çalışma raporunu sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
9. Sınıf arkadaşlarıyla hikâyeyi değerlendirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

İntikam

İntikam teması dramatik yapım senaryolarında sık kullanılan bir örüntüdür. Bu örüntüde başkarakterler genellikle yaşadıkları bir haksızlık, zarar veya adaletsizlik sonucunda ortaya çıkan intikam duygusuyla hareket eder. Karakterlerin haksızlığa uğramış olmaları veya geçmişte yapılan bir yanlışı düzeltmek istemeleri izleyicilerin karakterlerle duygusal bağ kurmasını ve karakterlerin intikam yolculuğunu takip etmesini sağlar. "Ezel" dizisi intikam örüntüsüne örnek bir dizidir (Görsel 7.10).

Görsel 7.10: Ezel dizisi

4. UYGULAMA: İNTİKAM

UYGULAMANIN AMACI: İntikam örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden intikam temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. İntikam temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Kişisel, dramatik, gizemli intikam türlerinden birini seçiniz.
3. Hikâyede seçtiğiniz türe uygun olarak intikam duygusu, karakterlerin motivasyonları ve intikamın sonuçlarını vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde "Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi" kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

Tehlike ve Varlığını Sürdürme

Tehlike ve yaşamı sürdürme örüntüsü dramatik yapım senaryolarında senaryonun temelini oluşturan bir yapı taşıdır. Bu örüntü, karakterlerin sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda zihinsel olarak da sınırlarını zorladığı, hayatta kalma mücadelesini anlatan senaryolardır. Senaryoda karakterler yaşamlarını sürdürme içgüdüsü ve cesaretlerini sınayan ölüm kalım durumlarıyla karşı karşıya kalır. Bu örüntüde karakterler genellikle doğal afetler, kaçırılma olayları veya tehlikeli görevlerle karşı karşıya kalır (Görsel 7.11).

Görsel 7.11: Tehlike ve varlığını sürdürme sahnesi

5. UYGULAMA: TEHLİKE VE VARLIĞINI SÜRDÜRME

UYGULAMANIN AMACI: Tehlike ve varlığını sürdürme örüntü temasını içeren bir hikâye yazdırılarak öğrencilerin bu temaları anlamasını sağlama ve yaratıcılıklarını artırma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden tehlike ve varlığını sürdürme temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Tehlike ve varlığını sürdürme temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Doğal afet, hayatta kalma mücadelesi ve zorlu bir macera temasını taşıyan hikâyelerden birini seçiniz.
3. Seçtiğiniz türe uygun hikâyede karakterlerin karşılaştığı tehlikeleri, hayatta kalmak için verdikleri mücadeleyi ve bu süreçteki değişimleri vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde “Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi” kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

Araştırma Soruşturma

Araştırma soruşturma örüntüsünde genellikle senaryoda bir karakterin önemli bir bilgi, kişi veya bir şeyi bulmaya çalıştığı durum işlenir (Görsel 7.12). Bu örüntüde araştırma konusu içsel ve dışsal olarak ikiye ayrılır. Karakterin kayıp bir tanık, bir hazine veya önemli bir bilgiyi bulmaya çalışması dışsal durumdur. Dışsal araştırma ögesi genellikle aksiyona dayalı bir çerçeve sunar, karakterler belirli bir amacı gerçekleştirmek için çeşitli engellerle karşılaşır ve bu engelleri aşarlar. "Sherlock Holmes" ve "Şahsiyet" dizileri bu örüntüyü işleyen dizi örnekleridir.

İçsel araştırmada senaryoda daha çok bir karakterin kendi iç dünyası, geçmişi veya kimliğini anlamaya yönelik yaptığı durumlar işlenir. Senaryodaki karakter, kendini bulma veya kişisel bir bunalımla başa çıkma çabasında olabilir. İçsel araştırma ögesi daha duygusal ve derin bir anlatım gerektirir. Çünkü karakterin içsel dünyasının keşfiyle ilgili daha fazla odaklanma içerir. Bu tür örüntüler, izleyicilerde karakterlerin keşif süreçlerini takip etme isteği uyandırır. Ünlü psikiyatr ve yazar Gülseren Budayıcıoğlu'nun kitaplarından uyarlanan birçok dizi bu türe örnektir: "Masumlar Apartmanı", "Camdaki Kız" ve "Kırmızı Oda".

Görsel 7.12: Araştırma soruşturma

6. UYGULAMA: ARAŞTIRMA VE SORUŞTURMA

UYGULAMANIN AMACI: Araştırma ve soruşturma örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden araştırma ve soruşturma temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Araştırma ve soruşturma temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Dedektiflik, gizem ve bulmaca çözme temasını taşıyan hikâyelerden birini seçiniz.
3. Hikâyedeki seçtiğiniz türe uygun olarak karakterlerin araştırma sürecini ve yaşadıkları gizemli olayları çözmek için verdikleri mücadeleyi vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde "Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi" kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

Grup ve Aile Bağları

Grup ve aile bağları örüntüsü, bir senaryonun temelini oluşturan karakterlerin bir araya gelerek ortak bir mekânda ilişki kurmalarını işler. Önemli olan nokta, ortak bir alanda bulunmaları ve bu mekânın hikâyenin merkezi olmasıdır. Bu mekân bir hastane, polis karakolu veya bir apartman olabilir. Bu örüntüde karakterler birbirlerini tanımaz ve mekân birlikteliği haricinde bir ortak noktaları yoktur. Belirli bir mekân veya ortam nedeniyle bir araya gelmiş olan bu karakterler, bu ortamda birbirleriyle ilişki kurmak ve etkileşime geçmek zorunda kalırlar. Senaryodaki örüntü bu ilişkiler, ortak deneyimler veya yaşanılan olaylar üzerinden şekillenir.

Bu tür örüntüler, karakterlerin farklı kültürlerden gelmelerine rağmen bir araya gelerek ortak bir hikâye oluşturmasını işler. İzleyicilere farklı insanların bir arada yaşaması izletilerek onların insan ilişkileri üzerine düşünmesi sağlanır. "Seksenler" dizisi farklı karakterlerin bir araya geldiği bir mahallede geçen insan ilişkilerini konu alır (Görsel 7.13).

Görsel 7.13: Seksenler dizisi

7. UYGULAMA: GRUP VE AİLE BAĞLARI

UYGULAMANIN AMACI: Grup ve aile bağları örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden grup ve aile bağları temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Grup ve aile bağları temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Aile içi ilişkiler, dostluk ve dayanışma temasını taşıyan hikâyelerden birini seçiniz.
3. Hikâyede seçtiğiniz türe uygun olarak karakterlerin grup veya aile bağları, yaşadıkları zorluklar karşısındaki dayanışmaları ve bu ilişkilerin önemini vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde "Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi" kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

Geri Dönüş

Geri dönüş örüntüsü senaryoda, karakterin geçmişiyle yüzleşme ve geçmişle ilgili hesaplaşma durumu işlenir. Bu örüntüde karakter genellikle geçmişiyle ilgili bir kişi veya olayın ansızın geri dönmesiyle karşı karşıya kalır. Başkarakter eski eşi, lisedeki eski sevgilisi veya eski bir düşmanının geri dönüşüyle karşılaşır. Geçmişle ilgili sırların ortaya çıkması, duygusal çatışmaları tetikler ve karakterlerin geçmişle yüzleşmesi ve geçmişin etkileriyle baş etmeye çalışması senaryoyu derinleştirir, aynı zamanda hikâyenin ve karakterin gelişmesini sağlar.

8. UYGULAMA: GERİ DÖNÜŞ

UYGULAMANIN AMACI: Geri dönüş örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden geri dönüş temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Geri dönüş temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Geçmişle hesaplaşma, zaman yolculuğu, değişim ve büyüme temasını taşıyan hikâyelerden birini seçiniz.
3. Hikâyede seçtiğiniz türe uygun olarak karakterlerin geçmişleriyle yüzleşmeleri, zaman içinde yaşadıkları değişim veya geri dönüşleri vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde “Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi” kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

Başarı

Başarı hedefi; maddi, romantik, mesleki veya duygusal konular gibi her türlü konuda olabilir. Karakter, belirlediği hedefe ulaşmak için karşısına çıkan engelleri aşmak ve zorlukları yenmek için çeşitli çabalar sarf eder. Senaryoda genellikle karakterin içsel gücü, azmi ve direnci ön plana çıkarılır. Başarı örüntüsü, diğer örüntülerle birlikte kullanılabilir. "The English Game" başarı örüntüsünün işlendiği bir dizidir (Görsel 7.14).

Görsel 7.14: The English Game dizisi

9. UYGULAMA: BAŞARI

UYGULAMANIN AMACI: Başarı örüntü temasını içeren bir sinopsis yazma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden başarı temasını içeren bir hikâyeyi uygulama adımlarını takip ederek yazmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Başarı temasını içeren hikâyeleri araştırınız.
2. Kişisel başarı, azmin zaferi, hedeflere ulaşma temasını taşıyan hikâyelerden birini seçiniz.
3. Seçtiğiniz türe uygun hikâyede karakterlerin başarıya ulaşma süreci, karşılaştıkları zorlukları aşma çabaları ve bu süreçteki öğrenme deneyimlerini vurgulayınız.
4. Hikâyede başlangıç, çatışma, yükseliş, doruk nokta ve çözüm gibi temel hikâye unsurlarını belirtiniz.
5. Hikâyelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde "Ek 1. Hikâye Yazma Uygulaması Kontrol Listesi" kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

B) Karakterler

Karakter yaratım süreci yapımcılar, senaristler ve oyuncuların karakterlerin hikâyeye nasıl dâhil edileceğini ve izleyicilere nasıl sunulacağını planladığı kritik bir aşamadır. Çünkü karakterlerin doğru bir şekilde yaratılması ve geliştirilmesi, bir dramatik programın başarısını belirler. İzleyicilerin karakterlere bağlanması ve onlarla empati kurması, hikâyenin etkisini ve yapıma olan ilgiyi artırır. Bu nedenle karakter yaratım sürecinde dikkat edilmesi gereken bazı konular şunlardır:

Hikâyeyle Bütünleşme: İyi bir karakter oluşturmak için öncelikle karakterin hikâye ve ana temayla uyumlu olması gerekir. Hikâyenin ilerlemesini ve gelişmesini destekleyen karakterler olmalıdır. Hikâyenin merkezinde yer alan karakterler, izleyiciyi olay örgüsüne dâhil etmelidir.

Karakterlerin Derinliği: İyi bir karakter gerçekçi olmalıdır. Karakterin geçmişi, duyguları, hedefleri ve korkuları izleyicilerle bağ kurmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca senaryo içerisinde yer alan zengin bir arka plan ve derinlik, karakterlerin unutulmaz olmasını sağlar.

Tutarlılık ve Gelişim: Karakterlerin davranışları, söylemleri ve kararları senaryoda tutarlılık göstermelidir fakat hikâye ilerledikçe karakter değişimiyle birlikte davranışları da değişebilir. Bu değişim, karakterlerin gelişimi ve yaşadıklarıyla tutarlı şekilde verilmelidir.

İzleyici Bağlantısı: İyi bir karakter, izleyicilerle duygusal bağ kurabilecek özelliklere sahip olmalıdır. Karakterin duygusal durumları, izleyicilerin kendilerini o karakterin yerine koymasını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.

Detaylı Çalışma: Ana karakterler ayrıntılı bir şekilde tasarlanırken ikincil karakterler için daha genel özellikler belirlenir. Ana karakterler daha fazla derinlik ve tutarlılık gerektirdiği için üzerinde daha fazla çalışılması gerekir.

Dramatik Programlarda Yer Alan Karakter Türleri

Karakterler belirli türler veya kalıplar içinde tanımlanır. Karakter türleri genellikle çeşitli özelliklere göre sınıflandırılır. Yapımcıların veya yazarların hikâye anlatımı için sık sık kullandığı karakter türleri vardır. Bu karakter türlerinden bazıları şunlardır:

Klasik Kahraman: İyilik, cesaret ve adalet gibi erdemlere sahip olan bu karakter, genellikle hikâyenin ana karakteridir. İzleyicilerin desteklediği ve takip ettiği, yerinde olmak istediği karakterdir. Örneğin tarihî dönem dizilerinde klasik kahraman, savaşçı bir asker olabilir (Görsel 7.15).

Görsel 7.15: Klasik kahraman

Antikahraman: Geleneksel kahraman özelliklerine veya ahlaki açıdan iyi erdemlere sahip olmayan, karanlık karakter türüdür. Genellikle karanlık bir geçmişi veya içsel çatışmaları vardır.

Rehber: Başkaraktere rehberlik eden, ona öğüt veren veya yardımcı olan karakterdir. Genellikle bilge, deneyimli ve öğretici rollerde bulunur.

Aşina Karakterler: İzleyicilerin belirli özellikleri sayesinde hemen tanıdığı karakterlerdir. Bu tür karakterler, genellikle hikâyenin hızlı bir şekilde ilerlemesine ve izleyicilerin hikâyeye kolayca dâhil olmasına yardımcı olur.

Kötü Karakterler: Hikâyenin sevilmeyen karakterleridir. Bu karakterlerin amaçları genellikle başkarakterin amaçlarına zıt veya onlarla çelişen nitelikte olur. Başkarakterlerin hedeflerine ulaşmaması için hikâyede çeşitli entrikalar çeviren karakterlerdir. İzleyici tarafından genellikle sevilmez hatta kendisinden nefret edilir. Pamuk Prenses masalındaki "Kötü Kraliçe" kötü karakterdir (Görsel 7.16).

Görsel 7.16: Kötü Kraliçe

Komik Karakterler: Hikâyede güldürü amacıyla kullanılan karakterlerdir. Bu karakterlerin amacı genellikle izleyicileri güldürmek, eğlendirmektir. Bunun yanında hikâyedeki kötü atmosferi hafifletmek için de kullanılır. Kemal Sunal Türk sinemasının efsanevi komedi oyuncusudur (Görsel 7.17).

Görsel 7.17: Kemal Sunal

Stereotipik Karakterler: Bu karakterler belirli özellikleri veya davranışları nedeniyle izleyici tarafından hemen tanınır. Genellikle bu karakterler kalıplaşmış ve tipik olarak nitelendirilen karakterlerdir. Bu karakterler çok tanındık, bilindik oldukları için kullanım kolaylığı sağlasa da derinlikten yoksun karakterlerdir. Bir dizi veya filmde şoför karakteri genellikle erkektir. Şoförü erkek seçmek kalıplaşmış ve tipik durumların dışına çıkılmadan karakter yaratımı yapıldığında kullanılır. Gözlüklü doktor stereotipik bir karakterdir (Görsel 7.18).

Görsel 7.18: Stereotip doktor karakteri

Gelişen Karakterler: Hikâye ilerledikçe değişen, büyüyen, gelişen karakterlerdir. Başlangıçta belirli özelliklere sahip olsalar da olaylar ve deneyimler onların bu özelliklerini dönüştürür ve değiştirir.

Karmaşık ve ilgi çekici karakterler oluşturmak için değişik teknikler kullanılır. Bu tekniklerden biri karakterleri birleştirmektir. Örneğin klasik kahraman zamanla gelişen karaktere dönüşebilir. Hem rehber hem de komik karakter tek bir karakterde bir arada verilebilir. Asıl amaç bu karakterlerle her hikâyenin farklı yönlerini vurgulamak ve izleyicilere çeşitli duygusal bağlantılar kuracağı karakterlerle buluşma imkânı sunmaktır.

10. UYGULAMA: KARAKTER ANALİZİ VE TÜRLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Dramatik programlardaki karakterleri analiz etme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden dramatik film veya diziden seçtiğiniz bir karakteri detaylı bir şekilde analiz etmeniz ve seçtiğiniz karakterin analiz sunumunu uygulama adımlarını takip ederek hazırlamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.

2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Dramatik bir programdan veya filmden bir karakter seçiniz.
2. Seçtiğiniz karakteri; karakterin özellikleri, geçmişi, hedefleri, güçlü ve zayıf yönleri, davranışları ve hikâye içindeki rolü bakımından analiz ediniz.
3. Seçtiğiniz karakterin hangi karakter türünü temsil ettiğini belirleyiniz.
4. Seçtiğiniz karakterin hangi özelliklerinin onu bu türlere yaklaştırdığını belirleyiniz.
5. Hazırladığınız karakter analizlerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

KARAKTER ANALİZİ VE TÜRLERİ KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Karakter seçti.		
2. Karakterin geçmişini yazdı.		
3. Karakterin hedeflerini yazdı.		
4. Karakterin güçlü yönlerini yazdı.		
5. Karakterin zayıf yönlerini yazdı.		
6. Karakterin hikâyeye katkısını analiz edip yazdı.		
7. Karakterin türünü belirledi.		
8. Karakterin tür özelliklerini belirledi.		
9. Analizleri sınıfla paylaştı.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

C) Mekân

Dramatik anlatıda mekân çok önemli bir elemandır. Hikâyenin atmosferi, duygusu ve karakterlerin davranışları gibi pek çok konuyu seçilen mekân etkiler. Bu nedenle mekân seçilirken dikkat edilmesi gerekir. Yazarlar ve yapımcılar, mekânın seçimi ve kullanımıyla hikâyenin duygusal tonunu belirler, karakter gelişimini etkiler ve izleyicinin hikâyeye bağlanma şeklini yönlendirir.

Mekânın seçimi, hikâye anlatımını güçlendirir ve karakterler arasındaki ilişkileri veya olayların gelişimini daha etkili anlatır. Örneğin uzayda geçmekte olan bir dizide temel mekânlardan biri uzay gemisidir. Uzay gemisi dizinin büyülü dünyasının izleyicilere aktarılması için önemli bir mekândır (Görsel 7.19).

Görsel 7.19: Uzay gemisi

Mekânlar sıklıkla sembolik anlamlar taşır, hikâyenin derinliğini sembolizm ve metaforlar aracılığıyla artırır. Terkedilmiş bir ev, genellikle geçmişle yüzleşme veya unutulmuş anıları temsil eder. Bu tür bir mekân, karakterlerin içsel yolculukları ve geçmişleriyle olan ilişkilerinin sembolü olarak kullanılabilir. Örneğin bir karakterin terk edilmiş bir evde geçirdiği zamanlar, onun geçmişine dair hatıralarını canlandırabilir veya karakterin içsel çatışmalarını temsil edebilir (Görsel 7.20).

Görsel 7.20: Terk edilmiş bir ev

Belirli bir mekân, hikâyenin temel temasını veya duygusal durumunu da sembolize edebilir. Örneğin geniş ve boş bir çöl manzarası, bir karakterin yalnızlığını veya içsel boşluğunu temsil edebilir (Görsel 7.21). Bu tür bir mekân, karakterin duygusal durumunu veya yaşadığı dönemsel zorlukları sembolize ederek hikâyenin duygusal derinliğini artırabilir.

Görsel 7.21: Çöl

Mekânın fiziksel özellikleri de hikâye için önemlidir. Dar bir alan, karakterlerin veya olayların sıkışıp kaldığı bir durumu yansıtabilir. Bu tür bir mekân, karakterlerin hareket özgürlüğünü kısıtlayarak izleyicilerde bir gerilim hissi uyandırabilir. Gemi içinde geçen bir hikâye, geminin sınırlı alanlarında yaşanan olaylarla izleyicide bir gerilim hissi yaratabilir (Görsel 7.22). Bu tür mekânlar, izleyicinin olayların gelişimini ve karakterlerin karşılaştığı zorlukları daha yoğun bir şekilde deneyimlemesini sağlar.

Görsel 7.22: Gemi

2. Etkinlik

Aşağıda verilen senaryoyu okuyunuz. Tabloda bu sahnenin farklı mekânlarda gerçekleşebilecek durumları verilmiştir, ilgili tabloyu doldurunuz.

Senaryo: İki öğrenci birlikte bir proje ödevi hazırlamaktadır fakat projeyi nasıl yapacakları konusunda farklı fikirleri vardır. Bu anlaşmazlık onların iş birliği yapmalarını zorlaştırır ve aralarında bir tartışma başlar.

Mekân	Detaylar	Karakter Üzerindeki Etkiler	Olayın Gelişimine Etkisi
Sınıf	Sessiz, düzenli, resmî bir ortam. Öğrenciler sırada oturuyor, konuşmalar kontrollü ve düşük sesle.		
Bahçe / Kantin	Gürültülü, hareketli, rahat bir ortam. Öğrenciler ayakta, çevrede diğer öğrencilerin sesleri var.		
Koridor	Dar, geçişlerin yoğun olduğu bir alan. Öğrenciler ayakta ve hareket hâlindeler.		
Kütüphane	Sessiz, ciddi ve odaklanmış bir ortam. Öğrenciler fısıldayarak konuşuyorlar.		
Ev	Rahat, samimi ve özel bir ortam. Öğrenciler kanepede veya masada oturuyor olabilirler.		

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Farklı durumlar üzerinde düşünmek, problem çözme becerilerinize nasıl bir katkı sağladı?

.....

.....

2. Mekânın karakterlerin davranışları üzerindeki etkisini fark etmek, hikâye yorumlama becerinizi nasıl etkiledi?

.....

.....

3. Bu etkinlik, mekânın hikâye anlatımındaki rolünü anlamanıza nasıl katkı sağladı?

.....

.....

7.1. DRAMATİK PROGRAMLARIN GEREKLİLİKLERİ

Dramatik programların yapısını şekillendiren bazı temel yapısal gereklilikler vardır. Bu gereklilikler, izleyiciyi hikâyeye çeken, izleyicinin ilgisini canlı tutan ve dramatik etkiyi artıran unsurlardır. Bu unsurlar dramatik yapıdan izleyicinin etkilenmesi ve hikâyenin daha güçlü bir şekilde anlatılması için önemlidir. Bu prensiplere uygun olarak yapılandırılan dramatik programlar, başarılı bir şekilde izleyicileri etkiler. Bunlar; birlik, çeşitlilik, akış hızı ve doruk noktadır.

7.1.1. Birlik

Dramatik programlar için bir hikâye anlatısına veya karakterlerin, olayların birbirine bağlı ve tutarlı olmasına **birlik** denir. Birlik ilkesi, izleyicinin hikâyenin içine daha kolay girmesine yardımcı olur.

Bu ilke aynı zamanda hikâye anlatımının bütünlüğünü sağlar. Eğer hikâyede tutarsızlık veya kopukluklar varsa izleyici hikâyenin akışını takip etmekte zorlanır ve hikâyeden kopar. Bu nedenle karakterlerin eylemleri ve hikâyenin olayları arasındaki bağlantının net olması, hikâyenin tutarlılığını korumak için önemlidir. Olaylar birbiriyle bağlantılı ve neden-sonuç ilişkisi içinde olmalıdır. Karakterlerin eylemleri ve yaşanan olaylar, hikâyenin genel akışına uygun olmalı ve izleyici için mantıklı bir şekilde ilerlemelidir.

Karakterlerin tutarlılığı da birlik için önemlidir. Karakterlerin davranışları, özellikleri ve motivasyonları hikâyenin başından sonuna kadar tutarlı olmalıdır. Karakterlerin yaşadığı deneyimler, olaylara tepki verme şekilleri ve bu deneyimlerden aldıkları dersler karakter gelişimini şekillendirirken hikâyenin genel bütünlüğünü korumalıdır.

Dramatik programlarda zaman ve mekânın tutarlılığı da önemlidir. Hikâyenin geçtiği zaman dilimi ve mekânlar, karakterlerin ve olayların gelişimine uygun olmalıdır. Anlatılan zaman dilimi içindeki süreçlerin ve mekânların izleyici için mantıklı olması, hikâyenin tutarlılığını sağlar.

Tutarlılık ayrıca hikâyenin teması ve mesajının izleyiciye berrak bir şekilde iletilmesini sağlar. Tema ve mesajın hikâyedeki olaylar, karakterlerin eylemleri ve genel hikâye yapısıyla uyumlu olması izleyicinin hikâyeyi anlamasına yardımcı olur. Bu tutarlılık, izleyicinin karakterler arasındaki ilişkileri, çatışmaları ve olayların gelişimini daha iyi takip etmesine de yardımcı olur.

7.1.2. Çeşitlilik

Dramatik programların zenginliği ve etkisini artıran önemli prensiplerden biri çeşitliliktir. Hikâyede çeşitlilik olması için farklı karakterler, olaylar ve duygusal tonlar kullanılır. Bu da hikâyenin dokusunu zenginleştirir ve izleyicinin ilgisini canlı tutar.

Farklı karakterler, hikâyeye çeşitlilik katar ve izleyicilere farklı bakış açıları sunar. Ayrıca farklı kültürlerden veya yaşam tarzlarından gelen karakterler, farklı olaylar ve duygusal tonlar da hikâyenin çeşitliliğini artırır. Dramatik bir hikâyede romantik sahneler, gerilim dolu anlar, duygusal anlar ve komik unsurların bir arada bulunması hikâyenin çok yönlülüğünü artırır. Bu çeşitlilik, izleyicilerin farklı duygusal tepkiler vermesini ve hikâyenin daha yoğun duygularla hissedilmesini sağlar.

Farklılık ilkesi aynı zamanda karakterlerin ve olayların daha derin ve gerçekçi görünmesini sağlar. Gerçek hayatta olduğu gibi her karakterin farklı bir hikâyesi ve geçmişi vardır, bu durum da hikâyenin daha etkileyici olmasını sağlar. Bu çeşitlilik, izleyicilerin farklı karakterlere bağlanmasını ve onların yaşadıkları deneyimleri anlamasını sağlar.

11. UYGULAMA: BİRLİK

UYGULAMANIN AMACI: Birlik prensibinin hikâye anlatısına etkisini kavrama.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden belirli bir dramatik yapımdan seçtiğiniz bir hikâyenin temel unsurlarını analiz ederek hikâyenin birlik içinde nasıl şekillendiğini uygulama adımlarını takip ederek incelemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Film veya dizi seçiniz.
2. Seçtiğiniz film veya dizinin hikâyesi, ana teması, karakterleri ve önemli sahnelerini belirleyiniz.
3. Seçtiğiniz film veya dizide karakterlerin gelişimi ve etkileşimi, karakterlerin hikâye ilerledikçe nasıl evrildiği veya nasıl etkileşimde bulunduğunu birlik prensibi ile inceleyiniz.
4. Karakterler ve mekân ilişkisini birlik prensibi ile inceleyiniz.
5. Hikâyenin bir bütün olarak nasıl çalıştığını ve izleyicide hangi duygusal tepkileri uyandırdığını birlik prensibi ile değerlendiriniz.
6. Değerlendirmelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

BİRLİK UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Film veya dizi seçimini yaptı.		
2. Hikâyenin ana temasını yazdı, karakterlerini ve önemli sahnelerini belirledi.		
3. Hikâyenin karakterlerini yazdı.		
4. Hikâyenin önemli sahnelerini yazdı.		
5. Karakterlerin gelişimini ve etkileşimini birlik prensibiyle inceleyerek yazdı.		
6. Karakterler ve mekân ilişkisini birlik prensibi ile inceleyerek yazdı.		
7. Hikâyenin bir bütün olarak değerlendirmesini yazdı.		
8. Değerlendirmelerini sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

3. Etkinlik

Senaryo oluşturmak için kullanılacak tabloda çeşitlilik prensibine göre karakter, mekân, zaman ve olay gibi farklı kategoriler verilmiştir. Bu kategorilerden birer tane seçerek kendi senaryonuzu oluşturunuz.

Kategoriler	Seçenekler	
Karakterler	1. Genç bir kız 2. Yaşlı bir adam 3. İhtiyar bir kadın 4. Maceraperest bir çocuk	5. Başarılı bir iş kadını 6. Sanatçı bir genç 7. Savaş gazisi
Mekânlar	1. Sakin bir köy 2. Hareketli bir şehir 3. Kalabalık bir okul 4. Düşsel bir orman	5. Eski bir kütüphane 6. Zengin bir malikânenin bahçesi 7. Terk edilmiş bir bina
Zaman	1. Geçmişte (1930'lar) 2. Günümüzde 3. Gelecekte (2050)	4. Bir yaz sabahı 5. Bir kış akşamı 6. Dönüşümlü zaman dilimleri (geçmiş ve günümüz)
Olaylar	1. Bir sırrın keşfedilmesi 2. Bir kaybın yaşanması 3. Dostlukların sınanması	4. Bir yolculuğa çıkma 5. Aile sırlarının ortaya çıkması 6. Bir yarışma veya sınav

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik sırasında senaryo oluşturma süreciyle ilgili hangi yeni bilgi veya becerileri edindiniz? Bunları gelecekte nasıl kullanabilirsiniz?

.....

.....

.....

2. Karakter, mekân, zaman ve olay gibi unsurları bir araya getirirken hangi stratejileri kullandınız? Bu süreç, problem çözme veya yaratıcılık becerilerinizi nasıl geliştirdi?

.....

.....

.....

3. Oluşturduğunuz senaryo, günlük hayatınızda nasıl bir fayda sağlayabilir? Bu senaryo başka bir alanda kullanılabilir mi?

.....

.....

.....

.....

7.1.3. Akış Hızı

Akış hızı, hikâyenin doğru bir tempoda ilerlemesidir. Ayrıca izleyicinin ilgisini korumada ve hikâyenin akıcılığını sağlamada önemli bir yoldur. Dengeli bir ilerleme, olayların mantıklı bir şekilde geliştiği ve karakterlerin değiştiği bir ortam yaratır. Bu, izleyicinin hikâyenin akışını anlamasını kolaylaştırır ve izleyicileri hikâyeye bağlar.

Akış hızının doğru bir şekilde yönetilmesi önemlidir. Ani ve beklenmedik değişiklikler izleyiciyi şaşırtabilir veya hikâyenin akışını bozabilir. Ayrıca aşırı yavaş ilerleyen bir hikâye de izleyicinin ilgisini kaybetmesine neden olabilir. Bu nedenle akış hızı hikâyenin tonu, teması ve olay örgüsüyle uyumlu olmalıdır.

Akış hızı; izleyicinin hikâyeye olan bağlılığı, ilgisi ve heyecanını sürdürmek için gereklidir. Dengeli bir ilerleme ve doğru tempo, hikâyenin akıcılığını korur ve izleyiciyi olayların içine çeker.

4. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda verilen sahne parçalarını okuyunuz. Tablodaki boşluklara sahnedeki olayların akış hızını (yavaş, orta, hızlı) ve akış hızının sahneye etkisini yazınız.

Sahneler	Akış Hızı (Yavaş / Orta / Hızlı)	Akış Hızının Etkisi
1. SAHNE: İÇ MEKÂN / MUTFAK / GÜN Ana karakter uykulu bir hâlde gözlerini açar. Yorgunluğu hâlâ yüzündedir. Yatak odasından çıkıp mutfağa doğru yönelir. **İç mekân-Mutfak** Karakter mutfağa gelir. Tezgâhın üzerinde duran çaydanlığı alır, su doldurur ve ocağa koyar. Beklerken pencereden dışarıya bakar. **Dış mekân-Sabah** Güneş yavaş yavaş doğmaya başlamıştır. Karakter pencereye yaklaşır, doğan güneşi izlerken derin bir düşünceye dalar. **Ana karakter (iç ses):** -Yorgunluğum hiç geçmeyecek gibi...		
2. SAHNE DIŞ MEKÂN / SESSİZ SOKAK / GECE Gece saatleri. Hırsız karakteri karanlık ve sessiz bir sokakta hızlı adımlarla ilerler. Ayak sesleri taş kaldırımda yankılanır. **Dış mekân-Sokak** Aniden bir siren sesi duyulur. Hırsız irkilir ve anında koşmaya başlar. Panik içinde sokağın köşesine doğru hızlanır. **Kamera yakın plan-Hırsızın yüzü** Hırsızın yüzünde telaş ve endişe belirir. Nefes nefese sokağın köşesine gelir. **Dış mekân-Sokak köşesi** Köşede onu bekleyen siyah bir araba vardır. Hırsız kapıyı açar ve arabaya atlar. **İç mekân-Araba** Arabanın motoru gürler ve hızla hareket eder.		

4. Etkinlik

Sahneler	Akış Hızı (Yavaş / Orta / Hızlı)	Akış Hızının Etkisi
Dış mekân-Sokak Araba, gecenin karanlığında hızla uzaklaşır ve kısa sürede gözden kaybolur. Siren sesi uzaktan gelmeye devam eder.		
3. SAHNE-İÇ MEKÂN / EV / SABAH Ana karakter mutfakta kahvesini hazırlarken kapı zili çalar. Karakter hafifçe iç çeker ve kapıya yönelir. **İç mekân-Giriş** Kapıyı açar, kargocu elinde bir paketle beklemektedir. **Kargocu:** "Teslimatınız var." Tam bu sırada telefon çalmaya başlar. Karakter paketi aceleyle alır ve telefonu cevaplar. **Ana Karakter (telefonda):** -Alo? **İç mekân-Salon** Telefonda konuşmaya devam ederken bilgisayardan bir bildirim sesi gelir. Karakter bakmak için bilgisayara yönelir. Birkaç saniye içinde ardı ardına e-postalar gelmeye başlar. **Bilgisayar ekranı** Birbiri ardına gelen e-postalar görünür. **Ana Karakter (iç ses):** -Bugün her şey üst üste geliyor.		
4. SAHNE-DIŞ MEKÂN / GÖL KENARI / GÜN **Göl kenarı-Sonbahar** Yaşlı kadın yavaş adımlarla göl kenarında ilerlemektedir. Etraf sonbaharın sarı ve turuncu tonlarına bürünmüştür. Yere dökülen yapraklar ayaklarının altında hışırdar. **Kamera yakın plan-Kadının ayakları** Her adımda yere düşen yaprakların çıkardığı hışırtı sesi duyulur. Kadının ayakları hafif nemli toprakta iz bırakmaktadır. **Dış mekân-Göl kenarı** Rüzgâr hafifçe eser. Kadının yüzünde ve boynunda rüzgârın soğuğu hissedilir. Biraz daha yavaş adımlarla ilerlerken her rüzgâr esintisiyle kadının yüzünden daha çok üşüdüğü anlaşılır. **Yaşlı Kadın:** -Rüzgâr iyice serinledi... Sonbahar yine geldi.		

4. Etkinlik

Sahneler	Akış Hızı (Yavaş / Orta / Hızlı)	Akış Hızının Etkisi
5. SAHNE-İÇ MEKÂN / GEMİ / GÜN **İç mekân-Gemi salonu** Bir gürültü duyulur. Gemi şiddetli bir şekilde sarsılır. Karakterler irkilir ve ne olduğunu anlamaya çalışır. **Ana Karakter:** -Ne oluyor? Aniden bir çığlık duyulur. Karakterler hızla ayağa kalkıp koşmaya başlarlar. **İç mekân-Koridor** Her şey bir anda kargaşaya dönüşmüştür. Gemi su almaya başlar. Duvarlardan su sızdığı görülür, zemin hızla suyla kaplanmaktadır. **Dış mekân-Gemi güvertesi** Gemi ağır ağır batmaya başlar. Etrafta koşan insanlar panik içinde, ne yapacaklarını bilmeden sağa sola kaçışır. Kargaşa her yeri sarmıştır. **İç mekân-Ana salon** Bir grup insan, suyun altında kalmamak için kapılara doğru ilerler. **Karakter 2 (çığlık atarak):** -Buradan çıkmalıyız! Çabuk!		

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Bu etkinlik, bir olayın farklı hızlarda nasıl aktarılabileceğini anlamanıza nasıl yardımcı oldu?

.....

.....

.....

.....

2. Bu etkinlik, hikâyedeki detaylara dikkat etme ve sahnelerin temposunu anlama becerinizi nasıl geliştirdi?

.....

.....

.....

.....

7.1.4. Doruk Nokta

Doruk nokta, bir dramatik programın en etkileyici ve dikkat çekici anıdır. Genellikle hikâyenin en yüksek gerilim yaşandığı, karakterlerin en büyük zorluklarla karşılaştığı veya en yoğun duygusal anların yaşandığı anını ifade eder. Bu nokta, izleyicinin en fazla heyecanlandığı veya en yoğun hisleri yaşadığı kısımdır (Görsel 7.23).

Görsel 7.23: Heyecanlı seyirci

Doruk nokta, hikâyenin zirve noktası olarak kabul edilir. Burası, olayların doruğa ulaştığı yer ve genellikle hikâyenin dönüm noktasıdır. Karakterlerin kritik bir karar verdiği, büyük bir savaşın veya mücadelenin yaşandığı bir sahne olabilir. Bu nokta, hikâyenin gelişiminde ve karakterler ile olayların nasıl şekilleneceğinde belirleyici bir rol oynar.

Doruk noktası, izleyiciyi olayların gelişimine daha fazla odaklanmaya teşvik eder. Bu an, izleyicinin büyük bir etki altında kalmasını amaçlar ve genellikle olayların en dramatik, en etkileyici ve en unutulmaz kısmıdır. İzleyiciyi hikâyenin akışına daha fazla dâhil etmek ve duygusal olarak etkilemek için bu noktada genellikle yüksek gerilim, büyük bir sürpriz veya ani bir dönüş yaşanır.

5. Etkinlik

Aşağıda verilen "Sınav Stresi" senaryosunun sinopsisini okuyup soruları cevaplandırınız.

Sınav Stresi

Mehmet lisede okuyan bir öğrencidir. Matematik, her zaman zorlandığı ve en zayıf olduğu derslerden biridir. Bu yıl ise işler daha da zorlaşmıştır çünkü eğer geçer not alamazsa sınıf tekrarı yapmak zorunda kalacaktır. Bu yüzden Mehmet, elinden gelenin en iyisini yapmak zorundadır. Sınav günü yaklaştıkça kaygıları da artar. Arkadaşları onu rahatlatmaya çalışsa da Mehmet'in zihnindeki endişeler dağılmamaktadır.

Çalışmaya oturduğunda formüller ve kavramlar gözünde kaybolmaktadır. Geceler boyu çalışsa da bilgileri toparlayamaz. Sınav günü gelir. Soru kâğıtları dağıtılırken Mehmet, kalbinin hızla çarptığını hisseder. Öğretmen sınav kâğıdını önüne koyduğunda bir an için her şeyin durduğunu fark eder. Sorulara baktıkça paniği artmaya başlar. İlk iki soruyu beklendiği gibi çözer ancak üçüncü soru onu zorlar.

5. Etkinlik

Kafasındaki tüm denklemleri ve çalışmaları hatırlamaya çalışır ama korkusu onu ele geçirir. Zaman hızla akıp gitmektedir ve Mehmet sürekli saate bakar. Panik içindedir ve odaklanmakta zorlanır. Zaman azalır ve sınavın sonu gelir. Zil çalar, öğretmen kâğıtları toplamaya başlar.

Mehmet sınavdan sonra eve dönerken ne yapacağını düşünür. Bir dönem daha mı hazırlanacaktır? Ancak bu sefer pes etmeye niyeti yoktur. Geçmiş hatalarından ders çıkararak yeni bir başlangıç yapma kararı alır. Matematik dersine daha çok zaman ayırmaya, ek kaynaklardan faydalanmaya ve öğretmenlerinden yardım istemeye karar verir.

Sınav sonuçları açıklandığında tüm sınıf heyecanla notlarını bekler. Mehmet'in kalbi hızlı hızlı atarken öğretmen notları okumaya başlar.

Soru: Bu sinopsis örneğinde doruk nokta nedir? Mehmet'in sınav sonucu ve sinopsisin sonunu yazınız.

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. Mehmet'in sınavdan sonraki kararı, stresle başa çıkma ve hata yapmaktan ders alma açısından size nasıl bir ilham verdi?

2. Sınav stresi konusunu işleyen bu senaryoyu, kendi hayatınızda karşılaştığınız stresli durumlarla nasıl ilişkilendirdiniz?

7.2. DRAMATİK PROGRAMLARIN ÖZELLİKLERİ

Dramatik programlar, yoğun duygusal içeriklerden, karmaşık karakterlerden ve derinlikli hikâyelerden oluşur. Güçlü görsel ve ses elemanlarıyla desteklenen dramatik yapılar, izleyicilere derin duygusal deneyimler sunar.

Dramatik programların yapım aşamaları, diğer program formatlarından farklıdır. Bu farklar, dramatik yapımların içerdikleri elemanların farklı olması ve bu elemanların birleştirilmesinin daha karmaşık olmasından kaynaklanır. Bu programlar, farklı yapım yöntemleriyle gerçekleştirilir. Bu yöntemler film tarzı ve çok kameralı, stüdyo yapım yöntemleridir.

7.2.1. Film Tarzı Yapım Yöntemi

Film tarzı yöntem tek kamera yöntemi olarak da adlandırılır. Bu yöntemde sahneler tek bir kamera ile çekilir. Birden fazla çekim açısı kullanılarak sahneler detaylı bir şekilde görüntülenir. Film tarzı yapımın tercih edilmesinin nedeni, genellikle daha sinematik bir görüntü elde edilmesi ve sahnelerin daha detaylı çekimlerinin olmasıdır. Bu tarz, genellikle dış mekânlarda çekim yapılması gerektiğinde tercih edilir (Görsel 7.24). Film tarzı yapımın avantajları ve dezavantajları vardır.

Görsel 7.24: Tek kamera çekim

Avantajları

Sinematik Görünüm: Film tarzı yapım daha sinematik bir görünüm sağlar. Tek kamera kullanımı ve detaylı çekimler, sahnelerin daha görsel ve estetik açıdan zengin olmasını sağlar.

Detaylı Çekimler: Birden fazla çekim açısı kullanılarak sahneler detaylı bir şekilde görüntülenir. Bu detaylı görüntüler karakterlerin ve olayların daha derinlemesine incelenmesini sağlar.

Gerçekçi Ortamlar: Doğal mekânların sıkça kullanılması, gerçekçi ve doğal ortamların oluşturulmasını sağlar. İzleyiciler bu doğal mekân görüntüleri sayesinde hikâyenin içine daha iyi çekilir.

Yaratıcılık ve Detaylar: Yönetmen ve ekip her sahneyi detaylıca planlar. Bu detaylı çalışma ortamı daha yaratıcı sahneler çekilmesini sağlar.

Dezavantajları

Daha Fazla Düzenleme Süreci: Çekimlerin birleştirilmesi ve düzenlenmesi daha fazla zaman ve emek gerektirir.

Zaman ve Bütçe: Detaylı çekimler ve daha fazla düzenleme süreci uzun bir üretim zamanına, buna bağlı olarak daha yüksek bir bütçeye neden olur.

Çekim Zorlukları: Birden fazla çekim açısı kullanılması, bazen çekimleri zorlaştırır ve sahnelerin çekim sürecini uzatır.

12. UYGULAMA: TEK KAMERA YÖNTEMİ

UYGULAMANIN AMACI: Film yapım tarzında kullanılan tek kamera çekim tekniğini uygulayarak sahne çekme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden uygulama adımlarını takip ederek film tarzı yapım yöntemini kullanmanız, sahnelerinizi tek bir kamera ile çekmeniz ve sonrasında kurgulamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Kısa bir sahne veya diyalog yazınız.
2. Yazdığınız sahne için çekim planını; kamera açıları, sahnenin nasıl çekileceği ve hangi detaylara dikkat edilmesi gerektiğine göre oluşturunuz.
3. Sahneyi çekmeye başlamadan önce hazırlık yapınız ve çekimde planladığınız kamera açılarına sadık kalınız.
4. Tek bir kamera ile sahneleri çekiniz.
5. Çekimler tamamlandıktan sonra sahneyi kurgulayınız.
6. Sahnelerinizi sınıfta izletiniz, sahne çekiminde kullandığınız teknikleri ve deneyimlerinizi sınıf içinde paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

TEK KAMERA YÖNTEMİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Sahne veya diyalog yazdı.		
2. Çekim planı için kamera açılarını belirledi ve not aldı.		
3. Sahnenin nasıl çekileceğini detaylı olarak yazdı.		
4. Sahne detayları ve dikkat edilmesi gerekenleri not aldı.		
5. Çekim hazırlıkları yaptı.		
6. Belirlenen kamera açılarını gerçekleştirdi.		
7. Tek kamera ile çekimi gerçekleştirdi.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

7.2.1. Stüdyo Tarzı Yöntem

Stüdyo tarzı yöntem çok kameralı yöntem olarak da adlandırılır (Görsel 7.26). Stüdyo tarzı yöntem, birden fazla kamera kullanılarak aynı anda farklı açılardan çekim yapılmasını sağlayan bir çekim tarzıdır. Bu yöntem genellikle stüdyo ortamında kullanılır. Stüdyo tarzı yöntemi, genellikle etkileşimli ve canlı performansların ön planda olduğu programlar tercih eder. Canlı izleyici önünde veya canlı yayın anlarında etkileşimli ve hızlı bir çekim sürecini destekler. Bu yöntem özellikle günlük programlar ve komedi odaklı yapımlarda kullanılır. Bu yöntemin de avantajları ve dezavantajları vardır.

Görsel 7.25: Stüdyoda çekim

Avantajları

Canlı Yayın İmkânı: Çok kameralı stüdyo yapımı, genellikle canlı yayınlarda tercih edilir. Birden fazla kamera, gerçek zamanlı olarak farklı açılardan aynı anda çekim yapar.

Hızlı Prodüksiyon: Canlı yayınlar ve stüdyo çekimleri genellikle daha hızlı bir yapım süreci gerektirir. Çok kameralı yapım tarzı, anlık tepkilere ve olaylara hızlı bir şekilde uyum sağlar.

Etkileşimli Performanslar: Stüdyo ortamında çekim yapmak, canlı seyirciyle etkileşim ve canlı performansların daha iyi yakalanmasını sağlar. Bu özellik komedi programları için çok önemlidir.

Maliyet Tasarrufu: Tek kamera yöntemine göre daha ekonomiktir. Birden fazla kamera ve ekipmanın aynı anda kullanılması, zaman ve maliyet tasarrufu sağlar.

Dezavantajları

Daha Az Sinematik Görünüm: Tek kamera yöntemine göre daha sınırlı bir estetik sunar. Birden fazla kamera kullanıldığı için detaylı çekimler ve özenli kurgular zordur.

Tekrar Çekim Zorluğu: Canlı yayınlarda hataların düzeltilmesi veya sahnelerin tekrar çekilmesi zordur. Bu nedenle bazen hatalı çekimleri seyirciler görebilir.

Doğal Mekân Kısıtlamaları: Genellikle stüdyo içinde çekildiği için doğal mekânların atmosferini yakalama konusunda sınırlıdır. Bu nedenle dış mekân çekimleri kadar doğal mekân atmosferini yakalayamaz.

13. UYGULAMA: STÜDYO TARZI YÖNTEM

UYGULAMANIN AMACI: Öğrencilere stüdyo tarzı yapım yöntemiyle sahne çekim tekniklerini uygulatma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden uygulama adımlarını takip ederek stüdyo tarzı yapım yöntemiyle sahne çekmeniz ve sonrasında sahnelerinizi kurgulamanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Kısa bir sahne veya diyalog yazınız.
2. Yazdığınız sahne için stüdyo çekim planı oluşturunuz. Planınızı kamera açıları, sahnenin nasıl çekileceği, stüdyo ortamının kullanımı ve dikkat edilmesi gereken detaylara göre şekillendiriniz.
3. Çekim öncesinde stüdyo ortamını hazırlayınız ve çekimde planladığınız kamera açılarına sadık kalınız.
4. Stüdyo tarzı yöntemi kullanarak sahneleri çekiniz.
5. Çekimler tamamlandıktan sonra sahneyi stüdyo tarzı çerçevesinde kurgulayınız.
6. Sahnelerinizi sınıfta izletiniz, stüdyo tarzı çekimde kullandığınız teknikleri ve deneyimlerinizi sınıf içinde paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

STÜDYO TARZI YÖNTEM UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Sahne veya diyalog yazdı.		
2. Stüdyo çekim planı oluşturdu.		
3. Kamera açılarını detaylı olarak yazdı.		
4. Çekim hazırlıkları yaptı.		
5. Belirlenen kamera açılarıyla çekimi tamamladı.		
6. Stüdyo tarzı yöntemiyle sahne çekimi gerçekleştirdi.		
7. Çekilen sahnenin kurgusunu tamamladı.		
8. Çekimleri ve deneyimlerini sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		

“Hayır” olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. **Bir sözcük, kavram, davranış, fikir veya yaşantının veya bir olaylar dizisinin tiyatro ve sinema tekniklerinden yararlanılarak canlandırıldığı yapım türü aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Drama B) Performans C) Sinema D) Televizyon E) Tiyatro

2. **Aşağıdakilerden hangisi dramatik televizyon programı türü değildir?**

A) Belgesel
B) Dizi
C) Reality show
D) Sitcom
E) Talk show

3. **Aşağıdakilerden hangisi televizyon dizisi türü değildir?**

A) Belgesel
B) Bilim kurgu
C) Fantastik
D) Haber bülteni
E) Polisiye

4. **Aşağıdakilerden hangisi duygusal drama ve karakter ilişkileri odak noktası olan, uzun süreli hikâyeleri işleyen genellikle günlük veya haftalık olarak yayımlanan televizyon dizisidir?**

A) Belgesel
B) Dizi
C) Romantik komedi
D) Sinema
E) Soap opera

5. **Bir televizyon dizisinin yapım sürecinde hangisi ana fikri, temayı ve ana karakterleri ifade eden bir özet veya ana düşünceyi temsil eder?**

A) Karakter B) Kavram C) Prodüksiyon D) Senaryo E) Yayın

6. **Aşağıdakilerden hangisi hayal gücüne dayalı, gerçeküstü veya olağan dışı ögeleri içeren, genellikle epik ve büyülü ögelerle dolu senaryoları ifade eder?**

A) Bilim kurgu

B) Dram

C) Fantastik

D) Gerilim

E) Korku

7. **Aşağıdakilerden hangisi dramatik program senaryosunda bulunan iyi bir karakterin özelliğidir?**

A) Hep aynı özellikte kalması.

B) Derin bir geçmişe sahip olması.

C) Ana temaya aykırı olması.

D) Sadece fiziksel özelliklere odaklanması.

E) Yüzeysel özelliklerinin olması.

8. **Hangi karakter türü genellikle hikâyenin başrolünde yer alır ve izleyicinin kendisiyle kolayca bağ kurmasını sağlar?**

A) Aşina karakterler

B) Gelişen karakterler

C) Komik karakterler

D) Kötü karakterler

E) Rehber karakterler

9. **Aşağıdakilerden hangisi dramatik programların yapısını oluşturan temel prensiplerden biri değildir?**

A) Akış hızı B) Birlik C) Çeşitlilik

D) Doruk nokta E) Süreklilik

10. **Aşağıdaki yapım yöntemlerinden hangisi dramatik programlar için kullanılır?**

A) Animasyon ve çizgi filmler

B) Belgesel ve reality show

C) Film tarzı ve çok kameralı yapım yöntemleri

D) Spor programları ve talk showlar

E) Yemek programları ve yarışmalar

8. ÖĞRENME BİRİMİ
DİĞER PROGRAM TÜRLERİ

KONULAR

8. DİĞER PROGRAM TÜRLERİ
8.1. MÜZİK PROGRAMLARI
8.2. EĞLENCE PROGRAMLARI
8.3. EĞİTİM PROGRAMLARI

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- Müzik programlarının türleri
- Müzik programlarının yapısal gereklilikleri
- Eğlence programlarının yapısal unsurları
- Eğitim programlarının yapım süreci

ANAHTAR KAVRAMLAR

müzik, eğlence, eğitim, birlik, çeşitlilik, doruk nokta

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Müzik programlarının izleyiciler tarafından tercih edilmesinin sebepleri neler olabilir?
2. Eğlence programlarını izlerken en çok hangi anlarda eğleniyorsunuz? Size keyif veren bir programdan bahseder misiniz?
3. İlginizi çeken bir eğitim programı var mı, bu eğitim programını izlerken sizin ilginizi çeken kısımlar nelerdir?

8. DİĞER PROGRAM TÜRLERİ

Televizyon program türleri çok çeşitlidir. Bu program türleri; programın amacına, yöneldiği kitleye, yayınların kapsama alanına ve yapım biçimlerine göre farklılıklar içerir. Televizyon programlarının kendine özgü genel bir anlatı yapısı vardır. Bu anlatı yapısının da kendi içinde oluşturduğu bir bütünlük vardır. Kendi içinde bütünlüğü olan bu programların sıralanması ile televizyon yayınları oluşur.

Televizyon yayınları içindeki bu programların akışında ve sıralanışında bir bütünlük olması gerekmemektedir. Örneğin bir televizyon kanalının yayın akışında drama programı, belgesel programı, haber programı gibi farklı türdeki programlar sıralanırken programlar içerisinde bir uyum aranmaz. Televizyon yayınının bütünü için program içeriklerinin veya türlerinin benzer veya uyumlu olma zorunluluğu yoktur. Farklı türdeki televizyon programlarının sıralanması ile yayın hazırlanır.

Belgeseller, dramalar ve haber programları televizyon programcılığının sayısal olarak en ağırlıklı türleridir. Televizyon yayıncılığında sayısal olarak fazla yer almamasına rağmen farklı program türleri de mevcuttur. Müzik programları, eğlence programları, eğitim programları gibi türler de yayın akışında yer alan televizyon programı türlerindendir (Görsel 8.1).

Görsel 8.1: Televizyon program türleri

Televizyon programları farklı türlerden oluşmasına rağmen bunların içeriğini oluşturan unsurlar benzer ögeler içermektedir. Bütün televizyon programlarında bir giriş, gelişme ve sonuç bölümü bulunur. Giriş bölümü mesajın veya problemin tanıtıldığı kısımdır. Gelişme bölümü mesajın çeşitli şekillerde açılarak işlendiği kısımdır. Sonuç bölümü ise bu açılımların bir araya getirildiği, sorun veya çatışmanın çözümlendiği kısımdır. Klasik anlatı formülü olan giriş, gelişme ve sonuç şeklindeki sıralama televizyon programlarının büyük bir çoğunluğunda kullanılmaktadır.

Televizyon programlarının bir diğer ortak özelliği ise televizyon izleyicisinin izleme davranışını devam ettirmek için bazı unsurları taşımasıdır. Bu unsurlar; birlik, çeşitlilik, tempo ve doruk noktadır. Bu unsurlar izleyicilerin ilgisini devam ettirme işlevini görmenin yanı sıra program mesajının etkili bir şekilde verilmesini de sağlamaktadır.

8.1. MÜZİK PROGRAMLARI

Müzik, bir program unsuru veya malzemesi olarak çeşitli program türlerinde yer alır (Görsel 8.2). Müzik programları, izleyicilere müziği ve onun geldiği kültürü tanıtmak için yapılan televizyon programlarıdır.

Görsel 8.2: Müzik Programı

Programlar genellikle müziğin çeşitli türlerini, sanatçıları ve müzik endüstrisini tanıtmak; izleyicilere yeni müzikler keşfettirmek ve müzik deneyimini zenginleştirmek için tasarlanır. Bu tür programların hedefi izleyicilerde müzik bilinci oluşturmak, onların müzikle ilgili bilgi düzeyini artırmaktır.

8.1.1. Yapısal Gereklilikler

Müzik, insan duygularını etkileme potansiyeline sahip duygusal ve bilişsel tepkilere neden olan karmaşık bir uyarıcıdır. Diğer sanat biçimlerine göre müziğin duygusal etkisi daha hızlı ve derindir. Müziğin temel amacı, ses yoluyla ifade edilmek ve işitilmektir. Bu nedenle müzik programı yapımcılar için çeşitli zorluklar içerir. Müziği görsel olarak etkili bir şekilde sunmak ve izleyicilere aktarmak zordur. Bu nedenle müzik programlarının yapısal unsurları olan birlik, çeşitlilik, akış hızı ve doruk nokta çok önemlidir.

Birlik

Programların yapısal gerekliliklerinden biri olan “birlik unsuru”, programın bütünlüğünü sağlamak için önemlidir. Birlik unsuru; programın içeriği, formatı ve sunumunun tutarlılığını ifade eder. Diğer program türlerinde olduğu gibi müzik programlarında da birlik unsuru önemlidir. Müzik programlarında temel bir program fikri vardır ve bu fikir, programın odak noktasını oluşturur. Bu temel fikir, programın bütünlüğünü sağlamak ve izleyicilere tutarlı bir deneyim sunmak için gereklidir. Herhangi bir müzik programı, rastgele veya birbirinden bağımsız unsurlarla oluşturulamaz.

Birlik unsuruna göre programın her bir parçası, program fikrine ve birlik unsuruna uygun olarak seçilmeli ve düzenlenmelidir.

Birlik unsuru, programın başından sonuna kadar tutarlı bir tema veya konsept etrafında şekillendirilmesini de içerir. Birlik unsuruna göre programın belirli bir amacı veya mesajı olmalı ve bu amacın etrafında yapılan seçimler ve sunumlar birbiriyle uyumlu olmalıdır. Örneğin programın bir Türk sanat müziği programı olduğu belirlendiğinde müzik seçimleri, sunucunun tarzı, set tasarımı ve grafikler gibi tüm unsurlar bu tema etrafında düzenlenmelidir.

Birlik unsuru programın yapısını da içerir. Program belirli bir sıra ve akış içinde ilerlemelidir. Örneğin bir müzik programı genellikle önce hızlı tempolu şarkılarla başlar sonra daha yavaş ve duygusal parçalara geçer ve son olarak tekrar enerjik bir şarkıyla biter. Bu yapısal düzen, izleyicilere programın nasıl ilerleyeceği konusunda öngörü sağlar ve programın bütünlüğünü korur.

Birlik unsuru ayrıca programın görsel sunumu ve sunucunun giyim tarzını da içerir. Programın görsel ögeleri ve stüdyo tasarımı, programın temasına uygun olmalı ve tutarlı bir estetik sunmalıdır. Sunucu veya yorumcunun konuşma, giyim ve programı sunum tarzı programın birlik unsurunu desteklemeli ve bütünlüğüne katkıda bulunmalıdır. Birlik unsuru, bu unsurların bir araya gelmesi ve programın başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlar.

Müzik Programında Birlik Unsuru Örneği, "90'lar Pop Müzik Gecesi" Adlı Bir Müzik Programı: Bu programın temel fikri, 1990'ların popüler müzik kültürüne odaklanmaktır. Programın her parçası bu tema etrafında şekillendirilmelidir.

Müzik Seçimi: Programda çalınacak müzikler, 1990'ların popüler şarkılarından seçilir. Bu şarkılar, programın temasına uygun olarak belirlenir ve izleyicilere nostaljik bir deneyim sunar.

Görsel Sunum: Programın set tasarımı ve görsel unsurları, 1990'ların renkli ve canlı atmosferini yansıtır. Sahne, o dönemin ikonik simgeleriyle dekore edilir.

Sunucu Tarzı: Sunucunun giyim tarzı ve konuşma tarzı, 1990'ların popüler kültürüne uygun olmalıdır (Görsel 8.3). Sunucu, o dönemin ünlülerini taklit ederek izleyicilere nostaljik bir deneyim sunar.

Görsel 8.3: 90'lar sunucu giyim tarzı

1. Etkinlik

Tabloda verilen müzik türü, enstrümanlar ve sahne tasarımından akışa ve sunum tarzına uygun seçimler yaparak bir müzik programı tasarlayınız.

1	**Program Teması**	- Enerjik bir gece - Zarif bir akşam - Geleneksel bir akşam
2	**Enstrümanlar**	- Elektrikli gitar, davul, synthesizer - Keman, piyano, flüt - Bağlama, darbuka, ney
3	**Sahne ve Görsel Tasarım**	- Renkli ışıklar, hareketli arka planlar, büyük ekranlar - Sade dekor, loş ışıklar, konser salonu - Geleneksel dokular, ahşap sahne, doğal renkler
4	**Program Akışı**	- Başlangıçta hızlı müzik, ortada enerjik parçalar, finalde coşkulu bir şarkı - Sakin bir başlangıç, yavaş parçalarla ilerleme, sakin bir parça ile kapanış - Yavaş şarkılarla başlama, hareketli parçalarla bitirme

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. **Müzik programı tasarlarken tema, enstrümanlar ve sahne tasarımı arasındaki uyumu nasıl sağladınız? Bu süreçte dikkat ettiğiniz önemli unsurlar nelerdir?**

.....

.....

.....

2. **Programın akışını belirlerken izleyici üzerinde yaratmak istediğiniz etkiyi nasıl planladınız?**

.....

.....

.....

3. **Bu etkinlik, müzik programları ve sunum tarzlarıyla ilgili bilginizi nasıl geliştirdi?**

.....

.....

.....

Çeşitlilik

Televizyon programlarında çeşitlilik, programları tekdüzelikten ve sıkıcılıktan kurtaran bir unsurdur. Televizyon programlarında kullanılan malzemelerin çeşitliliğinden program sunumundaki çeşitliliğe kadar yapılabilecek bütün değişiklikler ile bu unsur gerçekleştirilir.

Müzik programlarında çeşitlilik unsuru; farklı müzik türleri, sanatçılar ve müzikle ilgili konulara odaklanarak izleyicilere geniş bir yelpazede müzik deneyimi sunmak için kullanılır (Görsel 8.4.). Bu çeşitlilik unsuru, programın izleyicilere yeni müzikler keşfetme fırsatı sunması ve farklı müziklere yer vermesi açısından önemlidir. Müzik programlarında çeşitlilik unsurunu oluşturmak için yapılması gerekenlerden bazıları şunlardır:

Görsel 8.4: Çeşitli müzik enstrümanları

- **Farklı Müzik Türleri:** Çeşitlilik unsuru için müzik programında pop, rock, hip-hop, jazz klasik, elektronik gibi farklı müzik türleri yer alabilir. Bu sayede her bölümde veya her programda farklı bir müzik türüne yer verilerek izleyicilere geniş bir yelpazede müzik deneyimi sunulur.
- **Çeşitli Sanatçılar ve Gruplar:** Programda farklı müzik sanatçıları veya gruplarına yer verilerek izleyicilere geniş bir sanatçı yelpazesi sunulur. Ünlü sanatçıların yanı sıra henüz keşfedilmemiş sanatçılara da yer verilerek çeşitlilik artırılır.
- **Farklı Müzik Kültürleri ve Kökenler:** Programda dünya müziği veya etnik müzikler gibi farklı müzik kültürlerine ve bunların kökenlerine odaklanılarak izleyicilere kültürel çeşitlilik sunulur. Bu sayede farklı kültürlere ait müziklerin zenginliği ve çeşitliliği keşfedilir.
- **Tematik Programlar:** Program belirli bir tema etrafında şekillendirilerek çeşitlilik sağlanabilir. Örneğin bir bölümde 80'ler müziği, bir başka bölümde Atatürk'ün sevdiği türküler gibi belirli bir temaya odaklanılır.
- **Müzik Eğitimi ve Bilgilendirme:** Program, müzik eğitimi veya müzik tarihi gibi konulara da yer vererek izleyicilere farklı bir bakış açısı sunabilir. Bu sayede seyircinin müzikle ilgili bilgi düzeyi de artırılır.

Bu çeşitlilik unsurları, müzik programlarının izleyicilere geniş bir müzik yelpazesi sunmasını ve farklı müzik zevklerine hitap etmesini sağlar. Çeşitlilik unsuru ayrıca programın izleyiciler tarafından ilgi çekici ve keyifli bulunmasına yardımcı olur.

2. Etkinlik

Bir müzik programı yapımcısı olduğunuzu hayal ediniz. Programınız 1 saat sürecek ve izleyicilere hitap etmek için farklı müzik türlerine yer vermeniz gerekecektir. Aşağıdaki tabloyu doldurarak programınız için çeşitlilik unsurlarını içeren bir program hazırlayınız.

Müzik Türü	İçerik (Şarkıcı / Grup veya Şarkı Önerisi)	Hedef Kitle	Neden Bu Tür?
Pop			
Rock			
Klasik			
Türk Halk Müziği			
Rap			
Elektronik			

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. **Programınızda farklı müzik türlerine yer vermeyi neden tercih ettiniz?**

.....

.....

.....

2. **Programınızı tasarlarken izleyici kitlenizin çeşitliliğini nasıl değerlendirdiniz? Bu doğrultuda hangi seçimleri yaptınız?**

.....

.....

.....

3. **Tasarladığınız programı izleyiciler ilgi çekici bulur mu? Neden?**

.....

.....

.....

Akış Hızı

Akış hızı unsuru; programın içerik akışının kabul edilebilir bir hızda, izler kitleyi yormayacak veya sıkmayacak bir ritim ile ilerlemesi olarak açıklanır. Müzik programında akış hızı, parçaların veya bölümlerin birbirine olan geçiş hızını ifade eder. Bu; programın dinamizmi, ritmi ve enerjisini belirleyen önemli bir faktördür. Müzik programlarında akış hızı; programın türü, teması ve hedef kitlesine bağlı olarak değişebilir.

Örneğin bir pop müzik programı genellikle hızlı bir akışa sahiptir. Bu tür bir müzik programında şarkılar arasındaki geçişler hızlıdır ve enerjik parçaların sıkça çalınması gerekir. Bu, dinleyicilere canlı bir deneyim sunar ve programa hareket katar.

Klasik bir müzik programı daha yavaş bir akış hızına sahiptir (Görsel 8.5). Bu tür bir programda her parça daha uzun süre çalınır ve aralarında daha fazla konuşma veya açıklama yapılır. Klasik müzik programında izleyicilere parçalar hakkında detaylı bilgiler verilir. Bu nedenle programın akış hızının daha sakin bir atmosferde ilerlemesi gerekir.

Görsel 8.5: Klasik müzik programında akış hızı

Akış hızı ayrıca programın yayın süresiyle de ilişkilidir. Örneğin bir radyo programı genellikle daha hızlı bir akışa sahiptir çünkü kısa aralıklarla reklamların ve haberlerin yer alması gerekir. Bununla birlikte bir konser veya özel etkinlik yayını daha yavaş bir akış hızına sahiptir çünkü izleyicilerin performansı canlı izlemesi, yayının kesilmemesi gerekir.

Müzik programının akış hızı, programın karakteri, atmosferi ve izleyicilere iletmek istediği mesajı belirleyen önemli bir unsurdur. Bu nedenle program yapımcıları, akış hızını dikkatlice tasarlar ve programın amaçlarına ve izleyici beklentilerine uygun bir hızda ilerlemesini sağlar.

3. Etkinlik

Öğrenciler gruplara ayrılarak pop müzik programı, klasik müzik programı ve rock müzik programlarından birini seçer. Seçilen programa göre tablo doldurulur ve programların akış hızları bu tabloyla incelenir.

Bölüm	Pop Müzik Programı Süresi	Klasik Müzik Programı Süresi	Rock Müzik Programı Süresi
Açılış			
1. Şarkı			
Sohbet ve Bilgilendirme			
2. Şarkı			
İzleyici Etkileşimi			
3. Şarkı			
Kapanış			

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. **Farklı müzik programlarının akış hızlarını incelerken hangi farkları gözlemlediniz? Bu farkların izleyici üzerindeki etkilerini nasıl yorumladınız?**

.....

.....

.....

2. **Bu etkinlik, bir içeriği planlama ve sunma becerilerinizi nasıl geliştirdi? Bunu günlük veya mesleki yaşamınızda nasıl kullanabilirsiniz?**

.....

.....

.....

Doruk Nokta

Televizyon programlarında en heyecanlı veya en gerilimli an olarak tanımlanan doruk nokta, televizyon programları içerisinde müzik programlarında en zor gerçekleştirilen unsurlardan biridir. Bunun nedeni, doruk noktanın belirli bir zirveyi ve bu zirvenin çözümünü ifade etmesidir. Müzik programlarında bu tür dramatik bir zirveyi yaratacak çatışma veya çelişkiyi oluşturmak zordur. Ancak müzik programlarının bile bir gelişme göstermesi gerektiğinden ve doruk nokta, bir programın gelişiminin ulaştığı en üst noktayı temsil ettiğinden bu tür programlarda da bir doruk nokta oluşturulur. Bu nokta genellikle bir performansın en etkileyici veya en duygusal anı olarak tanımlanır.

Doruk nokta, bir müzik programının etkileyiciliğini ve çekiciliğini artıran önemli bir unsurdur. Program yapımcıları genellikle bu noktayı dikkatlice planlar ve izleyicilerin dikkati ve ilgisini en üst düzeye çıkarmak için çalışır. Müzik programlarında genellikle en sevilen ve tanınmış parçanın sona konması, özel bir performans veya sürpriz bir misafirin sahneye çıkması gibi durumlar doruk noktaya örnektir. Bu an, izleyiciler arasında büyük bir heyecan ve merak uyandırır. Bu an programın en ilgi çekici bölümü olarak kabul edilir (Görsel.8.6).

Görsel 8.6: Heyecanlı izleyiciler

1. UYGULAMA: YAPIM GEREKLİLİKLERİ

UYGULAMANIN AMACI: Yapım gerekliliklerine göre müzik programı çözümleme.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden seçtiğiniz müzik programı üzerinden istenilen uygulama adımlarını takip ederek müzik programının yapım gerekliliklerini "birlik, çeşitlilik, akış hızı, doruk nokta" şeklinde çözümlemeniz istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Çözümleme yapılacak olan müzik programını seçiniz.
2. Programda yer alan müzik türleri, kullanılan görsel unsurlar ve programa katılan konukları yapım gerekliliklerine göre inceleyiniz.
3. Programın görsel ögeleri, sahne tasarımı, ışıklandırma ve renklerin müzikle nasıl uyum sağladığını; müzik türlerine göre hangi görsellerin uyumlu olduğunu inceleyiniz.
4. Yapım gereklilikleri birlik, çeşitlilik, akış hızı, doruk nokta konusunda programda yapılan olumlu ve olumsuz unsurları not ediniz.
5. Çalışmanızı bilgisayar veya kalem kağıt kullanarak rapor hâline getiriniz.
6. Çalışmanızı arkadaşlarınıza sununuz.
7. Seçilen müzik programının yapım gereklilikleri ile ilgili konuyu "birlik, çeşitlilik, akış hızı, doruk" başlıkları altında arkadaşlarınızla görüşünüz. Bu konudaki fikirlerinizi paylaşınız.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde aşağıdaki kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

YAPIM GEREKLİLİKLERİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Programda yer alan müzik türlerini raporunda belirtti.		
2. Programda yer alan görsel unsurları raporunda belirtti.		
3. Programa katılan konuklar hakkındaki bilgiyi raporunda belirtti.		
4. Müzik ve görseller arasındaki duygusal etkiyi raporunda belirtti.		
5. Yapım gerekliliklerinin programdaki işlenişine raporunda yer verdi.		
6. Raporunu arkadaşlarına sundu.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

8.1.2. Müzik Programı Türleri

Müzik programları izleyicilere farklı kültürlerin ve müzikal yaklaşımların zenginliği ve çeşitliliğini sunarak müziğin evrensel dilini kullanır (Görsel 8.7). Müzik programları, çeşitli müzik türlerini keşfetme ve deneyimleme konusunda izleyicilere önemli fırsatlar sunan programlardır. Bu programlar, Türk halk müziğinden klasik müziğe, popüler şarkılardan etnik müziklere kadar geniş bir yelpazedeki müzik türlerini kapsar ve kendi içinde alt türlere ayrılır. Müzik programlarının Türk halk müziği programları, Türk sanat müziği programları, popüler müzik programları, video-klip yayını ağırlıklı programlar, çok sesli müzik programları, konser yayınları ve müzik sohbetleri gibi alt türleri bulunmaktadır.

Görsel 8.7: Müzik dinleyen insanlar

Türk Halk Müziği Programları

Türk halk müziği programları, Türk halkının derin müzik mirasına odaklanır ve genellikle bu mirası tanıtmayı hedefler. Bu tür programlar, geleneksel Türk halk müziği şarkılarını icra eden sanatçıları, grupları ve müzik ustalarını izleyici ile buluşturur. Aynı zamanda programın içeriğinde Türk halk müziğinin köklü geçmişine ve kültürel önemine yer verilir. Programlar genellikle canlı performanslar, röportajlar, belgesel tarzı içerikler ve müzik tarihi üzerine sohbetlerle zenginleştirilir. Türk halk müziği programları, izleyicilere Türk halkının duygusal ve kültürel derinliklerini gösteren bir pencere açar ve onların bu müziğin zenginliğini keşfetmelerini sağlar.

“Bozkırın Tezenesi” olarak tanınan Neşet Ertaş, Türk halk müziğini dünyaya tanıtan en önemli sanatçılardan biridir (Görsel 8.8). 1938 yılında Kırşehir'in Kırkpınar köyünde doğan Ertaş, özellikle bozkır türküsü ve Türk halk müziği repertuarında büyük bir yer edinmiştir. Kendine has sesi ve çaldığı “bağlama” ile tanınan Ertaş, halk müziğini modern müzikle harmanlayarak geniş bir dinleyici kitlesi kazanmıştır. Göçmenlerin ve Anadolu'nun halk müziği geleneğini gelecek nesillere aktaran Ertaş, “Yalan Dünya”, “İkilik Kinimdir” gibi unutulmaz eserleriyle tanınmaktadır.

Görsel 8.8: Neşet Ertaş

Türk Sanat Müziği Programları

Türk sanat müziğinin değeri ve geleneğini yaşatmayı amaçlayan bu programlar, genellikle önemli sanatçıları ve eserleri tanıtır ve müzikseverlere keyifli bir deneyim sunar. Türk sanat müziği, Türkiye'nin kültürel zenginliğinin önemli bir parçasıdır. Bu müziğin hayranları için televizyonda birçok program ve etkinlik düzenlenmektedir. Bu programlar genellikle konser, festival ve özel performanslar şeklinde yayımlanır.

Türk sanat müziğinin en önde gelen isimlerinden biri olan Emel Sayın, 1960'lı yılların başında sahneye adım atmıştır. Sayın, güçlü sesi ve etkileyici yorumuyla kısa sürede büyük bir hayran kitlesi kazanmıştır. Türk müziğinin önemli eserlerini seslendiren Emel Sayın, aynı zamanda zarif sahne duruşu ve sahne performansıyla da dikkat çekmiştir (Görsel 8.9). Hem geleneksel Türk müziği hem de modern yorumlarıyla büyük takdir toplayan Emel Sayın, sanat hayatında birçok ödül kazanmış ve Türk müziğine önemli katkılarda bulunmuş bir sanatçıdır.

Görsel 8.9: Emel Sayın konseri

Popüler Müzik Programları

Popüler müzik programları; radyo, televizyon ve çevrimiçi platformlarda yayımlanan ve genellikle müzik endüstrisindeki yeni eğilimleri, sanatçıları ve şarkıları tanıtmayı amaçlayan programlardır. Bu programlar, haftalık veya aylık müzik listeleri, en popüler müzik videoları, sanatçı röportajları, canlı performanslar, müzik yarışmaları ve yetenek gösterileri gibi çeşitli içerikleri izleyici ile buluşturur (Görsel 8.10). Müzikseverler bu program aracılığıyla en son müzik haberlerini takip eder, yeni müzikler keşfeder ve sanatçılarla ilgili daha fazla bilgi edinir.

Görsel 8.10: Müzik programı hazırlık aşaması

Video-Klip Yayını Ağırlıklı Programlar

Video-klip yayını ağırlıklı programlar, genellikle televizyon kanallarında veya çevrim içi platformlarda yayımlanan ve müzik video kliplerini yayımlayan programlardır (Görsel 8.11). Bu tür programlar; müzik videoları, popüler sanatçıların görsel içerikleri ve müzik endüstrisindeki son gelişmelere yayın akışında yer verir. Programlar belirli bir müzik türüne, sanatçıya odaklanabilir veya genel olarak çeşitli müzik tarzlarını kapsayabilir. Bu programlar izleyicilere görsel bir müzik deneyimi sunarken müzikseverlere yeni şarkılar keşfetme ve favori sanatçılarının müzik videolarını izleme imkânı da verir.

Görsel 8.11: Video klip sahnesi

Çok Sesli Müzik Programları

Çok sesli müzik programları, genellikle birden fazla vokalist veya enstrümantalistin bir araya gelerek birlikte müzik yapması ve çok sesli harmoni oluşturmasına odaklanır. Bu programlarda a capella grup performansları, koro performansları, enstrümantal müzik grupları ve düet performansları gibi çeşitli formatlar bulunur. Bu tür programlar, izleyicilere çok sesli müziğin güzelliğini ve karmaşıklığını deneyimleme fırsatı sunar. Aynı zamanda müzikseverlere çeşitli müzik tarzlarını ve enstrümanları keşfetme imkânı verir.

Boğaziçi A Capella Grubu, 1996 yılında İstanbul'da kurulan ve üniversite öğrencilerinden oluşan bir müzik topluluğudur (Görsel 8.12). Grup, adını Boğaziçi Üniversitesinden alır ve a capella müziği yani sadece vokal seslerle yapılan müzik türünü icra eder. Boğaziçi A capella, Türkiye'de a cappella müziğini yaygınlaştırmaya yönelik önemli bir rol üstlenmiş ve farklı müzik türlerini harmanlayarak geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmıştır. Grup hem klasik a cappella şarkıları hem de popüler müzik eserlerini kendi özgün düzenlemeleriyle seslendirir. Sahne performanslarıyla dikkat çeken Boğaziçi A capella, Türkiye ve yurt dışında pek çok konser ve yarışmaya katılmış, ulusal ve uluslararası alanda ödüller kazanmıştır.

Görsel 8.12: Boğaziçi A Capella

Konser Yayınları

Konser yayınları, genellikle belirli bir sanatçının veya müzik grubunun canlı performanslarının televizyon kanallarında yayımlanmasıdır (Görsel 8.13). Konser yayınları, izleyiciler veya dinleyicilere bir sanatçı veya müzik grubunun canlı performansını deneyimleme fırsatı sunar ve müzikseverlerin sevdikleri sanatçılar veya grupları yakından takip etmelerine olanak tanır. Bu, özellikle dinleyicilerin konseri izleyemediği durumlarda konser deneyimini istedikleri ortamda yaşamalarına olanak sağlar. Konsere fiziksel olarak katılamayanlar için bir alternatif sunar.

Görsel 8.13: Konser

Müzik Sohbetleri

Müzik sohbetleri genellikle belirli bir müzik türü, sanatçı veya müzikal konu hakkında konuşmaları içerir ve dinleyicilere müzikle ilgili ilginç bilgiler, anekdotlar ve derinlemesine analizler sunar (Görsel 8.14). Bu tür sohbetler, belirli bir konu veya etkinlik hakkında bilgi vermek, dinleyicilerin sorularını yanıtlamak veya müzik endüstrisiyle ilgili güncel gelişmeleri ele almak amacıyla düzenlenir. Dinleyicilere konu hakkında bilgi verirken konuyla alakalı müzik parçaları da yayın akışına eklenir. Müzik sohbetleri, dinleyicilere müzikle ilgili daha derinlemesine bir anlayış kazanma ve müzikle ilgili ilginç konuları keşfetme fırsatı sunar. Ayrıca müzikseverlerin bir araya gelerek tutkularını paylaşabilecekleri bir ortam sağlar.

Görsel 8.14: Müzik programı

2. UYGULAMA: MÜZİK PROGRAMI

UYGULAMANIN AMACI: Müzik programı yapım sürecine uygun bir program çekimi yapma.

UYGULAMA GÖREVİ: Bu çalışmada sizden müzik programı türlerinden birini seçip uygun bir program çekimini uygulama adımlarını takip ederek yapmanız istenmektedir.

HAZIRLIK

1. Araştırma için genel ağa bağlı bir bilgisayar, tablet veya cep telefonu temin ediniz.
2. Not almak için kalem ve kâğıt hazırlayınız.

UYGULAMA ADIMLARI

1. Çekilecek müzik programının türünü seçiniz.
2. Programın ana temasını belirleyiniz.
3. Programda çalacak müzikleri seçiniz.
4. Sanatçı veya grup seçimini yapınız.
5. Ekip ve konukların rol dağılımını yapınız
6. Sunucunun tarzını seçilen türe göre belirleyiniz
7. Sunucu ve katılımcılar için kıyafetleri belirleyiniz.
8. Sahne tasarımı ve dekoru planlayınız.
9. Işıklandırma planını oluşturunuz.
10. Kamera açıları ve çekim tekniklerini belirleyiniz.
11. Ses düzenlemesini yapınız ve mikrofon yerleşimini kontrol ediniz.
12. Müzik geçişlerini ve akışını hazırlayınız.
13. Çekim için uygun ekipmanları hazırlayınız (kamera, mikrofon, ışıklar).
14. Çekim öncesi prova yaparak tüm unsurları gözden geçiriniz.
15. Çekim sırasını belirleyiniz ve program akışını takip ediniz.
16. Çekim sonrası görüntü düzenlemesini ve montajını yapınız.
17. Programın yayın öncesi son kontrollerini yapınız ve programı izlenmeye hazır hâlde teslim ediniz.

DEĞERLENDİRME

Yapacağınız çalışmanın değerlendirilmesinde sonraki sayfada yer alan kontrol listesi kullanılacaktır. Çalışmanızı yaparken değerlendirme ölçütlerini dikkate alınız.

2. UYGULAMA: MÜZİK PROGRAMI

YAPIM GEREKLİLİKLERİ UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Müzik programının türünü seçti.		
2. Ana temayı belirledi.		
3. Müzikleri ve sanatçıları seçti.		
4. Rol dağılımını yaptı.		
5. Sunucunun tarzını belirledi.		
6. Sahne tasarımı ve dekoru oluşturdu.		
7. Işıklandırmayı yaptı.		
8. Kamera açıları ve çekim tekniklerini gerçekleştirdi.		
9. Ses düzenlemesi ve mikrofon yerleşimini yaptı.		
10. Müzik geçişlerini yaptı.		
11. Çekim için uygun ekipmanları kullandı.		
12. Çekim öncesi prova yaparak tüm unsurları gözden geçirdi.		
13. Çekim sırasını belirleyip program akışını takip etti.		
14. Görüntü düzenlemesi ve montajını yaptı.		
15. Programı izlenmeye hazır hâlde teslim etti.		

"Hayır" olarak işaretlenen ölçütler için eksiklerinizi tamamlayınız.

8.2. EĞLENCE PROGRAMLARI

Ana amacı eğlendirme olan bu programlar; içeriklerinde müzik, yarışma, skeç, parodi, pandomima, müzikli tiyatro, halk dansları, folklor, modern danslar, mizah, çizgi film, sirk gösterileri ve illüzyon gibi çeşitli etkinliklere yer verir (Görsel 8.15). Bu programlar izleyicileri eğlendirirken kültürel ve sanatsal etkinlikleri de verir.

Görsel 8.15: Dans gösterisi

Programların birinci amacı eğlendirmektir fakat bu programlarda bilgilendirme, eğitim, mal ve hizmetlerin tanıtımları gibi işlevler de eğlenceyle birlikte yer alır. Bu tür programlarda mal ve hizmet tanıtımı bazen programın içinde açık bir şekilde bazen de izleyicinin dikkatini çekmeden programın içine dâhil edilerek verilir. Bu nedenle eğlence programlarında birden fazla eğlendirici araç bir araya getirilerek kullanılır. Temel amaç her zaman izleyicinin eğlenmesi ve programı izlemeye devam etmesini sağlamaktır.

Güldürü ögelerinin ağırlıklı olarak yer aldığı bu tür programlarda dans, müzik ve yarışma gibi diğer türlerin karakteristik özellikleri de eğlendirme amaçlı olarak kullanılır. Program çekimlerinde stüdyo veya dış mekânlar kullanır. Canlı veya kayıtlı olarak yayımlanan programlar olduğu gibi içinde akışa göre canlı ve kayıtlı yayının birlikte kullanıldığı programlar da vardır. Bu esneklik, program yapımcıları ve sunucularına farklı içerikleri ve formatları bir araya getirerek izleyicilere çeşitli deneyimler sunma imkânı sağlar.

8.2.1. Yapısal Unsurlar

Eğlence programlarının yapısal unsurları, programın temel taşlarını oluşturan ve izleyicilere keyifli bir deneyim sunmak için önemli bir rol oynayan unsurlardır. Bu unsurlar, programın bütünlüğü ve etkisini belirlerken izleyicilerin ilgisini çekmeyi ve sürdürmeyi amaçlar. Bu yapısal unsurlar, eğlence programlarının başarılı olması ve izleyicilerin ilgisini çekmesi için önemlidir. Program yapımcıları, bu unsurları dikkate alarak programlarını oluşturur ve izleyicilerin beklentilerini karşılamaya çalışırlar.

Birlik Unsuru

Birlik, eğlence programlarının temel taşlarından biridir. Bir eğlence programı belirli bir tema, amaç veya kavram etrafında şekillendirilir. Bu tema veya amaç, programın tüm bölümlerine tutarlı bir şekilde yansıtılır. Programın içindeki her unsur ana temasıyla uyumlu olmalı ve bu tema etrafında şekillenmelidir. Birlik unsuru izleyicilere programın bütünlüğünü hissettirir ve onları daha fazla izlemeye teşvik eder. Örneğin bir komedi programının ana teması günlük yaşam içindeki saçmalıklar ise her bölümdeki oyun ve diyaloglar bu tema etrafında şekillenmelidir. Bu birlik, izleyicilerin programı daha tutarlı ve etkileyici bulmalarını sağlar. Bu sayede programın her parçası birbiriyle uyumlu olur ve programın ana temasını destekler.

Çeşitlilik Unsuru

Çeşitlilik, eğlence programlarının yapısal unsurlarından biridir. Başarılı eğlence programları; çeşitli içerikler, konular ve katılımcılarla zenginleştirilir. Farklı konuklar, oyunlar veya tasarımlar programın sıkıcı olmasını önler ve izleyiciler için programı daha çekici hâle getirir. Çeşitlilik unsuru, izleyicilere geniş bir yelpazede ilgi çekici içerikler sunarak programın daha etkileyici olmasını sağlar. Farklı konuklar veya katılımcılar, deneyimler ve yeteneklerle programa çeşitlilik katarak izleyicilere yeni ve farklı bakış açıları sunar. Aynı şekilde farklı oyunlar veya konuklar izleyicilerin ilgisini sürekli olarak canlı tutar ve programın sıkıcı olmasını önler. Çeşitlilik ayrıca izleyicilerin çeşitli ilgi alanlarını ve tercihlerini karşılamak için de önemlidir, böylece program daha geniş bir kitleye hitap eder. Sonuç olarak çeşitlilik eğlence programlarının dinamizmini artırır, izleyicilerin ilgisini korur ve programın başarılı olmasını sağlar.

Akış Hızı Unsuru

Eğlence programları izleyici ilgisini sürekli canlı tutmalıdır, bu nedenle akış hızı unsuru çok önemlidir. Akış hızı unsuruna dikkat etmek eğlence programlarının etkili ve çekici olmasını sağlar. Akış hızını ayarlamak için program içinde sık sık farklı içeriklere yer verilerek izleyici ilgisi yüksek tutulur. Örneğin bir sohbet programında monologlar, konuk röportajları, komedi skeçleri ve müzik performansları art arda gelir. Bölümler arasında hızlı geçişler yapılarak

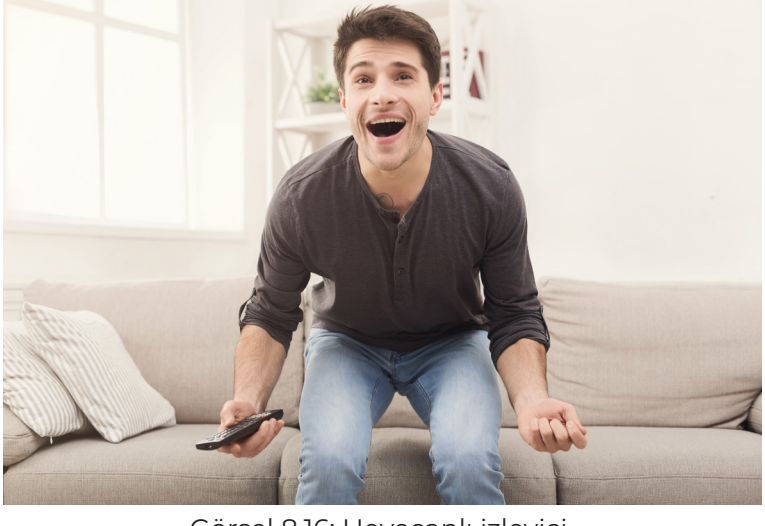
izleyicinin dikkatinin dağılması önlenir. Bu geçişler genellikle kısa ve dinamiktir. Sunucuların enerjik ve hızlı bir sunum tarzı olmalıdır. Bu enerjik sunum, programın temposunu yüksek tutar. Sunucular akış hızını artırmak için espriler yapar, hızlı konuşur ve sık sık konuklarla etkileşimde bulunur. Her bölümün kısa ve öz tutulması, izleyicilerin dikkatinin dağılmasını önler. Örneğin bir yarışma programında her tur hızlı bir şekilde tamamlanır ve sonuçlar hızla açıklanır.

Örnek: Akış Hızı Tasarımı

Zaman Dilimi	İçerik Türü	Süre (dk.)	Geçiş Yöntemi
00.00-02.00	Giriş Jeneriği	2	Dinamik bir müzik ve renkli görsel efektlerle enerjik açılış
02.00-08.00	Monolog	6	Sunucunun etkileyici bir anekdot ve esprili bir giriş yapması
08.00-15.00	Konuk Röportajı	7	Eğlenceli bir video veya animasyonla konuk tanıtımı
15.00-20.00	Skeç	5	Konuk röportajından skeç karakterine bağlanan kısa bir diyalog
20.00-28.00	Müzik Performansı	8	Skeç bitiminde sahne ışıklarının kapanması ve jenerik müzikle performansın başlaması
28.00-30.00	Kapanış ve Teaser Bölümü	2	Gelecek bölümden eğlenceli kısa kesitlerle izleyicileri merakta bırakma

Doruk Nokta Unsuru

İzleyiciyi sürekli olarak ekran başında tutmayı sağlayan unsur doruk noktadır. Eğlence programlarının içerikleri izleyiciyi sürekli doruk noktasına doğru götürecek şekilde planlanır. Örneğin bir yetenek yarışması programında her performans bir öncekinden daha iyi olur ve finale doğru gerilim artar. Doruk noktaya ulaşmadan hemen önce verilen reklam araları, izleyicinin merakını zirvede tutar ve reklam dönüşünde daha yoğun bir dikkat sağlar. Bu anlar, izleyicilerin duygusal tepkisini ve programın akılda kalıcılığını artırır (Görsel 8.16). Programların sonunda izleyicilerin hafızasında kalacak güçlü bir kapanış yapılır. Bu kapanış izleyicilerin programdan olumlu bir izlenimle ayrılmasını sağlar ve bir sonraki bölüme olan ilgiyi artırır.

Görsel 8.16: Heyecanlı izleyici

4. Etkinlik

Aşağıda verilen şablonu kullanarak bir eğlence programı tasarlayınız.

Eğlence Programı	
Programın Adı	
Program Türü	☐Talk Show ☐Yarışma Programı ☐Skeç Programı ☐Müzik / Talent Show ☐Diğer: _____
Yayın Saati ve Süresi	
Yayın Kanalı	
1. Programın Amacı ve Konsept	
Amaç	
Konsept	
Ana Tema	
2. Hedef Kitle Tanımlaması	
Yaş Grubu	
Cinsiyet ve İlgi Alanları	
Demografik Özellikler	
3. İçerik Düzenlemesi ve Bölümler	
Bölüm 1-2-3	
Program Akışı	
Konuklar / Sunucular	
4. Sunum Teknikleri ve Yapım Yöntemleri	
Yapım Formatı (Canlı yayın, stüdyo çekimi)	
Sunum Tarzı	
5. Görsel ve Teknik Detaylar	
Dekor Tasarımı (Dekorda bulunacak ana unsurları açıklayın: Masa, sahne, ışıklandırma vb.)	
Kostüm veya Kıyafet Detayları	
Müzik ve Ses Kullanımı	
Teknik Ekipman	
6. Programın Tanıtımı	
Programın Tanıtım Sloganı	
Tanıtım Videosu / Kısa Fragman Fikri	
7. Ek Notlar	
Özel olarak eklenmek istenen fikirler veya detaylar	

4. Etkinlik

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. **Programınız gerçek bir yapım olarak hayata geçseydi izleyiciyi nasıl etkilerdi?**

.....

.....

.....

2. **Bu etkinlikte öğrendiğiniz en önemli unsur neydi ve bunu gelecekte nasıl kullanabilirsiniz?**

.....

.....

.....

3. **Bu etkinlikte takım çalışması becerilerinizi nasıl geliştirdiniz? Kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?**

.....

.....

.....

8.3. EĞİTİM PROGRAMLARI

Televizyonda yayımlanan programların birçok işlevi vardır. Bu işlevler; eğlendirme, bilgi verme, ürün ve hizmetleri tanıtma ve eğitimdir. Eğitim programları Radyo Televizyon Üst Kurulu tarafından toplumu oluşturan fertlerin sosyal ve kültürel olarak gelişmesine katkıda bulunmak ve sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan eğitici ögeleri içeren programlar şeklinde tanımlanmıştır.

Televizyon programları görüntü, ses ve hareket ögelerini birlikte kullanması nedeniyle eğitimde kullanılan diğer araçlara göre bu konuda daha etkilidir. Diğer eğitim araçlarından farklı olan bir diğer özelliği ise geniş kitleleri eşit koşullar altında eğitmesidir.

Sonuç olarak televizyonda yayımlanan eğitim programları, eğitim açısından önemli bir yere ve öneme sahiptir. Eğitim programları bireyin birden fazla duyu organını uyararak algılama, hafızada tutma ve öğrenmede kolaylık sağlamakta ve bireyde öğrenme isteği uyandırmaktadır.

Televizyonda yayımlanan eğitim programları; örgün eğitim programları, yaygın eğitim programları, çocuk programları, eğitim programları, bilgi beceri programları, sağlık programları ve gençlik programları gibi çeşitliliğe sahiptir.

8.3.1 Örgün Eğitim Programları

Televizyonda yayımlanan örgün eğitim programları, izleyicilere doğrudan bilgi ve beceri kazandırmayı amaçlar. Bu programlar özellikle kamu yayıncılığı yapan kanallar tarafından tercih edilir. Örgün eğitim programları, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki eğitim konularını ele alır ve programların eğitim içerikleri Millî Eğitim Bakanlığı müfredatı ile uyumlu olarak hazırlanır. TRT gibi kamu yayıncıları, Türkiye'nin eğitim değerlerini ve kültürel ögelerini tanıtarak genç nesillerin gelişimini destekleyen programlara öncelik verir. Bu programlar, öğrencilerin akademik başarılarını artırmayı hedeflerken aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerleri de vurgular.

Bu tür eğitim programları, öğrencilerin bireysel ders çalışma süreçlerine katkıda bulunurken aynı zamanda eğlenceli bir öğrenme ortamı sunar. Eğitim programları toplumun her kesimine hitap eden içerikleriyle geniş bir kitleye yayılarak toplumda eğitim seviyesini artırmayı amaçlar.

Televizyonda yayımlanan en önemli örgün eğitim program örneği, 2020 yılında COVID-19 salgını nedeniyle okulların kapanmasıyla birlikte hızla devreye alınan EBA TV'dir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye'de uzaktan eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile iş birliği içinde hazırlanan EBA TV, öğrencilerin evlerinden eğitimlerine devam edebilmeleri için televizyon üzerinden yayın yapmıştır.

EBA TV ilkokul, ortaokul ve lise seviyelerine özel olmak üzere üç ayrı kanalda, haftalık ders programları çerçevesinde içerikler sunmuştur (Görsel 8.17). Ders içerikleri, Millî Eğitim Bakanlığının müfredatına uygun olarak öğretmenler tarafından video ders formatında hazırlanmıştır. EBA TV'de yayımlanan dersler, sabah ve öğleden sonra olmak üzere gün boyu tekrar etmiş, bu sayede öğrenciler dersleri kaçırmaları durumunda tekrar izleyebilmiştir.

Görsel 8.17: TRT-EBA

EBA TV ve EBA platformu, COVID-19 pandemisi sürecinde yüz yüze eğitimin geçici olarak durdurulduğu zaman müfredatı televizyondan ve çevrimiçi olarak öğrencilere ulaştırarak örgün eğitimin devamlılığını sağlamıştır.

EBA TV ve EBA platformu, özellikle kırsal bölgelerde genel ağ erişimi olmayan veya sınırlı olan öğrencilere destek sunmak amacıyla önemli bir rol oynamıştır.

Öne çıkan televizyon eğitim programlarından bazıları şunlardır:

TRT EBA TV: İlkokul, ortaokul ve lise seviyelerinde ders anlatımları yapan, Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına uygun içerikler sunan bir kanal serisidir. Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi temel derslerin yanı sıra İngilizce gibi yabancı dil dersleri de verilmektedir.

Eğitim Bilişim Ağı (EBA): EBA platformu, genel ağ üzerinden EBA (Eğitim Bilişim Ağı) portalıyla da öğrencilere ve öğretmenlere hizmet vermektedir. Öğrenciler portalda ders videolarını izleyebilir, ödev yapabilir ve çeşitli eğitim materyallerine erişebilirler (Görsel 8.18).

Görsel 8.18: EBA

TRT Okul: Geçmişte yayımlanan ve örgün eğitimle bağlantılı içeriklere sahip olan bir kanal olup üniversite seviyesindeki öğrencilere yönelik dersler ve programlar sunmuştur (Görsel 8.19). Şu anda aktif olarak yayında değildir ancak içeriklerinin bir kısmı dijital platformlarda erişilebilir durumdadır.

Görsel 8.19: TRT Okul

Bu programlar, örgün eğitim alanındaki dersleri televizyon aracılığıyla sunarak öğrencilerin okul dışında da öğrenimlerine devam edebilmelerini amaçlar. Televizyonun erişim kolaylığı sayesinde genel ağ erişimi sınırlı olan öğrenciler de müfredatla uyumlu olarak derslere ulaşabilmektedir.

8.3.2 Yaygın Eğitim Programları

Örgün eğitim dışında kalan, bireylerin yaşlarına ve ihtiyaçlarına göre uyarlanmış eğitim faaliyetlerine yaygın eğitim denir. Bu programlar genel kültür veya sosyal gelişim alanlarında bilgi edinmek isteyen herkese açıktır. Televizyonda yayımlanan yaygın eğitim programları, toplumun genel bilgi seviyesini yükseltmek, sosyal ve kültürel gelişimini desteklemek amacıyla hazırlanan içeriklerdir. Yaygın eğitim programları örgün eğitim dışındaki bireylere yönelik olduğu için televizyon programları aracılığıyla bu eğitim geniş kitlelere ulaştırılır. Yaygın eğitim programlarında özellikle halkın güncel konularda bilgi sahibi olma-

sı için eğitim programları, temel yaşam becerilerini kazanması amacıyla bilgi beceri programları, toplumsal farkındalık ve bilinç oluşturması için sağlık programları yer alır (Görsel 8.20). Bu programlar izleyicilere sosyal, kültürel, ekonomik konularda ve sağlık konusunda da bilgi vermeyi amaçlar. Yaygın eğitim programları özellikle toplumun her kesimine hitap etmeye çalışır. Bu yayınlar izleyiciyi sadece eğitmekle kalmaz, aynı zamanda onların günlük yaşamda uygulayabilecekleri pratik bilgiler edinmesini sağlar.

Görsel 8.20: Sağlık programı

5. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda geçen ifadelerin hangi eğitim programına ait olduğunu belirleyip karşısına yazınız.

Program İçeriği	Eğitim Programı (Örgün / Yaygın)
Okul dersleri verilir.	
Müfredat işlenir.	
Hayat boyu öğrenmeyi destekleyen içerikler verilir.	
Kurs şeklinde içerikler vardır.	
Üniversite dersleri işlenir.	
Lise ve üniversite gibi resmî kurumlarla ilgili müfredat verilir.	
Esnek bir programa sahiptir.	
Planlı ve düzenli programlar uygulanır.	
Belirli bir yaş grubu hedeflenir.	

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruyu ilgili boşluğa cevaplayınız.

Bu etkinlik, örgün ve yaygın eğitim programlarını anlamanıza nasıl bir katkı sağladı? Hangi öğrenme yöntemini daha etkili buldunuz?

.....

.....

.....

.....

8.3.3 Eğitim Programlarının Yapım Süreci

Televizyonda yayımlanan eğitim programlarının yapım süreci; amacı tanımlama, hedef kitleyi belirleme, içeriği düzenleme ve sunum tekniklerini seçme aşamalarından oluşur.

Amacı Tanımlama

Programın yönünü belirleyen ilk adım amacı tanımlamadır. Eğitim programlarının temel amacının net bir şekilde tanımlanması, programın başarılı olabilmesi için en önemli adımdır. Bu aşama, programın hangi eğitim ihtiyacına yanıt vereceğini, izleyicilere hangi bilgi veya becerileri kazandırmayı hedeflediğini belirler. Amacın kesin bir şekilde belirlenmesi, programın içerik planlamasından sunum tekniklerine kadar tüm yapım sürecini etkiler. Bu nedenle amacın net, somut ve ölçülebilir olması programın sonuçlarının değerlendirilmesinde de kritik bir rol oynar.

Amaç tanımlama sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır:

Programın Genel Yapısını ve İçerik Çerçevesini Belirleme: Amaç belirlenirken programın genel çerçevesi ve hangi ana konulara odaklanılacağı da planlanmalıdır. Bu, içerik ve yapım aşamalarında da hedefe yönelik bir yol izlemeyi sağlar.

Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi: Programın amacı, hedef kitlenin bilgi veya beceri eksiklikleri göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Bu aşamada programın toplumsal bir eğitim ihtiyacını mı karşılayacağı, akademik konuları mı işleyeceği yoksa özel bir beceri mi kazandıracağı soruları yanıtlanır.

Elde Edilmesi Beklenen Kazanımların Belirlenmesi: Programın sonunda izleyicilerin hangi bilgi veya becerileri kazanacağı netleştirilmelidir.

Hedeflenen Davranış Değişikliklerinin Belirlenmesi: Eğitimin asıl amacı, izleyicide belirli bir davranış değişikliği yaratmak veya izleyicinin bilgi düzeyini artırmaktır. Bu doğrultuda programın izleyicilere sadece bilgi vermekle kalmayıp öğrendiklerini uygulama ve kalıcı hâle getirme fırsatı sunması da hedeflenir.

Hedef Kitlenin İhtiyaçlarına Uyum Sağlama: Belirlenen amacın hedef kitlenin öğrenme seviyesi, yaşı ve motivasyonuna uygun olması önemlidir. Bu uyum, izleyicinin ilgisini canlı tutmak ve kavramları anlamasını kolaylaştırmak için önemlidir.

Hedef Kitleyi Belirleme

Hedef kitlenin doğru belirlenmesi doğrudan programın başarısı ile ilişkilidir. Bu aşama, programın hangi yaş grubu, eğitim seviyesi, bilgi ihtiyacı ve ilgi alanlarına hitap edeceğinin kararlaştırıldığı temel adımdır (Görsel 8.21). Televizyonda yayımlanan bir eğitim programında hedef kitlenin belirlenmesi, programın içeriği, dili, anlatım tarzı ve sunum tekniklerinin izleyiciye uygun şekilde düzenlenmesini sağlar. Hedef kitle doğru analiz edildiğinde program izleyiciye daha etkili ve faydalı bir şekilde ulaşır.

Görsel 8.21: Hedef kitle

Hedef kitle belirlemenin aşamaları şunlardır:

Hedef Kitlenin Yaş Grubunu Tanımlama: Hedef kitlenin yaş grubu, programın içeriği ve sunum tarzını doğrudan etkiler. Çocuklara yönelik bir eğitim programında basit ve eğlenceli anlatım, renkli grafikler ve animasyonlar kullanılabilirken gençlere veya yetişkinlere yönelik bir programda daha detaylı bilgiler, daha ciddi bir ton ve derinlemesine analizler yer alabilir.

Hedef Kitlenin Eğitim Seviyesini Belirleme: Programın dili ve içeriği, hedef kitlenin eğitim seviyesine göre ayarlanmalıdır. Örneğin ilkokul öğrencileri için hazırlanan bir eğitim programı, temel bilgiler ve sade bir dil içerir. Üniversite öğrencilerine yönelik bir programda ise daha teknik terimler kullanılır ve daha karmaşık konulara yer verilir.

Hedef Kitlenin Bilgi Düzeyi ve Önceki Deneyimlerini Belirleme: Hedef kitlenin konuya dair bilgi düzeyi, programın anlatım tarzı ve içerik yoğunluğunu belirleyen önemli bir unsurdur. Eğer izleyici konuya yeni başlıyorsa önce temel bilgiler daha sonra detaylar verilmelidir.

Hedef Kitlenin İlgi Alanları: İzleyicilerin ilgi duyduğu alanlara hitap eden içerik, onların dikkatini çekmeyi ve programı daha istekle takip etmelerini sağlar.

Hedef Kitlenin Kültürel ve Sosyoekonomik Koşulları: Eğitim programları, izleyicilerin kültürel ve sosyoekonomik seviyelerine göre düzenlenmelidir. Farklı kültürlerde izleyiciye hitap edilirken kullanılan dil ve verilen örneklerin hedef kitleye uygun olması gerekir (Görsel 8.22).

Görsel 8.22: Farklı kültürlerden insanlar

6. Etkinlik

Aşağıdaki tabloda hedef kitleler ve program türleri karışık şekilde verilmiştir. Hedef kitlenin her birini ihtiyaçlarına uygun program türü ile eşleştiriniz.

Hedef Kitle	Program Türü
1. 10-12 yaş arası çocuklar	A) Yetişkinlere yönelik eğitim
2. Lise öğrencileri	B) Aile içi eğitim programı
3. Orta yaşlı profesyoneller	C) Müzik yeteneğini geliştirme
4. Üniversite öğrencileri	Ç) Sağlık bilgisi ve farkındalık
5. Emeklilik yaşına gelmiş kişiler	D) Kariyer gelişimi ve rehberlik
6. Genç girişimciler	E) Çocuklar için eğlenceli bilim programı
7. Ev kadınları	F) Popüler kültür ve medya programı
8. Yaşlı bireyler	G) Yaratıcılık ve tasarım kursu
	H) Girişimcilik ve ekonomi programı

Etkinlik Değerlendirme

Aşağıdaki soruları ilgili boşluklara cevaplayınız.

1. **Bu etkinlik, örgün ve yaygın eğitim programlarını anlamanıza nasıl bir katkı sağladı? Hangi öğrenme yöntemini daha etkili buldunuz?**

.....

.....

2. **Seçtiğiniz program türlerinin hedef kitleye uygun olduğuna nasıl karar verdiniz?**

.....

.....

İçeriği Düzenleme

İzleyicinin programı kolaylıkla takip edebilmesi ve bilgiyi etkili bir şekilde öğrenebilmesi için eğitim programlarında içerik düzenlemesi yapmak gerekir. Bu aşamada programın amacına uygun olarak içerik detaylandırılır, konu başlıkları belirlenir ve her bölümün aktaracağı bilgiler düzenli bir şekilde planlanır. Eğitici bilgilerin anlaşılır, ilgi çekici ve akıcı bir biçimde sunulması programın izleyici üzerindeki etkisini artıracağı için çok dikkatli olmak gerekir.

İçeriği düzenleme sürecinde dikkat edilmesi gereken adımlar şunlardır:

Konu Başlıklarını Belirleme: Programın ana çerçevesini oluşturacak konu başlıklarını belirlemek ilk adımdır. Konu başlıklarının programın ana amacına hizmet edecek şekilde net ve anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir.

Her Bölüm İçin Alt Başlıklar ve Konu Akışı Belirleme: Ana başlıklar belirlendikten sonra her bölüm için alt başlıklar ve konu akışı düzenlenir. Bu başlıklandırma, içeriğin sırayla işlenmesi için önemlidir.

Eğitimsel Kazanımları Belirleme: Her bölümün izleyicilere kazandırmayı hedeflediği bilgi ve beceriler belirlenir. Bu kazanımlar, programın amacına uygun şekilde, izleyicinin öğrenme hedefleri doğrultusunda içeriğe dâhil edilir.

Anlatım Sırasını ve Akışını Belirleme: Programda ele alınacak konuların hangi sırayla anlatılacağı çok önemlidir. İçerik planlanmasında bir akış oluşturmak için önce konunun temel bilgileri daha sonra detayları verilir.

İzleyiciye Uygun Dil ve Anlatım Biçimi Seçme: Programda izleyici seviyesine uygun samimi, açık ve anlaşılır bir dil kullanılır.

Bilgiyi Pekiştirecek Tekrarlar ve Özetler Sunma: Her bölümün sonunda verilen bilgilerin bir özetini sunmak, izleyicinin öğrenme sürecine katkı sağlar. Özet bölümleri, anahtar kavramların yeniden hatırlatılması, kısa bir tekrar yapılması ve izleyicilerin öğrendiklerini pekiştirmesine yardımcı olur.

İçerik Düzenleme Akış Örneği

Bölüm	Konu Başlığı	Alt Başlıklar	Eğitimsel Kazanımlar	Anlatım Akışı ve Dil
Bölüm 1	Ekosistem Nedir?	-Ekosistem kavramı -Ekosistem ögeleri	-Ekosistemlerin yapısını anlama -Temel ekolojik terimleri öğrenme	Basit ve sade bir dil kullanılarak ekosistem örnekleri verilir. Bunlar görsellerle desteklenir.
Bölüm 2	Biyoçeşitliliğin Önemi	-Tür çeşitliliği -Ekosistem hizmetleri	-Biyoçeşitliliğin insan yaşamındaki rolünü kavrama	Bilimsel kavramlar kısa hikâyelerle açıklanır. Örnekler günlük yaşamdan seçilir.
Bölüm 3	İnsan Etkisi ve Çevresel Sorunlar	-Çevre kirliliği -İklim değişikliği	-İnsan faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkisini değerlendirme	Eleştiriden uzak, farkındalık yaratacak bir anlatım benimsenir. Videolar ve istatistiklerle desteklenir.
Bölüm 4	Ekosistemlerin Korunması	-Koruma yöntemleri -Sürdürülebilirlik	-Sürdürülebilir yaşam için çözüm önerileri geliştirme	İlham verici bir dil kullanılarak bireysel katkılar vurgulanır. Başarı hikâyeleri anlatılır.

Akışın Özeti:

Bölüm	Konu Başlığı
Giriş Bölümü (5 dakika)	- Programın amacı tanıtılır. - İzleyicilerin neler kazanacakları açıklanır.
Ana Bölümler (45 dakika)	- Her konu başlığı altındaki bilgiler sırayla ele alınır. - Görseller, kısa videolar ve hikâyelerle akış desteklenir.
Kapanış ve Özet (10 dakika)	- Her bölümden bir özet yapılır. - İzleyicilere öğrendikleri bilgileri günlük hayatlarında nasıl kullanabilecekleri aktarılır.

Sunum Tekniklerini Seçme

Bir eğitim programında bilgilerin izleyiciye nasıl sunulduğu çok önemlidir. Çünkü programda kullanılan sunum teknikleri; izleyicinin dikkatini çekmek, içeriği daha anlaşılır kılmak ve bilginin kalıcılığını artırmak için kritik bir rol oynar. Bu nedenle sunum teknikleri seçilirken hedef kitlenin yaş grubu, ilgi alanları, bilgi seviyesi ve öğrenme tarzına uygun olmasına dikkat edilir. Bu seçimler sayesinde içerik, izleyiciye en etkili ve akılda kalıcı şekilde aktarılır.

Sunum tekniklerini seçerken dikkat edilmesi gereken hususlar:

Görsel Ögelerin ve Animasyonların Kullanımı: Görseller, grafikler ve animasyonlar bilgiyi daha somut ve anlaşılır hâle getirdiği için kullanılır. Özellikle karmaşık konularda hareketli grafikler veya görseller kullanmak, izleyicinin dikkatini çekerek öğrenmeyi kolaylaştırır (Görsel 8.23). Örneğin tarih veya bilim konularında kısa animasyonlar, izleyicinin konuyu kavramasına yardımcı olur.

Görsel 8.23: Animasyon örneği

Görsel 8.24: Röportaj

Röportajlar ve uzman görüşleri: Eğitim programlarında uzmanlardan alınan görüşlere yer vermek, bilgiye güvenilirlik ve derinlik katmak için önemlidir. Örneğin sağlıkla ilgili bir eğitim programında doktorlarla yapılan röportajlar, izleyicilerin konuya daha fazla güven duymasını sağlar ve bilgiyi daha sağlam temellere oturtur (Görsel 8.24).

Canlandırmalar ve drama teknikleri: Özellikle sosyal bilimler veya tarih gibi konuları içeren eğitim programlarında olayların canlandırma tekniğiyle sunulması, izleyicinin konuyu daha iyi kavramasını sağlar. Örneğin önemli bir tarihî olayın drama şeklinde sunulması, izleyicinin o dönemi daha iyi anlaması ve kalıcı bilgiye dönüştürmesini kolaylaştırır.

Soru-cevap ve etkileşimli bölümler: Etkileşimli içerikler, izleyicinin bilgiyi pekiştirmesine yardımcı olur. Bu nedenle programın bölüm sonlarına sorular veya mini testler eklemek, izleyicinin öğrendiklerini test etmesi ve konuyu daha iyi anlamasını sağlar. Özellikle çocuk programlarında eğlenceli ve basit sorular sormak bilgiyi kalıcı hâle getirmeye yardımcı olur.

Özet ve hatırlatıcılar: Programın her bölümünün sonunda ana noktaların özetlendiği bir kısım olması bilgilerin akılda kalıcılığını artırır. Programda özellikle kullanılan eğitici sloganlar veya vurucu hatırlatıcılar, izleyicinin ana mesajı unutmasını önleme ve konuyu özetlemeye yardımcı olur.

7. Etkinlik

Aşağıda verilen tabloyu kullanarak bir eğitim programı tasarlayınız. Tabloda boş bırakılan alanları doldurunuz.

Konu	Eğitim Programı
Programın Adı	
Program Türü	
Yayın Saati ve Süresi	
Yayın Kanalı	
1. Programın Amacı ve Konsept	
Amaç	
Konsept	
Ana Tema	
2. Hedef Kitle Tanımlaması	
Yaş Grubu	
Cinsiyet ve İlgi Alanları	
Demografik Özellikler	
3. İçerik Düzenlemesi ve Bölümler	
Bölüm 1-2-3	
Program Akışı	
Konuklar / Sunucular	
4. Sunum Teknikleri ve Yapım Yöntemleri	
Yapım Formatı (Canlı yayın, stüdyo çekimi)	
Sunum Tarzı	
Görsel ve İşitsel Teknikler	
5. Programın Tanıtımı ve İzleyici Etkileşimi	
Tanıtım Stratejisi	
İzleyici Etkileşimi	
6. Programın Başarı Ölçütleri	
Başarı Kriterleri	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

1. **Bir müzik programında çeşitlilik unsurunu aşağıdakilerden hangisi sağlar?**

   A) Farklı müzik türlerinin bir arada kullanılması
   B) Program temasının sabit kalması
   C) Sunucu tarzının değişken olması
   D) Yalnızca pop müziklerin kullanılması
   E) Görsel unsurlarda tekdüzelik sağlanması

2. **Eğlence programlarında izleyici ilgisini sürekli canlı tutmayı hedefleyen yapısal unsur nedir?**

   A) Birlik unsuru
   B) Doruk nokta
   C) Durağan geçişler
   D) Reklam araları
   E) Tek bir konuya odaklanma

3. **Eğitim programlarının başarılı olabilmesi için atılacak ilk adım aşağıdakilerden hangisidir?**

   A) Konuk sanatçıların seçimi
   B) Sunum tekniklerinin belirlenmesi
   C) Programın amacının net bir şekilde tanımlanması
   D) Görsellerin hazırlanması
   E) Ses düzenlemesinin yapılması

4. **Televizyon yayınlarında birlik unsuru aşağıdakilerden hangisini ifade eder?**

   A) Farklı program türlerinin bir arada bulunması
   B) Giriş, gelişme ve sonuç yapısının tutarlılığı
   C) Yayın akışının sürekli değiştirilmesi
   D) Görsellerin türle ilişkisiz kullanılması
   E) Sunucunun doğaçlama konuşması

5. **Türk halk müziği programlarının temel amacı nedir?**

   A) Modern müziklerle karışık sunum
   B) Geleneksel danslara yer verme
   C) Türk halk müziği mirasını tanıtma
   D) Popüler şarkılarla harmanlama
   E) Eğlenceli bir format sunma

6. **Müzik programlarında akış hızı unsuru neyi ifade eder?**

A) Programın monoton olmaması
B) Programın izleyiciyi sıkmayacak bir ritimde ilerlemesi
C) Farklı türlere yer verilmesi
D) Sunucunun yavaş ve sade konuşması
E) Sadece hızlı şarkılara yer verilmesi

7. **Bir eğlence programında doruk nokta aşağıdakilerden hangisini ifade eder?**

A) Programın başında sunulan bilgi
B) İzleyicinin dikkatinin azaldığı an
C) En heyecan verici veya ilgi çekici an
D) Programın giriş jeneriği
E) Son bölümlerde kullanılan görseller

8. **Eğitim programlarında içerik düzenlemede hangi unsur önemlidir?**

A) Görsel efektlerin yoğun kullanılması
B) İçeriğin anlaşılır bir akış içinde sunulması
C) Konuk sanatçıların seçimi
D) Programın süre kısıtlamalarının dikkate alınması
E) Farklı temaların birleştirilmesi

9. **Aşağıdakilerden hangisi televizyon programlarının izleyici ilgisini korumak için sahip olması gereken unsurlardan biridir?**

A) Gelişmiş görsel efektler
B) Birbirinden bağımsız bölümler
C) Mesajın etkili bir şekilde iletilmesi
D) Karmaşık anlatı yapıları
E) Uzun ve sabit bölümler

10. **Türk halk müziği programlarında genellikle hangi unsurlara yer verilir?**

A) Modern dans gösterileri
B) Popüler müzik videoları
C) Geleneksel şarkılar ve kültürel bilgiler
D) Elektronik müzik performansları
E) Yabancı şarkıların Türkçe versiyonları

CEVAP ANAHTARLARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.B	6.C
2.D	7.A
3.C	8.E
4.A	9.B
5.B	10.E

2. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.C	6.D
2.E	7.A
3.B	8.D
4.B	9.D
5.C	10.E

3. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.D	6.C
2.C	7.D
3.E	8.E
4.A	9.A
5.B	10.B

4. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.B	6.E
2.A	7.D
3.B	8.E
4.C	9.C
5.B	10.B

5. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.E	6.C
2.D	7.D
3.E	8.A
4.B	9.C
5.B	10.A

6. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.C	6.D
2.A	7.B
3.B	8.C
4.C	9.B
5.B	10.E

7. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.A	6.C
2.A	7.B
3.C	8.A
4.E	9.E
5.B	10.C

8. ÖĞRENME BİRİMİ	
1.A	6.D
2.B	7.C
3.C	8.B
4.E	9.C
5.C	10.E

ETKİNLİK CEVAP ANAHTARLARI

3. ÖĞRENME BİRİMİ

1. Etkinlik

Görsellik: Televizyonda görsellik ön planda olduğu için metin yazarken görsel olarak düşünülür.

İşitsellik: Televizyon metninde yer alan işitsel araçlar, metinden sese kulağa hoş gelecek şekilde dönüşmelidir.

Hedef Kitle: Program metni hedef kitlenin taşıdığı özellikler bilinerek yazılmalıdır.

Estetik ve Teknik: Televizyonun teknik ve estetik olanakları bilinmeden başarılı bir program metni yazmak mümkün değildir.

2. Etkinlik

1. Canlı spor karşılaşmaları → Akış Metni

2. Tartışma Programları → Akış Metni

3. Haberler → Ayrıntılı metin

4. Dizi ve Filmler → Ayrıntılı metin

5. Söyleşi Programları → Özet metin

6. Eğlence Programları → Özet metin

3. Etkinlik

Çift sütunlu formatta televizyon metni

Drama programları dışında hemen her program için bu format kullanılır. Tartışma Programları, Söyleşi Programları, Kültür – Eğlence Programları, Eğitim Programları vb.

Dramatik senaryo veya film tarzı metin

Sinemada kullanılan senaryo, televizyondaki dizi ve televizyon filmleri için de kullanılır.

4. Etkinklik

4. ÖĞRENME BİRİMİ

1. Etkinlik

PUANLAR		15	25	60	TOPLAM
ÇIKIŞLAR	1.ÇIKIŞ	D	D	D	100
	2.ÇIKIŞ	D	D	Y	40
	3.ÇIKIŞ	D	Y	D	75
	4.ÇIKIŞ	D	Y	Y	15
	5.ÇIKIŞ	Y	D	D	0
	6.ÇIKIŞ	Y	D	Y	60
	7.ÇIKIŞ	Y	Y	D	25
	8.ÇIKIŞ	Y	Y	Y	85

Mesaj Netliği I. Verilmek istenen mesajın açık, anlaşılır ve doğrudan olmasıdır.

Kamu Spotu B. Halkı bilinçlendirmek veya kamu yararına bilgi vermek amacıyla hazırlanan kısa tanıtımdır.

Birlik Kuralı G. Programdaki tüm unsurların ana mesaja uygun şekilde bir araya getirilmesidir.

Hedef Kitle Ç. Programın ulaşmak istediği belirli izleyici grubudur.

Çeşitlilik Kuralı F. Farklı açılardan çekilmiş görüntüler veya anlatım çeşitliliği ile zenginlik sağlanmasıdır.

Akış Hızı E. Kısa tanıtım programında olayların hızlı ve akıcı şekilde sunulmasıdır.

Cazibe Unsurları D. İzleyicinin dikkatini çekmek için kullanılan görsel, işitsel veya sözel unsurlardır.

Promosyon Spotu C. Bir programın yayın saati veya kanal değişikliği gibi bilgiler veren kısa tanıtıcı programdır.

Doruk Nokta H. Programın en etkili ve dikkat çekici anıdır programın izleyicinin hafızasında kalmasını sağlar.

Ticari Spot A. İzleyiciyi bir ürün veya hizmeti satın almaya yönlendiren kısa reklam programıdır.

2. Etkinlik

1. Soru: D 2. Soru: D 3 Soru: D 4. Soru: D 5. Soru: Y

3. Etkinlik

1. Dolaysız Reklamlar Dolaysız reklamlarda ürün veya hizmetin özellikleri açık bir şekilde anlatılır.

2. Eğitsel Reklamlar: Eğitsel reklamlarda amaç, bir ürün veya hizmetin satışı yerine kurum tanıtımı yapmaktır.

3. Tanıklı Reklamlar: Tanıklı reklamlarda ürün veya hizmetin güvenilirliği, uzman kişinin görüşlerine yer verilerek artırılır.

4. Mizahi Reklamlar: Mizahi reklamlarda kullanılan mizah unsurlarının amacı, izleyicinin dikkatini çekmektir.

5. Dramatize Reklamlar: Dramatize reklamlarda bir çatışma, ürün kullanılarak çözülür.

6. ÖĞRENME BİRİMİ

1. Etkinlik

1.Y 2.D 3.Y 4.D 5.Y 6.Y 7.D 8.Y 9.D 1O.Y

2. Etkinlik

1.C 2.D 3.B 4.E 5.A 6.F

7. Etkinlik

1. h 2.j 3.b 4.e 5.g 6.k 7.c 8.d 9.f 1O.i 11.a

7. ÖĞRENME BİRİMİ

Ek 1

HİKAYE YAZMA UYGULAMASI KONTROL LİSTESİ

Hayır olarak işaretlenen ölçütler için eksikliklerinizi tamamlayınız.

DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	EVET	HAYIR
1. Hikâye örneklerini araştırarak sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
2. İlgili temayı içeren hikâye türünü seçti.		
3. Gereken çatışmaları yazdı.		
4. Hikâyede yer alan yükseliş unsurunu yazdı.		
5. Hikâyede yer alan doruk nokta unsurunu yazdı.		
6. Hikâyede yer alan çözüm unsurunu yazdı.		
7. Çalışmasını rapor hâline getirdi.		
8. Çalışma raporunu sınıf arkadaşlarıyla paylaştı.		
9. Sınıf arkadaşlarıyla hikâyeyi değerlendirdi.		

1. Etkinlik

3-4-2-5-7-11-6-10-1-9-8

8. ÖĞRENME BİRİMİ

5. Etkinlik

1- F 2- G 3 - E 4 - H 5 - D 6 - A 7 - B 8 - C

KAYNAKÇA

ADAKLI, Gülseren. Televizyon türlerinde dönüşüm. A.Ü. İLEF Yıllık 99- Mahmut Tali Öngören'e Armağan, ss. 229–253. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2001.

ALTUNAY, M. Cenk. Radyo ve televizyon programcılığının temel kavramları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.

ALTUNAY, M. Cenk. Televizyon program türlerinde melezleşmenin yarışma programları bağlamında incelenmesi: Var mısın Yok musun? Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

APAYDIN, Ş. Ceren ve APAYDIN, Cihan. Pandemi döneminde değişim geçiren Türk televizyon dizileri: Örnek dizi 'Ev Yapımı'.

AYDIN, Selami. Televizyon Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Türkmen Yayınevi, 2000.

BOZ, Belgin. Çevrimiçi öğrenmede eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve öğrenen görüşleri: Sağlık çalışanlarına ilişkin bir uygulama. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

CERECİ, Sedat. Televizyonda Program Yapımı, İstanbul: Metropol Yayınları,2001.

ÇELENK, Savaş. Türkiye'de televizyon programcılığının gelişimi ve genel eğilimleri. A.Ü. İletişim Fakültesi Yıllığı. Ankara: Ankara Üniversitesi, 1999.

DURANLI, Lale. Drama dışı televizyon programlarında kurgu ve görüntü estetiği.

ERKEBAY, Nazmi. Televizyon yayın teknolojisindeki gelişmeler ve Türkiye. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.

ESEN, Hakan. İletişim ortamları tasarımı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.

GÖKÇE, Gülseren. Televizyon program yapımcılığı ve yönetmenliği. İstanbul: Der Yayınları, 1997.

İÇEL, Kayıhan. Kitle haberleşme hukuku. İstanbul: Beta Yayınları, 1993.

KARADEMİR, H. K. Sinemadan Televizyona Türkiye'de 2000 Sonrası Televizyon Belgeselciliği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

KÜNÜÇEN, Şükrü. Düşünceden Ekrana Televizyonda Program Yapımı. Ankara: Nobel Akademi Yayınları, 2002.

MUTLU, Erol. Televizyonda Program Yapımı. Ankara: Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, 1995.

MUTLU, Erol. Televizyonu anlamak. Ankara: Ayraç Yayınları, 1991.

PARSA, Seyide, ÇETİNTAHRA, Abdülkadir. Belgesel Film Yapım Teknikleri, İzmir, 2000.

TAYFUR, Gıyasettin. Televizyonda Program Yapımı ve Program Türleri. İstanbul: Eğitim Yayınevi, 2002.

TOKGÖZ, Oya. Temel Gazetecili., Ankara: İmge Yayıncılık, 2006.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI VE GÖRSEL KAYNAKÇASI

Bu karekodu taratarak ya da aşağıdaki linki kullanarak materyalin Genel Ağ Kaynakçasına ve Görsel Kaynakçasına ulaşabilirsiniz.

http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=2344

NOTLARIM